België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

Land van Rode

Heemkundig Genootschap

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 36 nummer 141 ***Maart 2008***
Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

Voorwoord	1
Een wandeling langs de "Postwegel"	2
Jenever	5
Voordracht: De soldatenbrieven uit de tijd van Napoleon	12
De gemeente Moortsele tijdens het Verenigd Koninkrijk	13
Erfgoeddag in Melsen	20
De brand in de kerk in Letterhoutem	21
Sint-Martinusparochie Balegem	29
Schaalmodel stations Balegem-Dorp en Scheldewindeke	30
Inhoud driemaandelijks tijdschrift Land van Rode - jaargang 35	31

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele
Afgiftekantoor: 9820 Merelbeke 1

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE
Gesticht 7 juni 1968

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter	: Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris	: Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter	: Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester	: Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden	: Noël CALLEBAUT, Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE, Rose VINDEVOGEL

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Noël Callebaut, Françoise Verhoosele, Rose Vindevogel

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land va Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.
Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

Te storten op rekening 979-9650522-94 Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele
IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22

Email: secretaris@landvanrode.be
URL: http://www.landvanrode.be

Voorwoord

Beste heemvrienden

Met de komst van de lente bieden wij u een reeks uiteenlopende activiteiten aan.

Vooreerst is er de **Erfgoeddag** in Melsen. Gerard Vekeman brengt een aantal liedjes uit zijn repertoire, naast een lezing over familiefoto's, gebracht door ondergetekende. Meer info op blz. 20.

Op 25 april e.k. geeft Johan De Wilde, bestuurslid van 'Castellum', een **voordracht** over de soldatenbrieven van Napoleon, en meer bepaald van soldaten uit Oosterzele. Het volgend nummer van ons tijdschrift (juni) zal uitsluitend over de tijd van Napoleon en de betekenis van Napoleon in onze contreien gaan. Meer info over de voordracht vindt u op blz. 12.

Op 25 mei e.k. richten wij de **Heemdag** voor Oost-Vlaanderen in. Wij dachten dat het zo een passende gelegenheid was om de 40ste verjaardag van het Heemkundig Genootschap te vieren. Deze heemdag gaat door in de 'Zilverreiger' te Oosterzele met een bezoek aan de monumenten in Oosterzele. De uitnodiging voor de heemdag vindt u hier bijgesloten. Wij hopen dat u talrijk aanwezig zult zijn op de heemdag.

Naar aanleiding van de 40ste verjaardag hebben wij gekozen voor een nieuwe lay-out, meer aangepast aan de huidige tijd.

Tot slot is er een tentoonstelling over het Heemkundig Genootschap naar aanleiding van de kermis in Gentbrugge begin mei. Meer daarover kunt u later lezen op onze website.

Wij danken de leden die hun bijdrage reeds betaald hebben, en voor degenen die het vergeten zijn is er nog tijd.

Namens het bestuur

Françoise Verhoosele

Een wandeling langs de “Postwegel”

Nu de lente haar eerste prille stapjes in het landschap zet, leek het me nog eens leuk om onze lezers aan te zetten tot een beetje actieve heemkunde.
Deze wandeling neemt jullie door een paar eeuwen Gentbrugse geschiedenis.

Duur: 1,5 tot 2,00 uur.
Bij voorkeur tussen 7.00 en 10.00 ‘s ochtends op een zonnige dag.
Toegankelijkheid: niet geschikt voor kinderwagens en rolstoelen.
Voorzien: wie de wandeling effectief doet in de ochtendlijke uren voorziet zich best van laarzen of waterdichte schoenen.
Een verrekijker kan een nuttig instrument zijn.
Vertrek en aankomst: het kasteel “de oude kluis”.
Ruime parkeermogelijkheid in de Gentbruggekouter.

We vertrekken aan kasteel “de oude kluis”. Dit kasteel is, naast het oudste, eveneens het best bewaarde kasteel van Gentbrugge.
De eerste burcht zou dateren uit het begin van de twaalfde eeuw.
Het kasteel onderging, net als de omgeving, in de loop de eeuwen tal van veranderingen. Rond 1900 onderging dit kasteel een verbouwing en vergroting, die het zijn huidig uitzicht gaf.
Men vermoedt dat de eerste bewoners de heren van Gentbrugge waren. Vandaag is het kasteel eigendom van de familie Cardon de Lichtbuer.

Kasteel “De oude kluis”

De wandeling gaat in de richting van de meersen, dus weg van het centrum.

Een beetje verder langs dezelfde kant vinden vinden we het kasteel Hellebuyck.
Dit kasteel is zoals de meeste kastelen te Gentbrugge in feite een landhuis. We kunnen het ons moeilijk voorstellen maar tot na de tweede wereldoorlog was deze omgeving landelijk gebied, om niet te zeggen " de boerenbuiten".

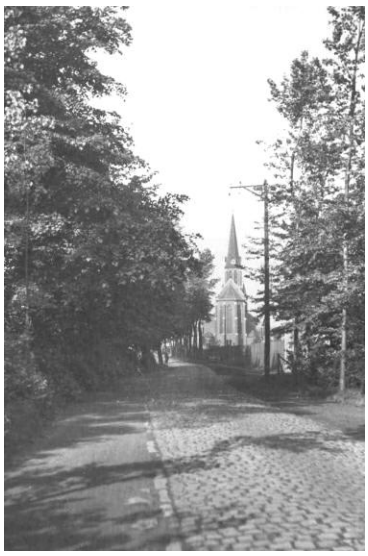

De Gentbruggekouter, die toen nog gewoon de Kouter werd genoemd was een kasseibaantje met langs beide zijde een mooie bomenrij, enkele kastelen en boerderijen.

Rechtover kasteel Hellebuyck stonden er een aantal armtierige huisjes die de Onze Lieve Vrouwehoek vormden, in de volksmond "*het luizengevecht*" genaamd.
Deze bijnaam leert ons iets over de omstandigheden waarin de mensen toen dienden te leven. In 1865 en 1866 brak er een choleraplaag uit die het leven koste aan zo wat alle inwoners van het "*luizengevecht*"

We gaan rechtdoor nog steeds langs de Gentbruggekouter. Net voor we op de rechterzijde een voorsmaakje krijgen van de landelijkheid van onze wandeling, toch nog even de aandacht vragen voor één van de oudste nog actieve Gentbrugse bedrijven: sinds 1927 bevindt zich hier een fabriekje die stalen buizen vervaardigt, opgericht als AMEGA NV (Ateliers Métallurgiques Gantois) door jonkheer Jean Cardon de Lichtbuer. De brave man combineerde wonen en werken in dezelfde straat. Sinds 1981 heet het bedrijf NV TUBEL.

Het voordeel van wandelen is dat je komt waar auto's niet kunnen komen: we wandelen rechtdoor tot de betonbaan ophoudt te bestaan en plaats maakt voor een mooie wegel.
Aan de linkerzijde van de wegel zie je het levend bewijs dat er niet alleen knotwilgen bestaan. Deze bomen zijn geen wilgen maar populieren.

Het landschap ligt in al zijn openheid aan onze voeten, de Schelde is het enig wat ons scheidt van Destelbergen.

Aan de overzijde merkt men het waterzuiveringstation. Dit station zuivert het afvalwater van onder andere Gentbrugge en Ledeberg, een belangrijke plek.
Deze plaats was in het verleden reeds van enig belang. De vele archeologische vondsten, gevonden tijdens de aanleg van de E17 en het waterzuiveringsstation zijn er het bewijs van.

Het gemak van onze wandeling is dat we niet verloren kunnen lopen en dus veel aandacht kunnen besteden aan onze omgeving.
De iets bedrevener natuurkenner onder ons kan hier zijn lusten botvieren, de vele weide en watervogels zorgen er voor dat men zich geen moment verveelt.
Wandel rustig verder tot de wegel eindigt.

Je kan enkel naar rechts en volg deze oude weg. Vroeger liep deze weg ook links de velden in tot aan de Schelde waar men dan een veer kon nemen die u logischerwijs naar de overkant bracht.
Maar zoals reeds eerder gezegd gaan wij rechts. Dit gebied is onderworpen aan de openheid van deze meersen.
Éénmaal aan het einde van deze weg kom je op de parking van voetbalclub Racing Gentbrugge.

Steek deze (kleine parking) door en volg het baantje die rechts langs het voetbalveld loopt. Vóór u achter de velden zie je de "nieuwe wijk" liggen.
Op het eind van de pad ga je naar links, in het veld aan uw rechterhand bevindt zich een ringgraf, helaas alleen maar te zien op luchtfoto's.

Volg dit baantje rechtdoor, het brengt u naar de Leeuw van Vlaanderenstraat.

Leeuw Van Vlaanderenstraat

Jules Van Biesbroeckstraat

Op het kruispunt met de Jules Van Biesbroeckstraat gaat we opnieuw rechts.

In de Van Biesbroeckstraat 39 heb je nog een oude hoeve, weliswaar volledig gerestaureerd en nu enkel als woonhuis dienend.
Op het einde van de Van Biesbroeckstraat kom je uit op de Gentbruggekouter, waar uw fiets of auto op u staan te wachten.

Noël Callebaut

Jenever

Korte historische schets.

De kunst en kennis om uit wijn alcoholische drank te distilleren reiken tot de oudheid.
De archeologische opgravingen in Irak brachten een zeer eenvoudig destilleerapparatuur van zowat 3500 v. C. aan het licht. Het werd gebruikt om parfum en essences te verkrijgen.
De Romeinen pasten het procédé toe voor het bekomen van rozenwater. Zowel de Griekse geneesheer Hippocrates (460-377 v. C) als Claudius Galenus (200-130 v. C), de lijfarts van de Romeinse keizer Marcus Aurelius, spreken er van[1].

Uit het Grieks is het woord ambix afkomstig, wat vat betekent.
De Arabieren leerden het vak van de Grieken. Hun eindproduct was alkhol. Khol is een zwart poeder dat door destillatie verkregen werd en door de Arabische schonen als oogschaduw gebruikt werd[2].
Via de kruistochten en de Moorse nederzettingen kwam de westerse wereld in contact met de Arabische cultuur en wetenschap.

In Europa begint men vanaf 1250 als geneesmiddel een preparaat voor te schrijven, dat door destillatie van wijnen verkregen werd. In "*Van Der Naturen Bloeme*" van Jacob Van Maerland vinden we tal van beschrijvingen.

Specerijen en kruiden werden ook gebruikt voor medicinale toepassingen.
Ze worden vermengd met wijn en gekookt of in een linnen zakje met wijn gemacereerd.

Opvallend is het belang dat Jacob Van Maerland hechtte aan de jeneverboom.
In één van de toepassingen wordt de jeneverbes gekookt in regenwater en wordt dit preparaat aanbevolen om "*buucevel* " of buikpijn te genezen[3].

Jeneverstruik in "*Le livre Des simples médecines*" (Zuidelijke Nederlanden - Koninklijke Bibliotheek Albert I (hs Codex Bruxellensis IV 1024, fol 100v)

[1] "In en om de alambiek." Museum voor Industriele Archeologie en Textiel Gent, 1981 (verder genaamd M.I.A.T. Gent).
[2] M.I.A.T. Gent.
[3] Eric Van Schoonenberghe: "Jenever in de Lage Landen" (Stichting Kunstboek).

Ook de techniek van het distilleren moet hem niet vreemd zijn geweest. Zo lezen wij in zijn werk vaak over toepassingen met rozenwater. Dat is een distillaat van vers geplukte rozenbladen waaraan ook medicinale eigenschappen toegeschreven werden. Zo is er onder meer de toepassing met borstelgras en suiker, gekookt in rozenwater, die goed is tegen het flauwvallen.
In de 14de eeuw werd het veelvuldig gebruikt bij de bestrijding van de pest[4].

Een Constich
Distileer boeck/ inhoudende die
rechte ende warachtighe constie om alderhande wa
teren/ cruyen/ bloemen/ wortelen/ ende alle andere
dinghen te leeren distileren apt alder constichste
beschreuen door M. Philippus Hermanni/ so hy
die selue veel iaren ghenuseert ende ghexperimen-
teert heeft. Noch een tractaet vande selueu Wate
ren/ hoemen ghebranden wijn maken sal/
oft distileren sal/ met sinen figue-
ren daer by ghestelt.
¶ Thantwerpen op die Lombaerde vesse inden
gulden Pelicaen/ by Guilliaem van Parijs.

Titelpagina van Philippus Hermanni: "*Een constish distileerboeck*", Guilliaen van Parijs, Antwerpen 1570. R.A.G. Inventaris van het Archief van de Raad van Vlaanderen 25032.

Ondertussen was men er ook achtergekomen dat alcohol uit granen kon verkregen worden.Bijgevolg kon het goedje veel goedkoper vervaardigd worden en begon men het ook als een genotmiddel te beschouwen.

Jenever werd historisch steeds geroemd om zijn geneeskrachtige werking. Dat blijkt namelijk uit de naam van de jeneverbes: juniperus letterlijk "*jeugd-barend*": jenever als de ideale verjongingskuur. Rembert Dodonacus roemde in zijn "*Herbarius oft cruydtboeck*" (1648) de jeneverbes als een heilzaam middel voor de spijsvertering, handig bij bevallingen en een uitstekend geneesmiddel tegen kwade hoest en alle aandoeningen veroorzaakt door koude.
In vrijmetselaarskringen is het nog steeds de gewoonte een fles sterke drank een medicijn te noemen.

In 1552 verhaalde Philippus Hermanni hoe men uit wijn alcohol kon destilleren. Later volgden er nog werken o.a. dat van Kaerle Stevens en Jan Liebout.

[4] Eric Van Schoonenberghe: ibid.

Dat er in die tijd in de Zuidelijke Nederlanden korenbrandewijnstokers werkzaam waren, getuigen de verhalen van gevluchte Vlaamse protestanten die in 1560 te Berlijn hun vak verder zetten.

Oorlogsgeweld en slechte graanoogsten, gevolgd door pest, lagen aan de basis van een plakkaat van 20.03.1601.

De aartshertogen Albrecht en Isabella verboden toen het destilleren van alcohol uit granen. Het werd enkel toegestaan uit droesems van wijn of bier: "*lutteldienende totte ghesondheyt van de lichaemen der menschen en waer-uyt vele groote notable in convenienten gesproten sijn*" en verboden te stoken uit granen, appelen en rotte peren[5]. In 1671 staat de overheid het toe brandewijn te stoken uit granen maar bij graanschaarste werd het opnieuw verboden.

ORDONNANTIE
ende
PLACCAET
VANDE EERTZHERTOGHEN TEGEN
d'abuysen die geschieden in sommige plaetsen, ende
Landen van hervvertiouer, deur dē ommatigen dräck
ende slete vande Ghebrande-vvynen, anderslins geheetē
Leuende-vvateren, ende ander gelycke distillatien.

TOT BRVESSEL,
By Rutgeere Velpius, Boeck-vercooper ende Drucker vanden Houe, inden gulden Arent by
t'Hoff, 1601.
Met Priuilegie.

Plakkaat van Albrecht en Isabella (Gent - Universiteitsbibliotheek)

De 18de eeuw kondigde zich hoopvol aan: Filips V laat het stoken in de Zuidelijke Nederlanden toe. Hiermee kwam een einde aan een vrijwel continu verbod.

De opgelegde beperkingen veroorzaakten een daling van de graanprijs. Landlieden waren beroofd van hun traditionele inkomsten, waarmee zij de pachten en belastingen betaalden.
Omdat gevaar dreigde dat de landlieden hun grond onbebouwd zouden achterlaten, verleende de overheid in 1705 de toelating te distilleren bij bezit van een octrooi.
De toelating was geldig voor een jaar en de stoker betaalde hiervoor 375 gulden in handen van de "*comys ende ontvanger van de voorseyde rechten*".

[5] M.I.A.T.

De productie en verhandeling werden van nabij gevolgd en de verhandeling was beperkt tot zijn district.

Na de Vrede van Utrecht in 1713, het einde van de Spaanse Successieoorlog (1703-1713), kwamen de Zuidelijke Nederlanden onder Oostenrijks gezag. Het stoken werd enkel verboden in periodes van graanschaarste. Met deze maatregel wilde men de landbouw nieuw leven inblazen.
Met de spoeling, een restant van het stookproces, werd het hoornvee vetgemest. De mest van de dieren werd gebruikt om de landbouwgrond te verrijken met stikstof en fosfor. In vier maanden werden tot 50 runderen vetgemest.

In de 18de eeuw nam het aantal stokerijen gestadig toe. De meeste stokerijen waren op het platteland gevestigd.
Volgens bepaalde bronnen werd in de Oostenrijkse Nederlanden 12 miljoen liter graan-brandewijn gestookt. Oost-Vlaanderen alleen zou hiervan 5 miljoen liter voor zijn rekening nemen[6].
De meeste Vlaamse stokerijen zijn te vinden in de provincie Oost-Vlaanderen.
De totale productie bedroeg 470 400 hl., waarvan er ongeveer 205 200 hl. in Vlaanderen werd gebruikt .

In mei 1740 teisterden en verarmden hongersnood en andere zware beproevingen de Zuidelijke Nederlanden. De prijzen stegen als gevolg van een lagere productie en te grote uitvoer.

Op Hemelvaartdag vernielde een hagelbui de oogst. Een kordaat ingrijpen was noodzakelijk. Het was verboden om graan- en groentegewassen te gebruiken voor het distilleren van wijn en likeur. Daarenboven had het volk behoorlijk te lijden tijdens de Oostenrijkse successieoorlog die 8 jaar heeft geduurd.

Als gevolg van de toen geldende taxatie was in het begin van de 18de eeuw onze inlandse brandewijn van relatief lage kwaliteit. De heffing werd berekend op de productiecapaciteit per ketel ongeacht de grootte. Dit had tot gevolg dat men de productie opvoerde en men tot 8 maal per dag stookte[7]. De grondstof was een dikke wort en er werd gestookt met een hevig, maar kort vuur. De stoker destilleerde slechts eenmaal. Men zei dat de brandewijn een bijzondere smaak van vuur had.
De Vlaamse jenever had een maximum alcoholgehalte van 42° Gay Lussac[8].

Een onderzoek in 1772 leert ons dat men toen voor de jeneverproductie een graan-mengsel gebruikte dat uit 2/3 rogge en 1/3 gerstmout bestond.

Eenmaal de Zuidelijke Nederlanden onder Frans bewind (1794-1815) kwamen, werd er een algemeen stookverbod afgekondigd. Ketels en stookapparatuur werden gecon-fisqueerd.
De Belgische wetgever beschermde de eigen inlandse markt. In 1831 werd een verbod opgelegd op het invoeren van Hollandse jenever en kwam er een accijnsverlaging voor de Belgische jeneverindustrie.
Sinds 1835 daalde het aantal stokerijen in Vlaanderen voortdurend. Om de landbouw-stokerij enigszins te beschermen, werd vanaf 1842 onderscheid gemaakt tussen een landbouwstokerij en een industriële stokerij. Landbouwstokerijen genoten van een reductie tot 15%[9].

De bloeiperiode van de Belgische jeneverindustrie situeert zich tussen 1848 - 1875.

---

[6] M.I.A.T. zie ook C. Vandebroeke: "Agriculaire et alimentation", Gent Leuven 1975.
[7] Eric Van Schoonenberghe: ibid.
[8] M.I.A.T.
[9] M.I.A.T.

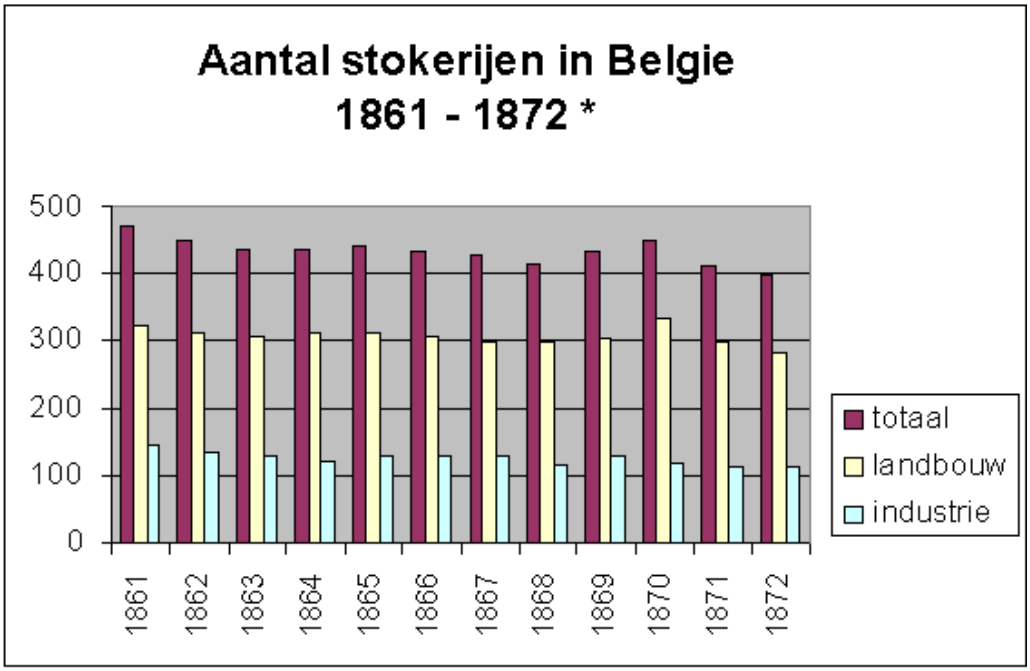

*MIAT blz. 42

Volgens onze zelfde bron daalde het aantal industriële stokerijen van 145 tot 113, terwijl de aangegeven belastbare inhoud steeg van 3,9 tot 5 miljoen hl. Bij de landbouw-stokerijen verminderde niet enkel het aantal, maar ook de aangegeven belastbare inhoud van 730000 hl. tot 570000 hl.

Van Korrel tot Borrel.

Hoe stookt men de "Balegemse"?

Het stookproces.

De grondstoffen van een graanalcoholstokerij zijn gemoute gerst, rogge, tarwe of maïs en gist.
Niet enkel het destilleren is belangrijk, maar ook de voorbereidende fasen bepalen in belangrijke mate de kwaliteit van het eindproduct.

Men onderscheidt vier fasen:

- het mouten
- het maken van het wort
- de gisting
- de eigenlijke destillatie

Het mouten.

Mout is gekiemde gerst. De gerst wordt op temperatuur gebracht, de vochtige lucht brengt het gerst na enkele dagen tot ontkieming. Tijdens dit proces vormt zich het enzym dat er voor zorgt dat er in de volgende fase suikers gevormd worden.
Het kiemen wordt gestopt door toevoer van warme of hete lucht. De aldus verkregen droge mout wordt in de silo bewaard.

Er zijn aanwijzingen dat tot na de eerste wereldoorlog op de stokerij Van Damme mout werd aangemaakt.

Vóór de tweede wereldoorlog werd het mout aangekocht bij De Wilde uit Zottegem. Tot 1980 was dit bij Van Oudenhove uit Zottegem[10].
De huidige eigenaars en de vorige, de heer Van Hecke, kochten het mout in een gespecialiseerde mouterij te Aalst.

Het wort.

Voor het maken van wort vertrekt men van bloem. Men maalt eerst de mout en vermengt deze met ongekiemde bloem, meestal roggebloem.
Soms neemt men een mengsel van 1/3 gerst en 2/3 rogge.
Zowel de mout als de rogge worden gemalen in de maalderij op de bovenverdieping van de jeneverstokerij. Er wordt steeds gemalen voor de stookbeurt van de volgende dag.
Een belangrijk deel van het graan wordt op het hof gekweekt. Vóór de tweede wereldoorlog werd graan aangekocht bij Ch. Van Der Straeten, R. Vos uit Eeke en bij Abbeloos Oudegem. Vanaf 1954 werd de rogge gekocht bij Van Houwermeiren te Gijzegem[11].

De maalderij (Foto Lucien De Smet).

In een ronde metalen kuip van 47 hl 48 l wordt de rogge langzaam in het warm water gedaan.

Het aldus verkregen mengsel wordt op een temperatuur van ongeveer 65° gebracht. Het is gedurende 3 à 4 uur voortdurend in beweging. In dit stadium worden de suikers gevormd. (De suiker lost op in het water.)

Na afkoeling tot ca. 36°, gaat het basisproduct maltasuiker van de weker naar één van de twee gistingskuipen. Beide kuipen hebben respectievelijk een inhoud van 56 hl. 70 l en 55 hl. 70 l.

[10] Archief Stokerij Van Damme: Fakturen 1939-62
[11] Ibid.

***De gisting*.**

Men brengt het wort in de gistingskuip en voegt er een hoeveelheid biergist aan toe. Vóór Wereldoorlog II kwam de gist uit Gent bij L. Vereecken uit de Stropstraat[12].
Er werd wel eens Franse gist gebruikt. Tegenwoordig gebruikt men per stookbeurt 20 kg gist, afkomstig uit Brugge.
De suiker wordt snel omgezet in alcohol en in gasvormig koolzuurdioxide.

De inhoud van de gistingskuip is de volgende:
- onderaan de kuip bevindt zich gist;
- middenin een alcoholhoudende heldere vloeistof ;
- bovenaan een schuimlaag met ontsnappende gasbellen.

Tijdens het gisten wordt er niet gekoeld. Na achtenveertig uur zijn de suikers omgezet. De schuimlaag wordt er afgedaan en de gist wordt verwijderd. De vloeistof kan nu naar de destillatiekolom gepompt worden.
De gisting is een delicaat proces. De temperatuur in de ketel moet constant blijven. Er mogen geen schadelijke organismen (bacteriën) in de kuip aanwezig zijn, want zij kunnen het wort onherstelbaar beschadigen.

De distillatie.

Na de gisting gaat men zo snel mogelijk over tot de distillatie.
Ethylalcohol is een schadelijk product, die in het eindproduct niet aanwezig mag zijn. Het kookpunt van dit product is 78°C. De stoker gaat dus het mengsel boven deze temperatuur opwarmen.
De alcoholdampen worden opgevangen en afgekoeld door het koude water. De op deze wijze gecondenseerde alcoholdamp wordt in een reservoir opgevangen.

Hierdoor verkrijgt men een flegma, dat in de alambiek gedistilleerd wordt. De kunst van het distilleren bestaat erin de kop van de staart te scheiden. De reukzin van de distillateur speelt hierbij een belangrijke rol.

De werkplaats (Foto Lucien De Smet).

[12] Ibid.

De verkregen alcohol wordt versneden naar 31° en 41° Gay-Lussac en in eiken houten tonnen bewaard.

De kolom is 7 m hoog, is in koper en bestaat uit 10 segmenten. De inhoud bedraagt 18 hl 86 l.

De smaak.

De smaak verschilt naargelang de stokerij. Ieder producent heeft zijn eigen mengeling van granen en kruiden die voor de typische smaak zorgen. Dit is het resultaat van lang experimenteren en proeven. Om de continuïteit van de smaak te handhaven, worden de vaten nooit volledig geledigd, maar iedere keer door het nieuwe stolsel aangevuld.
Het uiteindelijke recept dat elke jenever onderscheidt, is een zorgvuldig bewaard geheim.

Het eindproduct.

Nadat de accijnzen het alcoholgehalte van de verstookte graanjenever hebben gemeten, wordt deze overgebracht naar het "bijzonder magazijn". Daar wordt de graanjenever gerijpt in eikenhouten vaten.
De jenever wordt via kleinere vaten versneden en dan machinaal gebotteld tot het eindproduct.

Te Balegem wordt een pittige graanjenever gestookt van 31°, 41°en 51°. Sinds de nieuwe alcoholwet van kracht is, maakt men ook de lichtere jenever aan 21°. Bij het openstellen van de jeneverroute in 1994 werd de Balegemse citroenjenever gepromoot. Tijdens de eerste stokerijdagen van 1996 kwam de bessenjenever op de markt.
Tot 1930 werd een soort jenever gestookt. Het is ons niet duidelijk hoeveel graden die betrof. Wij vermoeden dat dit 32° was.

Sinds 1925 zijn wij iets beter gedocumenteerd. Er werden toen 3 soorten verkocht. De speciaal aan 42°, de andere aan 38° en nog een lichtere soort.
In 1960 waren er 2 soorten 42° en 31°, in 1979 41° en 31°.

Lucien De Smet
(wordt vervolgd)

Voordracht in Moortsele

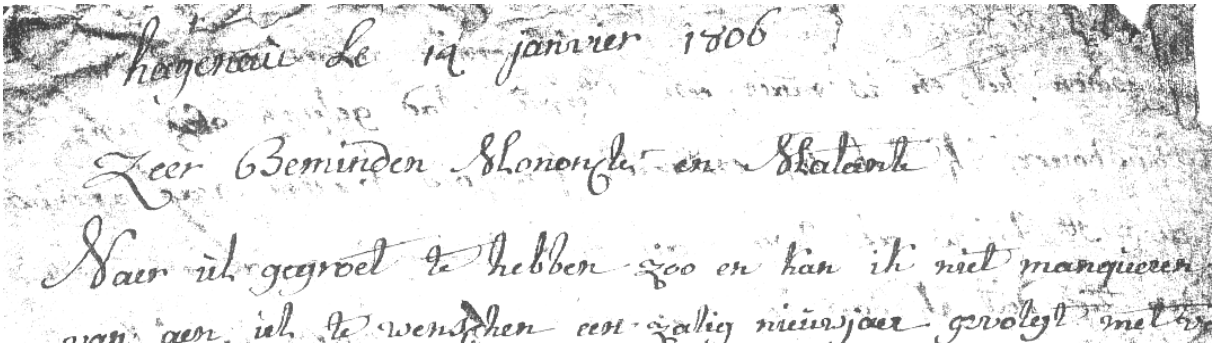
Hagenau Le 14 janvier 1806
Zeer Geminden Moonsche en Moeder
Naar uit gegroet te hebben zoo en kan ik niet manqueren
aan een ieder te wenschen een zalig nieuwjaar gevolgt met

Het Heemkundig Genootschap Land van Rode stelt voor:
Soldatenbrieven uit de tijd van Napoleon, meer bepaald met betrekking tot de inwoners van Oosterzele,
door Johan De Wilde, bestuurslid van Castellum.
Op **vrijdag, 25 april 2008** om 20.00 uur
in het Erfgoedhuis, Sint-Antoniusplein, 10 te 9860 Moortsele. Gratis toegang.

De gemeente Moortsele tijdens het Verenigd Koninkrijk.

Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden 1814-1830.

Het Verenigd Koninkrijk was in de eerste plaats een constructie van de grote Europese mogendheden op het Congres van Wenen. Groot-Brittannië was toen de grootste macht van Europa. Na de val van Napoleon werden de Zuidelijke Nederlanden de ambitieuze Willem aangeboden. De voorwaarden hieraan verbonden waren vastgelegd in de zogenaamde acht artikelen van juni 1814. Het toekomstige Verenigd Koninkrijk moest vooral als bufferstaat dienen tegen Frankrijk. Koning Willem I wilde een echte en hechte Nederlandse natie maken.
Hij dacht noch Hollands noch Belgisch. Maar het gedwongen huwelijk duurde niet lang!

Van de zes Oosterzeelse gemeenten is Moortsele, in mijn zoektocht naar de geschiedenis van onze dorpen tijdens het Verenigd Koningrijk, voorlopig de enige gemeente waarvan de verslagen van de gemeenteraadszittingen sinds 1825 bewaard zijn gebleven.

Het bestuur van de gemeente.

Na de samenvoeging van België en Nederland in 1814 werd een nieuwe grondwet van kracht.
Het cijnskiesstelsel bleef bewaard. De leden van de gemeente en regentieraad werden benoemd door een kiescollege dat gekozen werd door de stemgerechtigde meerderjarige mannen die de gemeente 2 jaar bewoonde en 20 gulden belastingen betaalden.

Door het KB van 3 januari 1818 werd het reglement op het plattelandsbestuur goedgekeurd: gemeenten kleiner dan 2500 inwoners werden bestuurd door een burgemeester, 2 assessoren, en 6 raadsleden. Een derde van de raadsleden werd gekozen uit de lijst van de eigenaars en twee derden uit de voornaamste ingezetenen van de gemeente en dit voor een termijn van 6 jaar. Om de 2 jaar werd een derde vernieuwd. De burgemeester en schepenen moesten de gemeente bewonen maar de koning kon om een ernstige reden hierop een afwijking toestaan.
Alle raadsleden moesten in de provincie gedomicilieerd zijn. Door hetzelfde besluit ontving de burgemeester en de schepenen een jaarwedde. De burgemeester werd door de koning benoemd.
De schepenen werden gekozen door de raadsleden en benoemd door de Gedeputeerde Staten.
De 1ste maal gebeurde dit zonder voordracht. Nadien werden ze gekozen uit een, door de raad opgestelde, voordrachtslijst van twee kandidaten voor elke vacante plaats.

Het nieuw reglement op het plattelandsbestuur.

Het KB van 23 juli 1825 stelt dat de burgemeester voortaan deel uitmaakt van de gemeenteraad. Hij werd door de koning benoemd en moest de gemeente bewonen. Hij mocht de gemeente niet langer dan 8 dagen verlaten, tenzij hij hiervoor de toelating had van de gouverneur.
Indien hij burgemeester was van meerdere gemeenten dan moest hij in één van die gemeenten wonen. Nu ook moesten de raadsleden de gemeente bewonen en hierop waren geen uitzonderingen voorzien. De gemeenteraad zou voortaan bestaan uit 7 of 9 raadsleden, te bepalen door de Gedeputeerde Staten en rekening houdende met het bevolkingsaantal. De raadsleden werden nu niet meer door de Gedeputeerde Staten benoemd op voordracht van het plaatselijk bestuur maar na het plaatselijk bestuur

gehoord te hebben, voor een termijn van 6 jaar aangesteld. Om de twee jaar moest een derde van de raad vernieuwd worden[13].
In de praktijk kwam dit neer op een coöptatiesysteem. De gemeenteraad werd gevormd door een oligarchie waarin slechts een kleine groep vooraanstaanden inspraak had. Dit had tot gevolg dat sommige familie-eigenaars op diverse plaatsen in de streek een niet onbelangrijke invloed hadden op de lokale bevolking. De familie Van Canegem leverde de burgemeester voor Oosterzele en Gijzenzele. Jean Baptiste d'Hane was in 1806 burgemeester van Oosterzele en werd later ook nog burgemeester van Oombergen, Drongen, Hillegem en Elene. Familieleden van de burgemeester van Landskouter zetelden in de gemeenteraad te Moortsele en Bottelare. Notaris Hendriek Victor Vander Heyden uit Oosterzele was burgemeester te Bottelare, Moortsele en Lemberge. De familie Schollaert treffen wij aan in het gemeentehuizen van Gontrode, Balegem, Oosterzele en Moortsele.

De Moortseelse gemeenteraad

De gemeenteraad van Moortsele was samengesteld uit 7 leden: de burgemeester, twee assessoren (schepenen) en vier raadsleden.
Hendriek Victor Van der Heyden was de burgemeester. Hij was notaris, residerende te Oosterzele. Zijn aanstelling als burgemeester te Moortsele is een voorbeeld van de uitzonderingen die de koning maakte op het reglement op plattelandsbestuur: Hendriek Victor Vander Heyden bewoonde niet één van de drie gemeenten waarvan hij burgemeester was.

Op 3 maart 1825 hadden de Gedeputeerde Staten der provincie de volgende leden van de gemeenteraad benoemd: Jean Baptiste Bolangier, Karolus Van Hecke, Joseph van Aelbroeck, Geeraard Verspaten, Joseph De Sutter en Frans Broeckaert.

Tijdens de zitting van 16 september 1825 legden zij de volgende eed af:

"*Ik zwere en belove dat ik de bediening waartoe ik ben geroepen met ijver en getrouwheid zal vervullen overeenkomstig de grondwet, de algemene landswetten en het gene mij bij het reglement van bestuur is voorgeschreven. Dat ik de vergaderingen getrouwelijk zal bijwonen en voorts alles wat in mijn vermogen is tot het welzijn der gemeente zal aanwenden".*

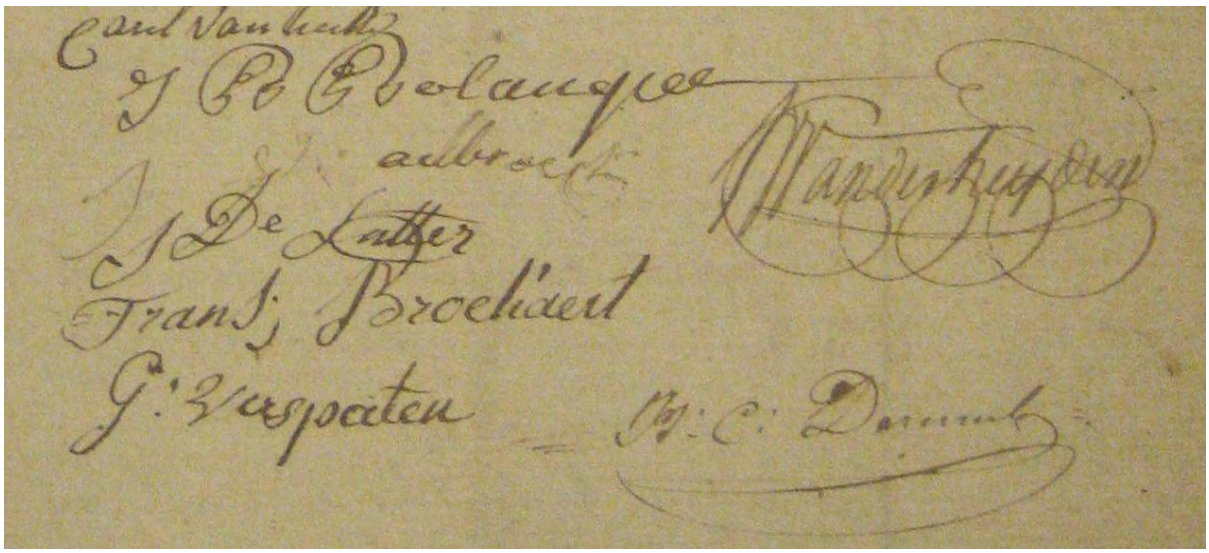

Als assessoren waren benoemd: de heren Jan Baptiste Bolangier en Karolus Van Hecke.

[13] Jozef De Cocker: Geschiedenis van Melsen

Elk jaar werd een derde van de leden vervangen[14].
Op **30 december 1825** werden **Victor Van de Velde** en **Joseph Van Aelbroek** benoemd ter vervanging van Pieter August De Clerq en Josephus De Sutter[15].

De aftredende leden waren herverkiesbaar. Tijdens de bijeenkomst van de gemeenteraad op **14 december 1827** werden de aftredende leden Karel Van Hecke en Frans Broeckert als eerste kandidaat voorgedragen om zichzelf op te volgen[16]. Tijdens de zitting van **11 februari 1828** legden zij opnieuw de eed af: **Karel van Hecke** als assessor en **Frans Broekaert** als raadslid[17].

Op 12 februari 1829 werd ter vervanging van het overleden raadslid Verspaten twee kandidaten voorgedragen nl. de heren Karel De Wilde en Engelbert Schollaert, notaris te Moortsele.
Karel De Wilde legde op **25 april 1829** de eed af[18].

Tijdens de zitting van 7 december 1829 werd een derde van de raad vervangen. Ter vervanging van de heren Jean Baptiste Bolangier en Jozef De Sutter legden op **17 januari 1830 Jean Baptiste Bolangier**, assessor, en het raadslid **Francies De Clercq**, hoefsmid, de eed af[19].

De gemeentesecretaris.

Bij Koninklijk Besluit van 12 augustus 1825 werd **Hendriek Karel Dermul** als secretaris aangesteld.
Tijdens de gemeenteraad van 16 september 1825 legde ook hij de eed af.
Wij geven u ter illustratie deze eedformule mee omdat inhoud ervan overeenstemt met wat wij vandaag noemen de "functiebeschrijving" van de betrokken ambtenaar.

"Art. 102 van het reglement op het bestuur van platte lande.
Ik zweere dat ik het ambt van secretaris getrouwelijk zal uitoefenen, dat ik zoo velen mijn vermogen is die betrekking tot bevordering der belangen van de gemeente zal medewerken. Dat ik met zorgvuldigheid en trouw zal opmaken alle besluiten acten en andere stukken voor zoo verre zulks te pas komt mitsgaders en alles waar ontrent het mij verder nog aanbevolen worden de vereischte geheimhouding zal betrachten dat ik voor de bewaring der archieven registers en andere papieren tot de gemeente secretaire behorende zal zorg dragen en wijders zal nakomen al dat gene mij bij gemelde reglement of bij mijne instructies verder mogt zijn of worden voorschreven en dat ik in mijne ambtsbetrekking iets te doen of te laten van niemand eenige beloften of geschenken zal aannemen of ontvangen in eenigwelke maniere"[20]

De gemeenteontvanger.

Alhoewel de functie van ontvanger niet cumuleerbaar was met enig ander openbaarambt, fungeerde assessor Carolus Van Hecke er toch als gemeente ontvanger.
De koninklijke districtscommissaris, steunende op art. 113, vestigde in een schrijven aan de gemeenteraad hierop de aandacht. Op verzoek van de gemeenteraad verkoos betrokkene het ambt van ontvanger te behouden[21]. Achteraf zal blijken dat niet Van Hecke maar **Karel Dermul** als ontvanger ter benoeming werd voorgedragen.

Vooraleer in functie te treden diende betrokkene een borg te storten.

[14] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 30-12-1825.
[15] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 30-12-1826.
[16] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 14-12-1827.
[17] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 11-02-1828.
[18] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 25-04-1829.
[19] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 17-01-1830.
[20] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 16-09-1825.
[21] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 06-10-1825.

Victor Van De Velde, brouwer te Moortsele en volgens de raadsleden de meest begoede persoon op de gemeente, was de geldschieter. De act werd door notaris Van Der Heyden, residerende te Oosterzele, verleden[22]. Hendriek Karel Dermul kwam aldus als ontvanger ter vervanging van assessor Van Hecke in dienst op 2 januari 1827[23]. Het jaar daarop diende de raad opnieuw te vergaderen om een opvolger voor de ontvanger te kiezen. Karel De Wilde werd als eerste kandidaat voorgedragen vóór die van Engelbert Schollaert[24]. Het was de tweede voorgedragen kandidaat nl. Engelbert Schollaert, die als ontvanger werd aangesteld[25].

Ambtenaar van gerechtelijke politie.

Voor een periode van een jaar werd op 16 april 1826 eerste assessor Jan Baptiste Bolangier aangeduid[26].

Het gemeentehuis.

Moortsele had geen eigen gemeentehuis. Daartoe huurden zij in een herberg een gemeubelde kamer. Pieter Van Hecke, herbergier en assessor, verhuurde aan de gemeente een kamer ten zuiden van zijn woning en deze diende als gemeentehuis. Hij ontving hiervoor een jaarlijkse som van 14 gulden 17 cent[27].

De toestand na de septemberdagen van 1830.

Op 28 september 1830, nadat met zekerheid vaststond hoe de gevechten in Brussel geëindigd waren, explodeerde Gent. Gouverneur Van Doorn, die tot dan er in slaagde Oost-Vlaanderen stevig onder militaire controle te houden, verliet de dag daarop de provincie om er nooit meer terug te keren[28].

Op 10 oktober 1830 werden door het voorlopig bewind de verkiezingsmodaliteiten bij decreet geregeld. Elke Belg van 25 jaar kon verkozen worden. Om het actief stemrecht te bezitten moest men aan de volgende voorwaarden voldoen: 25 jaar oud zijn en cijns- of bekwaamheidskiezer zijn.
Was cijnskiezer, elke mannelijke onderdaan van ten minstens 25 jaar, die een jaarlijkse belasting aan de staat betaalde gaande van 150 tot 13 florijn naar gelang de woonplaats.

De capaciteitskiezers staan uitdrukkelijk vermeld in art. 7 van het decreet van 10 oktober 1830. Het waren kiezers op grond van hun diploma: rechters, advocaten, notarissen, bedienaars van de erediensten, hogere officieren tot en met kapitein, dokters in de rechten, wetenschappen, wijsbegeerte en in de geneeskunde[29].

Op 14 oktober 1830 bepaalde een aanvullend arrest dat indien er in een gemeente geen 25 inwoners waren die 10 florijnen aan belastingen betaalden, dan de 25 meest belaste inwoners zouden uitgenodigd worden[30].
Op 18 oktober 1830 werden beide besluiten door de gouverneur van Oost-Vlaanderen aan de steden en gemeenten van de provincie overgemaakt met het verzoek onmiddellijk tot de verkiezingen over te gaan. Het kiesarrest voorzag in een rechtstreekse verkiezing

[22] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 19-01-1826.
[23] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 02-01-1827.
[24] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 01-02-1828.
[25] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 05-06-1828.
[26] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 05-04-1826.
[27] RAG Modern archief verslagen gemeenteraad Moortsele: overeenkomst afgesloten met de burgemeester 14-10-1829.
[28] Rolf Falter Lannoo: 1830 De Scheiding van Nederland, België en Luxemburg (2005).
[29] Prof. Dr.Theo Luykx: Politieke geschiedenis van België.
[30] H. Liebaut: De evolutie der politieke partijen in het arrondissement Aalst 1830-1893. Licentiaatverhandeling RU Gent 1962-63.

van de burgemeester, de schepen en de raadsleden. Het aantal raadsleden was afhankelijk van het aantal inwoners.

De resultaten van de verkiezingen en de benoeming van de burgemeester, die na 18-10-1830 hebben plaats gehad, werden niet in de notulen van de gemeenteraad van Moortsele opgenomen.

Op 25 november 1830 ondertekende burgemeester Van Der Heyden voor het laatst de notulen van de gemeenteraad. Diezelfde dag kwam de raad een tweede maal samen om twee leden uit hun midden te verkiezen "*voor de kommissie ingesteld bij art. 58 der wet van 28 juny 1822 op de personenbelasting". O*p deze bijeenkomst was burgemeester Van Der Heyden niet aanwezig[31].
De eerstvolgende maal kwam dat de raad samenkwam, was op verzoek van de nieuwe gouverneur, nl. op 11 november 1830, om uit hun midden naast de heer burgemeester twee leden aan te duiden die zullen deel uitmaken van het *conciel voor de civique garde*.

De nieuwe burgemeester was Engelbert Schollaert. De assessoren waren Karel Joseph De Wilde en Karel Van Hecke. Leden van de raad waren Frans Broeckaert, Victor Van De Velde, Alexander Van Hecke en Francies De Clercq[32].
Uit de raad waren verdwenen burgemeester Victor Van der Heyden, die trouwens geen inwoner van Moortsele was, en assessor J.B. Boelangier. Volgens de wet van 23 juli 1825 diende de burgemeester de gemeente te bewonen. Rekening houdende met het feit dat ons land nu niet meer bestuurd werd door Koning Willem I, verviel ook de uitzondering op de regel op het reglement op het plattelandsbestuur. Van der Heyden werd vermoedelijk om die reden als burgemeester vervangen door de te Moortsele wonende notaris Engelbert Schollaert.

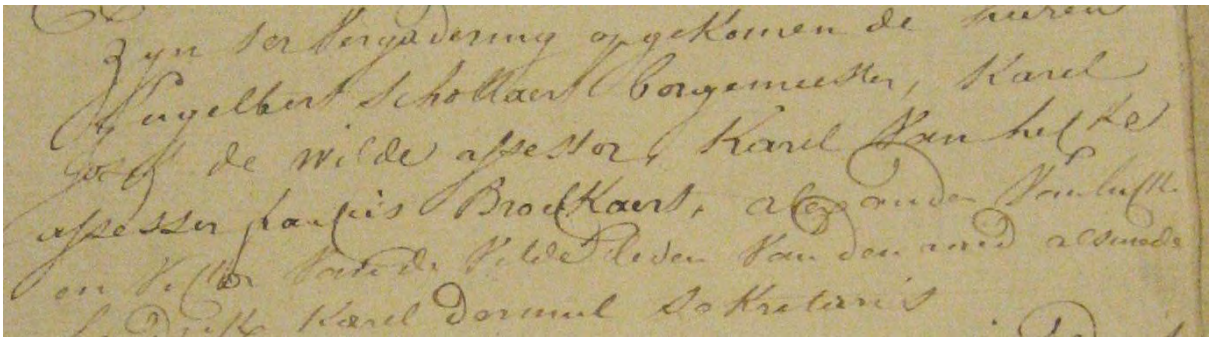

Uit de eerste vergadering van de gemeenteraad van Moortsele in het onafhankelijk België

Wie was die nieuwe burgemeester?

Engelbert Schollaert werd geboren te Gontrode op 10 mei 1786.
Hij was de zoon van Constantinus Livinus Schollaert en Marie Joanna Mattijs.
Hij overleed te Moortsele op 7 juni 1848.
Zijn grafsculptuur bevind zich in de Heilig Grafkapel, rechts naast de ingang van de kerk.

Hij was notaris en schatbewaarder van de kerkfabriek te Moortsele.
In 1827 werd hij als gemeenteontvanger van Moortsele aangesteld.
Hij ambieerde duidelijk een politiek mandaat. Op 12 februari 1829 was hij kandidaat om het overleden raadslid Verspaten te vervangen. Zijn kandidatuur werd door de Oranjegezinde staten niet weerhouden. Na de revolutie werd hij in oktober 1830 burgemeester van Moortsele tot na de verkiezingen van 1836 waar hij in zijn ambt werd opgevolgd door Charles Joseph De Wilde, olieslager van beroep[33].

[31] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 25-11-1830.
[32] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 11-11-1830.
[33] RAG Modern archief nr 344/4.

De woning van notaris Schollaert, voormalige burgemeester van Moortsele.

Het voorstel om de gemeenten Moortsele en Landskouter samen te voegen[34].

Tijdens de laatste jaren van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden ontstond de idee om de gemeenten Moortsele en Landskouter samen te voegen.
Kleine gemeenten hadden toen al niet de financiële mogelijkheden om de nieuwe taken, zoals het staatshoofd ze toen voor ogen had, te organiseren. De organisatie van het lager onderwijs was er één van, voor een kleine gemeente als Moortsele financieel onmogelijk. De gemeenteraad had hiervoor op 2 september 1824 een samenwerkingsakkoord afgesloten met de gemeente Bottelare[35].

Een overeenkomst waarmede men, zoals achteraf zal blijken, niet gelukkig was en "*hen opgedrongen werd*". De school te Bottelare lag niet aan de grens met Moortsele maar wel met die van Schelderode, zodat er geen leerlingen van Moortsele de school bezochten. Moortsele betaalde voor de organisatie van de school een jaarlijkse bijdrage van 20 gulden. Tijdens de bespreking van deze dotatie aan de gemeente Bottelare bleek dat het lokale bestuur van Moortsele geenszins tegenstander was om eventueel samen te gaan met een andere kleine gemeente.
Tijdens de gemeenteraad van 27 mei 1827 liet zij, onder verstaanbare bewoording, het voordeel horen van een samenvoeging met het naburige Landskouter[36].
Tijdens een buitengewone zitting van de gemeenteraad besproken de leden het voorstel van de districtscommissaris om Moortsele met Landskouter te verenigen. De raad drukte zich uit als volgt:

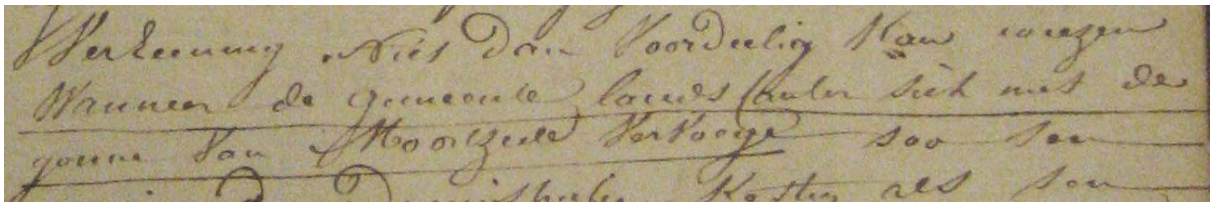

"Verleening niets dan voordeelig kan wezen
wanneer de gemeente Landscauter sich met de
genne van Moortzeele vervoege.soo ten ..."

Zij motiveerde haar beslissing omwille van de administratieve kosten. Ook op geestelijk vlak stond Moortsele reeds 18 jaar in voor de deservitor voor Landskouter waarvoor zij weliswaar een vergoeding van de naburige gemeente ontving[37]. Er was ook nog de organisatie van het gemeentelijk onderwijs. Moortsele zou zich voor de organisatie van het lager onderwijs van Bottelare kunnen afscheiden en zou dan zelf voor de organisatie kunnen instaan. De nieuwe gemeente zou 1082 inwoners tellen: 650 van Moortsele en 432 van Landskouter[38].
Het onderwerp stond in 1829 opnieuw ter bespreking. Antwoordende op een brief van 15 januari 1829 van de Gedeputeerde Staten, herhaalde de raad zijn eerder reeds ingenomen standpunten[39].

Was dan een fusie met Bottelare en Lemberge mogelijk?

Op 12 februari 1829 kwam de gemeenteraad van Moortsele opnieuw bijeen om het nieuwe voorstel van de Gedeputeerde Staten dd. 30-01-1829 te bespreken. Moortsele verwierp het voorstel en bleef bij zijn eerder geformuleerde standpunt nl. een fusie met Landskouter. Een bijkomend argument was het feit dat intussen de veldwachter te

[34] L. De Smet: Fusieplannen in het kanton Oosterzele.
[35] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 1827.
[36] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 25-05-1827.
[37] Heemkundig Genootschap Land Van Rode: tijdschrift nr 140 (2007).
[38] Lucien De Smet: Fusieplannen in het kanton Oosterzele.
[39] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 11-02-1829.

Landskouter overleden was en er aldus danig geen nieuwe veldwachter diende te worden aangesteld[40].

Wij hadden hier graag het standpunt van de gemeente Landskouter meegedeeld maar de verslagen van de gemeenteraad uit die periode zijn ons niet bekend.
Bottelare zag de samenvoeging met Lemberge best zitten maar Lemberge, waar Hendriek Victor Vander Heyden eveneens burgemeester was, dacht er anders over en verkoos een fusie met de gemeente Gontrode[41].

Het onderwerp om gemeenten te verenigen kwam niet meer aan de dagorde. In september 1830 brak de revolutie uit. België werd een onafhankelijke staat. Moortsele, Landskouter en Bottelare bleven zelfstandige gemeenten tot de fusie in 1975. In 1965 werd Lemberge bij Merelbeke gevoegd.

Lucien De Smet

Melsen (Gaversesteenweg, 716 te 9820 Melsen):

Tentoonstelling en concert: Familiefoto's, voor de toekomst.

De tentoonstelling bestaat uit een Powerpoint-presen-tatie en een lezing door Françoise Verhoosele over familiefoto's. Volgende generaties grijpen voort-durend terug naar oude foto's om meer te weten te komen over hun familiegeschiedenis. Op die manier is het verleden van een familie een bouwsteen voor de toekomst.
Kunstenaar-volkszanger Gerard Vekeman treedt op met 'liederen uit het dorp'.
Doorlopend open van 10 tot 18 uur:

- lezing om 15 uur
- concert om 16 uur

De volledige brochure kunt u bekijken op http://www.erfgoeddag.be/.

[40] RAG Modern archief gemeenteraad Moortsele 12-02-1829.
[41] Lucien De Smet: Fusieplannen in het kanton Oosterzele.

De brand in de kerk in Letterhoutem.

De kerk.

De kerk van deze parochie, die in 1845 afgebroken werd en toegewijd was aan het H. Kruis, behoorde, naar het schijnt, tot de oudste van het bisdom. Zij was 19 meter lang en 12 meter breed en had, zoals de middeleeuwse kerken, de vorm van een Latijns kruis, waarvan het bovendeel, of het koor, in 1780 vernieuwd werd.
Er wordt van deze bidplaats melding gemaakt in een acte van het jaar 1140, waarbij Simoen, bisschop van Doornik, de altaarrechten van Hothem, zoals men toen voor Letterhoutem schreef, aan de Sint-Pietersabdij gaf, rechten die de graaf van Vlaanderen, Dirk van den Elzas, in zijn handen had afgestaan.
Uit hoofde van deze begiftiging bezat de abt van het klooster hier het patronaat tot op het einde van de 19de eeuw.
De afgebrande kerk, gebouwd naar de plannen van de bouwkundige Migom te Gent, werd begonnen in de maand juni 1845. Op 13 juni 1846 werd zij door de deken van Aalst voorlopig ingezegend en op 8 juni 1857 door Mgr. Delebecque, bisschop van Gent, plechtig ingewijd. Een blauwe steen in de rechterzijmuur herinnert aan de oprichting van de kerk als volgt:

DOOR DEN YVER VAN DEN EERW. HEER
DELFORTRIE, PASTOOR, DEN BORGEMEESTER
D. MABILDE EN MEDEWERKING DER PAROCHIANEN,
IS DEZE KERK TEN JARE M.D. CCCXLV
GEMAEKT DOOR J. MIGOM, BOUWKUNDIGEN.

De toren was evenwel eerst voltrokken in 1859 Het gehele gebouw, oorspronkelijk geraamd op 34.922,64 Bfr., kostte uiteindelijk fr. 52.000 Bfr.
De zijaltaren zijn toegewijd aan O.L.Vrouw en aan de Heilige Barbara.
Behalve de communiebank, in 1875 vervaardigd door Delestree uit Geeraardsbergen, en de kruisweg, geschilderd door de Aalstenaar Meganck, zijn er in deze kerk geen meldenswaardige kunstvoorwerpen. Het orgel komt uit de werkhuizen van de gebroeders Vereecken, van Gijzegem.

De Heilige Cornelius, patroon van de kerk, is hier vanouds in grote verering. Op de klok leest men:

IK BEN GEBOREN DOOR D'INWONERS VAN
LETTERHOUTEM, TEN JARE 1821.
J.B. DE MOOR, BURGEMEESTER,
J. FR. NEYT, PASTOOR, PETER,
C. FR. DE VOS, METER,
C.J. WIERINCK, KLOKGIETER TOT OVERMEIRE.

Volgens een aantekening in het overigens onbeduidend kerkarchief, duidde een kleine steen in de oude kerk de begraafplaats van een "*Spaanschen ridder, gesneuveld bij het beleg van Schellebelle in de XIVe eeuw*" (!)... Een spoor, bij de afbraak van het gebouw in den grond gevonden, zou aan deze ridder hebben toebehoord. Het is te bejammeren dat het opschrift van bedoelde steen niet werd afgeschreven.

Naar de getuigenis van C. Van Gestel werd de parochie van Letterhoutem te zijne tijde bediend door de pastoor van Sint-Lievens-Houtem, die uit deze hoofde 56 pond Vlaamsch trok.
In de voorgevel van de pastorij, gebouwd in het jaar 1780, bemerkt men een door eene mijter bekroond wapenschild, met de kenspreuk: "*Pour bien ex bello pax*", vermoedelijk het wapen van de toenmalige prelaat van de Sint-Pietersabdij. Dit schild is slechts in 1904 in de voorgevel van de pastorij geplaatst tijdens veranderingswerken. Vader Caeckebeke, die er rechtover woonde, heeft er nog aan meegeholpen.

In een verhandeling, daterend uit mei 1944, samengesteld door onderwijzeres Julia De Saedeleer, echtgenote van Urbain Eloot, lees ik volgende bijzonderheden over de kerk en de vernieuwing van het koor in 1780: "*Om de kerk te vergroten kapte men de zijmuren, in den vorm van arcaden weg, en liet men alzo de nodige steunpilaren staan. In de bekomen openingen bouwde men kleine zijbeuken bij zodat er plaats kwam om juistgeteld 31 stoelen in te zetten. De zijbeuken werden met bert (houten planken) gedekt en de muurtjes witgekalkt. Zij waren zo laag dat men met omhooggestrekte arm, gemakkelijk het plafond kon aanraken. De kerk was toegewijd aan het H. Kruis.*"

Aan de ene kant bevond zich het Onze-Lieve-Vrouwaltaar en de biechtstoel, aan de andere zijde het altaar van Sint-Cornelius. Er was ook een kleine sacristie. In het koor stond een zitbank voor 2 personen waarop pastoor en koster plaats namen om de verspers te zingen. Pater Leopoldus, die dienst deed als pastoor, maakte in 1818 boven de lijkdeur een doksaal waar men met behulp van een ladder opklom.

Op 7 juli 1843 kwam pastoor Delfortrie hier aan met de opdracht een nieuwe kerk te bouwen. Op 14 januari 1845 werd in de oude kerk de laatste Mis opgedragen, ter ere van Onze Lieve Vrouw, dit om bescherming en vrijwaring van ongelukken, bij de afbraak en de heropbouw van de kerk, af te smeken.

Josephus Andelé, schaliedekker van beroep en wonende te Sint-Antelinks, aanvaardde voor 180 gulden het afbreken van de oude kerk, evenals het oprichten van een voorlopige bidplaats in het beluik van de pastorij. Het salon van de pastorij zou dienst doen als sacristie.

Op 24 juni 1845 kwam Monseigneur Joseph Delebecque, bisschop van Gent, de eerste steen leggen.
De boeren van Letterhoutem en omliggende gemeenten zorgden met paard en kar voor het vervoer van de kalk, zavel en stenen. Steenovens werden zo dicht mogelijk bij de bouwplaats opgericht. Dagelijks waren er toch een 25-tal inwoners gratis behulpzaam bij het optrekken van het "huis van God". Doch de aardappelplaag kwam roet in het eten gooien. De graanprijs steeg geweldig en het werd een harde crisistijd.

Het was voor de mensen van goede wil onmogelijk geworden om gratis te blijven werden en men betaalde hen 8 maanden lang 1 frank per dag. Hierdoor was de oorspronkelijk geraamde kostprijs van de kerk van 34.922,64 Bfr. gestegen tot het uiteindelijk bedrag van 52.000 Bfr. De kerk werd toegewijd aan de Heilige Cornelius en de Heilige Livinus. Tijdens de plechtige inwijding drukte de bisschop, Mgr. Delebecque, de wens uit dat alle kinderen, die hier in 1857 zouden geboren worden, de naam zouden krijgen van Livinus voor de jongens, en Livina voor de meisjes. Dit met het oog om de naderende 1200e verjaardag van de marteldood van de Heilige Livinus. Bij die gelegenheid werden er te Sint-Lievens-Houtem grootse jubileumfeesten met praalstoet op touw gezet, die nu nog om de 50 jaar plaats hebben.
De relikwieën, die in het hoogaltaar begraven waren, waren deze van de martelaren Lucentis en Regatus. De communiebank en de kruisweg waren echte kunststukken.

Deze mooie kerk heeft dienst gedaan tot in 1936. In de nacht van 21 op 22 juni 1936 is tijdens een hevig onweer de bliksem ingeslagen langs de klokgaten en is een onblusbare brand ontstaan waardoor de kerk volledig verwoest werd. Zelfs de klokken waren door de hevige hitte gesmolten. Er kon praktisch niets gered worden, alleen de misgewaden en enkele stoelen. De goddelijke diensten werden dan gehouden onder het afdak van de speelplaats van de school. Deze toestand duurde tot het begin van de winter. Toen was het mooie noodkerkje klaar en kon men daar de mis opdragen. Het was wel geen echte kerk, maar men was er toch gelukkig mee!

In 1940 werd met de bouw van de nieuwe kerk begonnen. Op 10 november werd door Mgr. Coppieters, de 26ste bisschop van Gent, de 1ste steen gelegd. Roger Tavernier opperde onlangs de olijke bedenking: "*De bisschop heeft één steen gelegd maar wij hebben ALLE stenen verlegd". Schrijf het maar in uw boek, Frans*!". Hewel "Ere aan wie ere toekomt". Het mag gezegd. De familie Richard Tavernier en zonen hebben hun "steentje" bijgedragen tot hot oprichten van de nieuwe kerk. Zij hebben alle nodige grondstoffen en materialen, zoals kalk, zavel, stenen, enz., vervoerd, en dit tegen een vriendenprijsje! Te dien tijde was het vervoer van de materialen met paard, kar en wagon geen pretje. Op slechte kasseien, bij winterweer, gebeurde het wel eens dat het zwaarbeladen gespan van de weg afgleed en in de gracht terecht kwam! Als gevolg van de oorlog en de bezetting liep hot bouwschema grote vertraging op. In 1943 was de ruwbouw klaar maar het zou 25 december 1947 worden alvorens de kerk in gebruik word genomen. De kerk werd pas ingewijd op 23 mei 1956 door Mgr. Calewaert, die bij die gelegenheid een bezoek bracht aan "*Meetje Viene*", de eeuwelinge die een maand te voren plechtig gevierd werd.

Uittreksel uit "Het Nieuwsblad" van 23 juni 1936:
De kerk van Letterhoutem door den bliksem in brand gestoken.
Het Huis Gods volledig in asch gelegd.

In den nacht van Zondag op Maandag, is de kerk van Letterhoutem door brand vernield.
Ziehier in welke omstandigheden:
In gemelden nacht woedde een hevig onweer over de streek. Bliksemflitsen en donderslagen wisselden elkaar af.
Plots, rond half 66n steeg een groote klaarte boven de kerk. Er was brand uitgebroken in den toren, door den bliksem ontstoken. Het vuur liep met een geweldige snelheid voort, zoodat weldra gansch het Huis Gods in een vuurpoel werd herschapen.

Gansche kladden vuur vlogen in het ronde, zoodat de omliggende huizen ook werden bedreigd en de bewoners in allerhaast deze ontruimden en ontvluchtten. Zonder den hevigen regen, waren er voorzeker nog van die branden uitgebroken.

Aan redden viel niet te denken!

De E.H. Pastoor, door de inwoners verwittigd, was terstond ter plaatse en redde de HH. Hostien en Vaten.
Verder kon men aan den vuurgloed niets doen en al de meubels en het prachtig orgel werden de prooi van de vlammen.
De rijkswacht van Sint-Lievens-Houtem, spoedig aanwezig, handhaafde de orde.
Insgelijks de pompiers uit Sint-Lievens-Houtem, die spijts hun krachtdadige pogingen, er niet in slaagden hot vuur te blusschen.
Het was een onmetelijke vuuroven. Overal brak hot vuur uit. Zelfs 's namiddags zag men muren en meubels branden.
Er blijft van de kerk niets over dan een hoop puinen, tusschen enkele rechtstaande muren! ...

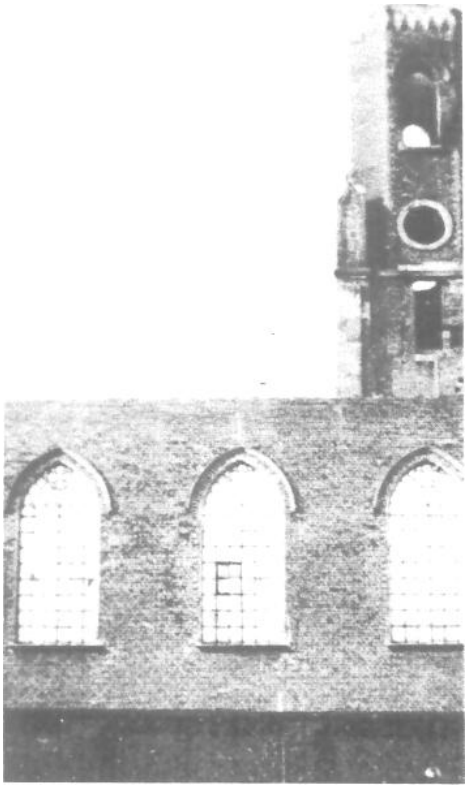

1936 – de afgebrande kerk

Toen de oude kerk van Letterhoutem door een bliksembrand vernield was geworden, werd in de eerstvolgende maanden een Steunfonds gesticht voor het bouwen van een nieuwe kerk.
Het volgende liedje, dat nog in het geheugen gegrift stond van Bertha Van Den Rijse, echtgenote van Alfons Rottiers, werd indertijd gezongen op de melodie van "Die mooie molen":

Ik weet een heerlijk plekje grond
waar eens mijn wiegje stond
daar was een kerke fraai en groot
daar werd ik kind van God.
Helaas, die kerk bestaat niet meer
de bliksem sloeg ze neer,
och schenk een penning voor de bouw

en helpt ons uit de rouw.

Refrein: Dat klein lief dorpje
dat is Letterhoutem
daar wonen mensen waar ik zoveel van hou
dat klein lief dorpje
dat is Letterhoutem
daar moet verrijzen een nederig kerkgebouw.

Herbouwde kerk met bomen en "hooihupper"

E.Z. Zuster Gudula vertelt:

Brand van de kerk

Op 21 juni 1936 waren Moeder Evariste, Zusters Dyonisia en Gratiana op bezoek in 't klooster. Zuster Hyacintha ging te dier gelegenheid in de pastorij overnachten. Om 9.30 u komt een groot onweder op. Samen met de huishoudster van Eerwaarde Heer Pastoor waken ze en zien plots een grote bliksemflits rond de kerk slaan en op de sacristie vuur vatten. Ze verwittigen aanstonds de Pastoor en willen de kerk bereiken. Het onweer barste woedend los en de vlammen stegen voortdurend op. In het klooster had men het branden in de kerk bemerkt, de zusters maakten zich gereed om hulp te bieden. Zuster Maria, die toen in de keuken een bediening had, kwam eerst toegelopen. Ze liep de kerk binnen recht naar het tabernakel. Ze zag de Pastoor niet, deze was als met lamheid geslagen en kon eerst geen voet verzetten van verslagenheid. Het was tijd, het brandde hevig voort. Zuster Maria nam met haast de ciborie met geconsacreerde hosties, verborg alles in de pand van haar kleed en bracht ze in de kapel. Het regende geweldig, onderweg zag ze twee hosties op het water drijven, maar ze dreven zo vlug voort in het stromende water dat ze deze onmogelijk kon opnemen. De inwoners waren ook seffens toegesneld; ook de brandweermannen van Sint-Lievens-Houtem werkten krachtdadig om het vuur te doven maar lukten spijtig niet. Er bleef van de kerk niets meer over dan enige muren en een deel van de toren, waaruit de klok gevallen en gesmolten is. Deze schone kerk was pas in 1845 gebouwd en in 1857 gans voltooid en gewijd door Monseigneur Delbecque, Bisschop van Gent.

Tot op 20 september deed men de H. mis op de speelkoer van de kloosterschool. Een geïmproviseerd altaar onder de overdekte hangaar diende voor het offeren van de Heilige Geheimen. Ondertussen verzamelde men de fondsen om een nieuwe kerk te bouwen en eerst en vooral een noodkerk. Daartoe gaf het klooster zeer gewillig en spontaan een stuk land naast de school en zijwaarts langsheen de speelkoer van de leerlingen gelegen.

Die noodkerk bestaat uit het koor, de sacristie, en een beuk. Voor het buitenaspect zie de foto. Op 20 september 1936 deed men voor de eerste keer mis in de noodkerk.

Noodkerk.

Nu men een noodkerk heeft moeten bouwen, past het hier te vermelden dat men vroeger te Letterhoutem nog eens een noodkerk gekend heeft, namelijk toen de eerste kerk gebouwd in 1140 werd afgebroken in 1845. Deze noodkerk was het gebouw nevens de pastorij dat tevens tijdens de schoolstrijd dienst deed als onderwijslokaal. Er zullen dus personen in Letterhoutem geweest zijn die, gedurende hun leven drie kerken gekend hebben en er twee noodkerken zagen in hun gemeente.
Een jammerlijk verlies voor deze parochie is deze brandramp. In de vlammen ging ook het prachtig orgel in as, orgel met drie klavieren, dat voor de eerste wereldoorlog 18.000 Bfr. gekost had en een schenking was van Mejuffrouw Theresia Braeckman. In 1895 werd deze orgel aan de kerk geschonken. Tot dan werden de diensten begeleid door een harmonium dat aan het klooster werd geschonken. Het was het eerste instrument dat het klooster bezat, weliswaar ver versleten doch mits wat herstelling dienst heeft gedaan.

Nadien is er dan een betwisting geweest over het eigendom van die noodkerk of recht over die zaal. Nu is er eindelijk een akkoord gesloten tussen ons Algemene Oversten, Eerwaarde Heer Directeur H. Poelvoorde en Eerwaarde Moeder Julia, vertegenwoordigers van onze Congregatie V.Z.W.D. en de V.Z.W.D. Dekenij Herzele voor de parochie Letterhoutem.

De noodkerk

"*Het klooster gebruikt die zaal voor alle schoolaangelegenheden: toneel, zang, H. Kindsfeesten, Chiro en andere werken. De Eerwaarde Heer Pastoor D'Hooghe gebruikt ze voor zijn parochiale werken*." Van beide kanten werden de punten gestipuleerd in het notarieel contract door onze Hoogwaardige Monseigneur Callewaert, Bisschop van Gent ondertekend, mits goedkeuring.

De torenwandelaar.

Volgens gegevens van Roger Tavernier:

Enkele vrienden, waaronder de Proost en Jan Erauw, Livien Baeyens en Germain Van Lancker zaten gezellig te praten en hun dorst te lessen in de café "*Bij Simonneken*", dichtbij de kerk. De enkele glaasjes hadden reeds een ietwat overmoedige stemming bijgebracht. Sommigen onder hen waren oud-strijders en hun vroegere heldendaden werden nog eens in kleuren en geuren, misschien lichtjes opgeschroefd, verteld. Zij waren van geen kleintje vervaard!
Plots bemerkte één van de vrienden de afgeknotte toren van de afgebrande kerk. Wie zou er daar durven opklauteren en er eens rondwandelen? En welk een mooi vergezicht zou men daar niet hebben? Gewed dat ik dat durf? Voor een rondje bier of misschien een

fles jenever werd de weddenschap afgesloten. "*Vien*" zou een toertje op de stompe toren afleggen!
Hij vertrok dan ook meteen en ja, een paar ogenblikken later verscheen "*Vien*" rechtstaand op de torenspits. Maar eens een paar stappen gedaan, een waggeling en daar verdween onze held in de diepte. Zijn vrienden die het gebeuren nauwlettend in het oog hielden, en getuige waren van zijn buiteling, werden plots gegrepen door een panische angst. Niemand durfde gaan kijken of ter hulp snellen, zij waren er van overtuigd "*Vien was gewis te pletter gevallen en zeker steendood!*." Zij voelden zich in hun binnenste een beetje schuldig. Hadden zij hun makker niet aangespoord en uitgedaagd? Er heerste een algemene verslagenheid en zij zouden liever stilletjes naar huis gegaan zijn! Doch plots een sprankeltje hoop! Een grote opluchting! Men zag iets bewegen aan de onderkant van het venstergat. Bij nader toezien was het de voet van "*Vien*" die daar op en neer bewogen werd om alzo zijn vrienden toemelden dat hij de buiteling overleefd had.

Nu volgt de versie van een juffrouw uit de buurt van de kerk:

Op een heerlijke zomerdag, terwijl de zon stilaan aan 't wegzinken was, werden de vreedzame dorpelingen opgeschrikt door een geroep, dat uit de verte scheen te komen. "Hela! hela! Kom eens buiten" klonk het onophoudend. Vlug had iedereen de man in de gaten, die hoog op de muren van de afgebrande kerktoren stond. "*'t Is Vien, 't is dikke Vien*", mompelde men onder de elkaar. Op de dichtbijgelegen hoeve stapte de boerin naar de stallen. "*Rika*, (zo noemde hij immers alle vrouwen) *ga je luiden met vier klokken?*", riep hij lachend. Zulma keek verbaasd rond, want ze herkende duidelijk Viens stem. Ondertussen waren zijn vrouw Leine en de kinderen in de deuropening verschenen en keken met spanning de hoogte in. Niemand waagde het te roepen of enig gebaar te maken, want elk ogenblik vreesde men het ergste. Stilaan begon de avond te vallen, terwijl de lollige man nog altijd genoot van het prachtige panorama. Doch ineens verloor hij zijn evenwicht en verdween uit het gezicht. Iedereen hield zijn hart vast en wachtte af. Vien had zijn leven te danken aan het kruis en dit in een kerk die toegewijd is aan de Heilige Kruisverheffing. Gelukkig was hij bij het vallen blijven liggen op het grote ijzeren kruis, dat meters dieper in de toren vasthing, sinds de kerkbrand.
Een paar goede geburen stapten ijlings langs de wenteltrap naar boven en zagen Vien daar kreunend liggen. "*Hij leeft nog!*". Daar het deemsterde en hij op zo'n gevaarlijke plaats lag, bleek het weldra dat hij op de toren zou moeten overnachten. Immers, men stond voor een reuzenwerk, dat pas kon uitgevoerd werden na rijp beraad en bij klaarlichte dag. Er stond dus niets anders op dan er bij te waken. Daar de temperatuur 's nachts fel daalde en er een flinke dauw opkwam, bracht zijn trouwe wapenbroeder Prosper Erauw, eveneens een held van de IJzer, een kan warme koffie aan en de kapotjas van Vien, om hem een weinig te beschermen tegen de koude.

Vien, die zo van grappen hield en steeds Frans en Vlaams door elkaar sloeg, lag onbeweeglijk, schijnbaar zijn laatste uur of te wachten. De ganse nacht hielden twee buren hem gezelschap bij het schamele lantaarnlicht. Zo gauw de dag in de lucht hing, stak men de hoofden bij elkaar en na heen en weer praten, hadden ze het gevonden. Ze zouden de dikke man op een sterke stoel binden en hem zo met lange teugels, zachtjes tot op de voute laten dalen. 't Was een paardewerk de vuurkruiser veilig en wel op de afgesproken plaats te loodsen. Zo gauw Livien - die anders van geen kleintje vervaard was – onder zich die ijle diepte zag, steunde hij uit angst met beide voeten tegen de muur, zodat hij het werk nog bemoeilijkte. Na hard zwoegen, stond hij eindelijk op de grond. Daar de geredde van hevige pijnen in de borst kloeg, werd de dokter onmiddellijk ontboden. Deze constateerde dat de torenheld slechts enkele ribben gebroken had.
Ja, waarlijk, hij was aan de dood nogmaals ontsnapt!

De heropgebouwde kerk

Frans Duquet

Sint-Martinusparochie Balegem

Plechtige heropening van de kerk

Na de opknapbeurt van de parochiekerk aan de buitenzijde zijn nu ook de binnen-schilderwerken in de Sint-Martinuskerk beëindigd. De schilderwerken wer-den uitgevoerd door de schildersfamilie Mincke. Knap vakmanschap. De parochiekerk ziet er nu spiksplinternieuw uit.
Iedereen wordt uitgenodigd voor de plechtige eucharistieviering ter gelegen-heid van de heropening van de Sint-Martinuskerk op zondag 10 februari om 9u30. De viering wordt opgeluisterd door het parochiaal zangkoor. De plechtige eucharistieviering zal, samen met pastoor Jozef Boone, opgedragen worden door E.H. Joris Polfliet, momenteel verantwoordelijke van de Diocesane Commissie voor Liturgie van ons bisdom en algemeen secretaris van de Interdiocesane Commissie voor Liturgische Zielzorg. E.H. Polfliet, zal namens bisschop Van Looy, een zegen gebed uitspreken voor de heropening van de Sint-Martinuskerk. Alle parochianen en verenigingen zijn uitgenodigd. De feeste-lijke gebeurtenis wordt afgerond met een receptie.

Marcel Van de Vijver

Foto's De Lobelle

Schaalmodel stations Balegem-Dorp en Scheldewindeke

Jim en Luk tonen modelbouw

Jim Van Bockstaele uit Schoten en Luk Gibens uit Ekeren spenderen al hun vrije tijd in modelbouw. Ze bouwen graag stations na. Fier tonen ze ons hun kunnen. Ze bouwden op schaal het station Balegem-Dorp en het station van Scheldewindeke na. Later komen de stations van Balegem-Zuid en Moortsele aan bod. Het bouwen, het schilderen: het is allemaal even leuk weten Jim en Luk. Ze zijn beiden gefascineerd door modelbouw. Ze werken er veel uren aan want ze willen het zo waarheidgetrouw weergeven.
Ze denken er aan om ooit met medewerking van het Heemkundig Genootschap Land van Rode hun modelbouw te tonen aan een ruim publiek in Oosterzele. Iedereen mag er van meegenieten, weten Jim en Luk. Ze raakten verslingerd aan onze streek. Ze vertellen erg gepassioneerd en honderduit over modelbouw. Van de vele hobbyliefhebbers die ons land rijk is, verdienen Jim Van Bockstaele en Luk Gibens de originaliteitprijs. Modelbouw, het zit hen in het bloed. Ze kregen snel de smaak te pakken. Knap werk, de modelbouwen van de stations Balegem-Dorp en Scheldewindeke. De bedovergrootouders van Jim hebben in onze streek geleefd, en hij wou er eens naartoe. De sentimentele band is nu onverbrekelijk. De Zwalmstreek en het Land van Rode spreken hem sterk aan.

Gezocht: postkaarten.

Jim Van Bockstaele en Luk Gibens willen ook nog andere stations en baanwachterswoningen uit de streek nabouwen. Daarom doen ze een beroep op al wie foto's en/of postkaarten bezit van Balegem, Scheldwindeke, Moortsele, Melle, Merelbeke,…Kortom, alle beeldmateriaal (stations en omgevingen) uit de jaren '50, '60 en '70 is welkom. Via kennissen zijn ze bij de NMBS aan de plannen geraakt van Balegem-Zuid.
De foto's en prentkaarten worden ingescand en terug bezorgd. Doel: het nabouwen van deze stations en baanwachterswoningen op schaal, waarheidsgetrouw. Neem contact op met Jim Van Bockstaele, 03/685 27 20, jimvb@scarlet.be.

Marcel Van de Vijver

Foto's Danny De Lobelle

Inhoud driemaandelijks tijdschrift Land van Rode - jaargang 35

Nummer 137 – Maart 2007

Voorwoord	1
In memoriam pastoor De Geeter	3
De Sint-Eligiusparochie te Gentbrugge	6
De stokerij Van Damme 1865	12
Erfgoeddag 2007	18
De Heilige Livinus: van edelman tot martelaar	21
De houten korenwindmolen op de wijk Hauw te Scheldewindeke	27
Land van Rode actueel	29
Inhoud tijdschrift jaargang 34 - 2006	31

Nummer 138 – Juni 2007

Voorwoord	33
De Sint-Eligiusparochie op eigen benen	34
Gerbod III van Scheldewindeke sneuvelt in 1102 op kruisvaart in dienst van Boudewijn I	37
Wandeling in Melle	45
De Livinusfeesten 2007 te Houtem	49
Nationale militie van 1816 en 1820	54
23ste Onmoetingsdag te Kalken	58
Land van Rode actueel	59

Nummer 139 – September 2007

Voorwoord	63
Het oprichten van een Antisocialistische bond in de Sint-Eligius parochie	64
De landbouwstokerij van Gustaaf Van Damme 1885-1929 (vervolg nr 137)	67
Voordracht op 21 november 2007: Uw stamboom op internet	75
De Heren en Vrouwen van Rode bij het begin van de 14e eeuw. Een probleemstelling	76

Nummer 140 – December 2007

Voorwoord	93
De bouw van een pastorij te Landskouter	94
De stokerij Henri Van Damme (1929-1950) (vervolg nr 139)	99
De Markiezen van Rode en de kerk van Bottelare	106
E.H. Henricus Bosmans	112
De geschiedenis van het onderwijs in Letterhoutem	114
Balegem—Niet vergeten!	123

fidesca
BANK & VERZEKERING

Gootje 24 9860 Balegem

Tel 09 362.41.42 - fax 09 362.78.81 - info@fidesca.be - www.fidesca.be

Het kantoor is open:

ma:	9-12	14-17 u.
di:	9-12	14-18 u.
woe:	9-12	
do:	9-12	14-17 u.
vrij:	9-12	14-17 u.
za:	9-12	

(op zaterdag gesloten in juli & augustus)

Stokerij Van Damme
Logeren in een jeneverstokerij-boerderij!

Ludo en Dominique Lampaert Issegem 2 - 9860 Oosterzele-Balegem
Tel. 09 362 50 25
Fax 09 362 30 00
E-mail: stokerijvandamme@hotmail.com
Website: www.stokerijvandamme.be

Info en reservatie
De gastenkamers zijn het ganse jaar beschikbaar.
Reserveren is noodzakelijk.
Je kan telefonisch of via mail prijzen opvragen en/of reserveren. Je vindt onze verblijfstarieven en meer informatie ook op de website.

Hier is nog plaats voor uw advertentie. Neem contact met de secretaris
Tel. 09 362 69 95
E-mail: secretaris@landvanrode.be

Documentatiecentrum Land van Rode

Plaats:
Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren:
Elke donderdag van 14.00 uur tot 17.00 uur
En op afspraak
behalve op wettelijke feestdagen en tijdens de schoolvakanties
(Tel. 09/362.69.95 – e-mail: secretaris@landvanrode.be)

EEN BANK VOORUIT VDK SPAARBANK

VDK spaarbank n.v. Agentschap Scheldewindeke

Verzekeringen De Groote n.v.
Marktplein, 2 9860 SCHELDEWINDEKE
Tel. 09 363 04 00 - fax 09363 03 73 E-mail: scheldewindeke@vdk.be
Openingsuren: ma: 9.00 - 12.00 / 16.00 -18.00 di: 9.00 - 12.00 / -
woe: 9.00 - 12.00 / 16.00 -18.00 do: 9.00 - 12.00 / -
vrij: 9.00 - 12.00 / 16.00 -18.00 za: 10.00 - 12.00 / -
en na afspraak

Biologische groenten en fruit

De Patisson

Uitgebreid seizoen gebonden gamma
aan betaalbare prijzen

Thuisverkoop
Houte, 35 Balegem Tel & fax 09-362 42 97
Thuisverkoop vrij. van 16 tot 18 u.
za. van 9 tot 18 u.
Biogarantie label door blik controle

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND VAN RODE

Gesticht in 1968

Tot het gebied van het genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten en deelgemeenten:

- **BALEGEM**
- **BAVEGEM**
- **BEERLEGEM**
- **BOTTELARE**
- **GENTBRUGGE**
- **GIJZENZELE**
- **GONTRODE**
- **LANDSKOUTER**
- **LETTERHOUTEM**
- **MELLE**
- **MELSEN**
- **MOORTSELE**
- **MUNTE**
- **OOSTERZELE**
- **SCHELDERODE**
- **SCHELDEWINDEKE**
- **VLIERZELE**

Aangesloten bij het VERBOND voor HEEMKUNDE in OOST-VLAANDEREN.

België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

Land van Rode

Heemkundig Genootschap

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 36 nummer 142 ***Juni 2008***
Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

Voorwoord 1

Achttien soldatenbrieven van Francies Casteels uit Oosterzele 2

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele
Afgiftekantoor: 9820 Merelbeke 1

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE
Gesticht 7 juni 1968

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter	: Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris	: Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter	: Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester	: Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden	: Noël CALLEBAUT, Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE, Rose VINDEVOGEL

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Noël Callebaut, Françoise Verhoosele, Rose Vindevogel

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land va Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.
Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

Te storten op rekening 979-9650522-94 Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele
IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22

Email: secretaris@landvanrode.be
URL: http://www.landvanrode.be

Voorwoord

Het was u wellicht opgevallen dat wij ons tijdschrift in een nieuw kleedje hebben gestoken. Het is nog maar een eerste stap, ons volgend nummer zal er nog fraaier uitzien. Hoe het uiteindelijk zal worden houden wij als nog als een verrassing. Het mocht wel nu wij de veertigste verjaardag van de stichting vieren.

De kaart op de voorpagina is een fragment uit de Horenboutkaart van het Land van Aalst getekend in 1596. De naam van de opdrachtgever is niet gekend en wij weten ook niet wie de kaart begin de 17de eeuw in zijn bezit had. De kaart raakte in Frans privé bezit en werd in 1936 door de Bibliotèque Nationale van Parijs verworven. Door het toedoen van de Geschiedkundige Vereniging Het Land van Aalst werd zij ruim verspreid.
Jacques Horenbaut stamde uit het Gentse schildersgeslacht Horenbaut. Hij was de zoon van François Horenbout. In tegenstelling tot zijn vader was Jacques onderlegd in het landmeten. Of Jacques ook graveur was blijft onzeker.
De administratieve indeling van het Land van Aalst werd op de kaart met kleur aangegeven: *"de eerste Barony van de lande van Rode is colleur van moreÿt geheteckent swarte letter A"*[1].
Dat fragment uit de kaart hebben wij gebruikt als illustratie op de omslag van ons tijdschrift.
Wie meer wenst te vernemen over de kaart en de familie Horenbout verwijzen wij graag naar de bijdragen van D. Van De Perre en M. Cock in de respectievelijke nummers van het Land van Aalst 1990 nr 1 en 1988 nr 5-6.

Op 25 april gaf Johan De Wilde uit Lovendegem een voordracht over de soldatenbrieven. Aansluitend hierop dit themanummer. Aan de hand van de 18 brieven die Francies Casteels als soldaat in dienst van Napoleon schreef naar huis maakten wij kennis met deze intellectueel en de cultuurschok die deze Oosterzeelse jongeman doormaakte in zijn ongewone reis door Europa.
Bovendien is het vrij uitzonderlijk dat zoveel eigenhandig geschreven brieven bewaard zijn gebleven.

Van 3 tot 12 mei was er de tentoonstelling te Gentbrugge in samenwerking met Cultuurplatform Gentbrugge. Onze overleden voorzitter Roger De Vocht en het Land Van Rode 40 jaar werden er in de kijker geplaatst. Aansluitend op deze tentoonstelling werden de banden met onze oorsprong nauwer aangetrokken. Met het Cultuurplatform Gentbrugge en in het bijzonder met Jozef De Grieve, voorzitter, werden voor het komende werkjaar een aantal afspraken gemaakt.

25 mei was de hoogdag van alle heemkundigen uit onze provincie. Meer dan honderd heemkundigen konden wij die dag te Oosterzele verwelkomen. Een uitvoerig verslag met ondermeer het referaat van Koenraad De Wolf over de romaanse- en gotische bouwkunst uit onze streek kan u lezen in ons nummer van september.
De organisatie verliep vlekkeloos. Bij dezen wil ik het gemeentebestuur van Oosterzele wel gemeend danken om de logistieke steun en eveneens de zaakvoerders Verlee en Lampaert. De aanwezigheid van burgemeester Johan Van Durme en van de schepenen Paul Cotenie en Marleen Verdonck werden door het Genootschap, door het verbondsbestuur en door de aanwezigen bijzonder gewaardeerd.
Tot slot wil ik langs deze weg de leden van ons bestuur, Françoise, Lieve, Roos, Danny, Werner en Jan Olsen, die ons die dag een hand toestak, van harte bedanken. Dankzij hun inzet en voorbeeldige samenwerking bezorgden zij de aanwezige heemkundigen uit onze provincie een onvergetelijke dag te Oosterzele.

Lucien De Smet

[1] M. De Cock: Tijdschrift Land van Aalst 1988 nr. 5-6: De oudste meesterkaart van het Land van Aalst.

Achttien soldatenbrieven van Francies Casteels uit Oosterzele (1805-1813)

Tijdens de Franse overheersing van ons land (1794-1814) werden ook Vlaamse jonge mannen als *conscrits* in het Franse leger ingelijfd. Hun enige middel om daarna het contact met het ouderlijk huis te bewaren, bestond uit het schrijven en ontvangen van brieven.
In die periode hebben in Europa miljoenen brieven gecirculeerd van de soldaten naar hun ouders, en omgekeerd. Van al die correspondentie is nu enkel nog een hele kleine fractie bewaard. Want van de meeste soldaten rest ons geen enkele brief meer. Van enkele honderden militairen is nog telkens één epistel overgebleven. Heel zeldzaam zijn de soldaten waarvan we nog meer dan één brief kunnen lezen.
In die laatste kategorie vinden we Francies Casteels. Van deze jongeman uit Oosterzele in Oost-Vlaanderen zijn nog achttien brieven bewaard[2]. Zij werden eeuwenlang bijgehouden door zijn nakomelingen en bevinden zich in privébezit[3]. Het gaat enkel om brieven van de dienstplichtige naar huis en niet omgekeerd. In het verleden zijn ze even ter sprake gebracht in een boek van F. Duquet[4], en in het begin van de jaren 1980 heeft wijlen pater Leus s.j. er een voordracht over gegeven. Omwille van de uitzonderlijke kwantiteit van deze correspondentie en ook omwille van de inhoudelijke kwaliteit ervan, is gekozen voor een integrale uitgave van deze documenten.

Wie was Francies Casteels?

Op 14 januari 1783 traden Contantinus Casteels en Anna Christina De Corte te Oosterzele in het huwelijk. Bijna negen maanden later werd hun eerste kind geboren. Franciscus (*Francies*) Casteels zag het levenslicht op 10 oktober 1783. Hij werd nog dezelfde dag gedoopt in Scheldewindeke, waar zijn ouders blijkbaar hebben gewoond in de eerste jaren van hun huwelijk. In dezelfde gemeente werden ook Josephus (1784) en Bernardus (1787) geboren. Een vierde zoon, Petrus Jacobus (*Pieter*) kwam in Oosterzele ter wereld op 10 mei 1790. Het gezin woonde er op de *Achterdriesch*[5].
Constantinus en Anna Christina ondertekenden beiden de nota over hun huwelijk in het parochieregister. Dat beide echtelieden konden schrijven, was in die tijd zeer zeldzaam. Het wijst erop dat het echtpaar binnen de lokale gemeenschap tot de bovenlaag behoorde. Bij het doopsel van zijn zonen Josephus en Petrus was Constantinus niet aanwezig, wat kan wijzen op drukke beroepsbezigheden of verre verplaatsingen.

De inlijving van Francies Casteels in het Franse Keizerlijke leger.

Op basis van zijn leeftijd behoorde Francies tot de lichting van het republikeinse jaar 13[6]. De jongeman werkte toen als wever. Zijn lengte bedroeg 1meter 670mm[7]. Hij had een rond gezicht, kastanjebruin haar en blauwe ogen. Bij de loting trok hij het nummer 48, en werd hij aanvankelijk in het dépôt geplaatst. Dit kwam neer op een voorlopige vrijstelling. Maar al vlug moesten de Fransen putten uit de reserve van dit dépôt en werd Francies *appellé pour la levée ordonné sur la reserve*. Hij werd ingelijfd hij het 27ste regiment dragonders en diende dus bij de lichte cavalerie[8]. Op 2 augustus 1805 kwam hij

[2] Sinds 14 februari 1796 is Oosterzele de hoofdplaats van het gelijknamige kanton.
[3] Ik wil deze mensen hierbij uitdrukkelijk danken voor hun toestemming tot consultatie en uitgave.
[4] F. Duquet, *Sint-Lievens-Houtem vroeger …*, z.p., z.j. , p. 74 e.v.
[5] Gent, Rijksarchief, Fonds Scheldedepartement nr. 2673/9, Commune van Oosterzeele. Tabelle … nrs 221-223.
[6] Het republikeinse jaar 13 liep van 23 september 1804 tot en met 22 september 1805. De jongens die in dat jaar werden opgeroepen, waren geboren tussen 24 september 1783 en 22 september 1784.
[7] Gent, Rijksarchief, Fonds Scheldedepartement nr. 3171/8.
[8] A. Pigeard, *L'armée de napoléon. Organisation et vie quotidienne*, Paris, 2002, p. 150. Een cavalerie-eenheid bestond uit vier escadrons met telkens twee compagnies.

bij zijn eenheid aan[9]. Tot het einde van zijn legerdienst is hij daar ook gebleven. In 1806 is hij binnen zijn eenheid van compagnie veranderd. Eerst behoorde hij tot de tweede compagnie, later (vanaf juli 1806) tot de vierde. Hij is dus nooit gedeserteerd, hoewel hij dat af en toe wel overwoog. Ondanks zijn geletterdheid, en een zekere kennis van het Frans, heeft hij nooit een promotie gekregen. In zijn brieven tot eind oktober 1813 maakt hij in elk geval geen melding van enige graad. Met zijn eenheid is hij terecht gekomen in Frankrijk, Noord-Duitsland, Polen en Spanje. Eerst maakte hij kennis met het leven in de kazerne (1805-1806), vervolgens nam hij deel aan de militaire campagnes tegen Pruisen (eind 1806) en Rusland (begin 1807). Nadien kwam hij met zijn eenheid in Spanje terecht (1808(?)-1813) en, in de laatste faze, opnieuw in Frankrijk.
Hoe zijn legerdienst afliep, is nog niet duidelijk[10]. Er zijn immers verschillende mogelijkheden. Na de troonsafstand van Napoleon in april 1814 keerden vele Vlaamse soldaten op eigen initiatief (zonder toestemming van de Franse overheid) naar huis terug. Anderen werden eervol uit de dienst ontslagen, en nog anderen werden als vreemdeling naar huis gestuurd, omdat België vanaf 1814 niet langer tot het Franse grondgebied behoorde.
Hoe dan ook, Francies is teruggekeerd naar Vlaanderen. Na zijn legerdienst huwde hij met Veronica Van Waeyenberghe. Dit gebeurde in Sint-Lievens-Houtem, de geboorte-plaats van zijn bruid, op 12 april 1815[11].

Francies was de oudste zoon van het gezin, en hij had twee jongere broers die rond hun twintigste levensjaar op hun beurt in aanmerking kwamen voor het Franse leger.
Bernard was geboren op 20 augustus 1787 en viel dus onder de lichting van het jaar 1807. Omdat hij een oudere broer in dienst had, genoot Bernard een vrijstelling: *Mis à la fin du depot ayant un frère à l'armee*[12]. Francies heeft zijn ouders hiervan op de hoogte gebracht en hij heeft ten voordele van zijn broer de nodige stappen gezet[13]. In januari 1813 verweet hij Bernard dat die hem niet eens een brief schreef, terwijl Francies hem toch *vrij (had) gemaekt*.
Ook Pieter Jacobus komt in de brieven ter sprake. Hij was geboren in mei 1790 en behoorde tot de klasse van 1810. Hij was op die leeftijd 1m770 groot[14] (zeer groot volgens de toenmalige normen) en werkte als wever. De lichting van 1810 werd echter al in 1809 opgeroepen, dus vóór de conscrits ten volle 20 jaar oud waren. Pieter Jacobus heeft zich niet zomaar bij zijn oproeping neergelegd. Dat konden we opmaken uit de kantonnale lijst van 1810[15]. Op 24 juni 1809 kwam hij aan bij zijn eenheid, het 21e linieregiment. Hij deserteerde, maar meldde zich vrijwillig weer aan op 25 februari 1811. Hij werd naar het depot in Lille (Rijsel) overgebracht, waar hij op 9 maart 1811 aan-kwam. Verdere nota's ontbreken, maar uit een brief van zijn broer Francies kunnen we opmaken dat Pieter in april 1811 in Middelburg in Zeeland diende. Nog volgens dezelfde brief behoorde hij tot het prestigieuze korps van de grenadiers. Die selectie is zeker gebeurd op basis van zijn lichaamsgrootte, want één van de vereisten om grenadier te worden was net een opvallende lengte.

---

[9] Gent, Rijksarchief, Fonds Scheldedepartement nr. 6030.
[10] De stamboekregisters van zijn regiment, bewaard in Vincennes bij Parijs, zouden hier uitsluitsel kunnen geven.
[11] F. Duquet, *Sint-Lievens-Houtem vroeger …*, z.p., z.j. , p. 73.
[12] Gent, Rijksarchief, Fonds Scheldedepartement nr. 6036; Kanton oosterzele, nr. 116 (lot) en 17 (algemene lijst). Bernard was 1m640 groot en had blonde haren en grijze ogen. Hij was werkman.
[13] Wij komen hier later op terug onder het aspect "broederdienst".
[14] Gent, Rijksarchief, Fonds Scheldedepartement nr. 3839/8. Canton d'Oosterzeele. Conscription 1810, volgnr. 27 en lotnr. 115.
[15] Gent, Rijksarchief, Fonds Scheldedepartement nr. 6043; Kanton oosterzele, nr. 115 (lot) en 27 (algemene lijst).

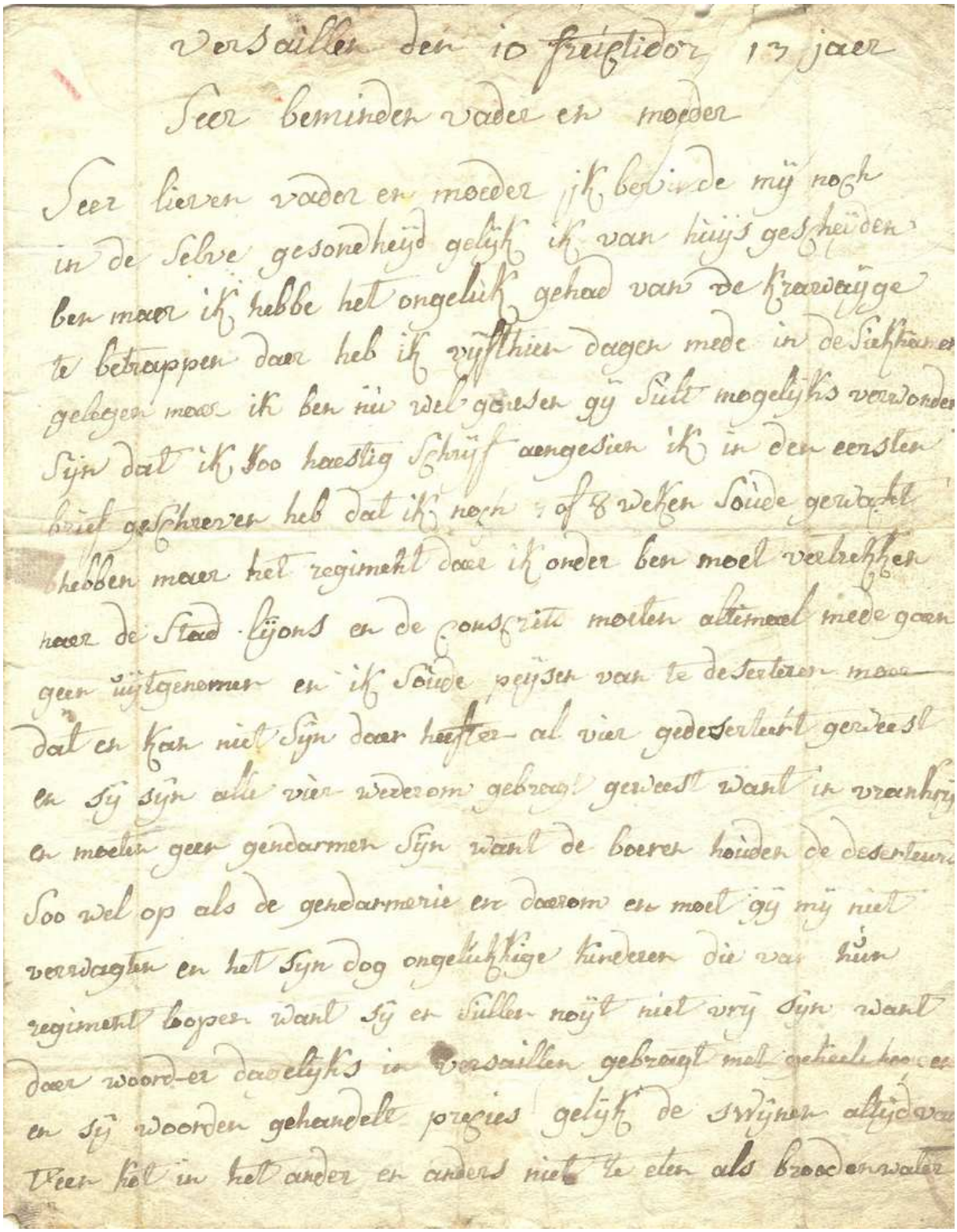

Versailles den 10 fructidor 13 jaer

Seer beminden vader en moeder

Seer lieven vader en moeder ik bevinde my noch in de selve gesondheyd gelyk ik van huys gescheiden ben maer ik hebbe het ongeluk gehad van de kraevayge te betrappen daer heb ik vyfthien daegen mede in de siekhuyzen gelegen maer ik ben nu wel genesen gy sult mogelyks verwonderen syn dat ik soo haestig schryf aengesien ik in den eersten briet geschreven heb dat ik noch 7 of 8 weken soude gewacht hebben maer het regiment daer ik onder ben moet vertrekken naer de Stad lijons en de conscrits moeten altemaal mede gaen geen uytgenomen en ik soude seyzen van te desserteren maer dat er kan niet syn daer heeft al vier gedesserteert geweest en sy syn alle vier wederom gebragt geweest want in vreenkrij en moeten geen gendarmen syn want de boeren houden de desserteurs soo wel op als de gendarmerie en daerom en moet gy my niet verwachten en het syn dog ongeluckige kinderen die van hun regiment loopen want sy er sullen noyt niet vry syn want daer woord-er dadelyks in Versailles gebragt met geheel hoop en sy woorden gehandelt presies gelyk de swynen altijd van veer hol in het ander en anders niet te eten als brood en water

Afb. 1: het begin van de eerste brief van F. Casteels

Francies Casteels als correspondent.

Francies heeft alle brieven eigenhandig geschreven en ondertekend. Net zoals zijn ouders had hij een mooi en regelmatig handschrift. Het is twee eeuwen na datum nog vrij gemakkelijk leesbaar (zie afb. 1). Dit is niet vanzelfsprekend. Veel Vlaamse conscrits in het Franse leger waren analfabeet en moesten beroep doen op een medesoldaat aan wie ze een brief moesten dicteren. Andere brieven verraden een weinig geoefende hand.

De vellen papier die Francies gebruikte, waren volledig onbedrukt. Geen enkele brief van zijn hand heeft een voorgedrukt of een getekend briefhoofd, wat overigens slechts op heel weinig exemplaren voorkomt. De hier gepubliceerde brieven zijn geen korte epistels. Veel brieven van andere soldaten beperken zich tot één bladzijde. De brieven van Francies hebben altijd twee beschreven bladzijden, en soms zelfs drie. Van links naar rechts en van boven naar onder zijn de bladzijden bijna helemaal volgepend, enkel aan de randen van de brief liet hij wat ruimte over. Hij herlas zijn brieven en voegde dan hier en daar boven de lijn een woord toe dat hij vergeten was. Toch bleven hier en daar fouten staan (*mogegelijks* in brief 10, tweemaal *aen* in brief 9). Hij had ook moeite met zinnen waarin een ontkenning voorkwam. Zoals in alle andere Vlaamse soldatenbrieven is de spelling niet consequent (*Rijn* tegenover *Rhijn*). Ook andere kenmerken zijn typisch voor alle correspondentie in die tijd. Hoofdletters werden zelden geschreven en leestekens ontbreken bijna overal. Zijn punt aan het einde van de zin ziet eruit als een komma.
Bijna al zijn teksten zijn in het Vlaams, zijn moedertaal, geschreven. Alleen in zijn laatste brief heeft hij, om redenen die ons ontgaan, enkele zinnen in het Frans neergepend.
Hij heeft zich bijna altijd gericht tot zijn ouders. Eén brief heeft geen enkele aanspreking, maar uit de inhoud kunnen we afleiden dat ook die voor zijn ouders bestemd was[16]. Een ander exemplaar was gericht aan zijn oom en tante[17]. Zoals elke soldaat gaf Francies richtlijnen over de manier waarop zijn ouders hem moesten aanschrijven. Dat de ouders het correspondentieadres in het Frans noteerden, was van het hoogste belang, want dat verhoogde de kans dat hij inderdaad zijn correspondentie zou ontvangen (zie afb. 2).

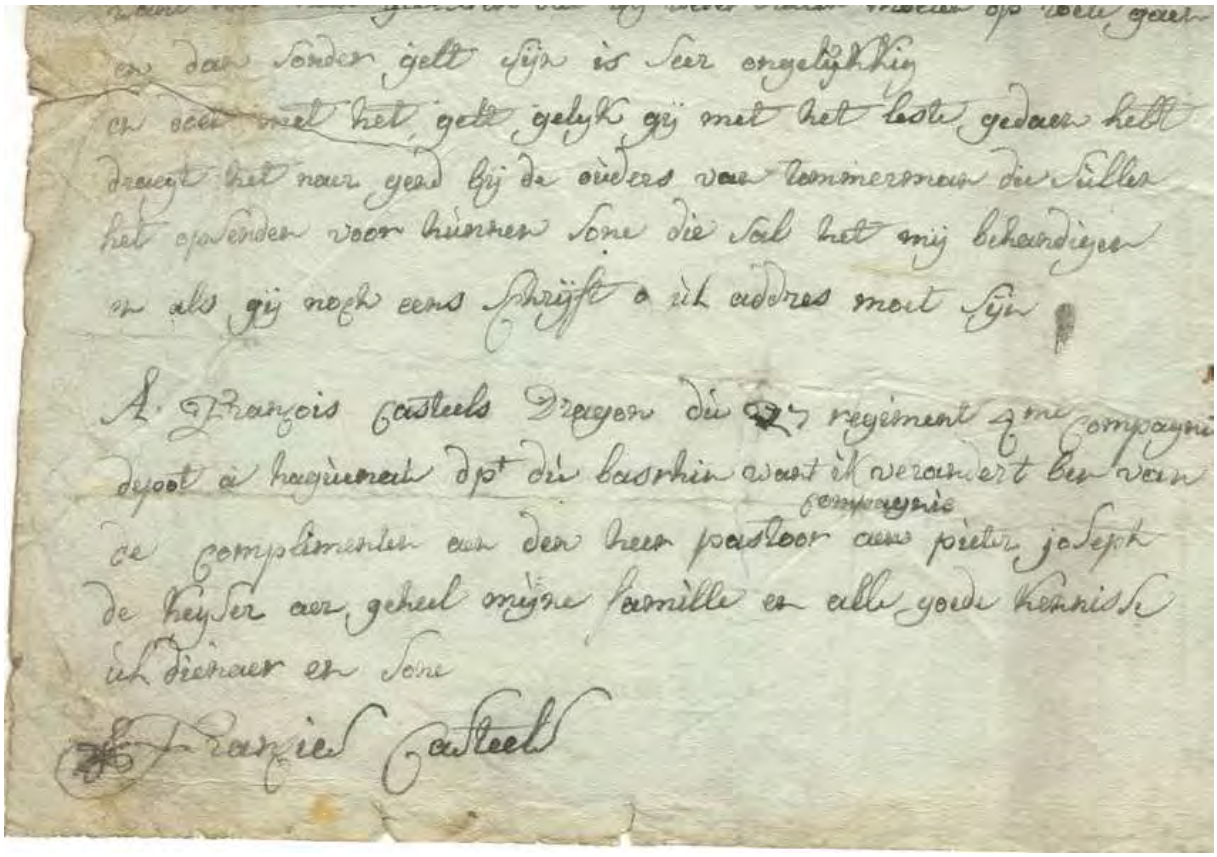
en dan sonder gelt zijn is seer ongelijkhij
en eer met het gelt gelijk gij met het leste gedaen heft
draeyt het naer geen bij de ouders van lommerman die sullen
het opsenden voor hunnen sone die sal het mij behandigen
en als gij noch eens schrijft o zik addres moet sijn

A. Francois Casteels Dragon du 27 regiment 4me compagnie
dyoot à haguenau dpt du bas rhin wast ik verandert ber van compagnie
de complimenten aan den heer pastoor aan pieter joseph
de keyser aan geheel mijne familie en alle goede kennissen
ik dienaer en sone
Francies Casteels

Afb. 2: aanwijzingen voor de adressering aan Francies Casteels in brief 6

Zoals we nog zullen aantonen, komen er heel wat onderwerpen aan bod. Die weerspiegelen wat Francies in het Franse leger beleefde en hoe hij dat verwerkte. Zijn schrijfstijl is zoals die van de meeste andere brieven van Vlaamse jongens in die tijd: in snel tempo worden heel wat onderwerpen aangesneden, maar die worden zelden grondig

[16] Brief 12 uit *Eloo* d.d. 20 september 1809.
[17] Brief 3 uit Haguenau d.d. 14 januari 1806.

uitgediept. Zo vertelt hij in november 1805 dat hij 30.000 Oostenrijkse krijgsgevangenen heeft gezien in Haguenau. Maar hij deelt niet mee waar ze vandaan kwamen of waar ze naar toe trokken[18]. Gelukkig kunnen we dit gegeven in verband brengen met de overgave van de Oostenrijkse genraal Mack in Ulm (20 oktober 1805). Daar maakten de Fransen 27.000 krijgsgevangenen. In totaal maakten de Fransen in die periode zelfs 60.000 krijgsgevangenen[19].
De adressering van soldatenbrieven is naar onze normen eerder vaag. Veel exemplaren vermelden enkel de naam van de vader en de gemeente waarin hij woonde, en soms ook een straatnaam. Huisnummers waren nog niet gebruikelijk, evenmin als postcodes. Maar sommige soldaten in het buitenland deden een beroep op een tussenpersoon in hun land van herkomst om de brieven op hun bestemming te krijgen; bv. via een herbergier. Voor de epistels van Francies treden bijna altijd twee tussenpersonen op (zie afb. 3).

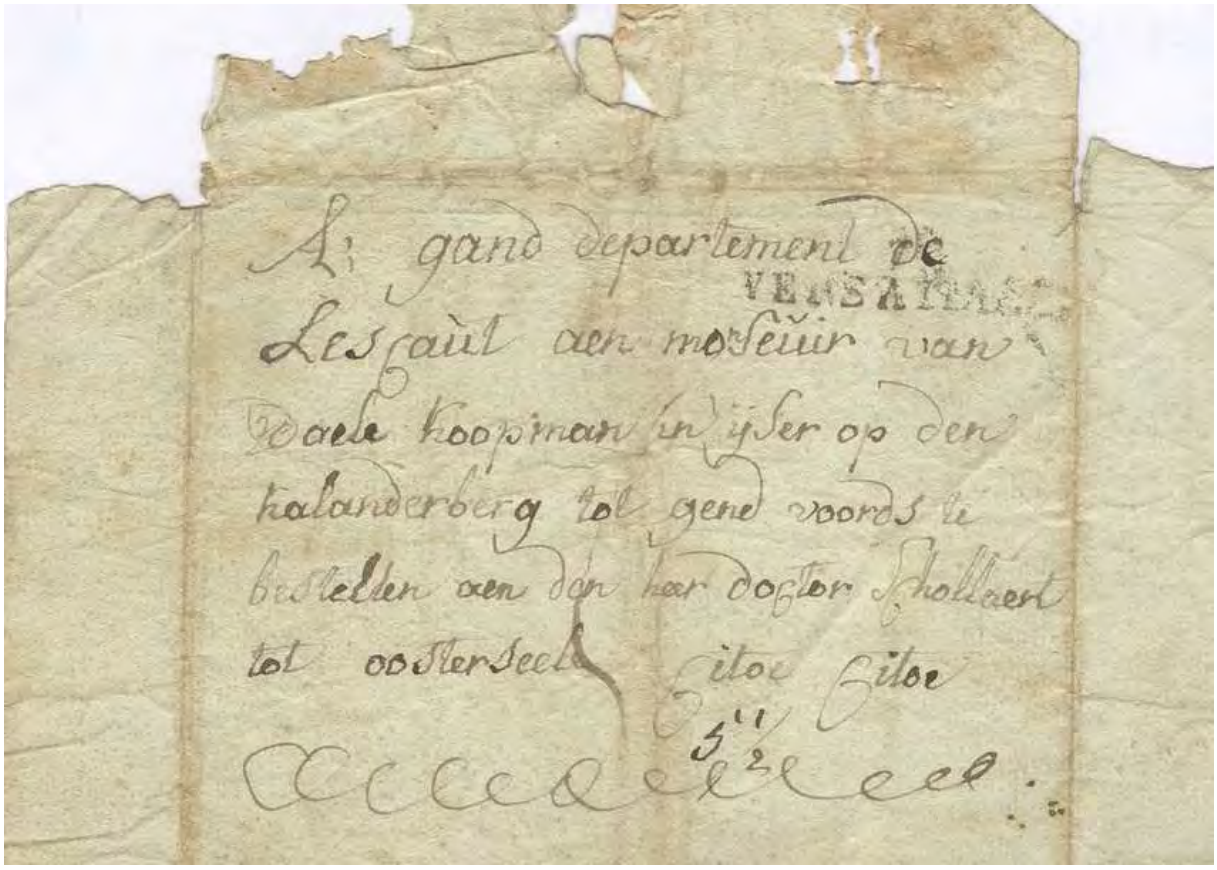

Afb. 3: adressering van de eerste bewaarde brief van Francies Casteels

In eerste instantie ging het om een zekere Van Daele, een ijzerkoopman op de Kalandeberg in Gent. Die moest de brieven doorsturen naar dokter (Dominic) Schollaert in Oosterzele, die ze wellicht aan de familie Casteels bezorgde.

Overzicht van de 18 brieven.

Er zijn 18 brieven van zijn hand bewaard; maar er zijn nog minstens drie of vier andere brieven geweest. Dit kunnen we indirect opmaken uit de bewaarde exemplaren. In zijn oudste brief uit Versailles (28 aug. 1805) verwijst hij naar *den eersten brief*. Vóór hij aankwam in Haguenau had hij verbleven in Sélestat, waar hij wellicht ook een brief verzonden heeft. Vele jaren later, in 1811, heeft hij het over *mijnen lesten brief die ik ul toegesonden (heb) geschreven in Cordoba*. Maar in de bundel steekt geen enkele brief uit Cordoba. In de laatste bewaarde brief is sprake van een epistel waarin ook een briefje

[18] Brief 2 uit Haguenau d.d. 18 november 1805.
[19] G. Blond, *La grande armée*, Paris, 1979, p. 65.

van een andere soldaat stak. Die brief moet dateren van midden augustus 1813, en zit ook niet meer in het pakket.
Dit is het chronologisch overzicht van de 18 brieven:

- Versailles in Frankrijk, 28 augustus 1805 (*10 fructidor 13 jaer*) - 38 regels
- Haguenau in Frankrijk, 18 november 1805 - 42 regels
- Haguenau in Frankrijk, 14 januari 1806 - 37 regels
- Haguenau in Frankrijk, 27 januari 1806 - 41 regels
- Haguenau in Frankrijk, januari 1806 - 38 regels
- Haguenau in Frankrijk, 14 juli 1806 - 43 regels
- Haguenau in Frankrijk, 9 augustus (z.j.) - 36 regels
- Haguenau in Frankrijk, 11 september 1806 - 36 regels
- Haguenau in Frankrijk, 21 september 1806 - 31 regels
- Kronach (*Crenach in Beijeren*), 9 oktober 1806 - 28 regels
- Torun in Polen (*Tourn in Polen*), 25 januari 1807 - 48 regels
- Bagrationovsk in Rusland (*Eloo=Eylau*), 20 september 1807 - 43 + 4 regels
- Wroclaw in Polen (*Breszlau*), 7 januari (z.j.) - 47 regels
- Klodzko in Polen (*Glochskau*), 21 mei 1808 - 38 regels
- Mérida in Spanje, 10 maart 1810 - 31 regels
- Jaén in Spanje, 28 september 1811 - 45 regels
- Madrid in Spanje, 27 januari 1813 - 47 + 4 regels
- Saintes in Frankrijk, 1 oktober 1813 - 37 + 3 regels

Twee brieven zijn verstuurd in 1805, acht in 1806, twee in 1807, nog eens twee in 1808, telkens één in 1810 en 1811, en twee in 1813. Uit 1809 en 1812 hebben we geen enkele brief.
Tien brieven werden in Frankrijk op de post gedaan, één in Duitsland, drie in Polen, één in Rusland en drie in Spanje.

De brieven zijn meestal vrij goed bewaard. Wanneer er beschadigingen zijn, dan treden die op langs de randen en/of de vouwen van de brieven. Op die plaatsen zijn er letters, woorden of delen van zinnen verloren gegaan. Enkele exemplaren hebben ook kleine gaten op de bladspiegel die het lezen bemoeilijken. Grote of kleine scheuren in de bladen komen wel eens voor. Slechts in één brief is het onderste kwart van de twee bladen verloren gegaan[20].

De inhoud van de 18 brieven.

In dit tekstonderdeel bespreken wij de elementen die in de 18 brieven ter sprake komen. Wij willen hier zowel de typische als de uitzonderlijke gegevens in de brieven van Francies Casteels naar voor doen komen.
De brieven van Francies Casteels zijn opgebouwd volgens een vast patroon. Bovenaan de eerste bladzijde vinden we de datum en de plaats van verzending. Dan volgt de aanspreking.
In de eerste regels van de brief vraagt hij naar de gezondheid van zijn familieleden thuis en geeft hij informatie over zijn eigen gezondheid. Bijna altijd kan hij stellen dat hij gezond en wel was. Enkel in zijn eerste brief signaleert hij dat hij een huidziekte heeft gehad; wellicht schurft (de *krawaijge*), waar ook veel andere soldaten mee af te rekenen hadden. Het werd veroorzaakt door mijten, die besmettelijke jeuk en lelijke korsten veroorzaakten. De ziekte kostte hem twee weken in een ziekenhuis. In 1807 is hij een hele maand ziek geweest, maar op het einde van de zomer was hij aan de beterhand[21]. Over die ziekte deelt hij verder niets mee. De aanvang van een soldatenbrief is ook de plaats voor wensen naar aanleiding van kerkelijke feestdagen en Nieuwjaar. Dit is bij Francies één keer het geval[22].

[20] Brief 15 uit Mérida d.d. 10 maart 1810.
[21] Brief 12 uit Eylau (*Eloo*) d.d. 20 september 1807.
[22] Brief 13 uit Breszlau d.d. 7 januari (1808).

Relatie met ouders en broers.

In zeventien brieven richtte Francies zich tot zijn ouders, en in één brief tot een oom en een tante[23]. In één derde van de brieven benadrukte hij dat hij van zijn ouders een antwoord verwachtte[24]. In zijn tweede brief spoort hij zijn vader aan om eigenhandig te schrijven, en verzoekt hij om de brieven die voor hem bestemd zijn te frankeren. Anders moet hij zelf voor de portkosten opdraaien. Eénmaal heeft hij verwittigd dat zijn ouders niet ongerust moesten worden indien er gedurende lange tijd geen brief van zijn hand zou komen: men vond immers niet overal gelegenheid om te schrijven[25]. In twee gevallen gaf hij aan wanneer hijzelf opnieuw zou de pen ter hand zou nemen[26].

In januari 1806 vernam hij dat het Franse leger de **broederdienst** kende. Wanneer één zoon al in het Franse leger diende, kon een jongere zoon een vrijstelling van legerdienst krijgen. Francies besefte dat dit van belang was voor zijn jongere broer Bernard. Die was in 1787 geboren, en zou in 1807 op de conscriptielijsten terechtkomen. Om de vrijstelling te bekomen, was er een officieel document nodig: een certificaat.
Er bestond veel vraag naar certificaten bij de Vlaamse gezinnen. Verwonderlijk is dat niet. Verschillende Vlaamse conscrits stamden uit een kroostrijk gezin. Vroeg of laat kwam ook een jongere broer van een ingelijfde soldaat op de conscriptielijsten. De Fransen stelden die immers jaarlijks op. De wetgeving voorzag dat een jongere broer van een soldaat op het einde van de conscriptielijst (*à la fin du dépôt*) werd geplaatst indien hij kon bewijzen dat zijn oudere broer onder de wapens was. Dit hield een voorlopige vrijstelling van oproeping in. Francies liet er geen gras over groeien, en wist er een te bemachtigen voor zijn broer. De volledige titel van dit document luidt: *Certificat d'activité de service* of *Certificat d'Existence au corps*. In wezen is dit een aanwezigheidsattest, dat getuigt dat een bepaalde soldaat op de datum van de uitgifte in de rangen van zijn eenheid aanwezig was. Het werd uitgeschreven door de staf van dat korps op de uitdrukkelijke aanvraag van een soldaat en zijn familie[27].
Daarom waren de certificaten zeer gegeerd. Francies stuurde dit document op in juli 1806[28]. Hij geeft aan dat het niet van een leien dakje was gegaan. Omdat er zoveel deserties waren, waren de Franse officieren niet erg happig om dit document te verschaffen.
In dezelfde brief verzekerde hij trouwens dat hij niet zou deserteren, want hij wou zijn ouders en broers geen problemen bezorgen. Het was immers welbekend dat de gezinnen van deserteurs zwaar werden aangepakt door de Franse overheid. Er zou in geval van desertie een veroordeling volgen voor een rechtbank van eerste aanleg, die een zware geldboete zou opleggen.

In zijn eerste brieven spreekt Francies overigens herhaaldelijk over **desertie**. Maar hij besefte dat deserteren zo goed als onmogelijk was. Hij vertelt dat de deserteurs in Frankrijk niet alleen werden tegengehouden door de gendarmes, maar ook door de boeren. Met eigen ogen had hij gezien hoe deze ongelukkigen werden behandeld: zoals de zwijnen, voortdurend van het ene hok in het andere. Ze moesten leven op water en brood. Maar in zijn vierde brief beweert hij dat hij nog eerder zou deserteren dan ten prooi te vallen aan heimwee (*de land siekte*)[29].
Hij heeft begrip voor de beweegredenen van de deserteurs: wie van thuis geen geld krijgt, kan onmogelijk bij het leger blijven. Zelfs dienstweigeraars die zich in tweede instantie toch nog aanmeldden, bleven niet bij hun voornemen. Uit een groep van 600 conscrits die van Straatsburg naar Italië werden gestuurd, deserteerden er op een nacht

[23] Brief 3 van 14 januari 1806, geadresseerd aan Pieter De Corte.
[24] Brieven nrs. 1, 5, 12, 15, 16 en 18. Tweemaal dringt hij aan op een snel antwoord.
[25] Brief 10 uit Kronach (*Crenach*) d.d. 9 oktober 1806.
[26] Brieven 1 en 9.
[27] We kennen deze bewijsstukken in twee vormen: exemplaren met manueel aangevulde informatie op voorgedrukt papier van de eenheid, en daarnaast exemplaren die volledig met de hand zijn geschreven.
[28] Volgens brief 6 uit Haguenau d.d. 14 juli 1806. Zijn ouders hebben het dan aan de *maire* bezorgd als bewijsstuk.
[29] Brief 4 uit Haguenau d.d. 27 januari 1807.

200. Vier van die jongens werden opgepakt en verklaarden aan Francies dat zij weigerden soldaten te zijn voor 10 oorden per dag, een half pond vlees, een half brood en slaapplaatsen in het stro[30].
Toen in september 1806 de oorlog met Pruisen op handen was, verrieden zijn woorden dat zijn loyaliteit zeker niet bij de Fransen lag. Want indien het Franse leger in Pruisen in moeilijkheden zou geraken en zou moeten terugtrekken, dan zou hij zijn biezen pakken. En vele Vlamingen met hem, want weglopen was onder de soldaten een constant terugkerend gespreksonderwerp[31].
Dit thema verdween wel uit zijn brieven uit de latere jaren. Blijkbaar heeft Francies zich toen bij het onvermijdelijke neergelegd. Het mag ondertussen duidelijk zijn dat hij in zijn brieven geen blad voor de mond nam. Schrik voor **censuur** - die wel degelijk bestond - had hij niet. In zijn vierde brief spoort hij zijn ouders zelfs aan om te schrijven wat ze willen. Hij had zelf immers nog nooit een geopende brief gekregen[32].
Zoals Francies het lot van zijn broer Bernard volgde, zo wou hij ook op de hoogte blijven over het wedervaren van zijn broer Pieter[33]. Voor Pieter gold de broederdienst echter niet meer. Hij werd ingelijfd, en zo dienden er vanaf 1809 twee zonen uit het gezin Casteels in het Franse leger.

In de bewaarde brieven vinden we slechts tweemaal een vraag om **financiële ondersteuning**. Dat is in de meeste soldatenbrieven wel anders! Francies kon blijkbaar zijn geld goed beheren. Wanneer hij dan toch zijn ouders moet aanspreken, motiveert hij ook zijn vraag. In de ene brief schrijft hij dat hij zijn geld heeft opgebruikt tijdens zijn verplaatsing met zijn eenheid[34]. Ook andere soldaten geven dit aan in hun brieven. Verder moet hij zich ook nog kledij aanschaffen. In een latere brief verklaart hij dat hij opnieuw geld nodig heeft voor een verplaatsing[35]. Toen gaf hij ook richtlijnen over de manier waarop zijn ouders hierbij te werk moesten gaan. Zij moesten de familie Temmerman in Gent als tussenpersoon gebruiken. Die hadden een zoon in dezelfde eenheid als Francies. Niettemin moest hij dit in een later schrijven herroepen omdat Temmerman junior naar het front was vertrokken[36]. Toen hij geld ontving, stelde hij zijn ouders gerust dat hij dat ook echt had ontvangen[37].
Het schrijven van brieven was het enige communicatiemiddel dat de soldaten en hun ouders ter beschikking stond. Het uitblijven van nieuws leidde dan ook bij veel soldaten tot onrust.
In augustus 1806 had Francies al twee maanden geen nieuws van thuis ontvangen, en dit leidde tot onzekerheid: was zijn brief niet aangekomen, of waren er problemen thuis? In maart 1810 had hij al 15 maanden lang geen brief uit Oosterzele gekregen. Omdat hij net in dezelfde periode ook niets meer hoort van één van zijn medesoldaten voelt hij zich *verlaeten van de weireld*. Ook in zijn laatste brief liet hij nog eens horen dat hij al meer dan twee maanden geen correspondentie had ontvangen. Hij hield dit heel nauwlettend bij. Hij bevestigde omgekeerd ook de ontvangst van brieven; hierdoor kunnen we nagaan hoe lang een brief soms onderweg was[38].
Zijn ouders hebben hem overigens ook éénmaal verweten dat hij niet veel schreef. Tegen dit verwijt heeft hij zich verweerd door te stellen dat hij in Duitsland weinig mogelijkheden had om de post te gebruiken; het postwezen in Duitsland was niet zo sterk uitgebouwd als dat in Frankrijk[39]. Soms is er wat wrevel. Hij begrijpt niet waarom

---

[30] Brief 6 uit Haguenau d.d. 14 juli 1806. Met oorden wordt kleingeld (muntstukjes) bedoeld.
[31] Brief 9 uit Haguenau d.d. 21 september 1806.
[32] Brief 4 uit Haguenau d.d. 27 januari 1807.
[33] Brieven nrs. 16 en 17 uit 1811 en 1813. Francies bevond zich toen in Spanje.
[34] Brief 2 uit Haguenau d.d. 18 november 1805.
[35] Brief 6 uit Haguenau d.d. 14 juli 1806.
[36] Brief 7 uit Haguenau d.d. 9 augustus 1806. Ook in zijn brief van 21 september komt hij daar nog even op terug.
[37] Men maakte hierbij gebruik van een wisselbrief of *reconnaissance*: zie Johan De Wilde, *Inhoudelijke aspecten van Vlaamse soldatenbrieven uit de tijd van Napoleon I*, in: *Castellum* XVII nr. 1, 2000, p. 9-53 (bijz. p. 16-17). Zie ook brief 9.
[38] Hij ontving een brief van 2 augustus 1807 op 18 september in *Eloo* (brief 12) en een brief van 18 april 1808 op 16 mei erna in het Poolse *Glouchskau* (brief 14)
[39] Brief 12 uit Eylau (*Eloo*) d.d. 20 september 1807.

zijn ouders hem niet hebben verteld welk nummer zijn broer bij de loting in 1807 trok. En jaren later, in januari 1813, vaart hij uit tegen zijn broer Bernaerd, die Francies zelf had *vrij gemaekt*, maar die hem niet eens een briefje stuurt. Bitter merkt hij op: *uijt de oogen uijt de herten*.

Religie was één van Francies' interessepunten, en hij bracht het meer dan eens ter sprake. Bij de aanvang van zijn leven in het leger geeft hij aan dat hij tevreden is, want God heeft het zo gewild. Hij was bereid om het kruis te dragen dat God hem had opgelegd. Toen hij naar het front moest vertrekken (september 1806), vroeg hij zijn ouders om hem te gedenken in hun gebeden. Eénmaal in Spanje beval hij zijn ouders aan bij Christus en Maria.
Naast zijn persoonlijke overtuiging vinden we in zijn teksten ook uitweidingen over religie in het buitenland.
In Versailles - 15 jaar na de Franse Revolutie - merkte hij dat enkel een kleine minderheid van de bevolking nog gelovig was. De kerken waren er leeg en de goddeloosheid vierde er hoogtij[40]. In de omgeving van Straatsburg en Sélestat leefden veel joden. Jaren later, in Silezië, ontdekte hij dat de meeste mensen katholiek waren.

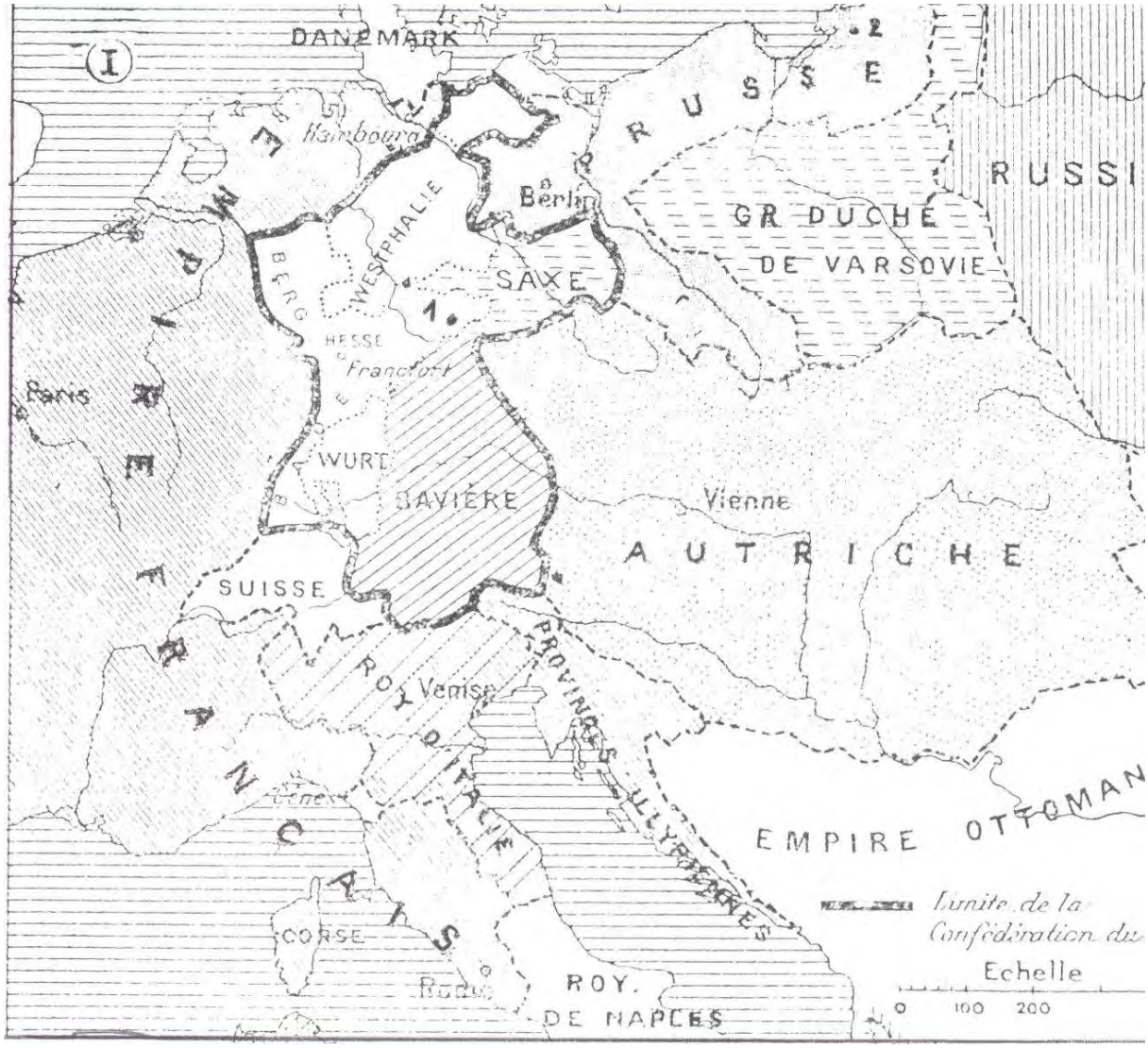

Afb. 4: Centraal-Europa in 1810. Legende: 1 = Jena; 2 = Friedland

[40] Brief 1 uit Haguenau d.d. 10 fructidor 13.

Hun bisschop verbleef in de hoofdstad Wroclaw (*Breszlau)*. Maar hij onderscheidde er ook andere geloofsovertuigingen, die hij omschrijft als ketterijen en sekten: lutheranen, calvinisten, zwinglianen en joden. De lutheranen huwen en scheiden naar hun goeddunkt, schrijft hij, zodanig dat sommige mannen drie of vier vrouwen hebben.

Francies ruimde af en toe plaats in voor de **verplaatsingen** die hij met zijn eenheid zou maken of had gemaakt. Het laat ons enigszins toe om zijn omzwervingen doorheen Europa te leren kennen. Eind augustus 1805 verwachtte hij dat zijn eenheid naar Lyon zou vertrekken. Soldaten die in hun brieven schrijven over afstanden, drukken die afstand bijna altijd uit in uren. Op één uur legde men ongeveer 4 à 5 kilometer af. Zo becijferde Francies dat Lyon op 160 uur van Gent lag, en op 100 uur van Versailles (de cijfers werden gewoonlijk afgerond op het tiental).
Uiteindelijk kwam hij in Haguenau terecht. Deze plaats bevindt zich op ongeveer 30 km van Straatsburg. Vooraleer hij er aankwam, was hij door Bourgondië getrokken. Francies zou bijna één jaar in Haguenau verblijven, van de herfst van 1805 tot de herfst van 1806. In zijn tiende brief[41] somt hij enkele plaatsen op van de opmars van zijn eenheid richting Pruisen: eerst noordelijk richting Mainz, en dan oostwaarts naar Frankfurt (am Main), Würzburg , Bamberg en uiteindelijk Kronach in Beieren.
In de elfde brief geeft hij de volgende steden op: Potsdam, Berlijn en Frankfurt (aan de Oder). In de laatste stad bevond hij zich al op de grens met Polen. De brief zelf werd geschreven in de Poolse stad Torùn[42]. Op dat ogenblik had hij al de slag bij Jéna meegemaakt.
In zijn volgende brief uit (*Eloo*) geeft hij enkel aan dat hij de slag bij Friedland (*Vredelande*) heeft overleefd[43] . Na de slag hadden de Fransen de Russen achtervolgd tot aan de rivier de Memel, waarna ze waren teruggekeerd naar de omgeving van Torùn. In december 1807 trokken ze verder naar de Poolse steden Grudziadz (*Graudens*), Torun en Wroclaw (*Breszlau*). Uiteindelijk kwam hij ook nog in Klodzko (*Glochskau*) terecht[44].
Na de brieven uit Polen volgt een heel lange onderbreking; van mei 1808 tot maart 1810.
Over Francies' verplaatsing uit Oost-Europa naar Spanje vernemen we daarom niets. In Spanje verzond hij brieven uit Mérida, Jaén en Madrid en Cordoba[45]. Het is mogelijk dat hij heeft deelgenomen aan het beleg van Cadiz omdat zijn eenheid in Andalusia heeft verbleven. In 1813 moesten zij dan terugtrekken naar Frankrijk.
Hoewel we zijn tochten slechts gedeeltelijk kunnen volgen, merken we toch dat zijn regiment een hele odyssee heeft afgelegd. Die vertoont sterke gelijkenissen met die van de Limburger Wilhelmus Kenis. Deze leeftijdsgenoot van Francies Casteels diende bij het derde jagers te paard in het Franse keizerlijke leger. Kenis' dienst in het leger van Napoleon bracht hem in Nederland, Frankrijk, Noord-Italië, Duitsland, Polen, en Rusland. Wij beschikken nog over een uitgebreid verslag van zijn hand[46].
In het buitenland was Francies een kritisch observator. Hij vertelt dat in de omgeving van Straatsburg zowel Duits als Frans werd gesproken. Er werd daar weinig handel gedreven. Er was in Haguenau trouwens niet veel te zien.
Polen vond hij het slechtste land dat hij ooit had gezien, vooral in de omgeving van Warschau (*Warsauw*). Hij zag er mensen en dieren in de keukens samen leven. De mensen werden door de adel behandeld als slaven. Hij vond dat de edellieden te veel rechten hadden over de boeren[47]. Hier is niet duidelijk of Francies zijn persoonlijke overtuiging uitspreekt, dan wel of hij beïnvloed is door het gedachtengoed van de Franse republiek. Silesië daarentegen viel beter in de smaak. Hij herkende er dezelfde beroepen als in Vlaanderen, en er was goed brood beschikbaar.
Over Spanje vertelt hij alleen iets op het einde van de Franse aanwezigheid aldaar. In het begin van 1813 was het land bijna volledig geruïneerd door de langdurige oorlog.

---

[41] Brief 10 uit Kronach (*Crenach*) d.d. 9 oktober 1806.
[42] Brief 11 uit Torun (*Tourn*) d.d. 25 januari 1807.
[43] Friedland: heden Pravdinsk (Russische Federatie).
[44] De identificaties van de steden gebeurden aan de hand van de Encarta encyclopedie.
[45] Brieven 15 tot en met 17 uit de periode 1810-1813. De brief uit Cordoba hebben we niet meer.
[46] Zie de uitstekende studie van K.C. Peeters, *Soldaten van Napoleon*, Antwerpen, 1977², en vooral kaart XVII.
[47] Brieven 13 en 14.

Zijn vermeldingen van de komeet en de zonsverduistering van 1811 zijn opmerkelijk[48]. De grote komeet was zowel in 1811 als in 1812 waarneembaar, maar het best in de maanden september en oktober van 1811[49]. De beroemde Russische schrijver Tolstoi gaf die komeet een plaats in zijn roman "Oorlog en vrede"[50]. De zonsverduistering - volgens Francies ongeveer een kwartier lang, bij zonsopgang - vond plaats op 17 september[51]. Voor de mensen toen was het een beangstigende ervaring.

Het verloop van de **conscriptie** bleef Francies met argusogen volgen. Toen hij ingelijfd was, vroeg hij zijn ouders om informatie over de verdere oproepingen van het jaar 13, zijn eigen conscriptieklasse. Hij deelde ook mee wat hij in het buitenland in dit kader zag gebeuren. In september 1806 werd er in de omgeving van Haguenau alle dagen geloot, en de jongens die een laag nummer hadden getrokken, moesten al 5 of 6 dagen later vertrekken[52].
Eind 1813 werden de jongens van de conscriptieklassen 1807 tot en met 1813, die aanvankelijk een (voorlopige) vrijstelling hadden genoten, zonder uitzondering opgevorderd. De recruteringscommissies maten hun lengte, en twee of drie dagen later zouden zij moeten vertrekken. In die periode was de militaire macht van Napoleon overigens al fors verzwakt.

Lotgenoten.

Francies Casteels was lang niet de enige uit het kanton Oosterzele die in het 27ste regiment dragonders terecht kwam. Zijn brieven vermelden verschillende namen van deze lot- en streekgenoten. Wij gaan voorbij aan de namen die hij slechts éénmaal noemt en concentreren ons vooral op de personen die in de loop der jaren regelmatig terugkeren; zoals bv. Martinus De Spiegelaere van Velzeke en Joannes Seghers uit Strijpen. Eerstgenoemde maakte met Francies de slag bij Jéna mee (14 oktober 1806). In de zomer van 1807 dacht men in Vlaanderen dat hij krijgsgevangen was, maar dit werd door Francies ontkend. Zoals Francies, keek Martinus sterk uit naar een brief van zijn ouders. In de loop der jaren groeide tussen beiden een hechte vriendschapsband, zoals Francies benadrukt in zijn brief uit Jaén[53]. Na het einde van campagne in Spanje bevonden beiden zich in Zuid-Frankrijk (oktober 1813).
Joannes Segers heeft in Franse dienst ook heel wat meegemaakt. Francies vernoemt hem een eerst keer in januari 1806: hij diende ook bij het 27ste regiment dragonders in Haguenau. Op 25 juli van hetzelfde jaar moest hij naar het front vertrekken. Op het einde van 1806 ontmoette Francies hem weer in Frankfurt aan de Oder, dus aan de Poolse grens. Hij had toen al een maand lang onder de blote hemel moeten slapen. In januari 1807 werd Joannes Seghers dan krijgsgevangen genomen door de Russen. Na een gevangenschap van acht maanden kwam hij terug bij zijn eenheid. Hij beweerde dat hij 800 uren ver weg was geweest, tot aan de grens van *Tartarien* (Mongolië?)[54]. Seghers kwam met Francies Casteels ook in Spanje terecht, maar hij werd in het voorjaar van 1809 al teruggestuurd naar Frankrijk. Francies ontving daarna geen nieuws meer van hem en in zijn laatste brieven noemde hij hem ook niet meer.
Twee anderen die hier nog een vermelding verdienen, zijn Donatus Fauconnier en Carlos De Clercq. Fauconnier was afkomstig uit Munte[55] en lag uiterlijk in augustus 1806 in Haguenau. In oktober 1806 was hij met Francies en Martinus De Spiegelaere in Beieren. Volgens Francies is hij in september 1807 en januari 1808 in goede gezondheid. In Spanje werd hij gevangen genomen door de Engelsen, waarna hij uit het beeld verdween. Carlos De Clercq was een voormalige klasgenoot van Francies, die eind 1807

[48] Brief 16 uit Jaén d.d. 28 september 1811.
[49] www.daviddarling.info/ecyclopedia/G/Great_Comets.html
[50] In het slot van deel 2 van deze lijvige roman.
[51] http//memory.loc.gov/ammem/collections/jefferson_papers/mtjser7.html
[52] Brief 9 uit Haguenau d.d. 21 september 1806.
[53] Brief 16 uit Jaén d.d. 28 september 1811.
[54] Brief 13 uit Breszlau d.d. 7 januari (1808)
[55] Zie verder in deze tekst voor enkele gegevens uit een soldatenbrief van zijn hand.

het regiment vervoegde. In Spanje werd hij door een boer doodgeschoten (vóór maart 1810).
Na drie en een half jaar bij dezelfde eenheid kwam Francies tot de constatatie dat er van de dertien Vlamingen die in 1806 het regiment hadden vervoegd, er in 1810 nog twee overbleven[56].
Francies vertelde soms ook iets over overlijdens in de Franse regimenten. In zijn tweede en vijfde brief (najaar 1805) spreekt hij over de hoge verliezen in het 11de en 15de regiment dragonders. En in januari 1806 gaf hij aan dat er 12 of 13 jongens aan de *land siekte* (heimwee) overleden waren[57].

Het leven in het leger.

Nu en dan bracht Francies verschillende details uit het soldatenleven kort ter sprake: het aantal wachten, de militaire oefeningen (*exercitie*), de vluchtige ontmoetingen met streekgenoten die in andere regimenten dienden, het feit dat men geen vuur mocht maken in de kazerne om zich te verwarmen (maar wel om eten te koken), een militaire parade (*revue*) onder het oog van een generaal, enz …
In het midden van november 1805 had hij nog altijd geen volledige uitrusting: wel al wapens (sabel, geweer, koperen helm), maar nog geen kousen of schoenen. De soldij was belachelijk laag, en bovendien werd er geld ingehouden om de uitrusting van de soldaat te betalen of de regimentskas te spijzen. Ook de onkosten voor voedsel en onderhoud moesten ze zelf dragen.
Bij de campagnes in Oost-Europa lagen de kaarten helemaal anders. De soldaten moesten door de burgers of de plattelandsbevolking worden gevoed. Francies geeft aan dat dat niet zo eenvoudig was, want dragonders *niet seer gemakkelijk en sijn*! De bevolking moest eten en drinken verschaffen aan man én paard. Voor de soldaten is het alle dagen kermis, en Francies geeft toe dat hij een beter leven heeft dan een *edelman in sijn kasteel*. Toch gaan zijn gedachten ook uit naar de arme bevolking, die heel wat te verduren krijgt.

Campagnes en veldslagen.

Na een verblijf in Haguenau van meer dan een jaar, brak een tijd van verschillende campagnes aan. In de zomer van 1806 zag hij verschillende eenheden oprukken naar Duitsland; meer bepaald naar de grens met Pruisen. In augustus maakte hij zich nog geen
zorgen dat hij zou moeten vertrekken, want er waren geen paarden meer in het depot[58].
Maar op 21 september 1806 vindt hij nog even de mogelijkheid om zijn ouders te verwittigen dat hij vier dagen later zou moeten vertrekken, "naar alle waarschijnlijkheid in de richting van Pruisen"[59]. In het begin van oktober bevond hij zich al in Beieren[60]. Op 14 oktober nam hij voor de eerste maal deel aan een veldslag; van 6 uur 's morgens tot 4 uur in de namiddag. Hij vertelt dit pas drie maanden later, en hij geeft geen plaatsnaam van die slag, maar uit zijn beschrijving blijkt dat hij deelnam aan de slag bij Jéna , waar Napoleon de Pruisische troepen versloeg en op de vlucht joeg[61]. Tijdens de slag stonden de Franse en de Pruisische soldaten soms op twaalf passen van elkaar. Toen de Pruisen achteruit deinsden, gingen de Fransen in de achtervolging. Zij zagen op het slagveld de doden en de gekwetsten door elkaar heen liggen. Francies geeft toe dat dit *hard om sien* was.
Na de campagne tegen Pruisen volgde onmiddellijk die tegen Rusland. Tijdens die veldtocht heeft Francies ook een beslissende veldslag meegemaakt: die bij Friedland op

[56] Brief 15 uit Merida d.d. 10 maart 1810.
[57] Brief 4 uit Haguenau d.d. 27 januari 1807.
[58] Brief 7 uit Haguenau d.d. 9 augustus (1806).
[59] Brief 9 uit Haguenau d.d. 21 september 1806.
[60] Brief 10 uit Kronach (*Crenach*) d.d. 9 oktober 1806.
[61] Brief 11 uit Torun (*Tourn*) d.d. 25 januari 1807. Op 14 oktober 1806 vond ook de slag bij Auerstaedt plaats, gewonnen door de Franse maarschalk Davout.

14 juni 1807[62]. Opnieuw gaf hij, enkele maanden na de feiten, zijn indrukken weer[63]. De slag had een hele dag geduurd. Nooit had hij meer aan de dood gedacht dan op die dag. De ruiter naast hem werd op zijn paard doodgeschoten. Het paard dat voor hem stond verloor een poot. En dan gebruikt hij een uitdrukking die regelmatig in soldatenbrieven voorkomt: de kogels vlogen zo dicht als de hagelstenen in een hagelbui. Men kon geen voet verzetten of men vond een dode soldaat of een paardenkadaver. Na een hele dag van gevechten sloegen de Russen in de avond op de vlucht. Al hun artillerie en bagage lieten zij op het slagveld achter, en de Fransen achtervolgden hen tot aan de Russische grens.
In de eerste helft van 1808 verbleef hij met zijn eenheid in Pruisen en Silezië. De soldaten werden er bij de boeren ingekwartierd[64]. Maar later op het jaar kreeg zijn eenheid een marsbevel richting Spanje. We hebben helaas geen enkel brief van Francies uit de tweede helft van 1808 of uit 1809. Maar dankzij een brief van zijn medesoldaat Donatus Fauconnier weten we dat er afdelingen van het 27ste regiment dragonders naar het zuiden trokken in de herfst van 1808[65]. Het zou echter geen korte campagne en zeker geen plezierreis worden.
Medio 1808 waren de Spanjaarden tegen de Franse bezetting van hun land in opstand gekomen. Ze kregen hierbij de steun van de Portugezen en de Engelsen. Jarenlang was Spanje het strijdtoneel voor diverse veldslagen en belegeringen van steden. In dergelijke confrontaties bestonden de tegenstanders uit Spaanse troepen. Maar de Fransen hadden vooral af te rekenen met een guerilla-oorlog. Hieraan namen zelfs vrouwen en kinderen deel. Guerillastrijders (*brigands*) legden zich in hinderlagen en ook boeren vermoordden achterblijvers. Zelfs de gewonden in de ziekenhuizen werden niet gespaard. De verzets-strijders vluchtten in de bergen, achternagezeten door Franse soldaten. Franse koeriers werden onderschept en vermoord; hierdoor werden de Franse communicatielijnen ernstig verstoord. De Spanjaarden mishandelden hun gevangenen op mensonterende wijze. De Fransen beantwoordden dit alles met een even genadeloze repressie en bruut geweld. Zij staken de Spaanse steden en dorpen in brand; en dit leidde dan weer tot een toename van het aantal guerillero's. Veel Franse soldaten schreven naar huis dat zij bijna dagelijks in gevechten verwikkeld waren. Zij waren dag en nacht onder de wapens en de vijand gunde hen geen rust. Door dit alles kreeg het Franse bezettingsleger te maken met een hoge desertie, een afnemende discipline en een toenemende demoralisatie. Vooral vanaf 1812 keerden de krijgskansen zich meer en meer tegen de Fransen[66].
Francies Casteels schreef minstens drie brieven in Spanje die het thuisfront bereikten. Daarin vernemen we niet veel meer dan "wij vechten hier bijna alle dagen"[67]. In de volgende brief, meer dan een jaar later, schrijft hij over de bar slechte situatie van het land, dat geruineerd is door de langdurige oorlog, en door de belastingen die de boeren moesten opbrengen. Heel kort vermeldt hij ook dat het Franse beleg van Cadiz was opgeheven, en het feit dat er in Portugal opnieuw Engelse troepen waren geland om de Fransen te bestrijden[68].
Enkele maanden na deze brief, op 21 juni 1813, leden de Fransen een zware nederlaag bij Vitoria in Noord-Spanje en moesten zij zich uit Spanje terugtrekken. In oktober 1813 moesten zij proberen om de Engelse, Spaanse en Portugese troepen uit Frankrijk te houden. Francies vermeldt dat zowel de Franse cavalerie als de infanterie met dat doel aan de voet van de Pyreneeën waren samengetrokken[69].

---

[62] Friedland (*Vredelande* schreef Francies) is Pravdinsk in Rusland.
[63] Brief 12 uit Eylau (*Eloo*) d.d. 20 september 1807.
[64] Brieven 13 en 14 uit respectievelijk *Breszlau* en *Glouchskau*.
[65] Donatus diende in de 5e compagnie. Hij schreef op 26 november 1808 een brief uit Châtellerault (*Satelrot*), waarin hij o.m. meedeelt dat zijn eenheid al 73 dagen op weg is naar Spanje, nadat zij 7 maanden lang in een "zeer goed land " zijn geweest.
[66] J.A. de Moor en H. Ph. Vogel wijdden een studie aan deze vreselijke episode onder de veelzeggende titel *Duizend miljoen maal vervloekt land. De Hollandse Brigade in Spanje 1808-1813*, Amsterdam, 1991.
[67] Brief 16 uit Jaén d.d. 28 september 1811.
[68] Brief 17 uit Madrid d.d. 27 januari 1813. Het is niet duidelijk of Francies in Cadiz is geweest. Deze Zuid-Spaanse stad werd vruchteloos door de Fransen belegerd van 1810 tot 1812.
[69] Brief 18 uit Saintes d.d. 1 oktober 1813.

De **slotregels** van de brieven worden voorbehouden voor het overmaken van groeten (*complementen*). Die zijn in eerste instantie bestemd voor de familie en de kennissen. Maar ook anderen keren hierbij regelmatig terug, zoals de pastoor van Oosterzele, en een zekere Pier Joseph De Keijser. Bij de laatstgenoemde gaat het wellicht om familielid of een jeugdvriend, want in november 1805 vraagt Francies of Pier Joseph ingelijfd is. Ook praktische schikkingen vinden een plaats in het slot van de brief. Zo vroeg Francies éénmaal zijn ouders om *lakskes* om zijn correspondentie dicht te kleven.

Andere brieven van dragonders uit hetzelfde regiment.

We bezitten ook nog enkele brieven van lotgenoten van Francies Casteels bij het 27ste regiment dragonders: François Allaert uit Gent en Donatus Fauconnier uit Munte.
François Allaert schreef herhaaldelijk naar zijn vader Philippe in de Gentse Drabstraat. Hij was ingelijfd bij de 4e compagnie van het 4e escadron. In een brief van 28 augustus 1807 toont hij zich tevreden, maar in een tweede schrijven van 15 november 1807 is zijn toestand minder rooskleurig. Hij ligt in het hospitaal en heeft geen geld. Na zijn herstel zal hij zijn eenheid moeten vervoegen in Spanje.
Donatus Fauconnier wordt door Francies in vijf van zijn brieven genoemd[70]. Donatus schreef een brief naar zijn vader Martin op 26 november 1808. Dat gebeurde in Châtellerault (*Satelrot*). Donatus diende bij de vijfde compagnie. Tijdens de zomer had hij drie maanden lang in het hospitaal verbleven. Daarvóór was hij al 73 dagen op weg naar Spanje. Zeven maanden lang had hij in een "zeer goed land" geweest. Met name de beschikbaarheid van bier en jenever werd sterk gesmaakt! Hij werd uiteindelijk - zo vernemen we dan weer van Francies Casteels - in Spanje door de Engelsen gevangen genomen.

De teksten.
Regels van de uitgave:
- de oude spelling blijft in deze uitgave behouden (de inconsequenties inbegrepen)
- de regelindeling van het origineel blijft gehandhaafd
- de interpunctie die in de originelen bijna overal ontbreekt, werd niet aangevuld
- de zinnen beginnen niet met een hoofdletter
- bij de plaats- en persoonsnamen zijn wel hoofdletters geschreven; in het origineel ontbreken zij bijna volledig.

Leesmoeilijkheden worden op de volgende manier aangegeven:
- […] voor een lacune in het begin, in het midden of op het einde van een regel
- [dragonder] voor de aanvulling van een lacune
- L(ieden) voor de oplossing van een afkorting
- Een onzekere lezing wordt gevolgd door een (?)
- in de rechtse kantlijn staan verklarende nota's ter hoogte van moeilijke woorden

Doorhalingen in de brieven werden niet overgenomen, ook niet als ze leesbaar waren.

<u>Brief 1</u>

Versailles den 10 fructidor 13 jaer

Seer beminden vader en moeder

Seer lieven vader en moeder ik bevinde mij noch
in de selve gesondheijd gelijk ik van huijs gescheijden
(gescheijden: vertrokken)
ben maer ik hebbe het ongeluk gehad van de krawaijge
(krawaijge: schurft)
te betrappen daer heb ik vijfthien dagen mede in de siekkamer
gelegen maer ik ben nu wel genesen gij sult mogelijks verwondert
sijn dat ik soo haestig schrijf aengesien ik in den eersten

[70] Brieven 7, 10, 12, 13 en 15.

brief geschreven heb dat ik noch 7 of 8 weken soude gewacht
hebben maer het regiment daer ik onder ben moet vertrekken
naer de stad Lijons en de conscrits moeten altemael mede gaen
geen uijtgenomen en ik soude peijsen van te deserteren maer
(uijtgenomen: uitgezonderd)
dat en kan niet sijn daer heeft er al vier gedeserteert geweest
en sij sijn alle vier wederom gebragt geweest want in Vrankrijk
en moeten geen gendarmen sijn want de boeren houden de deserteurs
soo wel op als de gendarmerie en daerom en moet gij mij niet
verwagten en het sijn dog ongelukkige kinderen die van hun
(dog: toch)
regiment loopen want sij en sullen noijt niet vrij sijn want
daer woord er dagelijks in Versaillen gebragt met geheele hoopen
(woord: worden)
en sij woorden gehandelt precies gelijk de swijnen altijd van
t'een kot in het ander en anders niet te eten als brood en water
(v°)
en daerom dan sijt altijd content want ik ben tegenwoordig
ook seer wel content want het is den wille gods en moet
ik soldaet sijn het kan mogelijks mijn geluk sijn en
ik moet ul. ook schrijven van den stand van de religie in
Vrankrijk daer en sijn van twintig menschen geen drij
daer religie in is en als men in de kerke gaet men
vintse ijdel en waer dat gij hoorde seggen dat Versaillen
(ijdel: leeg)
versonken is dat en moet u niet verwonderen want de
goddeloosheijd is er tot op den hoogsten trap geklommen,
en doet de groetenisse aen den heer pastoor aen mijnen
goeden vriend Pier Joseph De Keijser aen geheel mijne
famille en alle goede kennisse ul: dienaer en sone
Francies Casteels sone van Constantin en
van Anna Christina De Corte en als ik tot Lijons
gearriveerd sijn dan sal ik noch eenen brief schrijven
en dan sal ik van ul. ook tijdinge verwachten en ik
heb hooren seggen dat Lijons hondert en sestig uren van
Gend is en hondert uren van Versaillen wij moeten naer
naer Lijons vertrekken den 12 fructidor

Adressering (pag. 3):
A Gand departement de
Lescaut aen monseuir Van (stempel: VERSAILLES)
Daele koopman in ijser op den
Kalanderberg tot Gend voords
bestellen aen den heer doctor Schollaert
tot Oosterseele Citoe Citoe
5 1/2

<u>Brief 2</u>

Haugenau Desen 18 November 1805

Seer beminden vader ende moeder

Naer ul gegroet te hebben soo laet ik ul weten als dat ik
vertrokken ben uijt Schelestat drij dagen naer dat ik mijnen lesten
brief geschreven hebbe en wij hebben in Hagenau 30 dagen bij de borger
moeten logeren bij gebrek van plaets in de casern en ik bevinde
mij noch in goede gesondheijd gelijk ik van ul ook hope en ik hebbe

in Hagenau ul brief ontfangen heb wat aengaet van den oorlog 30
duijsend keijzerlijk sijn door Hagenau gepasseert die gevangen
waeren en het vijfthiende regiment dragonders daer Jan Broekaert
sone van Pieter tot Moortseele van gedeserteert is sijn daer vele
van capot wij moeten alle drij daegen de wacht optrekken
en wij en hebben tot nu toe noch geen monteringe als een stalvest
sabel cibern fusik en een copere mutse en wij en hebben noch geen
(cibern: giberne, kogeltas)
coussen bekomen en noch maer een hemde en bij gebrek van
schoenen is er die met hun kloeffen op de wacht gaen en daer sijn
(kloeffen: lompen)
van de conscrits van het jaer 13 zijn er 23 noch in ons regiment
gekomen van het d(e)p(artemen)t van de Schelde waer van daer eenen onder
is van Munte die op de kermis tot Moortseel noch met Jacobus Van
Haute gedronken heeft en drij daegen daer naer is moeten opkomen
Als gij desen brief ontfangen hebt schrijft mij noch eens wederom en [ik]
(wederom: terug)
soude geirn weten of de conscrits van het jaer 13 altemael moeten
opgaen sijn en of Ferdinand Van Haute en Pieter Joseph De Keij[ser]
en Charles Baijens noch niet en moeten opgaen en of Francies
Baijens noch niet gepakt en is, en ik bidde u dat gij mij
(v°)
vier fransche kroonen soud opsenden want met dat ik soo geweldig moeten
voijageren hebben soo hebbe ik mijn gelt moeten verteiren want
sedert dat ik uijt van huijs gegaen ben soo heb ik al drij hondert
uren gemarcheert en als ik mijn gelt bekomen hebbe soo sal ik
mij konnen kousen en wanten koopen want die hier moet leven
bij den pre van de soldaeten sijn noch slegter als eenen bedelaer
(pre: soldij)
en als gij eenen brief wederom schrijft gij moet hem selve schrijven
want ik ben grootelijks verwondert dat ik in den lesten soo weijnig
geschrifte gevonden hebbe en als gij den brief opsend gij moet
hem doen franqueren want ik voor den brief die gij opgesonden
hebt moeten geven hebbe veerthien stuijvers en schrijft mij eens
de complimenten aen geheel mijne famille
en alle goede kennisse, en is Pier Joseph De Keijser of
Ferdinand Van Haute onder de troepen schrijft mij eens onder
wat regiment sij zijn, en ik begeire vader lang gij schrijven kond
dat gij selve mijn brieven schrijft

[u]l dienaer
[en] sone
[F]rancies Casteels

ul addres moet nu sijn
naer Hagenau 27 regiment
dragond 2 copagnie dpt du Barhin

Adressering (pag. 4)
Aen mijn heer Van Daele koopman
in ijser op den Kalanderberg tot
Gend voords te bestellen aen de heer
doctor Schollaert tot Oosterseele
A Gand departement
De Lescaut
sito sito
(2de hand: 8 stuy)

(stempel: 67 HAGUENAU)

Brief 3

Hagenau Le 14 janvier 1806

Zeer Beminden Mononcle en Matante

Naer ul gegroet te hebben zoo en kan ik niet manqueren
van aen ul te wenschen een zalig nieuwjaer gevolgt met vele
benedictien van den hemel ik laet ul met desen weten als dat
(benedictien: zegeningen)
ik mij noch altijd bevinde in eene goede gezondheijd en ik hope dat
dese ul ook zal welvaerende vinden sedert dat ik van ul gescheijden ben
heb ik al veel aermoede geleden in het marcheren als wij naer Lions
toe op de reijse waeren mogten wij marcheren door de branddende sonne
dat wij bij naer verstikten van den dorst en als wij in Bourgoignien
gekomen zijn daer heb ik den wijn gekogt voor drij oorden Vlaemsch
gelt de flessche en als wij door Bourgoingien waeren soo vonde wij
daer een Land daer niet te vinden en was als steenen keijen en
bergen, die soo hooge waeren als St Baefs toren tot Gend en dat anders
niet en was als steenen en met het gelt in ons haenden en konnen
wij noch geen eten krijgen ik heb al menigmael geweest als het
vier uren naer den middag was dat ik noch niet geeten en hadde
als een stuk droog brood maer tegenwoordig is het beter in
Duytsland vind men van alles bier wijn appelen peiren immers
van alles gelijk in Vlaenderen okkernoten sijn daer in overvloed
voor twee oorden koopt men er veertig en vier groote appelen
(v°)
[…] twee oorden ik heb nu in Hagenau gelegen ontrent vier
mae]nden het en is maer een kleijne stad gelegen 8 uren van
Strasbourg ik heb bij Emanuel Francois broeder van Andries
geweest hij is al twee mael door Hagenau gepassert van
den tijd dat ik daer in garnisoen ben maer hij beklaegt
het seer deerlijk dat hij oijt van huijs gegaen is want dat
(deerlijk: erg)
hij noch mogt van huijs komen hij en soude het niet
meer doen als hij bij mij geweest heeft had hij al 200 ure
gemarcheert en hij mogt noch 9 dagen gaen om tot Besancon
in den depot van sijn regiment te komen
wat aengaet van mij ik heber tegenwoordig contentement en
ik kan tegenwoordig van alles spreken Vlaemsch Fransch
en Duijts, ook is er eenen bij mij in het regiment
van Maria Houenhove met naeme Josephus De Bakker
sone van Agustinus en doet eens met gelegendheijd de
complimenten aen Bakker van sijnen sone dat hij
noch welvaerende is.
Waer mede ik blijve ul dienaer ende cozijn
Francies Casteels

Adressering (pag. 4)
Aen Monseur Pieter De Corte (stempel: 67 HAGUENAU)
Tot Zottegem voords te
bestellen aen Carolus
Francq tot Erwetegem
Departement de Lescaut
sito sito
(2de hand: 8 stuy)

<u>Brief 4</u>

Hagenau Le 27 janvier 1806

Seer Beminden vader ende Moeder

Naer ul gegroet te hebben soo laet ik ul met desen weten als
dat ik noch in volle gesondheijd ben gelijk ik van ul gescheijden
sijn wat aengaet de vraegen die gij mij gedaen hebt in mijnen brief
van de 17 januarij van alle die gij mij daer geschreven hebt en
heb ik noijt eenen gesien en ik en heb noijt eenen mensch gesien
van mijne kennisse van den tijd dat ik soldaet ben als Roeks van
Hermelgem en die is nu sedert 8 dagen vertrokken van Strasbourg
naer Italien en de taele die de menschen hier spreken is Duijtsch
maer daer sijn er weijnige in de steden of sij konnen Fransch
spreken ook en als sij in de kerken komen singen sij daer alle
gelijk in hunne moederlijke taele en ik en kan niet peijsen waer bij
(peijsen: denken)
de menschen hier leven hier een woord geen comerce gedaen nergens
(comerce: handel)
van als de boeren van hun levensmiddelen en een weijnig lijnwaet
van kemp geweven dat niet en beteekent wat aengaet van mijnen
pre die ik onder de soldaeten trek dat is 10 oorden vlaemsch gelt
daegs en daer moet men alles van koopen vleesch en wittebrood om de
soupe pataers en het wasschen van ons hemdens immers al wat
(pataers: aardappelen)
wij noodig hebben en dat er overschiet is voor ons soo dater al
menig mael 5 dagen passeren dat wij maer 6 oorden vlaemsch
gelt en sien immers gij en sult mij mogelijks niet willen gelooven
maer vraegt het eens aen eenen die soldaet geweest heeft wat
(v°)
wat soldaeten leven is ik en kan ul dat niet precies schrijven hoe
dat het gaet met ons en daer is er wel 12 of 13 doot die met mij
opgecomen sijn en bij naer allemael van de land siekte van
(land siekte: heimwee)
op hun land te peijsen maer tot nu toe en heb ik noch noyt siek
geweest als eens drij daegen de hoofdpijn van mijn haer te snyden
want ik hier sterven van de landsiekte en sal niet waer sijn ik
soude seffens deserteren dat ik die mogt krijgen maer ik en ben daer
niet benouwd van want ik hier verdriet bij wijlen ik heb er
plaisier ook, wat angaet van mijn Fransch te leeren dat is nog niet veel
de reden is wij sijn vele Vlaemingen bij malkanderen en bij de borgers en
spreken wij niet als Duijts want ik verstaen dat tegenwoordig beter als
Fransch daer om als ik eens gelijk sal hebben van met ul mond aen
mond te spreken ik sal van alles wat weten wat aengaet van het
schrijven gij en moet niet benouwd wesen van te schrijven wat gij wilt
want ik en hebbe noijt geenen brief gehad die open gedaen was
maer gij moet die wel lakken want dat het iet ware van belangen
(lakken: dichtkleven)
en dat het te voorschijn quaem ik en soude niet wit wesen
de complimenten aen den heer pastoor aen broeders en susters aen
geheel mijn famille en alle goede kennisse
ul dienaer en sone
Francies Casteels

Adressering (pag. 4)
Aen Monsiur Van Daele koopman in (stempel: 67 HAGUENAU)
ijser op den Kalanderberg tot Gend
voords te bestellen aen den heer
doctoor tot Oosterseele
A Gand
Departement de Lescaut

sito sito

Brief 5

Hagenau, Le [ ]ier 1806

[Se]er Beminden vader en Moeder

[N]aer ul: gegroet te hebben soo laet ik ul met desen weten als
dat ik mijn noch altijd bevinden in een goede continuatie van gesondheyd
gelijk ik van ul ook hope tot nu toe en sijn wij noch niet gemonteert
(gemonteert: uitgerust)
maer het sal sekerlijk de leste reijse sijn dat ik soo schrijve want het
(reijse: maal, keer)
magasijn is toegekomen en daer werken alle dagen veel menschen in om
[…] te kleeden ik heb op nieuwjaeravond met gevangen van de Keijser naer
Strasbourg geweest en daer heb ik gevonden 200 Vlaemingen van het d(e)p(artemen)t
[…L]ije van het jaer 14. Sij en hadden noch noijt geexerceert en die heb ik daer
[…]ven een fusik en een ciberne en cartouchen om over den Rijn te trekken
[…] onder het voetvolk gegaen sijn als ik opgegaen ben die sijn wel twee maend
[…]er het leger door Hagenau gepasseert en alle de troupen die op den weg
geweest hebben naer Holland die komen nu dagelijks door de stad te
passeren van desen nacht hebben hier gelogeert wel 80 Vlaemingen die al over
den Rhijn geweest hadden en ook noch geen exercitie geleert en hadden en die keeren
nu weder naer hunnen depot en men spreekt nu grootelijks van den vrede
wat daer van kommen sal dat moet ik met ul afwagten ik en moet nu
maer twee mael op een week naer de exercitie gaen tot dat de peirden
toekomen maer wij sijn ook seer gelukkig dat het eenen goeden winter is
want met soo slegt gekleed te sijn wij souden veel koude gelden [hebben]
(gelden: geleden)
(v°)
maer toe en heeft het hier noch niet […] als vier dag[en …]
mogten wij in ons bedde liggen om ons te warmen of naer de herberg ga[en …]
geen vier en woord er gemaekt in de casernen als om eten te […]
ik hebbe gehoort dat als den eenen broeder soldaet is den anderen[…]
met een certificaet af te senden van sijnen dienst daar om schrijft [mij]
eens weder en is dat waer ik sal een doen maeken van mijnen capiteyn
ik sende hier ook mede de complimenten aen Maximilaen De Sutter
van wegen sijnen cosijn Roeks van Hermelgem daer heb ik bij geweest
tot Strasbourg. wat aengaet van de godsdienst hier te Schelestadt, Str[…]
en hier omtrent die is er beter als in ons land uijtgenomen dat […]
soo vele joden hier sijn die in ons land niet te vinden en[…]
van het 11 regiment en van het 15 dragonders van alle twe[…]
en zijnder geen 200 meer die noch leven schrijft mij eens onder w[elk …]
regiment dat Petrus Dhondt en Serbruijns en Abraham De Keij[ser]
is en schrijft mij met d'eerste gelegendheijd wij sijn noch
altijd bij malkanderen ik Joannes Seghers van Strijpen en Martinus
De Spiegelaere van Velsicque de complimenten aen Pieter Joseph
De Keijser aen geheel mijn famille en alle goede kennisse
waer mede ik blijve ul. Dienaer en Sone

Francies Casteels

Adressering (pag. 4)
Aen Monsiur Van Daele koopman in (stempel: 67 HAGUENAU)
ijser op den Kalanderberg tot Gend
voords te bestellen aen den heer
doctoor Schollaert tot Oosterseele
A Gand departemant de Lescaut

(2de hand: 7 stuy)
sito sito

Brief 6

Hagenau den 14 julij 1806

Seer Beminden Vader Ende Moeder

Naer ul gegroet te hebben soo lat ik u weten met desen als
dat ik mij noch altijd bevinde in eene goede continuatie van gesondheijd
gelijk ik van ul hope en ik sende u hier benevens dese letters
een certificaet van mijnen dienst om mijne broeders vrij te wesen
(certificaet: attest)
van soldaet te sijn het welk onderteekent is van mijn capiteijn
major offecier en marchal de logis chef en gij sult mogelijks verwondert
sijn om dat het certificaet vermelt als dat ik geboortig ben van
Schelderodde maer sij en konnen het niet anders schrijven aengesien
het alsoo afgekomen is van Gend en ik hebbe seer groote meijelijkheyd
gehad om een te krijgen om dater soo vele deserteren het welk niet
te verwonderen en is want vele kinderen die hier sijn [en] die van hunne
ouders geen gelt en konnen krijgen en kan het onmogelijk niet
sijn om hier te blijven want ik van mijnen kant dat het niet
waer dat ik noch eenig gelt krijge en dat ik peijse
dat het beter is voor eenen vader en moeder een kind te hebben dat
soldaet is gelijk het mogelijks soude komen te gebeuren bij een
jaer drij of vier drij deserteurs te hebben ik en soude daer ook niet
bij blijven maer om de liefde die ik hebbe en die ik schuldig
ben aen ul en aen mijne broeders soo sal ik hier bij blijven
en verdraegen met gedult het kruijs het gene mij van Godt is gegeven
en opgeleijd want gij kond wel dunken van die deserteurs die in
gegaen sijn van de jaeren 9 10 11 12 13 en 14 daer sijn er van die 600
naer Strasbourg gekomen en als sij daer geko acht dagen
geweest hadden
(v°)
sijn sij alle moeten vertrekken naer Italien en als sij dertig uren
over den Rhijn waeren sijn er op eenen nacht d twee hondert van
gedeserteert want ik heb er bij op schiltwagt gestaen
bij vier die gepakt waeren en die seggen dat sij beter noch konnen
deserteur loopen als soldaet sijn want dat het onmogelijk was
om te leven met 10 oorden daegs en een halfpond vleesch en een
half brood en op de roete dikwils in het stroij te slaepen
(op de roete: onderweg)
en wat aengaet hier van de soldaeten daer en is geen een dorp
hier ontrent of daer liggen soldaeten in soo dat de menschen
daer seer vermoyt van woorden gelijk gij wel kond dunken
(vermoyt: vermoeid)
en ik bidde ul dat gij mij noch eenig soude willen opsenden
want het kan gebeuren dat wij weder sullen moeten op roete gaen
en daer sonder gelt zijn is seer ongelukkig
en doet met het gelt gelyk gij met het leste gedaen hebt
draegt het naer Gend bij de ouders van Temmerman die sullen
het opsenden voor hunnen sone die sal het mij behandigen
en als gij noch eens schrijft ul addres moet sijn

A Francois Casteels Dragon du 27 regiment 4me compagnie
depot a Haguenau dpt du Basrhin want ik verandert ben van compagnie
de complimenten aen den heer pastoor aen Pieter Joseph

De Keyser aen geheel mijne famille en alle goede kennisse
Ul dienaer en sone
Francies Casteels

Adressering (pag. 4)
Aen JF Van Daelen (stempel: 67 HAGUENAU)
koopman in ijser op den
Kalanderberg tot Gend
voords te bestellen aen den
heer doctoor Schollaert tot
Oosterseele
A Gand Departemant
De Lescaut
(2de hand: 12 1/2)

Brief 7

Hagenau Desen 9 agus[tus 1806]

Seer Beminden Vader Ende Moeder

Naer ul gegroet te hebben soo dient desen om ul te laeten
weten als dat ik mij noch altijd bevinde in een goede continuatie van
gesondheijd gelijk ik hope dat desen ul ook sal welvaerende vinden
ik ben tegenwoordig seer verwondert dat ik van ul geen geschrifte en
krijge aengesien ik noch eens om antwoorde geschreven hebbe den 14 van
de gepasseerde maend waer mede ik afgesonden heb een certificaet van mijnen
dienst en heber in gevraegt om enig gelt en ik weet nu niet wat peysen
of den brief niet ten regten gekomen is of dat het met ul niet wel en
gaet daer om hebt gij noch niet geschreven op mijnen brief van de gepasseerd[e]
maend doet het op het ontfangen deser want ik daer seer ongerust in ben
dat het met ul niet wel en gaet want het nu al twee maenden geleden is dat
ik van ul geen tijdinge ontfangen en hebbe daerom so schrijft sonder uijtstel
en sijt soo goed van mij eenig gelt op te senden want ik het seer van noode hebbe
en send het gelt nie meer op mijnen naem want sedert dat den colonel in den
depot gekomen is geven sij het gelt sij en houden het niet meer in den
mast en ik heb ul geschreven in den lesten brief dat gij het gelt naer Temmerman
soud gedraegen om voor sijnen sone op te senden om hij mij dat ter hand te
stellen maer hij is vertrokken op den 25 julij naer d'armee en Joannes
Segers van Strijpen ook maer Marten De Spiegleir van Velsicque die is noch
bij mij en Pieter Focquenier van Munte ook en Segers heeft geseijd als hij van
gescheijden is dat hij mij sal schrijven hoe dat in d'armee gaet soo haest
hij sal bij het regiment gekomen sal sijn want ik er tegenwoordig alle daegen
eenen brief van verwachten en de troepen die hier en tot Strasbourg
(v°)
[…] daegen passeren dat is uijtnemende daer hebben op den 25 julij
lestleden 20 duijsent mannen te voet en te peirde revue gepassert voor den
generael en die sijn des ander daegs altemael den Rhijn over getrokken
in Duijtsland en ik hebbe gehoort dat ons regiment tegenwoordig op de
grensen van Pruijssen ligt en men segt als dat den oorloog gedeclareert
is met Pruijssen Sweden de Russen en Engeland maer tot nu en is er
nog geenen nood van ik te moeten naer d'armee te vertrekken aengesien
dater geen peirden meer in den depot en sijn.

Waer mede ik
blijve met respect
ul ootmoedigsten en

onderdaenigsten dienaer
en zone Francies Casteels

(r°)
165 44
7
308

44
5
220

Adressering (pag. 4)
A Monsieur Van Daelen coopman (stempel: 67 HAGUENAU)
in ijser op den Kalanderberg
tot Gend
voords te bestellen aen den heer
doctoor Schollaert tot Oosterseele
A Gand
Departemant De Lescaut
Sito sito
(2de hand: 8 stuy)

Brief 8

Hagenau den 11 sebtember 1806

Seer Beminden Vader Ende Moeder

Naer ul gegroet te hebben soo laet ik ul met desen weten als dat
ik mij bevinde in goede gesondheijd gelijk ik van ul ook verhope
wat aengaet van het gelt het gene gij mij in uwen lesten brief opgesonden
hebt dat is mij toegekomen maer ik en hebbe het maer den helft ontfangen
en het ander deel is mijnen mast gesteken dat is noch de eerste reijse
dat ik van de Fransche bedrogen ben het is wel waer het gelt en is
verloren maer daer mede en hebbe ik het niet. Het is precies hier gelijk
het bij u is het gene woord het gene sij van daege seggen erroepen sij
morgen maer het gelt en is daer mede niet verloren want als ik hier bij
blijve het sal mij dog weder gegeven worden. Daer om dat gij wilde soo
goed sijn van mij noch eenig gelt op te senden het soude mij seer wel
komen want den winter is voor de deure en ik moet mij een broek
koopen of soo moet ik van den winter met een enkel lijne broeke aen
(lijne: linnen)
mijn gat loopen ik wete wel dat het waer is dat het te dikwils om
gelt geschreven is maer dat en sal niet meer gebeuren want mijne
mast nu vol is sij en konnen het nu niet meer houden. Van d'armee
tot nu toe en heb ik noch geenen brief van Segers ontfangen maer
volgens het schrijven van eenen Vlaeming sij sijn in Duijtschland seer
wel want sij liggen daer bij de boeren en die moeten eten en drinken
geven aen man en peird ik laet ul denken wat de aerme boeren
aldaer afsien want de dragonders niet seer gemakkelijk en sijn
(v°)
daer sij meester sijn bij de boeren gelijk sij aldaer wesen want als
Segers van mij gescheijden is hij en sprak anders niet als dat hij de
beklaegde daer hij bij mogt gaen liggen sij schrijven als dat sij liggen
op de frontiere van Duijtschland tegen Pruijssen en sij en hebben daer
niet te doen als te eten en te drinken
wij liggen hier noch altijd in de stad met drij ander depots te weten
het 17 en 18 dragonders en wij en het 10 regiment currassiers ik wilde

dat ik hier mogt vertrekken wel voor een lief dingen wij sijn hier in
een stad daer niet te sien en is sij en is niet meerder als Wetteren
De complimenten aen den heer pastoor aen Pierre Joseph De Keyser
aen geheel de famille en alle mijn goede kennisse
Waer mede ik blijve

Ul ootmoedigsten en
onderdaenigsten dienaer
ende sone
Francies Casteels

Adressering (pag. 4)
A JF Van Daelen koopman in (stempel: 67 HAGUENAU)
ijser op den Kalanderberg tot Gend
voords te bestellen aen den
heer doctoor Schollaert
tot Oosterseele
A Gand
Departemant De Lescaut
(2de hand: 8 st)

Brief 9

Hagenau Den 21 september 1806

Zeer Beminden Vader Ende Moeder

Naer ul gegroet te hebben soo laet ik ul met desen weten
als dat ik mij noch altijd bevinde in een goede gesondheijd
gelyk ik van ul hope. Ik laet ul met desen weten als dat ik
moet vertrekken op den 25 deser maend naer d'armee of ten
waere dater crontreorders kwaemen wat aengaet van mijnen lesten
(crontreorders: tegenorders)
brief daer heb ik eenig gelt in versocht en indien gij het gelt
opgesonden hebt eer ul deser behandigt word ik sal doen dat
de connesance sal weder gesonden worden.
Daer om hoe dat het mij sal gaen dat moet ik nu gaen afwagten
wij moeten alle vertrekken die in depot sijn uijtgenomen die voor
hun conge de reforme sijn waer naer toe en weet ik noch
niet maer naer alle waerschijnelijkheijd sal het naer den kant van
Pruijssen sijn van want de troepen al aldaer liggen en het moet al
vertrekken van alle de regimenten al wat mede kan gaen
daer om ik moet nu gaen vertrekken en god weet of ik noch
sal weder keeren daer om soo bidde ik ul dat gij mij soud gedagtig
wesen in uwe gebeden want het kan gebeuren dat gij geen geschrif
van mij meer en sult sien maer dog ik sal tragten te schrijven
(dog: toch)
soo haest als het mogelijk sal wesen als ik bij de armee sal
(v°)
wond(?) arriveren wat aengaet van de requesitie van het jaer
15 sij loten hier alle daegen en vijf of ses daegen naer dat sij gelot
hebben vertrekken sij. De complimenten aen den heer pastoor
aen aen alle mijn gespelenen alle mijne goede kennisse
en waer het saeken dat het de Fransche aldaer wat te kwaed
kregen en begonsten te deijnsen ik en sal niet missen van
het af te steken indien ik occasie hebbe en alle Vlaemingen
met mij want sij anders niet en spreken als van te loopen
waer mede ik blijve

ul oodmoedigsten en

onderdaenigsten dienaer
en zone
Francies Casteels

Adressering (pag. 3)
A Monsieur Van Daelen koopman (stempel: 67 HAGUENAU)
in ijser op den Kalanderberg tot
Gend
voords te bestellen aen den heer
dooctoor Schollaert tot Oosterseele
A Gand
Departemant de Lescaut
(2de hand: 8 ¼ st)

Brief 10

Crenach in Bbeijeren, den 9 october 1806

Seer Beminden vader ende Moeder,

Naer ul gegroet te hebben soo laet ik ul met desen
weten als dat ik mij noch altijd bevinde in een goede
gesondheijd gelijk ik van ul ook verhope ik ben vertrokken
uijt Hagenau den 21 september en ben gepasseert langs
Mentz daer ben ik over den Rhijn gepasseert over een
(Mentz: Mainz)
brugge die van schuijten gemaekt is en ben van daer
gemarcheert op Franckfort van daer op Wurzburg en voords
op Bamberg, en ben tegenwoordig maer twee uren van
Pruijssens grondgebied maer daer en woord noch niet gevochten
ik ben hier bij Schollaert uijt het Sluijseken met Spiegleir
en met Focqenier en noch vele Vlaemingen alles is hier
gerunieert al wat hier omtrent woont van alle de troupen
die alhier liggen gelijk wij in Duytsland gekomen sijn hebben
wij eten en drinken gekregen en dat moeten sij ons geven
soo dat wij tegenwoordig alle daegen sijn al of het kermis
waere want dat het alsoo konde blijven dueren ik en
soude niet vraegen om oijt naer huijs te keeren want wij
het schoonder hebben bij de boeren als een edelman in sijn kasteel
want wij hier meester sijn en eten en drinken al wat wij willen
(v°)
maer ik vreese dat het alsoo […] d'armee niet en sal
blijven volgen waer het saeken dat gij in lang
geen tijdinge en bekomt gij en moet daer in niet verslaegen
sijn want men niet over al plaets vind om te schrijven
de complimenten aen geheel mijn famille en alle goede kennis
of het mogegelijks den lesten keer waer
ul ootmoedigsten en
onderdaenigsten dienaer
en sone
Francies Casteels

Adressering (pag. 4)
A monsieur Van Daelen
koopman in ijser op den
Kalanderberg tot Gend
voords te bestellen aen den doctoor
Schollaert tot Oosterseele

A Gand
departemant de Lescaut

Brief 11

Stad Tourn in Polen den 25 januarij 1807

Seer Beminden Vader ende Moeder

Ik bevinde mij noch altijd in een goede gesondheijd gelijk ik
van ul hope ik mag ul schrijven sedert dat ik mijnen lesten
brief afgesonden hebbe dat ik veel gesien en gehoort hebbe ik hebbe
op den veerthienden october gepasseert dan heb ik de eerste Pruijssen
gesien dan heb ik in het vier gestaen van ten 6 uren s'morgens
tot vier uren naer middag dat heeft de eerste reijse geweest dat
ik in den slag geweest hebbe en daer hebben de Fransche en de
Pruijssen op malkanderen geschoten dat sij maer twaelf stappen van
malkanderen en stonden ik laet ul denken hoe dat het daer gaet
de Pruijssen waeren achteruijt gedeijnst en wij mochten die volgen en daer
vonden wij de doode liggen en de gequetste op malkanderen dat moet ik
seggen dat is hard om sien dan sijn wij met den avond wedergekeert
naar Genia een kleijne stad daer sijn wij dan twee daegen stil geweest
en dan hebben wij altijd achter geweest dan was ik en Spiegleir
noch te voet wij waeren met 150 mannen van ons regiment
te voet bij de garde van den Keijser met noch vele dragonders te voet
daer naer hebben de Saxen vrede gemaekt met de Fransche en
hebben alle hunne peirden gelaeten aen de Fransche en alle dragon[ders
die te voet waeren hebben dan een peird gekregen ik hebbe wel een
maend geweest dat ik er twee hadde en wij sijn dan met die
(v°)
peirden over de Elbe getrokken en daer mede gekomen in een
stad genaemt Potsdam ses uren van Berlijn daer hebbe ik stille
veertien dagen daer naer soo ben ik vertrokken naer Berlijn de
hoofdstad van Pruijssen een schoone stad is ontrent soo groot als
Gend daer heb ik vijf dagen stille geweest van daer sijn wij voords
gereden naer Frankfurt de leste stad van Pruijssen op de grensen
van Polen daer heb ik negen dagen stille gelegen twee uur van
de stad bij de boeren daer mogten wij gaen plunderen om eten te hebben
daer heb ik bijnaer dood geweest van eenen boer met een bijl om
dat ik twee vette gansen uijt den stal nam want sonder mijn
kameraed die van achter aen quam met sijn sabel ik hadde
die gansen daer diere moeten betaelen dan ben daer in Frankfurt
bij mijn regiment gekomen bij Segers en bij Timmerman daer heb
ik bij geweest tot Kerstdag toe dan ben ik weder van het regiment
weg gegaen om dat mijn peird geblesseert was van de sadel te draegen
dan heb ik Segers Spiegleir en Temmerman in volle gesondheijd
gelaeten en ik ligge hier nu bij eenen boer met vijf van mijne
kameraeden waer ik anders niets te doen en hebbe als te eten en te
drinken van het schoonste en het beste ik ben hier nu soo al
een maend vier uren van
de stad maer hoe lang het noch duren sal en weet ik niet
van de groote aermoede die ik geleden en kan ik noch sterk
(r°)
klaegen Segers heeft die meer gehad als ik want [hij heeft een
maend lang alle nachten buijten geslaepen en ik en hebbe
noch maer ses of seven nachten buijten geslaepen en dat
heeft voor Kerstdag geweest
de complimenten aen geheel mijne famille en alle goede kennisse

en ik begeire dat gij mij seffens wederschrijft

Ul addres moet sijn
Aen Francois Casteels
[dra]gon du 27 regiment
2me compagnie 2me escadron
4me division
de dragon a La grand armée

waer
mede ik blijve ul
oodmoedigsten en
onderdaenigen
dienaer en sone
Francies Casteels

Adressering (pag. 4):
A Monsieur
Constantin Casteels
Tot Oosterseele
Departement De Lescaut
Par Gand a Flandren
(2de hand: Gand)

(Stempel: N° 47 GRANDE ARMEE)

Brief 12

Eloo den 20 september 1807

Ik bevinde mij in eene goede gesondheijd maer ik hebbe
seer siek geweest een geheele maend maer god lof het
begint wel te gaen ik hebbe ul brief van den 2 agustus
lestleden ontfangen eergisteren het welk mij plaisir doet dat gij
Lieden en geheel de famille nog welvaerende sijt maer het
verwondert mij dat gij mij niet en schrijft wat nomber hij
getrokken heeft mijn broeder als hij geloot heeft ik soude dat geirn weten
gij schrijft mij daer als dat ik geheel negligent ben van te schrijven
gij L(ieden) meijnd dat het hier is als in Vrankrijk dat daer soo vele
(meijnd: meent, denkt)
steden te vinden sijn maer het is wel verre van daer daer
sijn er noch wel twintig dat in Pruijssen nog geen een is en als
men dan nog in een stad komt dan is er nog niet als een
(niet als: niets anders dan)
Duijtschen post waer mede men niet kan maeken
wat aengaet van Spiegleir van gevangen te sijn van en is geen
waer hij is tegenwoordig naer Silesien om peirden maer Joannes
Segers van Strijpen die is krijgsgevangen van de Russen al van in de
maend januarij lestleden en Fockenier van Munte is nog in goede
gesondheijd op den 14 junij lestleden heb ik in de bataille geweest
die geheel den dag geduert heeft ik moet seggen ik en hebbe
noijt beter gepeijst te sterven als dien dag die aen mijn sijde
(v°)
geseten heeft is van sijn peird dood geschoten en die voor mij stond
is sijn peird de bille afgeschoten gij L(ieden) kond denken met wat
een herte ik daer te peirde geseten hebbe gij moogd gelooven
dat er de ballen soo dicke vlogen als de hagelsteenen in een
hagelbuije en men konde geenen stap nog geenen voet versetten
of men vond daer eenen dooden of een dood peird als dat den
geheelen dag geduert had des avonds soo sijn de Russen gevlugt
en hebben alles op het slagvelt alles wat sijn hadden
kanon mortieren poederwagens en eene uijtnemende menigte
van bagagie dese bataille word genaemd de bataille van
Vredelande vermids het geweest heeft voor eene stad genaemt
Vredelande daer naer hebben wij de Russische achtervolgt
tot aen de rivier de Memel vier uren van de Rusche

grensen en wij sijn dat gebleven stille een maend terwijl
den vrede gemaekt is en wij sijn dan soo wedergekeert
tot 22 uren op dese sijde Thourn waer wij nu liggen
bij de boeren
Ik en kan niet manqueren van veel geluks te wenschen
aen mijn nichte Livina Francq en haeren man naer siel
en lichaem
(r°)
voords de complimenten aen geheel mijne en alle goede
kennisse en ik versoeke antwoorde op desen brief soo
haest als het mogelijk is
waer mede ik blijve ul dienaar ende sone
Francies Casteels
En als gij een brief schrijft
sijt soo goed daer 10 of 12 lakskens
in te steken voor mijn brieven te
lakken want ik en kan hier geen vinden

Adressering (pag. 4)
A monsieur Van Daelen koopman (stempel: GRANDE ARMEE)
in ijser op den Kalanderberg tot Gend
voords te bestellen aen den heer
dooctoor Schollaert tot Oosterseele
canton d'Oosterseele
Departemant De Lescaut
A Gand a Flaendren
A Flaendren
(2de hand: 8 stuy)

Brief 13

Breszlau den 7 januarij [1808]

Zeer Beminden Vader Ende Moeder

Naer ul gegroet te hebben met den wensch van een
salig nieuwjaer soo laet ik ul met dese letters weten den staed
van mijne gesondheijd die seer goed is gelijk ik hope desen ul
in goede gesondheijd sal vinden wij sijn vertrokken van
Pruijselaij met het begin van december lestleden naer Graudens
eene stad in Polen waer wij acht dagen stil gebleven hebben en
sijn weder vertrokken naer Tourn waer wij de Wistul gepasseert
sijn de welke een water is dat van Warsauw henen komt
en Tourn voor bij loopt en tot Dantsig in de zee valt wij
sijn dan door Polen gepasseert seer gelukkiglijk dat het slegtste
land is wat ik oijt van mijne daegen gesien hebbe princepael
(princepael: voornamelijk)
naer den kant van Warsauw de hoofstad van het land daer is het
al te saemen in de keukens de zwijnen koijen en de menschen
daer mag men seggen dat de menschen rechte slaeven sijn van den
edeldom want als sij daervoor aerbeijden soo is daer
dienaer bij van den edelman wie daer rond om loopt [met eenen]
stok voor te slaegen als sij naer sijnen sin niet ar[beijden]
ik denk dat is genoeg van Poelen voor dese reijse reijse noch wat
(reijse: keer)
wat aengaet waer ik nu [……..]
(v°)
[……..….] dat […] stad […]

Breszlau […] de hoofdstad van dat land […]
regiment dat is verdeijlt op 80 dorpen daer liggen wij bij de
boeren die ons moeten eten en drinken geven alles wat wij
begeiren soo dat ik ul mag met de waerheijd schrijven dat ik
beter dagen van mijn leven niet gehad en hebbe ik ligge bij
nen boer met vijf peirden waer ik niet te doen en hebbe als mijne
eten en drinken te ge(v)en dat is al mijnen arbeijd wie ik te doen hebbe
Silesien dat is een goed land de boeren hebben hier al de
zelve neiringen als in Vlaenderen ik mag u schrijven de boeren
eten hier soo goed brood als dat men kan vinden in gansch Vrankrijk
wat aengaet van Segers die is weder gekomen naer een
gevangenschap van acht maenden hij is wedergekomen in
ons regiment twee dagen voor dat wij van Graedens vertrokken sijn
volgens het segeen van hem hij is geweest acht hondert
(segeen van hem: zijn verklaring)
uren wijd in Rusland tot op de grens van Tartarien
Spiegleir en Focquenier zijn ook noch alle beijde in een goede
gesondheijd daer is gekomen in het regiment van mijne kennisse
Carles De Clercq van Velsique waer ik twee jaer mede in schole
[geweest] hebbe als ook het kind dat opgequeekt is bij Domin
[…] op de plaetse tot Baelegem maer die heb ik noijt
[…] hij ook mij niet maer hij kent seer wel mijn broeder
[…….] hij heeft er mede geloot van het jaer 1807
[…….] van een salig nieuwjaer […] de […]
[…….] a geheel onse famille
(r°)
en alle mijne goede kennisse
waer mede ik blijve ul onderdaenigsten en dienstwilligsten
dienaer en sone
Francies Casteels

Adressering (pag. 4)
A monsieur Van Daelen marchand (stempel: N° 14 GRANDE ARMEE)
De fer a Gand sur
Le Calanderberg
Pour remettre a monsieur Dominique
Scollaert a Oosterseele
A Gand
Departemant de Lescaut
a Flaendren
(2de hand: 8 stuy)

<u>Brief 14</u>

Glouchskau Den 21 meij 1808

Zeer Beminden Vader Ende Moeder

ik bevinde mij noch altijd in eene goede gesondheijd gelijk
van ul ben verhopende ik heb uL(ieden) brief gedagteekend den 18
april lestleden op den 16 deser ontfangen en met veel vergenoegen
gelesen over eenigte dagen hebben wij gesangeert van cantone
(gesangeert: verwisseld)
menten en wij bevinden ons daer soo goed als in de voorige
wat aengaet hier van den oorloog daer van en woord hier
tegen woordig niet gesproken het is nu al vijf maenden dat wij
hier in het selve arondissement van Neuijmark gelogeert sijn bij
de boeren die ons moeten eten en drinken geven voor ons en onse

peirden waer ik nu ben heb ik 12 boeren die moeten betaelen
alles wat ik verteire en wij sijn soo vijf te saemen in een herberge
waer wij alle daegen kermisse houden en alles hebben wat wij begeiren
soo dat ik ul laete denken wat een aermoede sij hebben waer het soo gaet
wat aengaet van de regeringe en de wetten van dees land die sijn
daer seer slegt de boeren sijn soo slegt gehandelt van den edeldom daer
sij bij naer slaven van sijn want den edeldom heeft hier te veel
regten en pretentien op de boeren anders het waer soo soude mogen als men
soude konnen vinden
(v°)
wat aengaet van de religie hier in Silesien de meeste menigte sijn catolijk
en die hebben eenen bisschop die sijn residentie heeft tot Breszlau
de hoofdstad van Silesien en men vind hier veel doormengt van andere
(doormengt van: vermengd met)
secten en ketterijen luteraenen calvinisten swingliaenen joden en noch
ander die ik niet en weet waer van die voord gekomen sijn
wat aengaet van de lutheranen die trouwen en scheyden sig van hunne
vrouwen naer hun believen soo dat er mans sijn wie hebben bij drij
en vier vrouwen daer van is dat hier een comerce voor soo lachen
wat aengaet van Donatus Turpijn die is noch in goede gesondheijd
maer hij en wilt niet hebben dat sijnen vader dat gelt haelt
naer Mertenslierde voor al eer dat hij weet op wat maniere
daer om kan sijn vader eenen brief schrijven aen hem
en schrijven hoe de saeken gelegen sijn
de complimenten aen Spiegleir van Velsicque van sijn sone
en hij is in groot verlangen om tijdinge van sijn ouders

Waer mede ik blijve	De complimenten aen den heer
uL oodmoedigen en onderdaenigen	pastoor aen P J De Keijser
dienaer en sone	aen geheel mijne famille en alle
Francois Casteels	goede kennisse

En ieder reijse dat ik schrijve ik versoeke dat gij mij sult antwoorde schrijven

Adressering (pag. 4)
A Monsieur Van Daelen (stempel: N° 14 GRANDE ARMEE)
koopman in ijser op den Kalanderberg
tot Gend
voords te bestellen aen den heer
doctoor Schollaert tot Oosterseele
Canton d'Oosterseele
departemant De Lescaut
A Gand a Flaendren
A Flaendren

<u>Brief 15</u>

Merida den 10 maerte 1800 1810

Seer Beminden Vader en Moeder

ik hebbe nog eens de penne in de hand genomen
om mij te informeren naer den staed van ul(ieden) gesondheijd
want het al 15 maenden is ik nog geene tijdinge noch
geschrifte gesien en hebbe over negen maenden is Segers naer
Vrankrijk getrokken hij hadde mij belofte gedaen van naer
mij te schrijven nog niet een letter en hebbe ik g[esie]n
soo dat ik verlaeten ben van de weireld wat aengaet van
mijne cameraeden daer sijn er weijnig over gebleven

Focquenier van Munte is gevangen van de Engelsche Carles De Clercq
is dood geschoten van eenen boer en vele andere met hem
van 13 Vlaemingen die met mij in Versaillen in de tweede compagnie
geweest hebben sijn wij nog geen twee dat is Spiegleir en ik
wij sijn hier 12 uren van Badagosse eene sterke stad op de
fronteeren van Spagnien op de sijde van Portegael […]
[…] wat aengaet van mijne gesondheijd die van Sp[iegleir]
[…] Dominicus De Mulder opge[…]
(verschillende regels ontbreken onderaan de bladzijde)
(v°)
voorders sult mij schrijven op het alderspoedigste
want ik in groot verlangen ben hoe dat het is met myne
broeders ende susters vader en moeder en geheel de famille
wijder schrijft mij of Pier Joseph De Keijser soldaet is
is hij soldaet schrijft mij onder wat regiment
voorders soo bevele ik ul aen den alderhoogsten van hierboven
en sijne moeder
De complimenten aen den heer pastoor aen geheel mijn famille
aen mijn gewesen cameraeden en alle goede kennisse
Waer mede ik blijve ul dienaer en sone
Francois Casteels
Mijn adres:
A Francois Casteels Dragon au 27 regiment
2me compagnie 4me division a La grande armee
[…] Espangien en anviron de b[…]

Adressering (pag. 4)
A monsieur Van Daelen (stempel: AU … ESPAGNE)
Marchand du fer sur le Calanderberg
a Gand
Pour remettre a monsier
Dominicq Schollaert a Oosterseele
a Gand
departement de Lescaut
par Gand an Flandren
(2de hand: 14)

Brief 16

Jaen den 28 september 1811

Seer Beminden Vader ende moeder

mijne schuldig plicht en liefde die ik tot ul(ieden)
hebbe doet mij de penne in de hand nemen om mij
te informeren naer den staed van ul gesondheijd
wat aengaet van den mijnen als ook die van Spiegleir
van Velsicque Jan Baptista De Roeck en Charles Lippens
van Baelegem wij bevinden ons nog alle drij in eene
goede welvaerentheijd in mijnen lesten brief die ik ul
toegesonden geschreven in Cordoba heb ik ul laeten weten als
dat ik bij Spiegleir niet en was maer wij sijn weder
saemen gekomen en te saemen leven gelijk als of wij
broeders waeren soo dat ik mag seggen dat mijnen
broeder bij mij in het regiment hadde gekomen wij noijt
en souden konnen over een komen gelijk als wij
in den lesten brief die ik van u gesien hebbe was
gedagteekent van den 12 april lestleden waer uijt ik

verstaen als dat mijnen broeder Pieter in Middelburg
in Seeland ligt gij schrijft mij als dat hij is onder
de grenadiers maer gij schrijft mij niet onder
wat regiment hij is het welk ik geirne soude weten
wat aengaet van het nieuws dat tegenwoordig in
Spangnien is dat is altijd als volgens gewoonte
(v°)
van dese oorlog wij vechten noch bij naer alle daegen als
(bij naer: bijna)
ook heb ik ul te vraegen of gijl(iede)n
ook in Vlaenderen hebt gesien in het begin van
september maer ik en wete niet wel den daete van
(daete: datum)
den hoeveelsten een groot teeken aen de sonne
soo dat alle de menschen die het gesien hebben
geschrikt en gebeeft hebben het heeft geduert meer
als een quartier s'morgens als de sonne opgestaen
is en daer naer daer is gesien geweest des avonds
eene sterre met eenen steirt en die sien wij nog
alle dagen sij staet op des avonds in den
noord westen en met den dag gaet sij slaepen
in den noord oosten en gij sult soo goed sijn
mij weder te schrijven of gij die sterre met
den steirt ook siet alle daegen en tegen
woordig woord er hier vele van gesproken wat dat
het soude te seggen sijn sijt soo goet de
complimenten te doen aen den heer pastoor
aen geheel mijne famille en alle mijn goede kennisse
Waer mede ik blijve ul dienaer
en sone Fr Casteels myn adres

A Fracois Casteels dragon au 27 regiment
2me compagnie premiere brigade de la 4me division
[…] de midi en Espangien

Adressering (pag. 4)
A monsieur Van Daelen (stempel: … PAR BAYONNE)
marchand de fer demeurant
sur la place du Calanderberg
pour remettre a Constantin
Casteels a Oosterseele chef-lieu du
Canton a Gand
Departement de Lescaut
(2de hand: 22 stuy)

<u>Brief 17</u>

Madrid den 27 janvier 1813

Seer Beminden Vader ende Moeder

Mijn schuldige liefde die ik tot Ul(ieden) draegen
doet mij de penne in de hand nemen om mij te
informeren naer den staed van Ul(ieden) gesondheijd wat
aengaet van den mijnen als ook van Spiegleir
Charles Lippens van Baelegem die is noch seer
goed maeer ik ben ten uijtersten verwondert wie daer
schuld aen is dat ik het gepasseert jaer van

(gepasseert: voorbije)
ul geschriften niet gesien en hebbe ik kan wel
gelooven dat ul veel arbeijd hebt vermids mijnen
broeder Pieter nu ook is moeten voord gaen maer
daer blijft dog nog tijd over om een alf vel
papier vol te schrijven en gij mijnen broeder
Bernaerd mijne denkt als dat het spreekwoord
niet en mist uijt de oogen uijt de herten naer
ul vrij gemaekt te hebben gelijk gij wel weet
waer en schrijft gij mij niet ten minsten alle
drij maenden het sal ul soo veel niet kosten
voor drij Fransche stuijvers steekt men den brief
in den post en is vrij van transpoort
ik hebbe met den sone van Meerschaert twee
maenden gemarcheert die opgecomen is met Domin
Schepens van tegen de kerke maer Schepens is
agter gebleven hospitael en we hebben hem niet
(v°)
meer gesien en niet horen van spreken ik hebbe
over eenighe daegen eenen brief ontfangen die geschreven
was van Bernaerd De Corte van Munte den
welken mij vraegt naer sijnen sone die onder het
122 regimint de lingne is ik en hebbe het regiment
noijt gesien nog en weet er niet van te spreken
den raed die ik hem kan geven is desen hij moet
eenen brief schrijven naer het conseil d'adminis
tration van het geseijd regiment die sullen hem
den doodsbrief afsenden is het saeke dat hij dood is
(is het saeke: in het geval)
wat angaet hier van den staed van het land die
is seer slegt het is bij naer al geruniert wat
men vind van den langduerigen oorloog van de
contributen die de boeren hier moeten betalen
(contributen: belastingen)
het beleg van Cadix is opgebroken al over
vijf maenden en wij sijn moeten uijt Andalousien
komen om de Engelsche weg te jaegen die den
koning van Spagnien uijt Madrid weg gejaegt
hadden en de Engelsche sijn tegenwoordig wederom
in Portegael sijt soo goed van de complimenten
te doen aen den heer pastoor aen mijnen broeder
Pieter met de eerste gelegendheijd aen geheel
mijne famille en alle goede kennisse
votre tres obeisant serviteur et fils
Francois Casteels
(2de hand: ontfangen 19 martij 1813)
(r°)
Adressering (pag. 3)
A monsieur Van Daelen
marchand de fer sur la place
dit Calanderberg a Gand
pour remettre a Constantin
Casteels a Oosterseele
Departement de Lescaut
par Gand en Flandren
(2de hand: 12 st)
(v°)

Mijn addres (pag. 4)
A Francois Casteels dragon
au 27 regiment 2me compagnie
second brigade du premier division
a l'armee du Midi en Espagnien

Brief 18

Saintes le premier october 1813

mon cher pere est ma chere mere

de liefde die ik voor ul hebbe doet mij de penne in de hand
nemen om mij te informeren naer den staed van ul gesondheijd
als ook die van geheel onse famille en mijn naeste gebueren
wat aengaet mijne gesondheijd die is nog seer goed , maer wat
aengaet van Leonardus Cakebeke sone van Jan Baptist die
is weg getrokken om peirden vijf dagen naer dat ik ul lesten brief
geschreven hebbe en hij is noch niet terug gekomen
ik ben grootelijks verwondert dat gij l(ieden) mij niet geantwoord en hebt
op het briefken dat ik eenen brief gesteken hebbe den welken
ik selve hebbe geadresseert aen Jan Baptist Cakebeke en gij sekerlijk
gesien hebt dat was eenen brief geschreven van sijne sone op
den 12 agustij lestleden daer om soo bidde ik ul op het ontfangen
deser van mij seffens antwoorde te schrijven sonder uijtstel
want ik en niet seker ben van hier nog langen tijd te blijven
ik ben in seer groot verlangen hoe dat het is met mijne
broeders of Pieter noch niet en heeft geschreven en of
Bernaerd nog niet en is moeten opgaen wat aengaet van
Spiegleir die ligt tegenwoordig gecantoneert in de dorpen op
de grensen van Spangnien en alle de cavalerie ligt bij de
boeren en de infanterie sijn gecampeert in het velt aen den
voet van de Pirijneesche gebergten en wagten daer de
Engelsche Spaensche en Portuguesen die alle dagen gereedschap
maeken om in Vrankrijk te komen wat aengaet van de jonge
lieden hier sij moeten alle weg trekken alle die in den depot
sijn geweest van de jaeren 1807 8 9 10 11 12 en 13 gisteren
hebben sij beginnen die te meten en met noch twee of drij daegen
sullen sij weg trekken
(v°)
waer mede ik blijve in afwagtinge want ik sedert de 24
julij lestleden van ul geschrifte niet gesien en hebbe
vous aures la bonte de fair le compliment au monsieur
le cure aussi a tout la famille est a tout ma bonne
connesance et il faut leur diere que je espere de veneire le
voir cet hiver et oci au memme temps regler mons comptes
(oci: aussi)
avec monsieur le cure qui ne pas etez regle dan 8 ans
de temps
avec cet lettre je reste en esperance de voir votre nouvelle
dan peu de temps votre tres humble serviteur et fils
Fr Casteels

mon adres a Francois Casteels
dragon au 27 regiment 2me compagnie au grand depot
a Saintes Departement de la Carenthe inferrieure
(het tweede blad van deze brief ontbreekt)

Index persoonsnamen (het cijfer verwijst naar het briefnummer)

Baijens Charles: 2
Baijens Francies: 2
Broekaert Jan fs Pieter: 2
Cakebeke Leonardus (fs Jan Baptist): 18
Casteels Bernaerd: 17 en 18
Casteels Francies: 1 t.e.m. 18
Casteels Pieter: 16 t.e.m. 18
De Bakker Josephus fs Agustinus: 3
De Clercq Carles: 13 en 15
De Corte Bernaerd: 17
De Keij(ser?) Abraham: 5
De Keijser Pier Joseph: 1, 2, 5, 6, 8, 15
De Roeck Jan Baptista: 16
De Spiegelaere/Spiegleir Martinus: 5, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 18
De Sutter Maximiliaen: 5
Dhondt Petrus: 5
Focquenier: 10, 12 en 15
Francois Andries: 3
Francois Emanuel: 3
Francq Livina: 12
Lippens Charles: 16 en 17
Meerschaert: 17
Roeks: 4, 5
Schepens Domin: 7
Schollaert: 10
Seghers: 5, 7, 8, 11, 12, 13 en 15
Serbruyns: 5
Temmerman: 6, 7 en 11
Turpijn Donatus: 14
Van Haute Ferdinand: 2
Van Haute Jacobus: 2

Index plaats- en riviernamen (het cijfer verwijst naar het briefnummer)

A. In Europa (uitz. Vlaanderen)
Andalusië: 17
***B**adagosse* (Badajoz): 15
Bamberg: 10
Berlijn: 11
Besançon: 3
Bourgondië: 3
Breslau (Wroclaw): 13 en 14
Cadiz: 17
Cordoba: 16
Crenach (Kronach): 10
Dantzig: 13
Duitsland: 3, 7, 8 en 10
***E**loo* (Eylau, Bagrationovsk): 12
Elbe: 11
Engeland: 7
Frankfurt: 10 en 11
Frankrijk: 1, 11, 12, 13, 15 en 18
***G**enia* (Jena): 11
Glouchskau (Klodzko): 14
Graudens: 13

B. In Vlaanderen
Balegem: 13, 16 en 17
Gent: 1, 3, 6 en 11
Hermelgem: 4 en 5
Leiedepartement: 5
Moortsele: 2
Munte: 2, 12 en 17
Scheldedepartement: 2
Schelderode: 6
Sint-Maria-Oudenhove: 3
Sint-Martens-Lierde: 14
Strijpen: 5, 7 en 12
Velzeke: 5, 7, 13, 14 en 16
Vlaanderen: 3, 13 en 16
Wetteren: 8

Hagenau: 2 t.e.m. 10
Holland: 5
Italië: 4 en 6
Jaén: 16
Lyon: 1 en 3
Madrid: 17
Memel: 12
Mérida: 15
Neumark: 14
Polen: 11 en 13
Portugal: 15 en 17
Potsdam: 11
Pruisen: 7, 8, 9, 11, 12 en 13
Pyreneeën: 18
Rijn: 5, 6, 7, 10
Rusland: 13
Saintes: 18
Schelestadt (Sélestat): 2 en 5
Silesië: 12, 13 en 14
Spanje: 15, 16 en 18
Straatsburg: 3, 5 en 7
Tartarien: 13
Tourn (Torun): 11, 12 en 13
Versailles: 1 en 15
Vredelande (Friedland, Pravdinsk): 12
Warchau: 13
Wistul: 13
Wurzburg: 10
Zeeland: 16
Zweden: 7

Johan RJ De Wilde

Vers van de pers

De ontbrekende schakel in de bewerkingen van de staten van goed van het Land van Gavere (Baaigem, Dikkelvenne, Gavere, Hermelgem, Meilegem, Nederzwalm, Paulatem, semmerzake, Sint-Denijs-Boekel, Sint-Maria-Latem, Vurste, Wassene en Welden);
Auteur: J. Van de Velde, dr juris te De Pinte
190 bladzijden + kaart
1136 uittreksels uit evenveel staten van goed en aanverwante akten van het Land van Gavere, van het begin in 1560 tot 1700.
Bevat:
Een index van de erflaters
Een uitgebreide index van alle vermelde personen
165 bladzijden uittreksels waarin zes thema's uit de akten worden weergegeven:
1. De overledene(en)
2. Plaats en datum van overlijden
3. De huwelijkspartner(s)
4. De erfgenamen (kinderen en andere)
5. De voogden
6. De ligging van de erfgronden

Kostprijs: € 20,00 + verzendingskosten taxipost: € 6,35
Contact (besteladres): campo@myonline.be

VVF Gent: Lessen Oud Schrift 2008 - 2009

Voor beginnelingen:
Elke vierde zaterdag van de maand (niet in december) van september tot en met maart van 14.00 uur stipt tot 16.00 uur.
Plaats: VVF Centrum, in de leeszaal van het Gemeentelijk Archief en Documentatie-centrum, Brusselsesteenweg 393, B - 9090 Melle.

Inschrijvingen worden verwacht vóór maandag 1 september 2008.

Cursusgeld voor de nodige documentatie (± 200 bladzijden):
- voor niet-leden van VVF: 20,00 €.
- voor de leden: 15,00 €.

Om verwarring te voorkomen, wordt U vriendelijk gevraagd geen betalingen te doen tijdens de lessen en **uitsluitend te storten** via het volgend bankrekeningsnummer **001-1383983-63** op naam van VVF Gent, Hollenaarstraat, 26 9041 Oostakker met als vermelding: Lessen Oud Schrift – beginnelingen met eventueel uw naam en adres en eventueel uw lidnummer. **Alleen uw betalingsbewijs dient als officiële deelname**.

Voor gevorderden:

Elke derde zaterdag van de maand (niet in december) van september tot en met maart van 14.00 uur stipt tot 16.00 uur.
Plaats: VVF Centrum, in de leeszaal van het Gemeentelijk Archief en Documentatie-centrum, Brusselsesteenweg 393, B - 9090 Melle.

Inschrijvingen worden verwacht vóór maandag 1 september 2008.

Cursusgeld voor de nodige documentatie
- voor niet-leden van VVF: 20,00 €.
- voor de leden: 15,00 €.

Om verwarring te voorkomen, wordt U vriendelijk gevraagd geen betalingen te doen tijdens de lessen en **uitsluitend te storten** via het volgend bankrekeningsnummer **001-1383983-63** op naam van VVF Gent, Hollenaarstraat, 26 9041 Oostakker met als vermelding: Lessen Oud Schrift – gevorderden met eventueel uw naam en adres en eventueel uw lidnummer. **Alleen uw betalingsbewijs dient als officiële deelname.**

Meer inlichtingen vindt u op de website van VVF Gent: http://www.vvfgent.be/

Klim in je stamboom

Een cursus familiekunde, georganiseerd door VVF Gent.
Prijs: € 30 (lessen, geleid bezoek, handboek en een jaarabonnement 2008 op het tijdschrift van VVF Gent "Gentse Cadenas")
Inschrijvingen:
Claire Schalck, tel. en fax 09.2512283
luc.schalck@skynet.be
Hollenaarstraat 26 te 9041 Gent-Oostakker
Overschrijving op rekening 001-1383983-63

Meer inlichtingen vindt u op http://www.vvfgent.be/cursus.htm

fidesca
BANK & VERZEKERING

Gootje 24 9860 Balegem

Tel 09 362.41.42 - fax 09 362.78.81 - info@fidesca.be - www.fidesca.be

Het kantoor is open:

ma:	9-12	14-17 u.
di:	9-12	14-18 u.
woe:	9-12	
do:	9-12	14-17 u.
vrij:	9-12	14-17 u.
za:	9-12	

(op zaterdag gesloten in juli & augustus)

Stokerij Van Damme
Logeren in een jeneverstokerij-boerderij!

Ludo en Dominique Lampaert Issegem 2 - 9860 Oosterzele-Balegem
Tel. 09 362 50 25
Fax 09 362 30 00
E-mail: stokerijvandamme@hotmail.com
Website: www.stokerijvandamme.be

Info en reservatie
De gastenkamers zijn het ganse jaar beschikbaar.
Reserveren is noodzakelijk.
Je kan telefonisch of via mail prijzen opvragen en/of reserveren. Je vindt onze verblijfstarieven en meer informatie ook op de website.

Hier is nog plaats voor uw advertentie. Neem contact met de secretaris
Tel. 09 362 69 95
E-mail: secretaris@landvanrode.be

Documentatiecentrum Land van Rode

Plaats:
Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren:
Elke donderdag van 14.00 uur tot 17.00 uur
En op afspraak
behalve op wettelijke feestdagen en tijdens de schoolvakanties
(Tel. 09/362.69.95 – e-mail: secretaris@landvanrode.be)

EEN BANK VOORUIT VDK SPAARBANK

VDK spaarbank n.v. Agentschap Scheldewindeke

Verzekeringen De Groote n.v.
Marktplein, 2 9860 SCHELDEWINDEKE
Tel. 09 363 04 00 - fax 09363 03 73 E-mail: scheldewindeke@vdk.be
Openingsuren: ma: 9.00 - 12.00 / 16.00 -18.00 di: 9.00 - 12.00 / -
woe: 9.00 - 12.00 / 16.00 -18.00 do: 9.00 - 12.00 / -
vrij: 9.00 - 12.00 / 16.00 -18.00 za: 10.00 - 12.00 / -
en na afspraak

Biologische groenten en fruit

De Patisson

Uitgebreid seizoen gebonden gamma
aan betaalbare prijzen

Thuisverkoop
Houte, 35 Balegem Tel & fax 09-362 42 97
Thuisverkoop vrij. van 16 tot 18 u.
za. van 9 tot 18 u.
Biogarantie label door blik controle

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND VAN RODE

Gesticht in 1968

Tot het gebied van het genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten en deelgemeenten:

- **BALEGEM**
- **BAVEGEM**
- **BEERLEGEM**
- **BOTTELARE**
- **GENTBRUGGE**
- **GIJZENZELE**
- **GONTRODE**
- **LANDSKOUTER**
- **LETTERHOUTEM**
- **MELLE**
- **MELSEN**
- **MOORTSELE**
- **MUNTE**
- **OOSTERZELE**
- **SCHELDERODE**
- **SCHELDEWINDEKE**
- **VLIERZELE**

Aangesloten bij het VERBOND voor HEEMKUNDE in OOST-VLAANDEREN.

België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

Land van Rode

Heemkundig Genootschap

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 36 nummer 143 ***September 2008***
Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

⇒ Voorwoord 71
⇒ Scheldewindeke: het Blauw Kasteel 72
⇒ Bijdrage tot het godsdienstig leven in het Land van Rode 78
⇒ Stokerij Van Hecke - Ghijs 87
⇒ Activiteiten 90
⇒ Drie broers De Kerpel en neef Leonce in de grote wereldoorlog 14-18 91
⇒ Boekenhoek 94
⇒ Echo's uit het Land van Rode 96
⇒ Sint-Hubertusviering in Munte 102

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele
Afgiftekantoor: 9820 Merelbeke 1

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE
Gesticht 7 juni 1968

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter	: Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris	: Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter	: Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester	: Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden	: Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE, Rose VINDEVOGEL

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Françoise Verhoosele, Rose Vindevogel

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land va Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.
Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

Te storten op rekening 979-9650522-94 Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele
IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22

Email: secretaris@landvanrode.be
URL: http://www.landvanrode.be

Voorwoord

Beste heemvrienden,

September, de mooiste maand van het jaar als u het me vraagt. Een uitstekende maand om te genieten van de warme najaarszomer en te ervaren dat, na een deugddoende vakantie, hoe veel mooier en interessant het Land van Rode en ons dorp wel zijn. Dit was althans de mening van een aantal specialisten monumentenzorgers nadat zij op 12 september 2008 de steengroeven te Balegem hadden bezocht. Ons genootschap verleende haar medewerking aan deze groeventocht "in het spoor van Cornelis Floris". Zesenvijftig leden van het 'International Council on Monuments and Sites' werden die dag door ons genootschap en de heer Verlee aan de groeve opgewacht. Onder begeleiding van de heer Willy Verlee maakten geologen, architecten, natuurwetenschappers en monumentenzorgers kennis met de Balegemse steen. Dit met het doel het Vlaamse arduin te herwaarderen als bouwmateriaal voor de renovatie van onze monumenten. Het was ons een waar genoegen te vernemen dat bij de recente restauratie van de Zavelkerk te Brussel Balegemse steen gebruikt werd.

Onder begeleiding van onze voorzitter maakte het gezelschap kennis van de omgeving met in het landschap sporen van ontginningmethoden uit het verleden. Er werd uiteraard een bezoek gebracht aan de huidige groeve. Ter plaatse gaf geoloog Pieter Laga duiding over de diverse zandlagen structuren in het Vlierzelezand en de lediaan. Aansluitend op dit bezoek werd in de stokerij Van Damme de dag afgesloten met een lezing van Frans Dopéré over de historische aspecten van de steenwinning. Hoe aan de nagelaten sporen van bewerking in de steen de bouwfasen van een monument gedateerd kunnen worden. Als afsluiter vertoonde ons genootschap een film van Cornelis Floris hoe in de Romaanse periode zandsteen ontgonnen en verwerkt werd.

Er was ook het bezoek van Demarso, een groep jongeren, die te voet door Europa stapten en een omwegje maakten om Oosterzele te bezoeken.

Enkele weken terug kregen wij de melding van een toch wel bijzonder vondst nl. een aanplakbrief uit de schoolstrijd te Balegem uit 1878. In het eerste trimester van het volgende jaar zullen wij hieraan bijzondere aandacht besteden, niet enkel in ons tijdschrift maar ook door een lezing rond dit thema.

Intussen, beste heemvriend, wenst u wellicht kennis te maken met de inhoud van dit nummer en de geplande activiteiten.
Aansluitend op de bijzondere belangstelling dit jaar voor de Balegemse steen waren wij de mening toegedaan om onze leden en geïnteresseerden mee te participeren in de hernieuwde belangstelling voor de Balegemse steen en dit door een lezing op 19-11-2008: In het praatcafé De Klokke te Balegem geeft Softie Moeykens een lezing over de Balegemse steen, voorafgegaan door een kortfilm over het ontginnen ervan vandaag en in het verleden.

In ons tijdschrift: het vervolg van de geschiedenis van de stokerij Van Damme en een bijdrage over de oudste geschiedenis van het Blauw Kasteel te Scheldewindeke. Onze gastschrijver De Vuyst heeft het over het godsdienstig leven in de streek en Frans Duquet over zijn familie in de oorlog 14-18. Via onze correspondent hebben wij ook belangstelling voor een aantal waardevolle nieuwe evenementen zoals de processie te Gijzenzele.
Alvast veel leesplezier en hopelijk ontmoeten wij elkaar op 19 november.
Lucien De Smet

Scheldewindeke: het Blauw Kasteel

Ligging

Het kasteeldomein te Scheldewindeke is gelegen op "*den Bloudrisch"*[1], ten noorden van de Schaperstraat en is verder begrensd door de "*Kerkensbeek*". De beek was voorheen de gemeentegrens tussen de voormalige gemeenten Scheldewindeke en Baaigem. Begin de 19e eeuw bedroeg de totale oppervlakte van het domein 175 ha.
Kadastrale ligging: sectie B nr. 200 en volgende.

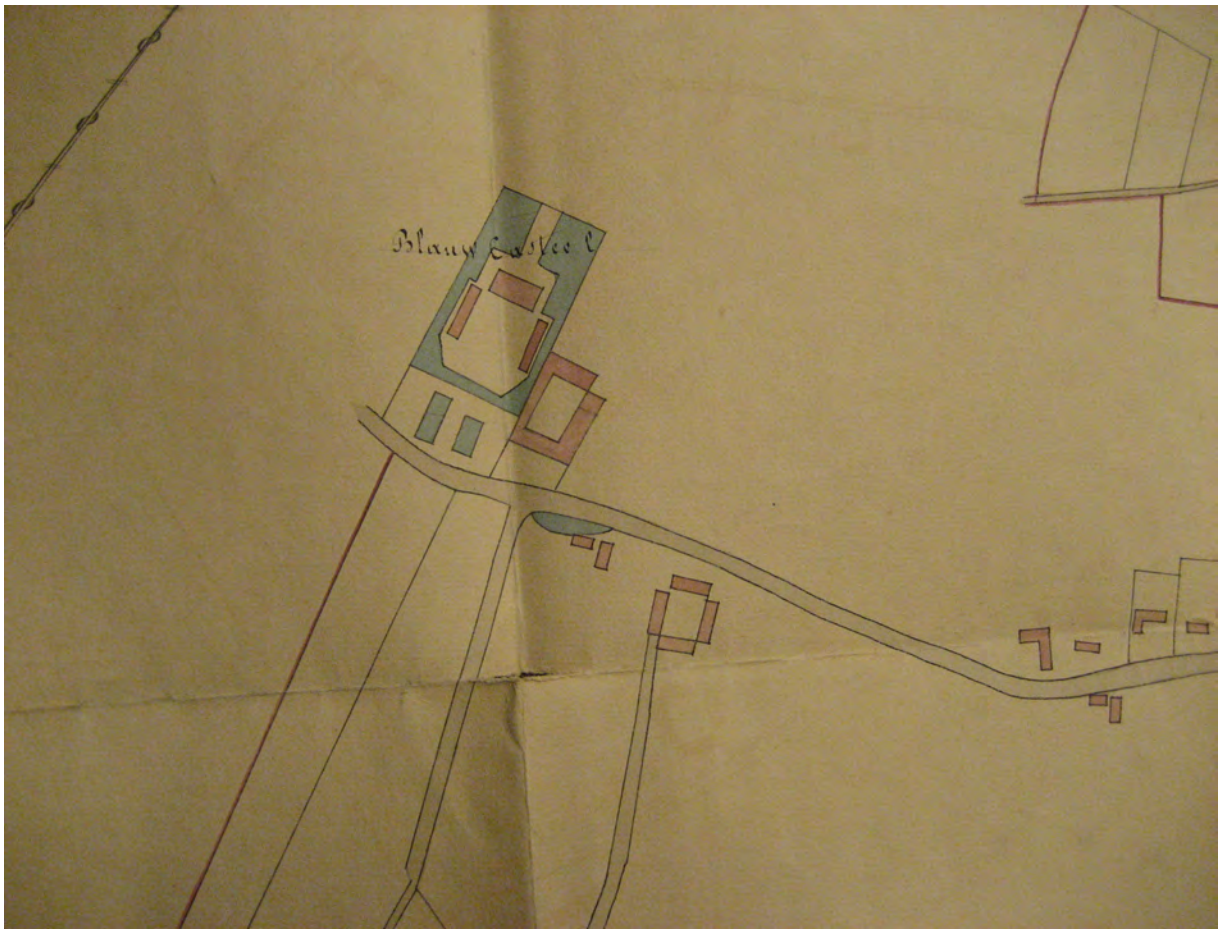

Grondplan van het kasteel begin de 19e eeuw[2].

Benaming

Volgens het landboek uit 1657[3] lag het goed op de "Bloudries", wat er zou kunnen op wijzen dat het goed zijn naam ontleend heeft van deze oude toponiem. Over de betekenis van deze plaatsnaam tast ik nog volledig in het duister. In het Middelnederlandse woordenboek vinden wij: "*Blou-wel*" dat duidt op een werktuig om te stampen en "*blau-bloem",* wat korenbloem betekent[4].

[1] Landboek 1657
[2] RAG Hollandfonds nr 870
[3] geciteerd door de Potter
[4] Verdam Middelnederlandsch woordenboek

Indien wij te doen hebben met een 19e eeuwse benaming, dan kan de naam "*Blauw Kasteel*" verwijzen naar de blauwe hardsteen die in het kasteel gebouwd, in 1780, gebruikt werd.[5]

Bouwgeschiedenis

De oudste vermelding van het goed vinden wij terug in de Gentse wezenboeken van 1412. Het goed "*ten Casteelkine"* was dan eigendom van de erfgenamen van Daneel van Munte[6].

In 1431 omschreef men het goed als "*een woenhuus daer de pachter in woent met een scure ende eene stalle ende daer up staet een casteelkin welc casteelkin ende duufhuus meeten walle ende walgracht alleene toebehoort Daneele van Munte der weesen oen*"[7].

Een beschrijving van het goed uit 1443 vermeldt een brouwerij "*'tvoorn goet behuust siinde met 1 casteelkine met 1 woonhuuse der an met 1 schuere, met enkele bruwerien met 1 stalle ende 1 duufhuuse"*[8]. Een bron uit dezelfde periode heeft het over een goed afgesloten goed doormiddel van een "*poorte"* [9].

Het betreft hier een "omwald stenen hus", afgesloten door doormiddel van een "*poorte*". Op het neerhof bevond zich een bierbrouwerij en een duiventoren.

Detail Horenboutkaart. Uitgave Historische Kring Land van Aalst

Op de Jacques Horenboutkaart[10] menen wij ten noorden van de Langemunte de rechthoekige omwalde site te herkennen met een beplante dreef in de richting van het Bouckhoute hof gelegen aan de andere zijde van de baan.

De Potter en Broeckaert citeren een landboek uit 1657 "*met eene cleyne motte, tusschen beede de brugghe, met den bogaert, met een besloten veldeken en nog eene party*

[5] Inventaris van het cultuurbezit deel 12n2 Oosterzele Scheldewindeke
[6] Noël Kerckhaert Oude Oostvlaamse hoeven
[7] SAG Gents wezenboek330/20f 161
[8] SAG Gentse wezenboeken 330/15f 125
[9] SAG Gentse wezenboeken 330/20f161
[10] Parijs Bibliothèque Nationale Rés. Ge AA817. Werd opnieuw uitgegeven door de historische kring Land van Aalst 10-12-1988.

lands, genoemd het Careelvelt, aen 't gescheyd van Baeygem en Scheldewindeke op den Bloudriech. De wallen rondom het kasteel waren 1 dagwand 96 roeden groot[11]*".*

Op de Ferrariskaart (1771-1778) staat de rechthoekige omwalde site met aan de oostzijde het hof en de zuidwaarts gerichte omzoomde dreef.

In 1780 werd dit volgens De Potter vervangen door een nieuw classicistisch kasteel en vermoedelijk werd gelijktijdig het uitgestrekte achterliggende park aangelegd.

Het nieuwe kasteel met schilddak had centraal een dubbele toegangsdeur, die met een ronde boog werd afgewerkt. Boven de deur bevond zich het balkon. Het gelijkvloers telde links en rechts van de inkom 6 ramen. Elk kruiskozijn bevatte 36 ruiten. De ramen konden met luiken worden afgesloten. Op de eerste verdieping waren er 13 ramen, het middelste gaf toegang tot het balkon De zolderverdieping, net onder het dak had aan de frontgevel 13 blokkozijnen ramen.

In 1911 werd door senator Vergauwen een bronwater- en limonadefabriek "Windekebron", opgericht. Deze activiteiten werden gestopt in 1976[12].

In 1957 werd het kasteel gesloopt en werd de linkse dienstvleugel op het voorhof tot woning omgevormd. In de zijgevel van dit dienstgebouw bevond zich tot voor kort het wapenschild afkomstig van het voormalige kasteel Bottele te Balegem in Balegemsesteen.

[11] De Potter en Broeckaert: de geschiedenis van de gemeenten in Oost-Vlaanderen: Scheldewindeke blz 17.
[12] Van Den Heede: Van Vuenteca tot Scheldewindeke, 1976.

Zijn bewoners

In de Gentse wezenboeken staat geacteerd dat in **1412** het goed eigendom is van de erfgenamen van **Daneel van Munte.** Het had een oppervlakte van 24 bunder dat in leen werd gehouden van Robrecht van Bar[13].
Marie van Gonquaert, die in de latere akten Crieckaert wordt genoemd, was met Daneel van Munte getrouwd. Hun dochter Margritte van Munte erfde van haar moeder het goed. Zij was met Arend van Marke gehuwd. Margritte van Munte overleed te Scheldewindeke op 12-03-1403. Zij werd in de kerk van Scheldewindeke begraven. Haar intussen verdwenen grafsteen droeg naast haar wapen het opschrift *"Hier licht begraven J Margritte van Munte fa Danels Antheunis van Marke wijf was, die overleed in 't jaar 1403 den 12e dach van maerte"*[14].

De kasteeltuin met dienstgebouwen (Foto L. De Smet anno 2000)

Volgens de Gentse schepenboeken is de site in **1460** eigendom van **Lodewijk van Marke**, fs Arend, die het verhuurde aan Laureins de Bloc. Jaarlijks betaalde hij hiervoor 11 ponden en 10 schellingen grote naast een kuip boter van 12 steen[15]. Lodewijk, getrouwd met Lisbette Bultincx, was tevens eigenaar van het goed "*Ter Zinct*" te Munte. Hij overleed te Gent in 1471[16].

Volgens Noël Kerckaert is het *"kasteel goedt"* in 1525 eigendom van **Gillis Halsberch**[17]**.** Bij nazicht van het oorspronkelijke document blijkt de interpretatie van de tekst anders te zijn.

In 1525 schenkt Gillis Hasberg ter gelegenheid van het huwelijk van zijn dochter, joncvrauwe Margriete Halsberch met Andries van Quicelberge, een erfelijke rente

[13] SAG 330, 15 f.125. Zie ook Noel Kerckaert
[14] Idem De Potter en Broekaert: Scheldewindeke.
[15] De Vos.
[16] SAG, wezenakte 301/31 f 402
[17] RAG Raad van Vlaanderen 958 f. 293.

berustende op het kasteel te Windeke, "*item der zelver es toegheleit bij den voornoemden partaige van Clais Biese vier ponden grooten tsiaers eerflycke rente bezeedt op tcasteel goedt binnen der prochie van Wiendeke"*[18].
De tekst zegt dus niet dat Gillis in het bezit is van het kasteel. Hij schenkt een erfelijke rente die hij bezat van zijn overleden echtgenote, een Biese overleden voor 1522[19]. Haar voornaam kennen wij niet. Zij was wel een dochter van Clais Biese[20].
In 1560 was Andries van Quicelberge, echtgenoot van Margriete, reeds overleden[21].

Gillis Halberg, de vader van Margrite, was in 1525 "*ontfangher van den exploicten den hoochbailliu van den lande ende stede van aelst"*[22]. Hij was "*mannen van den leene van den hove van Sint Pieters nevens Ghend"*[23] Hij had nog twee dochters: Anna gehuwd met Andries Metten Penninghe[24] en Grietkin "*als vadere ende voocht*" in 1522[25].

Besluit: volgens de huidige stand van het onderzoek bezaten de Halsberg en de Biese in 1525 enkel een erfelijke rente op het kasteel te Scheldewindeke maar waren zij er niet de eigenaars van.

In **1659** blijkt dat het 30 bunder grote goed eigendom was van **Denis van Vaernewijk**[26].

Lopo Maria Rodrigues, baron van Beerlegem, was eigenaar van het goed dat hij in zijn bezit had sinds de dood van zijn vader op 14-10-1690. In 1743 is **Emanuel Jozef Lopez Rodriguez de Evora Y Vega** (1700-1756) in het bezit van het nalatenschap Lopo Maria met inbegrip van het domein[27]. Na zijn dood op 22-12-1756 bleven de markiezen van Rode tot 1846 eigenaar van het Blauw Kasteel. Sinds 1756 is **Emanuel Jozef Antone** (1737-1766) de eigenaar. Na diens overlijden is het de oudste zoon **Carolus Josephus Antonius** (1759-1813) die markies van Rode werd. Wij vermoeden dat hij in **1780** het nieuwe kasteel gebouwd heeft .
Aanwijzingen hiervoor hebben wij niet terug gevonden.

In juli **1846** verkocht de markies **Charles Rodriguez** het goed aan senator **F. Vergauwen** voor de som van 320.00 fr.[28].

De familie Vergauwen behoort tot de "nieuwe adel". Frans Joseph Vergauwen werd pas in 1871 geadeld omwille van zijn verdiensten[29]. Van 1833 tot 1852 was hij samen met zijn broer eigenaar en uitgever van twee kranten, nl. Journal des Flandres en de

[18] RAG Raad van Vlaanderen reg 958 juni 1525 folio 292, 293. Met dank aan Willy Stevens uit Knesselare om de hulp bij het lezen en interpreteren van de oorspronkelijke tekst.
[19] RAG Raad van Vlaanderen reg 958.
[20] Met dank aan Willy Stevens uit Knesselare om de hulp bij het lezen en interpreteren van de oorspronkelijke tekst
[21] RAG Raad van Vlaanderen register 7541, met dank aan W. Stevens.
[22] RAG Raad van Vlaanderen reg 7522 folio 151, met dank aan W. Stevens.
[23] RAG Raad van Vlaanderen reg 7526 folio 104, met dank aan W. Stevens.
[24] RAG Raad van Vlaanderen 7541 folio 203, met dank aan W. Stevens.
[25] RAG Raad van Vlaanderen reg 958 folio 7, met dank aan W. Stevens.
[26] RAG oud notariaat 312 f. 22v.
[27] Frans de Sutter: De heren van Scheldewindeke, Balegem en Moortsele in de 18e eeuw.
[28] R. Vindevogel in het tijdschrift Heemkring Land van Rode jaargang 2000.
[29] A.B.B 1898 blz. 2395.

Vaderlandse[30]. Na het overlijden van zijn echtgenote in **1900** werd het kasteel eigendom van **Ernest Vergauwen**[31]. Ernest werd op 9-03-1847 te Gent geboren en overleed te Scheldewindeke op 5-06-1915. Hij volgde zijn vader op als burgemeester te Scheldewindeke van 1881 tot 1915. Op 27-11-1871 werd hij in de adelstand verheven en kreeg de tittel van jonkheer. Van 24-05-1880 tot aan zijn overlijden was hij lid van de provincieraad.

Van begin maart tot einde september werden de gebouwen gebruikt als hoofdkwartier van Duitse luchtmachtofficieren die deel uitmaakten van een eskadron Staaken IV bommenwerpers[32].

De volgende eigenaar was de familie Fallon, wiens grafkelder terug te vinden is op het kerkhof van Scheldewindeke. Baron **Joseph Fallon**, geboren op 27-06-1903, overleed op 21-12-1992 en werd in het familiegraf te Scheldewindeke bijgezet.

Grafopschrift van de familie Fallon op het kerkhof Scheldewindeke
(Foto L. De Smet)

Latere bewoners waren de familie Augustin Hul, Heek en De Roeck, burgemeester van Dikkelvenne.

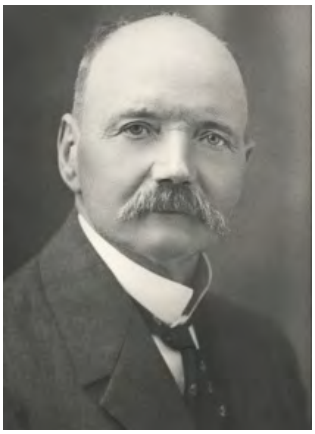

Augustin Hul en echtgenote (Foto archief Familie Hul)

Lucien De Smet

[30] H. Balthazar Op.cit, blz. 454.
[31] Kadaster Gent: Scheldewindeke, legger nr 212.
[32] Jacques De Vos - Lucien De Smet "Oosterzele tijdens de wereldoorlogen", blz. 38.

Bijdrage tot het godsdienstig leven in het Land van Rode

Tot een halve eeuw geleden organiseerden de parochies 'missieweken', die acht tot tien dagen duurden. Dag aan dag was er van de vroege morgen tot in de late avond een volkstoeloop in de kerk waar de gelovigen als het ware een geestelijk bad ondergingen. De 'zending', zoals de missieprediking ook werd genoemd, begon met een eucharistieviering en wie niet moest werken, kon gedurende de dag bidstonden bijwonen. Het was echter vooral 's avonds dat de parochianen, na de dagtaak, massaal naar de kerk kwamen om er te bidden en vooral te luisteren naar de eindeloze sermoenen van speciaal uitgenodigde geestelijken. Het waren vooral paters Redemptoristen, die de gelovigen een paar uur boeiden en trachtten te overtuigen het christelijk geloof nog sterker te beleven. Dank zij hun welbespraaktheid slaagden zij erin elke avond honderden kerkgangers een boodschap mee te geven om een betere, godsdienstige betekenis aan hun leven te geven. Voor een goed begrip, wat volgt, moet men zich verplaatsen naar de mentaliteit van de negentiende en de eerste helft van de twintigste eeuw. Na de tweede wereldoorlog was het bijwonen van de Missie reeds fel afgezwakt om na het Concilie volledig te verdwijnen. Dit is een van de redenen hoe eigenaardig de toen gebruikte terminologie ons thans in de oren klinkt bij het lezen van de beschrijvingen met betrekking tot de eens zo populaire 'zendingen'.

Te gast bij Fledericus.

Volgens de hagiografen werd Fledericus in het begin van de tiende eeuw aan de oevers van de Seine in Frankrijk geboren. Nadat hij tot priester was gewijd, vluchtte hij "den lof der menschen, verliet zijn vaderland en kwam in het land van Aalst terecht", meer bepaald in Vlierzele waar hij de "herderlijke bedieningen aanvaardde en er onvermoeibaar dag en nacht, met bidden, onderwijzen en goede voorbeelden te geven, om de nog eenigszins auwe inwoners der streek tot de oefening aller christene deugden te brengen"[33].

Pastoor Fledericus leverde goed werk onder zijn parochianen te Vlierzele en kende zijn discipelen wonderwel want hij was "door God begunstigd met allerlei buitengewone gaven, en onder ander met de kennis der verborgendste zaken welke zij verrichtten. Na eene langen en gezegenden levensloop, sliep Fledericus de zalige rust in, omtrent het jaar 974, te midden zijner teergeliefde kudde"[34].

Daarna werd zijn graf door talrijke wonderen verheerlijkt en trok talloze bedevaarders aan. Dit wordt bevestigd door de vele giften als een vaandel, met de afbeelding van de Heilige Fledericus en een klok, gegoten in 1738, die zijn naam draagt. Het kan moeilijk anders of er is een bedevaartvaantje ontworpen dat zijn verheerlijking nog meer kleur geeft.

Stelselmatig zorgde de dorpspastoors voor de herbronning van de parochianen en een zending bleek daartoe het beste middel. Op zondag, 22 oktober 1899, begonnen de paters Redemptoristen, Cyriel Van Peteghem en Alfons Lesseliers, hun seroenen voor niet minder dan elf dagen. Onverpoosd en elke dag met dezelfde ijver predikten ze met overtuiging het ware geloof om de godsvrucht te laten herleven in 't gemoed van de Vlierzeelse katholieken, die zich geen moeite bespaarden om naar de kerk te komen en de twee paters te aanhoren: "Getuige hiervan de ontelbare menigte volks, die de sermoenen altijd bijwoonde niettegenstaande de wijde uitgestrektheid onzer gemeente.

[33] De Godsdienstige Week van Vlaanderen, 10 januari 1913, p. 291.
[34] Idem.

Ja, velen zijn drie kwartieren, zelfs eene uur gaans van het dorp verwijderd en nochtans was onze ruime kerk bijna telkens te klein"[35].

Enerzijds werd Fledericus als een navolger van Livinus beschouwd en anderzijds was men vol lof over de welbespraaktheid van de Redemptoristen die "de onverschilligen en lauwen" aanwakkeren tot een grotere godsvrucht. Toen op het "hoogfeest van Allerheiligen, 's namiddags in de Vespers", het afscheidssermoen werd gepredikt, riepen de paters op om te blijven volharden in de voorgeschreven weg.

In het spoor van Fledericus.

De H. Fledericus had de basis gelegd van het bloeiend godsdienstig leven in **Vlierzele**. Daarna moest hij echter rekenen op zijn opvolgers om zijn werk in de parochie verder te zetten. Wie na hem kwam is nog onbekend en het is pas in dat er melding wordt gemaakt van

De meeste pastoors leverden uitzonderlijk goed werk en werken telkens door de bevolking uitbundig onthaald bij hun intrede. Zo werd er gefeest bij de komst van pastoor Petrus Alfons VAN BOOGAERT, die er op zondag, 26 februari 1905, werd ingehuldigd. Hij was geboortig van Temse (9 december 1856) en werd op 18 december 1880 tot priester gewijd. Hij was achtereenvolgens leraar te Eeklo en in het Klein Seminarie, en in 1898 directeur te Oostakker. Een jaar daarna benoemde men hem tot dekabaal inspecteur in Gent en het was pas op 6 februari 1905 dat hij te Vlierzele werd benoemd en dus voor de eerste keer een parochie moest leiden.

Onderpastoor Petrus Van De Moere had zijn komst voorbereid en samen met enkele ingezetenen een feestelijke intrede georganiseerd: Een overheerlijke stoet, samengesteld uit wielrijders, ruiters, rijtuigen van bijzonderen en der burgerlijke overheden was onzen nieuwen herder te gemoet gereden tot op den wijk Papegem, langswaar hij het grondgebied der gemeente betrad en waar hij hertelijk verwelkomd werd. Vervolgens doortrok den stoet in de beste orde de wijken Strymeersch, Huylebroek en Oordegemsche straat. Gekomen aan het klooster sloot een geestelijke stoet, prachtig zooals men er zelden op den buiten aantreft, zich bij den eersten aan. Zoo werd onze nieuwen herder langs het dorp ter kerk geleid, die ook zeer kleurrijk opgeschikt was"[36].

De stoet werd op verschillende plaatsen opgehouden om de inwoners de gelegenheid te geven de pastoor bloemen aan te bieden en hun genegenheid te betuigen Het was alleszins een blijde inkomst en opvallend was de geestdrift van de bevolking om de pastoor op een waardige manier te ontvangen. Daarvan getuigden bovendien "de prachtige versiering met jaarschriften, gelukwenschen, vlaggen en wimpels van al de huizen, die zich op zijnen doortocht bevinden, dit getuigen nog de prachtige praalbogen op de verschillende wijken geplaatst". Bij dit feestelijk gebeuren was toenmalig onderpastoor Petrus Van De Moere[37] de spilfiguur voor de organisatie.

Inzet voor katholiek onderwijs

Tijdens de schoolstrijd was het onderwijs een reden om zijn aanhankelijkheid aan de katholieke godsdienst te tonen. De nieuwe schoolwet zou het geestelijk leven van het kind in gevaar brengen en dit wilde men kost wat kost voorkomen, vaak door afdoende middelen. Onder de mom van "*de ziel van het kind*" werd er heftig strijd geleverd met het gevolg dat overal nieuwe schoollokalen verrezen om de katholieke jeugd zedig te onderwijzen want de gemeenteschool – staatsschool - was voor '*geuzenkinderen*' bestemd.

[35] Ibidem, 10 november 1899, p. 222.
[36] Ibidem, 3 maart 1905, p. 351.
[37] Hij was onderpastoor te Vlierzele van 7 juli 1904 tot 6 maart 1906.

Het waren doorgaans gegoede – zeer godsdienstige - burgers die voor de financiële kant zorgden en in **Vlierzele** was het de familie Blom, die haar milddadig karakter toonde bij het project van de scholenbouw. Het was een gebouw van 28 op 8 meter, gelegen in het midden van het dorp, met afzonderlijke leerlokalen en speelplaatsen. Het schoolmeubilair werd geschonken door de familie Verstraeten. Op 27 september 1880 werd het gebouw plechtig ingewijd door pastoor en de onderpastoor van Wetteren, August De Coninck, die in 1885 pastoor werd te **Bavegem**, sprak tijdens de eucharistieviering over het belang van het – katholiek - onderwijs voor ouders en kinderen. Waar het officieel onderwijs in Vlierzele slechts een twintigtal kinderen telde, ontvingen ruim driehonderd kinderen katholiek onderwijs. Allen waren betrokken bij de plechtigheden: "Na de kerkelijke plechtigheid werden de kruisbeelden en de beelden van O.-L.-Vrouw van Lourdes, die voor de school bestemd waren, in processie door de kinderen naar het nieuw lokaal gedragen. De congregaties en genootschappen der parochie met de geestelijken volgden de kinderen, beurtelings de Litanie van alle Heiligen en het Magnificat zingende. De gansche gemeenteraad, waarbij zich nog eeniged burgemeesters der aanpalende gemeenten gevoegd hadden, sloot met de louders den prachtigen stoet. Op den weg naar de school waren de huizen niet alleen met vlaggen en wimpels, maar met gepaste opschriften en verzen versierd en stonden zegebogen opgericht. De Z.E.H. Deken van Wetteren verrichtte de wijding van het lokaal en van de beelden, waarna men onder het zingen van het Te Deum en andere lofzangen naar de kerk toog"[38].

[38] Ibidem, 1 oktober 1880, p. 175.

In Sint-Lievens-Houtem werd er ook gejuicht en roemde men zich op het bezit van een katholieke school waardoor de initiatiefnemers de "helsche plannen" van de rivalen hadden doen mislukken. Elk jaar organiseerde men de prijsdeling in de school van de H. Livinus om de kinderen nog meer aan te sporen voor het christelijk onderwijs te kiezen. Vooraf werd tot dankzegging een solemnele mies gezongen, bijgewoond door driehonderdzestig kinderen die stoetsgewijs van het klooster naar de kerk trokken. Het was een ganse dag feest want na de mis mochten de kinderen van de bewaarschool hun prijzen ontvangen. 's Namiddags was het de beurt aan de leerlingen van de lagere school wat trouwens met een heus schoolfeest gepaard ging: "Na eenige oefeningen van zang en declamatie, die allen van den vooruitgang der kinderen getuigden, werden boven de zeshonderd prijzen, boeken en kleedingstukken, uitgedeeld; twee zilveren eeremetalen werden geschonken aan den eersten prijs van Godsdienst"[39].
Een van de belangrijkste problemen in het toenmalig onderwijs was het schoolverzuim Tijdens de zomer moesten de kinderen vaak helpen op het veld ofwel bleven ze vrij vroeg thuis om mee de kost te helpen verdienen. In de wintermaanden was de afwezigheid bovendien te wijten aan de grote afstand die de kinderen soms moesten afleggen over slechte wegen. Van wijkscholen was er weinig sprake, hoewel men te Oosterzele zeer uitzonderlijk nog voor de eerste wereldoorlog een nieuwe school inwijdde in de wijk "den Anker". Die was tevens bestemd voor de "aanpalende straten, Roozenbloemstraat, Krommeboomstraat, Veldstraat enz."[40].

De school was gebouwd op initiatief van pastoor Urbanus De Raedt en hijzelf wijdde de gebouwen op de eerste zondag van oktober, vandaar de naam '*School van den H. Roozenkrans*'. Ondanks de slechte weersomstandigheden op dat ogenblik waren de huizen versierd en "de boorden der straten met sparrekens" beplant. Een huldiging in die tijd kon niet doorgaan zonder stoet. Met de fanfare aan kop, gevolgd door turners en de schoolkinderen van de wijk, de geestelijkheid en de zusters - onderwijzeressen, trok men na de nooit ontbrekende vespers, van de kerk naar de nieuwe school, die "aan eene ware noodwendigheid beantwoordt".

Nog H. Zendingen

Als er iets bestaat wat bijgedragen heeft tot de uitstraling en de voortplanting van het geloof dan zijn het zeker de H. zendingen of de eens zo populaire missieweken tot voor het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965). De predikers van verschillende orden hebben zich ontegensprekelijk ontpopt als de grote verkondigers van Gods woord. Waar ze ook kwamen, telkens lieten ze een diepe indruk na op de dorpelingen, die sterk beïnvloed werden door deze religieuze geloofsverkondigers.

Van 23 februari tot 2 maart 1913 waren de paters De Dier en Marent te gast in **Schelderode** waar ze vernieuwing van de zending predikten. Met het hoogfeest van Pasen in 't verschiet, gelukten zij erin met doeltreffende woorden de gelovigen aan te trekken: "Alle dagen kwam er langs om meer volk bij, zoowel 's morgens dan 's avonds. De algemeene Communie, altijd zoo stichtend, zoo indrukwekkend, is in de beste orde afgeloopen. Gedurende die acht dagen zijn er meer dan zevenhonderdvijftig Communiën uitgedeeld, op eene bevolking van 830 inwoners"[41].

Tussen 16 en 26 december 1911 waren de paters Redemptoristen, Braekman en Clerincx, te gast in de kerk van **Bavegem**. De bevolking was voorbereid op hun komst en reeds dagen voordien was de zending ingezet met "overvloedige en aanhoudende gebeden". Onvermoeibaar trachtten de begaafde paters de "gevoelens van godsvrucht en geloof" in de harten te doen herleven.

[39] Ibidem, 8 september 1882, p. 150.
[40] Ibidem, 6 oktober 1911, p. 183.
[41] Ibidem, 7 maart 1913, p. 358.

In die tijd oefenden de paters een geweldige invloed uit op de bevolking in wie zij een luisterend oor vonden om de "geestelijke oefeningen ieverig" bij te wonen. Reeds van bij het begin van de missieweek was er massale belangstelling en dit was niet minder bij elk avondsermoen. Ondanks veel dorpelingen tijdens de dag werkten, werden de "morgendonderrichtingen eveneens door talrijke toehoorders gevolg. Rond de predikstoel geschaard, luisterden zij na de lofzang naar de predikers. Door de pers werden de sermoenen vrij bombastisch beschreven: "De grondwaarheden van onzen heiligen godsdienst werden door treffende bewijsvoering uit veropenbaring en rede gestaafd en toegelicht, en met klare gevolgtrekkingen op ieders levenswijze toegepast. Machtig en indrukwekkend galmde het woord, als het de kwalen en misbruiken onzer dagen aanviel. Met helder denkend verstand der godgewijde redenaren peilde met scherpen blik de diepste wonden der ziel en wist krachtige en doelmatige genees - en behoedsmiddelen aan te wijzen. Het diepgaande woord moest het gemoed van den versteenden zondaar doorboren, om het om te keeren en te vormen tot een nieuwen grond, ontvankelijk voor Gods gratie"[42].

Alles was naar wens verlopen met uitzondering dat de boetprocessie, met het missiekruis als sluitstuk van de missie te **Bavegem**, in ongunstig weder moest doorgaan. Maar de verheerlijking van O.-L.-Vrouw, kunstig verlicht, maakte uiteindelijk alles nog goed.

De heilige zending te **Baaigem** werd op Kerstmis 1911 geopend door de Redemptoristen Delputte en Van Linden. Op indrukwekkende manier overtuigden zij de bevolking van het nut van dergelijke plechtigheden. Hun oproep om aan het missiegebeuren deel te nemen, werd beantwoord door de parochianen, die zowel in de vroege morgen en in de voormiddag als "s' avonds na het staken van den arbeid" massaal de onderrichtigen bijwoonden. Kleine kinderen "op de armen hunner moeders" werden gezegend en de boetprocessie met het missiekruis werd bijgewoond door een zeer aanzienlijk aantal parochianen maar ook "door een groot getal vreemdelingen". Op tweede nieuwjaarsdag was er zoveel volk naar de kerk gekomen dat er niet genoeg plaats en velen naar huis moesten terugkeren. 's Anderendaags volgde het laatste sermoen met de Pauselijk zegen en het afscheid van de paters. Door hun toedoen waren er "gedurende de zending 1200 communiën uitgereikt in eene parochie van slechts 900 zielen"[43].

In het begin van 1896 hadden twee Redemptoristen van Sint - Truiden in Sint –Lievens - Houtem de missie gepredikt. Dit behelsde plechtigheden als de Kruisprocessie, Ereboete aan Jezus in het heilig Sacrament en Opdracht van Maria. Alle kerkelijke diensten werden druk bijgewoond en dankzij het werk van de paters was de belangstelling van het kerkelijk gebeuren nog toegenomen.

Op het einde van het jaar kwamen zij echter nog eens terug voor de "vernieuwing van de missie". Het succes was nog groter dan voorheen want er werden "tweeduizend communiën uitgedeeld, niettegenstaande dat veertien dagen te voren, met Allerzielen, een duizendtal geloovigen tot de H. Tafel waren genaderd"[44]. Om de parochianen van Sint–Lievens-Houtem nog meer te stimuleren aan de kerkvieringen deel te nemen, werd de 'Societeit der H. Familie voor mannen' ingericht, wat onmiddellijk resulteerde in een groep van driehonderd leden. Dit was echter ook het werk van pastoor.

Voor de missie in de kerk van **Gontrode** maakte men een andere keuze en deed men beroep op pater J. De Nys, predikheer van Gent, dankzij de inzet van pastoor. Die bleek zijn parochie "met de grootste zelfopoffering te bestieren", was de zending buiten alle verwachtingen geslaagd. Hij had zijn volk goed voorbereid op de komst van de pater, een welbespraakte missionaris "wiens hertroerende taal, wiens gloeiende woorden, zelfs de versteendste herten, de ongelukkigste zondaars hebben getroffen"[45]. De sermoenen

[42] Ibidem, 29 december 1911, p. 277.
[43] Ibidem, 12 januari 1912, p. 292.
[44] Ibidem, 11 december 1896, p. 262.
[45] Ibidem, 22 september 1893, p. 167.

en andere godvruchtige oefeningen werden druk en met veel aandacht bijgewoond. In die tijd behoorde het bijwonen van de missie tot de levenshouding van elke dorpeling en het was een uitzondering die er niet aan deelnam. In **Gontrode** noemde men het een gedenkwaardige gebeurtenis waarvan men jarenlang de "geestelijke vruchten" droeg.

Een tweede keer werd een H. Zending georganiseerd van 19 tot 28 oktober 1913 met als gastsprekers de paters Hyacinthus en Joseph van de Minderbroeders. Reeds van de eerste dag stroomde het volk naar de kerk en dit vermeerderde nog elke dag. De arbeiders, hoe moe ze ook thuiskwamen, toch gingen ze nog naar de sermoenen om naar de bemoedigende woorden van de paters te luisteren. Het werd een buitengewoon succes want men telde telkens meer gelovigen dan tijdens de vorige missieweek. Gans de parochie leefde mee met het gebeuren want "ieder huisgezin had het zijne er toe bijgedragen om het Beeld van Maria te verlichten."

Begin van dit jaar, van 1 tot 10 februari 1913, predikten de paters Joseph en Edwinus, eveneens Minderbroeders, in de kerk van **Landskouter**. Zij deden na de middag hun intrede "onder het gelui der klok". Ook hier nam de toeloop van gelovigen elke dag toe om ingetogen en stichtend de sermoenen bij te wonen. De sluitingsdag was eveneens een waar lichtfeest want een talrijke menigte deed "lichtjes fonkelen rond het beeld van O.L.Vrouw, dat in den koor troonde; lichtjes die als zoovele symbolen waren der zuivere herten welke door Maria tot God opgingen".

De H. Zending te **Zonnegem** werd van 15 tot 26 december 1913 gepredikt, nogmaals niet door een Redemptorist, maar door pater Thomas Van den Brink, van het klooster te Gent. Voor een klein dorp betekende de missieweek in feite een heuglijke gebeurtenis, een tiental dagen van zaligheid voor de diepgelovige bevolking. De inwoners beantwoordden de oproep van pastoor want "dagelijks stroomde het volk kerkwaarts" om de sermoenen te komen aanhoren. De plechtigheden waren zeer afwisselend en de generaties afgestemd: "Vrijdagnamiddag zag men de moeders met hun lieve kinderen naar de kerk gaan. Aldaar werden al de kinderen aan de Moeder des Hemels opgedragen. Zaterdag avond was het verlichting ter eere van O.-L.-Vrouw. Honderden lichten flikkerden rond het beeld der Onbevlekte Maagd. Op dit treffend toneel hieven honderden monden geestdriftig den lofzang aan, Maria ter eere, en de Ave's rolden jubelend en dreunend door den tempel heen. De Zondag was een uitverkoren dag. Dien dag verspreidde de zon hare gouden stralen over **Zonnegem**. Het Missiekruis moest zegevierend door de straten gedragen worden. Aan elk huis wapperde de vlag. Alle huizen waren smakelijk met looverkransen, festoenen en wimpels versierd. Aan ieder huis prijkte een wel opgesteld opschrift ter eere van het kruis. De processie was vergezeld van twintig ruiters"[46]. Alle dorpelingen volgden al zingend en biddend deze processie en sloten samen de H. Zending af met een eerbetoon aan het missiekruis en in totaal werden maar liefst "900 communiën" uitgedeeld.

Huldigingen

De in **Dendermonde** op 20 januari 1831 geboren Hyppoliet De Hude ontving zijn priesterwijding op 6 juni 1857 en werd ongeveer een jaar later onderpastoor te Balegem waar hij tot 1869 verbleef. Hij kreeg dezelfde functie in **Kruishoutem** tot hij op 26 december 1877 tot pastoor werd benoemd in **Letterhoutem** waar hij een paar weken later uitbundig werd ingehuldigd. Ondanks het slechte januariweder hadden de parochianen hem een warm onthaal voorbereid en alles in het werk gesteld om hem waardig te ontvangen. Een lange ruiterstoet en een dertigtal rijtuigen hadden hem afgehaald om hem naar de kerk te begeleiden. De straten waren versierd met "duizenden (?) sparreboomkens, vele zegebogen en schoone jaarschriften, terwijl de blijde toonen der fanfaren en het onophoudelijk klokkengelui en kanongebrom het feestbetoog nog meer verlevendigde"[47]. Volgens de geplogenheden hield de

[46] Ibidem, 10 januari 1913, p. 293..
[47] Ibidem, 25 januari 1878, p. 311.

burgemeester een welkomstrede en in de kerk had men ontelbare wimpels en banieren aangebracht die gewelven en pilaren versierden. Na de installatie sprak de deken van **Wetteren** de parochianen toe waarbij hij hen op hun plichten wees zoals onderdanigheid en gehoorzaamheid aan hun herder. In **Letterhoutem** kon men niet lang van zijn verblijf genieten want drie jaar later werd hij al overgeplaatst naar **Schendelbeke** om in 1887 naar **Hansbeke** te verhuizen waar hij op 6 februari 1913 overleed.

De komst van een pastoor was – vooral op het platteland - een speciale gebeurtenis. De daaraan verbonden aanstelling en inhuldiging gaven telkens reden tot het organiseren van een onvergetelijke feestelijkheid. Bij de intrede van pastoor Alfons Van Goethem in november 1911 te **Landskouter** had de aanhoudende en koude regen de prachtige versiering aan de huizen en langs de straten ernstig beschadigd maar de geestdrift van de bevolking was er zeker niet om verminderd. De ontvangst was gemeend en de talloze jaarschriften aan de gebouwen vertolkten de begeestering van de dorpelingen. Zo kon men bij burgemeester Achiel Van De Velde lezen: "Voor **Landscaute**r willen wij, ja zullen wij samen werken". De kloostergemeenschap bood "den achtbaren Herder alle zegenwenschen" en aan de gemeenteschool stond te lezen : "Heil! de school en 't dorp, waar God oprecht heerst". Zijn naaste medewerker, de koster, begroette hem als volgt: "Eerweerde Herder Van Goethem, uw verknochte dienaar wenscht U vurig welkom"[48]. Bijna van his tot his waren teksten aangebracht om de nieuwe pastoor duidelijk te maken van hun aanhankelijkheid.

Zijn twee getuigen, de pastoors van Baasrode en Erembodegem, verzekerden de gelovigen dat Landskouter in pastoor Van Goethem een "deugdzaam en doorbraven volkspriester" kreeg en zeker een waardige opvolger van E.H. Frans De Smet. De deken van Ledeberg, Cornand, benadrukte eveneens zijn kwaliteiten en loofde de inzet van Achiel Van De Putte en Irena Bekaert, die respectievelijk de pastoor verwelkomden in naam van de Xaverianen en de Congreganisten. De plechtigheid werd opgeluisterd door de muzikanten van Oosterzele.

Amper twee jaar na zijn aankomst in **Landskouter** werd pastoor Van Goethem op 9 december 1913 naar Wortegem overgeplaatst. Hij stierf in De Panne op 12 november 1918.

Zusters te Bavegem

Twee jaar na zijn aanstelling te BAVEGEM mocht pastoor Ludovicus Mazy er drie Zusters van de H. Franciscus, van de Congregatie van Opbrakel, verwelkomen. Zij kwamen zich vestigen in het klooster dat hij had opgericht. Ze werden uitbundig ontvangen door de bevolking, die hen naar de kerk begeleidde waar dekanaal schoolopziener Moens, bijgestaan door verschillende priesters, het Veni Creator aanhief. In zijn kanselrede gaf hij de betekenis van het godsdienstig onderwijs, reden waarom bekwame zusters naar Bavegem waren gestuurd. Daarna werden de schoollokalen, de woning van de zusters en de kruisbeelden gewijd waarna talrijke kinderen een bloemtuil aanboden. De kloosterschool kende onmiddellijk succes want "van den tweeden dag woonden meer dan honderdzestig kinderen de school bij"[49].

Vaandelwijding

Elke vereniging, genootschap of broederschap tracht zich vroeg of laat een vaandel aan te schaffen. Voor de meeste is het een statussymbool dat hun identiteit moet benadrukken voor de buitenwereld. Het is vooral een uiterlijk teken van hun ideologie.

Het genootschap van de H. Familie was een van de talrijke godsdienstige instellingen die bijna in elk dorp vertegenwoordigd was door tientallen leden. Bij het aanschaffen van een

[48] Ibidem, 24 november 1911, p. 237.
[49] Ibidem, 8 oktober 1897, p. 181.

vlag hoorde vanzelfsprekend een wijding van dit voorwerp wat altijd gepaard ging met een grootse plechtigheid waarbij niet alleen de eigen leden waren betrokken. In **Letterhoutem** maakte men er een "aandoenlijke plechtigheid" van waar niet alleen de parochianen aan deelnamen maar ook twaalf "vreemde genootschappen, welke door zoetluidende lofzangen met begeleiding van speeltuigen ons feest opluisterden"[50].

Er moet enorm veel volk uit de omliggende dorpen aanwezig geweest zijn want het Magnificat galmde uit "duizende mannenborsten" om daarna ingetogen naar het sermoen van een pater Redemptorist te luisteren. Na de wijding van de vlag in **Letterhoutem** had pastoor Edmond Blaton in Sint-Lievens-Houtem voor een dubbele plechtigheid gezorgd. Het genootschap van de H. Familie werd er op zijn initiatief gesticht in 1897. Daarna kon hij rekenen op "milddadige bijdragen" van zijn parochianen wat hem toeliet een vlag en een beeld te kopen. Ter gelegenheid van de wijding en de inhuldiging was geheel het dorp in feeststemming.

Pater Redemptorist Boeckaert had de leden en andere dorpelingen een indrukwekkend sermoen laten horen als voorbereiding op de voor hen belangrijke gebeurtenis. Op zondag, 17 september 1899, begonnen de plechtigheden met een algemene communie door "honderde manspersonen". Het genootschap was trouwens een aangelegenheid van mannenvolk en na de middag kwamen een groot aantal "broeders" van de omliggende dorpen hen vervoegen, samen met enkele honderden leden van andere genootschappen: "Men zag er aan 't hoofd van den stoet het jong maar zeer bloeiend Berchmansgenootschap van Hillegem gevolgd door meer dan vierhonderd ieverige Xaverianen der zelfde parochie; daarop volgden de dappere medebroeders van **Leeuwergem, Oombergen, Vlierzele, Baelegem, Baevegem**, **Landscauter** en Oosterzele en eindelijk het talrijke genootschap der H. Familie van Sint-Lievens-Houtem. De stoet werd gesloten door den Z.E.H. Deken van **Wetteren** en de geestelijkheid der parochie. Ieder genootschap was voorafgegaan van eene prachtige vlag of banier, en zoo vormden al die mannen eenen ontzaglijken stoet; zij gingen in lange en dichte rangen met de medalie van hunnen patroon op de borst, geestdriftig en onder 't zingen van welluidende liederen door de bevlagde straten, en kwamen eindelijk op de ruime markt. Voor het klooster was een prachtig en met smaak versierde autaar opgericht, waar in het voorbijgaan ieder genootschap eene vergulde herinneringsmedalie werd overhandigd"[51].

Daarna werden vlag en beeld gezegend door de deken en sprak pater Boeckaert een gelegenheidssermoen uit waarin hij verwees naar de betekenis van de vlag. Tot besluit van de plechtigheid zongen de mannen het lof met de uitvoering van een gelegenheidslied. Onder kanongebulder en klokkengelui trokken de genootschappen huiswaarts.

Klokkenwijding

Doorgaans was het de taak van de deken om vlaggen, beelden en ander kerkmeubilair te wijden maar in Sint-Lievens-Houtem maakte men gebruik van het toedienen van het H. Vormsel door de bisschop, om hem ook drie nieuwe klokken te laten wijden. Voor de komst van de bisschop werd alles in het werk gesteld om hem waardig te ontvangen. Dus was de kerk voor deze gelegenheid vakkundig met doeken behangen en versierd. Het dorpsplein en de straat "die naar Leeuwergem leyd" was met sparrenboomen beplant, onderbroken met drie zegebogen die behangen waren met jaarschriften en welkomstgroeten. Overal wapperden vlaggen en wimpels en met allerlei middelen trachtte men de hoogwaardigheidsbekleders naar behoren te onthalen. Bisschop was trouwens vergezeld van belangrijke personages: "Eene allerdefstigst uytgedoschte eerewagt te peerde van zeventig a tachtig mannen was Z.H. onzen hoogst agtbaren bisschop benevens onzen welbeminden en alom geëerden heer senator J.B. D'hane naer Leeuwergem gaen afhalen; eene lange reeks voytueren vormde eenen voortreffelyhken

[50] Ibidem, 5 september 1902, p. 150.
[51] Ibidem, 22 september 1899, p. 167.

stoet en kwam zoo triomphantelyk de parochie onder het gebulder des kanons, het geluyd der klok en de vreugde geroepen des volks binnen gereden, regt naer de kerk waer de hooger gemelde godsdienstige plegtigheden zyn verrigt geworden"[52]. (20)

Zoals gebruikelijk had in de pastorij een banket plaats ter ere van de bisschop en in aanwezigheid van senator D'hane, de deken, Kan. Sandau, burgemeester De Canck, een aantal geestelijken en de leden van de kerkfabriek. Daarna werden zij nog luidruchtig onthaald door kanongebulder, gejuich van de bevolking en een serenade uitgevoerd door de fanfare van Oordegem.

In Letterhoutem moest men het met minder pracht en praal stellen bij de inwijding van het nieuwe klooster en de katholieke school op 15 november 1882. De Zusters van de H. Jozef uit Winkel kregen er de taak toevertrouwd voor het katholiek onderwijs te zorgen en dit nog in volle schoolstrijd. De misviering werd voorgegaan door E.H. De Scheemaecker, pastoor en directeur van de congregatie, samen met de deken van Wetteren en toenmalig pastoor Gustaaf De Ridder. De deken verzorgde het sermoen dat uiteraard de aanwezige gelovigen moest overtuigen hun kinderen naar de kloosterschool te sturen. Na de mis ging het in stoet naar de nieuwe school waar de deken alle nieuwe gebouwen wijdde.

Julien De Vuyst
Mere (Erpe-Mere)

[52] De Denderbode, 3 augustus 1856, p. 2.

Stokerij Van Hecke-Ghijs (1969 -1993)

Ingevolge het overlijden van Odilon Van Damme en diens zuster Céline Van Damme werden Anna Van Damme, André Van Hecke en diens echtgenote Cecile Ghijs de nieuwe zaakvoerders onder de benaming "Stokerij Van Damme". De drie erfgenamen hadden geen handelsvennootschap met eigen rechtspersoonlijkheid en waren solidair verantwoordelijk[53]. André Van Hecke werd als de gevolmachtigde zaakvoerder van "De stokerij Van Damme" aangesteld[54].

De Familie Van Hecke

Prosper Van Hecke werd te Balegem geboren op 1.10.1876 als de zoon van Felix Van Hecke en van Delphina Vander Spiegel. Prosper huwde op 03.01.1920 met Marie Elisa Cyrilla Van Ronsse. Zij werd te Rozebeke geboren op 08.04.1888 als dochter van Jan Baptiste Van Ronsse en van Marie Sophie De Raeve.

Prosper overleed te Balegem op 26.1.1949 en zijn echtgenote op 23.12.1960. In het gezin waren 6 kinderen:

André Felix Achiel Van Hecke

André werd te Balegem geboren op 17.11.1920. Op 11.6.1958 huwde hij met Cecile Georgette Sidonie Ghijs. Hij was voorzitter van de kerkfabriek te Balegem en medestichter van de federatie van de '*Oost-Vlaamsen graanjenevers*'. André was erevoorzitter van de Koninklijke Fanfare Sint-Martinus en de Landelijke Gilde Balegem. Hij overleed op 27.02.1993.

André Felix Achiel Van Hecke

Charles Lucien Van Hecke

Charles was landbouwer en werd te Balegem geboren op 27.03.1922. Hij huwde Maria Eugenia Van Wassenhove. Zij is afkomstig uit Ottergem en werd er geboren op 5.01. 1923. De familie woonde te Erondegem.

Leo Julianus Achille Van Hecke

Leo was handelaar en werd te Balegem geboren op 22.10.1923. Hij huwde Hilda Lampaert, geboren te Balegem op 6.05.1931. Hun huwelijk werd voltrokken te Balegem op 9.05.1958.
Het gezin woonde te Ukkel.

Maria Angèle Sylvie Van Hecke

[53] ASVD nota 2-10-1968 nr 3422.
[54] ASVD Nota van 2-01-1969.

Maria werd te Balegem geboren op 28.11.1924 en was gehuwd met Cesar Van Hauwermeiren.
Hij was afkomstig uit Impe en woonde als handelaar te Ukkel. Zij huwden te Balegem op 18.12.1950.

Achillus Firmin Van Hecke

Achillus was landbouwer te Balegem en werd te Balegem geboren op 7.02.1927. Hij huwde op 9.07.1951 met Clara Emilie Stevens uit Oosterzele. Zij werd te Balegem geboren op 12.08.1927.

Marguerite Eliana Van Hecke

Zij werd te Balegem geboren op 24.11.1925 en huwde te Balegem in 1958 met Gerard Jozef Lampaert, landbouwer te Balegem.

"Als ik dood ga, wil ik kunnen zeggen dat ik geleefd heb"

André was in de eerste plaats landbouwer. Hij verbouwde rogge, tarwe, wintergerst, suikerbieten en aardappelen. De ossen, die hij met het restant van het stoken vetmestte, waren van de allerbeste kwaliteit. De productie van jenever was voor hem als dusdanig een extraatje. Het werd ambachtelijk gebrouwen met veel aandacht voor het gebruik van kwaliteitsproducten.

De basisproducten zijn: gerst, rogge en tarwe. De verhouding van dit mengsel is een familiegeheim. De granen haalt men uit eigen bedrijf het mout werd te Aalst aangekocht.

"Van korrel tot borrel."

Deze slagzin bedacht André en was bijzonder fier op zijn product. Hij was de eerste die de "*Balegemsen*" promootte en bezoekers in de stokerij rondleidde.
De bezoeker werd er ingeleid in de magische krachten van zijn gezondheidselixir: Zweedse kruiden op basis van Balegemse jenever. Het enige elixir dat een lang leven garandeerde.
André had geen kinderen en de opvolging van het bedrijf kwam in handen van de zoon van zijn zus Ludo Lampaert.

In 1981 verkocht André nog 70.000 flessen
Er werden twee soorten op de markt gebracht jenever van 31° en 41°.

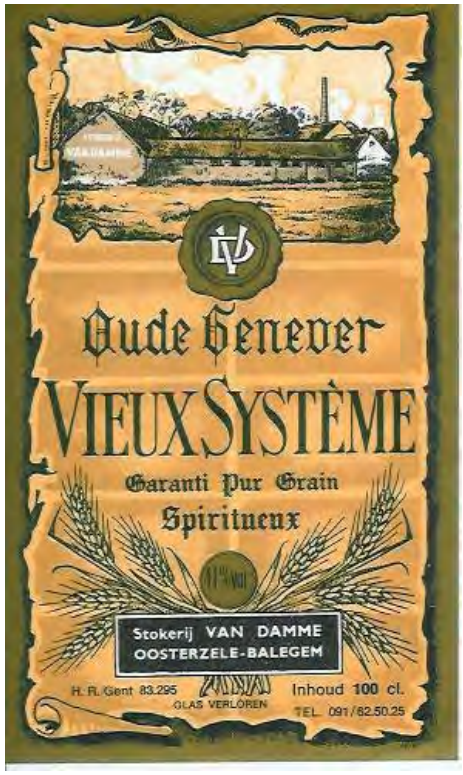

O' de Flander een kwaliteitsgarantie!

De Belgische wetgever bleef lang in gebreke om de naam "graanjenever" te beschermen. Het was inderdaad zo dat de naam niet altijd de lading dekte. Zo was het best mogelijk dat een jenever met vermelding "graanjenever" een product was dat uit andere landbouwproducten gedistilleerd werd, zoals bijvoorbeeld uit suikerbiet of op basis van een melasse.

Op initiatief van de orde van de Oost-Vlaamse meester-distillateurs werd op 23.03.1990 een eerste initiatief genomen ter bescherming van bepaalde Oost-Vlaamse jenevers in EG-verband**.**

Uitgangspunt was een EG-verordening 1576/89 van de raad van 29 mei 1989 tot "vaststelling van de algemene voorschriften betreffende de definitie, de aanduiding en de aanbiedingsvorm van gedistilleerde dranken".
Deze verordening bevat in bijlage een aantal geografische benamingen "die uitsluitend mogen worden gebruikt voor gedistilleerde dranken waarvan de bereidingsfase waarin zij hun definitieve karakter krijgen, in het vermelde geografische gebied plaatsheeft"

En hier eisten de Oost-Vlaamse jeneverdistillateurs, waaronder André Van Hecke, hun rechtmatige plaats op. Het is immers Oost-Vlaanderen en niet Hasselt die historisch gezien de belangrijkste jeneverprovincie was en is[55].

Omdat men niet wilde wachten tot de opname van de definitie in het Europees reglement, werd beslist dit product onder een merknaam te promoten. Elke producent, die aan de voorwaarden voldoet, mag de merknaam gebruiken naast zijn individuele productbenaming. Na een marktonderzoek werd de naam O' de Flander weerhouden en gedeponeerd in het Beneluxmerkenbureau[56].

Op 26.03 1991 werd met steun van de provincie Oost-Vlaanderen de VZW Orde van de Oost-Vlaamse Meester-Distillateurs opgericht. Deze heeft tot doel dit glorierijke verleden te doen herleven. Als een distillateur een graanjenever stookt volgens de strenge voorschriften mag hij naast zijn eigen merk ook het label O'de Flander dragen.
De eerste producenten die deze label voerden waren: Van Damme uit Balegem, Bruggeman uit Gent, Braeckman uit Zwalm, Rubbens uit Zele, Fourcroy uit Eeklo, Filliers uit Bachte-Maria-Leerne, Van der Schueren uit Aalst.

Wordt vervolgd

Lucien De Smet

[55] Folder Oostvlaamse jeneverroute.
[56] Serge Vigouteux: Toerisme Oost Vlaanderen, 1992 nr 1.

Activiteiten

Lezing op woensdag 19 november 2008 door Lic. Sofie Moeyaert:

De Balegemse steen

De lezing wordt voorafgegaan door een kortfilm over het ontginnen van de Balegemse steen in de Romaanse tijd en de ontginning en de verwerking van de Balegemsesteen vandaag.

Aanvang: 19:30 uur in het praatcafé "De Klokke" Balegemstraat nr. 4

Toegang:
1 euro voor de leden van het Heemkundig Genootschap Land van Rode en de Cultureele Kring Land van Rode
3 euro voor de niet-leden

Met medewerking van de Culturele Kring Land van Rode en de BVBA Verlee.

KLIM IN JE STAMBOOM: Cursus familiekunde 2008

Op **donderdagen 9, 16, 23 oktober en dinsdag 28 oktober 2008**, telkens van 20 tot 22 uur

Programma (4 lessen):
9 oktober 2008: "Verzamelen gegevens
en bronnen van 1796 tot heden" door Jan Olsen
16 oktober 2008: "Bronnen vóór 1796" door Jan Olsen
23 oktober 2008: "Stamboom, kalenders, familienaam,
wapenschild, erfelijkheid, enz." door Félix Waldack
28 oktober 2008: geleid bezoek aan het VVF-Centrum voor familiekunde,
Brusselsesteenweg 393 te 9090 MELLE
De eerste drie lessen gaan door in het **Oude Bib, Kerkstraat, 1B 9080 Zaffelare**
Prijs: € 30 (lessen, geleid bezoek, handboek en een jaarabonnement 2009 op het tijdschrift van VVF Gent "Gentse Cadenas").

Inschrijvingen: Claire Schalck, tel. en fax 09.2512283 - luc.schalck@skynet.be - Hollenaarstraat 26 te 9041 Gent-Oostakker - Overschrijving op rekening 001-1383983-63

Drie broers De Kerpel en neef Leonce De Kerpel in de grote wereldoorlog 1914-1918

Benoni °15.7.1887, Adolf °15.11.1893 en Sylvain °29.1.1896 waren de zonen van Livien De Kerpel x Marie De Smaele. Zij woonden in de Polbroek te Sint-Lievens-Houtem, nu huis nr. 24.

Neef Leonce (Robert) °27.8.1895.was de zoon van Charles De Kerpel x Elisa Schockaert wonende op het Marktplein, toen "Staminee In den Stuiver" nu "Cafe Perdido".

Benoni, de oudste, heeft gans de oorlog als soldaat aan het front gezeten, maar als zachtaardig man was hij "gewetensbezwaarde" en kon geen mensen kwetsen of doodschieten Men had hem dan ook nog nuttig gemaakt door hem een akelig werk te laten doen: het oprapen van de gesneuvelden op het slagveld. Hij was altijd toch zo bang dat hij een van zijn broers zou vinden.

Adolf heeft niet zoveel aan het front gezeten. Hij moest steeds heen en weer naar Amerika varen om paarden te halen voor het leger.
Toen hij voor de zesde maal vertrok zegde de officier hem dat het zijn laatste reis was en dat hij na zijn terugkomst naar het front zou moeten.
En Adolf had het goed verstaan en kwam niet terug naar België. Hij deserteerde in Amerika. Daar werd hij ingedeeld in het Amerikaans leger, werd als Amerikaan genaturaliseerd en moest naar het front in Rusland.

Nonkel Adolf De Kerpel, broer van Sylvain. Hij haalde zesmaal paarden in Amerika en heeft nog in het Russisch leger gediend (Foto Verzameling Henriette De Kerpel).

Na de oorlog keerden deze Amerikanen terug langs over Parijs. Adolf wilde vandaar naar huis komen, maar dat werd hem niet toegelaten. Hij was Amerikaan en moest in Amerika gedemobiliseerd worden.
Nadien is hij in Amerika nog gaan werken om de bootreis naar België te kunnen betalen. Na verloop van enkele maanden kon hij de overtocht maken naar zijn thuishaven.
Het wederzien met zijn ouders was hartontroerend na zoveel jaren in de oorlog en onzekerheid te hebben geleefd.
Maar 's anderdaags in de vroegte wachtte er voor de familie Livien De Kerpel een grote verassing. Er stonden twee gendarmen aan de deur om de deserteur Adolf De Kerpel aan te houden. "Moeder Marie" was in paniek begon te roepen: "Dolf, wa hedde gij uitgestoken?" Maar Adolf bleef rustig in bed liggen, stelde zijn moeder gerust en "Zeg tegen de gendarmen dat zij twee uren later mogen terugkomen". Deze bleven geduldig de wacht houden. Eén aan de voordeur en de andere aan de achterdeur. Na verloop van enigen tijd zou Adolf uit zijn bed kruipen en de mannen der wet te woord staan. Hij toonde hen zijn bewijs van Amerikaanse nationaliteit en de rijkswachters konden onverrichterzake vertrekken.

En nu Sylvain, de jongste, mijn latere schoonvader. Bij het uitbreken van de oorlog vertrok vader Livien naar Frankrijk als seizoenarbeider om de bietencampagne te gaan

doen. Hij nam zijn zoon Sylvain mee om te voorkomen dat hij door de Duitsers zou opgedist worden. Na het rooien van de bieten kwam vader "Vientjen" terug naar huis en liet zijn zoon achter in de buurt van Chartres. Hij vond daar gemakkelijk werk bij de boeren.

Links Sylvain De Kerpel, soldaat bij het 3de Regiment Jagers te Voet? Rechts ook een Sylvain De Kerpel, afkomstig van Cotthem (Foto: Verzameling Henriette De Kerpel).

Twee vrienden: Sylvain De Kerpel (rechts) en de jonge vrijwilliger Van Kerckhove (Verzameling Henriette De Kerpel)

Na verloop van enkele maanden moest Sylvain zich gaan aanbieden op de "mairie". Hij was oud genoeg om soldaat te worden, maar had al zijn papieren verbrand en verklaarde dat hij in 1897 geboren was. "Dan kunt gij hier niets komen doen" zegde de secretaris. Sylvain keerde terug naar het dorp bij "zijn" boer. Daar ontmoette hij de dorpsonderwijzer, die hem vroeg hoe het kwam dat hij mocht wederkeren? "Ik was te klein" was zijn antwoord. Maar Sylvain kreeg argwaan omdat hij wist dat de onderwijzer zijn leeftijd kende en vertrok naar een verder gelegen dorp, waar hij bij een andere boer werk vond.

Een jaar later werd hij toch ingelijfd in het leger bij het Derde Jagers te Voet met als herkenningsteken het soldatenmutsje met de groene "Floche" op het voorhoofd. Na amper zes weken opleiding in Cherbourg, moest hij dan direct naar het front aan de IJzer om deel te nemen aan de strijd. Daar maakte hij kennis met een robuuste vrijwilliger, Leon Vermeulen, een platte Gentenaar, die teergevoelig van herte was en diep meevoelde met dat schoon jong manneken. Het zou toch spijtig zijn dat zij die jongen zouden doodschieten. En terecht: "Strop" heeft er gans de oorlog zorg voor gedragen en Sylvain heeft goed naar zijn wijze raadgevingen geluisterd. Hij heeft ook dikwijls in de gevaarlijke loopgrachten, waaronder de dodengang, gezeten en is toch levend uit de strijd gekomen. Menigmaal heeft hij nog oog in oog gestaan met Koning Albert I.

Na de wapenstilstand trok een deel van het Belgisch leger te voet naar Duitsland om het Rijnland gedurende tenminste een jaar te bezetten. Het Derde Jagers te Voet passeerde langs Wetteren, waar zij zouden overnachten in de danszaal van "Patakker" aan het station. Sylvain vroeg aan zijn overste de toelating om eens naar Sint-Lievens-Houtem bij zijn ouders te mogen gaan. Dit werd hem toegestaan, maar hij moest de volgende morgen terug in Wetteren zijn. Zo was Sylvain De Kerpel de eerste Houtemse soldaat, die na de oorlog hier terug was.

Sylvain werd ook goed bevriend met een genaamde Van Kerckhove, een achttienjarige vrijwilliger uit het Waasland, dichtbij de Hollandse grens. Deze jongeling had reeds een avontuurlijk leven achter de rug. Hij smokkelde brieven naar Nederland. Hij moest daarvoor door de pinnekensdraad kruipen op gevaar of van geëlektrocuteerd te worden. Hij gebruikte daarvoor een hoepel of "diabolo" om er veilig door te kunnen. Zo was hij ook bij het Belgisch leger geraakt.
Sylvain verwierf drie frontstrepen, de Vuurkruiserskaart en verscheidene eretekens, waaronder een zeldzame medaille van de bevrijding van Doornik.

Neef Leonce heeft ook vier jaren in de oorlog gezeten. Wat hij juist gedaan heeft weten wij niet. Volgens oude foto's zou hij aan het front met een hondenkar gereden hebben. Dat hondengespan werd getrokken door twee kloeke honden en was steeds begeleid door twee soldaten die er "MAXIM" mitrailleusen mee vervoerden.

Leonce De Kerpel, kozijn van vader Sylvain, op de boot 'Mon Vernon' naar Amerika na de oorlog om te paraderen in de grote Amerikaanse steden (Foto Verzameling Henriette De Kerpel)

Leonce was een mooie soldaat en was dan ook uitgekozen om deel uit te maken van de afvaardiging van honderd Belgische soldaten die in vele Amerikaanse steden moesten paraderen in feeststoeten. Zij werden er toegejuicht en vereerd als Belgische helden van het IJzerfront.
Het vervoer per trein gebeurde 's nachts om de volgende dag op te treden in een andere stad.

Genoteerd volgens de herinneringen van mijn echtgenote Henriette De Kerpel, de dochter van oud-strijder Sylvain De Kerpel.

Frans Duquet

"HET DERDE JAGERS TE VOET" in de oorlog 1914-1918
Een vermeldenswaardig, zeldzaam feit bij het derde jagers te voet: De soldaten van dit korps waren zeer misnoegd over de onmenselijke handelswijze van hun overste. Hij zette altijd dezelfde soldaten op de gevaarlijkste plaatsen in de vuurlinie. Het was een officier met de leuze "Pour les Flamands, la meme chose". Het bleef steeds hetzelfde: DE GEVAARLIJKSTE PUNTEN MOESTEN STEEDS DOOR DEZELFDE MANNEN BEZET WORDEN. Dit kon zo niet blijven duren. De 25 meest gepeste soldaten besloten samen te werken om de officier een welverdiende straf toe te dienen. De bepaalde straf werd perfect uitgevoerd, met als resultaat dat zij een andere en betere overste kregen.

Boekenhoek

Kunstboek 'Gerard Vekeman'

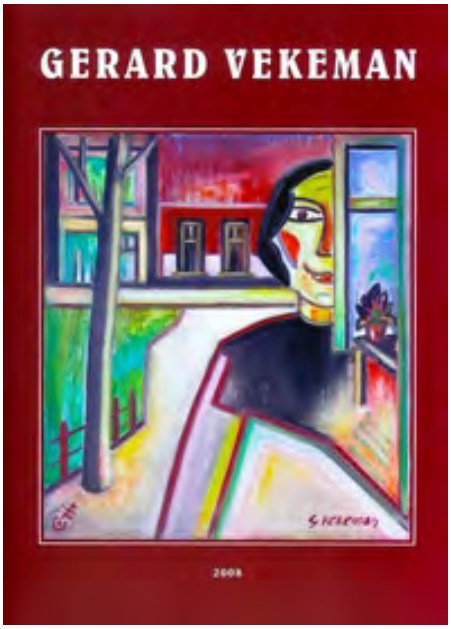

Midden september 2008 verschijnt er een uitgebreid kunstboek over Gerards 37 jaar schilder- en tekenkunst, die hij sinds 1971 met de grootste gedrevenheid en vuur beoefent.

Het boek is 22 cm x 30 cm groot, is ingebonden met een stevige kaft en wordt gedrukt bij Cultura in Wetteren.

Het bevat 155 bladzijden :
12 bladzijden tekst, talrijke foto's, 138 schilderijen in kleur, 12 portretten, 16 beeldhouwwerkjes, 15 tekeningen, 8 gedichten en 1 lied.

Wil je je boekenkast hiermee verrijken dan kun je het bestellen door 34 Euro over te schrijven op **bankrekeningnummer 290-0097081-05** op naam van Gerard Vekeman met vermelding van 'kunstboek'.

Indien het boek moet verzonden worden, bedragen de portkosten 4 euro.

Je kunt het afhalen bij Gerard thuis, Moortselestraat 70, 9860 Moortsele.
Tel: 09 362 55 13.

****

Hoor ! De Muzikanten !

Harmonie, fanfare, symfonie, brassband, big band... In Oost-Vlaanderen 18e-20e eeuw!
Van 'Amicitia' tot 'Willen is Kunnen'

De geschiedenis van de Oost-Vlaamse instrumentale muziekmaatschappijen is een publicatie geworden van 300 bladzijden met 200 foto's en andere illustraties. Het begon in de 18de eeuw met naast militaire muziekkapellen de eerste harmonies en symfonieën, later ook fanfares in zo goed als elke stad, gemeente of zelfs in het kleinste dorp. Met benamingen als 'Amicitia' en 'Willen is Kunnen', maar veelal genoemd naar 'Sint-Cecilia', gekozen als patroonheilige voor al wat met muziek te maken heeft. Gestart met liberale en katholieke, op het einde van de 19e eeuw ook met socialistische verenigingen, had men er dikwijls in elke bevolkingsgroep van elke kleur 66n. In de stad zelfs soms per wijk of parochie waren de liberale 'blauwen'; de katholieke 'tsjeeven' of de 'sossen' met muziekkorps vertegenwoordigd.

En alsof dit niet volstond, was er hier en daar ook een Daensistische, folkloristische, communistische vereniging, waren er orkesten uit hogescholen, weeshuizen, bij grote zangverenigingen, politie,

brandweer, postdiensten, civiele bescherming, trammaatschappij, muziek per fiets of te paard, van gewezen militairen, muziekgroepen eigen aan beroep, straat of wok, bij jeugdgroeperingen enz.
Van in de 18de eeuw tot midden de 20de eeuw, nog zonder televisie en andere nieuwe middelen tot ontspanning, was de fanfare of de harmonie een prachtig alternatief voor de kleine man die het toen met weinig financiële middelen moest stellen en afleiding vond bij repetitie en concert. Vooral bij wandelconcerten wegens de vele herbergiers die werden bezocht en die, zoals een belangrijk aantal brouwers, de maatschappij maar al te graag steunden met wat erelidgeld. De kers op de taart voor de muzikanten was, en is soms nog, het jaarlijks 'teerfeest'; de viering van 'Sint-Cecilia'; vroeger rijkelijk overgoten met drank en voorzien van ongelooflijk veel eten. Wat men zoal te eten (te Vreten') kreeg? Men kan het zich niet voorstellen! Dat en andere pittige anekdotes maken het boek bijkomend interessant, samen met alle diegenen en de uitslagen van de provinciale tornooien 1946-2007, opgenomen in aparte lijsten. Wie was dirigent, waar en wanneer? Welke vereniging heden in welke categorie geklasseerd?
Na Wereldoorlog I en in mindere mate eveneens na Wereldoorlog II, verdwenen nogal wat muziekmaatschappijen. Ook na 1960 en de komst van de beeldbuis verminderde het aantal muzikanten en verenigingen. Men deed daarom dan gedurende enkele tientallen beroep op een begeleidend trommelkorps of op majorettes. Groepen met de marstrom of de twirlingstick. Heden is ook dat fenomeen zo goed als verdwenen en streeft men naar meer kwaliteit. Bijna geen kandidaten meer om bij wandelconcerten en stoeten op te treden en dus ging het de richting uit naar podium- en zaalconcerten, de maatschappij onder de vorm van concertband, brassband, harmonieorkest of big band. Zich meer beroepend op de overheid en op de eigen inrichtingen voor de financiële kant van de zaak, vroeger geregeld door een rijke erevoorzitter of voorzitter, senator, volksvertegenwoordiger of burgemeester, al dan niet van adel en toen onmisbaar voor het aankopen en herstellen van de dure muziekinstrumenten of al eens (en meer dan eens) voor het delgen van schulden. Ook nog vandaag zijn er muziekmaatschappijen gedoemd om het hoofd boven water te houden door het inrichten van mossel-, barbecue, kaas- en wijnavonden, door giften van steunende leden naast de vaak ontoereikende bijdrage van hun gemeentebestuur of overkoepelende organisatie. De muziekscholen zijn zeer druk bezet met in Vlaanderen vele duizenden leerlingen die echter de weg naar harmonie of fanfare niet kunnen of mogen vinden. Ook niet door diegenen die vroeger de studie be6indigen. De mogelijkheid voor jongeren naar één der interessantste hobby's nog steeds niet aangeraden...

Verantwoordelijke uitgever: Frans (Marcel) De Bleecker - 40 Maurice Verdoncklaan - 9050 Gent (Gentbrugge) - Tel. 091/230.80.27

22,50 op rekeningnr. 979-9650522-94 van het Heemkundig Genootschap Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele.

U kunt het boek afhalen bij de secretaris: Rollebaan, 101 9860 Moortsele (Tel. 09/362.69.95)
Levering per post = + 5,00 Euro

Dit boek bevat ca. 315 bladzijden en 150 foto's.

****

Heemkundige houdt uitverkoop!

'Ik ben 85 geworden en aan grote projecten begin ik niet meer', zegt de Houtemse heemkundige Frans Duquet. Ik ga nu wat orde scheppen in mijn archief en doe voor een vriendenprijsje mijn voorraad dorpsmonografieën van de hand.'

Gewezen kleermaker Frans Duquet is al 37 jaar actief als heemkundige en wit het nu wat kalmer aan doen. Frans schreef de voorbije jaren honderden publicaties, boeken en brochures bij elkaar, maar hij werd in de Denderregio toch vooral bekend met zijn elf dorpsmonografieën met nostalgische verhalen over het volksverleden, rijkelijk voorzien van historische foto's en documenten, die hij samenstelde van de jaren zeventig tot negentig. 'Zo schreef ik over de Bavegemse patrones Sint-Oncomena, een heilige met een baard', lacht Frans, 'over de zondvloed tijdens een loopwedstrijd in Herzele in het jaar 1933, over de Hillegemse *lekkers* die een koe op de kerktoren takelden om daar het welig tierende gras af te grazen en over de beroemde Parijse variétéartieste Mistinguett, de levensvriendin van Maurice Chevalier die eigenlijk Jeanne Bourgeois heette en haar roots heeft in Borsbeke.' De gewone volksmens speelt de hoofdrol in Duquet's werken.

Enkele dorpsmonografieën uit de reeks '*Zo was...*' zijn reeds tang uitverkocht. 'Zo was Vlierzele' is één van de boeken die een zeldzaam en gegeerd collector's item werd. 'Maar ik heb nog enkele boeken over vijf dorpen'' zegt Duquet: 'Bavegem, Kalken, Hillegem, Borsbeke en mijn eigen dorp Sint-Lievens-Houtem.'

Wie nog zo'n fraai ingebonden exemplaar wit, kan het nu krijgen voor 25 euro per stuk. Te bestellen bij de auteur, Mgr. Meulemanstraat 31, 9520 Sint-LievensHoutem, 053-62.28.79.

Echo's uit het Land van Rode

Priesterwijding Rik Merens.

Op het hoogfeest van de heilige apostelen Petrus en Paulus, zondag 29 juni 2008, zal Mgr. Luc Van Looy Alexander Vandaele en Rik Merens, door handoplegging, zalving en gebed tot priester wijden. De viering vindt plaats om 15 uur in de Sint-Baafskathedraal te Gent. Rik Merens is momenteel woonachtig in Gijzenzele-Gontrode.

Hier een gesprek met deze kandidaat-priester:
Ik ben geboren in Antwerpen, maar eigenlijk opgegroeid in Buizingen bij Halle. Ik heb daar mijn jeugd doorgebracht tot mijn eenentwintigste en dan ben ik in Westmalle gaan aankloppen, bij de Trappistenorde. Daar zeiden ze dat ik beter nog een tijdje in de wereld zou gaan, wat werken, wat levenservaring opdoen. Ik heb dat geprobeerd, maar dat lag niet in mij. Ik ben in Bonheiden terechtgekomen bij de Foyer de Charité omdat de priester die dat bezinningshuis leidde nog pastoor geweest was op onze parochie in Buizingen. Zo ben ik daar naar toe getrokken met de bedoeling daar een jaartje te blijven en dan verder te zoeken. Uiteindelijk is dat ongeveer drie jaar geworden. Dan ben ik terug gaan aankloppen in Westmalle en ben ik daar in 1972 ingetreden. Daar heb ik ongeveer zevenentwintig jaar doorgebracht. Nooit gedacht dat ik daar zou weggaan. Ik was ergens tot de conclusie gekomen: als ik hier wegga, heb ik geen leven meer. Door omstandigheden ben ik in contact gekomen met een beweging rond evangelisatie die zich ook toelegde op begeleiden van mensen, het "geestelijk genezen" van mensen en die zich "Gemeenschap Woord en Gebed" noemt. In 1995 ben ik daar een keer naar toe geweest, dat was een priester uit Kroatië, een zekere Tomislav die in Vlaanderen zo'n weekend kwam geven. Dat heeft mij enorm aangegrepen omdat hij sprak vanuit het evangelie en duidelijk liet aanvoelen dat dit evangelie vandaag nog even krachtig is als in de tijd dat Jezus zelf op aarde was. Ik heb daarna nog verschillende seminaries gevolgd. De organiserende groep in Vlaanderen vroeg mij dan op een bepaald moment of ik het zag zitten om die Vlaamse tak te gaan leiden. Vermits ik in Westmalle was, zag ik dat helemaal niet zitten. Ik heb toen een gesprek gehad met mijn overste. Hij liet doorschemeren dat hij mij niet zou tegenhouden als dat mijn roeping was. Maar dit werk was pastoraal en dus niet verenigbaar met het contemplatieve karakter van de orde. Bleef ik dus zitten met de vraag wat ik moest doen. Maar op dat ogenblik kwamen er in de eucharistie een paar lezingen voor, die je wel van buiten kent omdat je ze zo dikwijls gehoord en gelezen hebt, maar die op dat moment als een appèl van God klonken: misschien moet je toch die weg gaan. Een van de teksten was uit de Bergrede bij Matteüs die ons aanport ons geen zorgen te maken over wat we gaan aantrekken. (Mt 6,24-34).Want dat was een probleem voor mij: als ik hier buitenkom heb ik wat kleren aan, maar dat is ook alles; ik had geen inkomsten, geen dak boven mijn hoofd, ik had niks, geen werk, geen pensioen. De volgende dag was het de lezing uit Genesis: "Abram, trek weg uit uw land en ga naar het land dat ik u zal tonen" Gen. 12,1-3). Een week later was er verkiezing van de leider in die beweging. Er waren zeven kandidaten maar voor het tot een verkiezing kwam, werd er gevraagd of men het aanvaardde. Na die vraag bleef ik alleen over. Ik heb toen mijn situatie uitgelegd: als ik dit doe, moet ik mijn klooster verlaten. Ik werd dan wel verkozen maar ik bleef toch zitten met de vraag of ik die stap nu ook effectief zou zetten. Na die vergadering was er nog een eucharistieviering. Een van de lezingen was uit het boek van de Koningen waar een vrouw tegen haar man zegt over de profeet Elia,: ik zie dat het een man God is, laat ons hier boven het huis een kamertje maken zodanig dat hij daar wat kan rusten, bidden als hij langskomt. (2Kon. 4,8-13) Na de viering komt Rita De Sutter bij mij en zegt ze dat zij een kamertje gaan maken voor mij. En zo ben ik dan in de kinderboerderij van Gijzenzele terecht gekomen. De manier waarop ik werd opgenomen in de familie en al die jaren hier mag leven, stemt mij tot grote dankbaarheid waarvoor eigenlijk geen woorden zijn. Voor de gemeenschap was het natuurlijk wel een schok want ik was een van de jongste. Eenmaal hier aangekomen ben ik bezig geweest met die

evangelisatiebeweging en met mensen te begeleiden. Tussendoor vroeg men wel al eens waarom ik geen priester werd. Wat later hoorde ik via via dat vicaris Lode Aerts gezegd had: tja, die zou toch wel priester kunnen worden. Op den duur heb ik dan gezegd dat ik er eens zou over gaan praten. En zo is het eigenlijk gegroeid. Ik dacht dat met al wat ik bezig was, dat het toch goed zou zijn dat dit in de Kerk gekaderd bleef.

Rik Merens (Foto: De Lobelle)

Uiteindelijk koos u er voor om priester te worden. Hoe is dat in zijn werk gegaan?
Ik heb eerst een opleiding gevolgd aan het Hoger Diocesaan Godsdienstinstituut, een opfrissing en bijscholing van wat ik een 30-tal jaren geleden gezien had. Daarnaast liep ik ook halftime stage in Eeklo en verder doen met die evangelisatiebeweging. Ik was dus drie à vier dagen in Eeklo, de ander tijd was ik hier in Gijzenzele en ' s zaterdags ging ik naar de lessen. Maar dan zeiden ze in Eeklo dat het parochiegebeuren vooral in het weekend was. Het is jammer dat je dat niet meemaakt, dus ik draaide de rollen om. Maar aangezien ik op zaterdag naar de les ging en er geen vergaderingen waren, maakte ik enkel nog de weekendvieringen mee. Ondertussen waren de seminaries samengesmolten en kwam ik dan ook nog in Leuven terecht, want de supervisie op die stage gebeurt eigenlijk vanuit Leuven. Ondertussen ben ik ook meer in Eeklo gaan vertoeven, wat uiteindelijk toch een zeer verrijkende ervaring is geworden.

Gedeelte tekst overgenomen uit Kerk en Leven

Danny De Lobelle

****

Lof en processie op 25 mei 2008 te Gijzenzele.

Het was precies 35 jaar geleden dat de sacramentsprocessie nog uitging in onze parochie. Onder impuls van het heemkundig genootschap van "*De kerkuil*" werd deze traditie op zondag 25 mei terug opgepakt. Zij vonden foto's van toen en beschrijvingen, maar van veel meer waarde was de ontdekking van de originele vaandels, de vlaggen, de hemel, de lantaarns ...
Door het hele genootschap en enkele sympathisanten werden bergen werk verzet voor de restauratie van de hemel en

de vaandels. Voor de heilige Barbara naaide men een nieuw kleed. De draagstoelen voor de beelden werden naar oud model opnieuw gemaakt. In een technische school draaide men kruisjes voor de vaandels. Een glasblazer in Oostende vervaardigde een aantal nieuwe glaasjes voor de lantaarns. Alle houtwerk kreeg een fris laagje verf ...

Om half twee startten we in de kerk met het Lof. We plaatsten Jezus Christus in ons midden, Hij die voor ons zijn leven gaf als gebroken brood. Met liederen, psalmen en Bijbellezingen werd Hem alle lof en eer gebracht.
Daarna vertrok de stoet door de Kerkstraat. Heel de weg werden Lof- en Marialiederen gezongen of er werd afgewisseld met tientjes van de rozenkrans. De ingetogenheid onderweg was indrukwekkend. Ook de wijze waarop vele mensen hun huis versierden of een tafeltje plaatsen met een beeld van Maria of van het H. Hart en kaarsen versterkten het religieuze gebeuren.
Aan de Barbarakapel, aan de grot op het domein van 'De Beweging' en aan de gewezen kapel van Nicolaas van Tolentijn hielden we halt voor een kort gebedsmoment: een stukje evangelietekst, een lofgedicht of een psalm, een loflied, de zegen met het Allerheiligste en afsluitend het 'Tantum Ergo'. De processie kwam dan weer op gang met 'Lauda Jerusalem'. De stille devotie en het samen zingen blijft nog steeds nazinderen.
De hele stoet eindigde in de kerk met een gebed en de zegen.
Daarna kwam er nog een ludiek moment met een heuse donderpreek en de mededelingen van de champetter op de roepsteen en de uilenschieting. Bij een verfrissend glas werd nog heel lang nagekaart ...Ondanks dreigende wolken was deze processie letterlijk èn in het gevoel van mensen een uiterst zonnig moment. Dank aan onze Heer om ons zo samen te brengen. Dank aan alle mensen die mee deden, op welke wijze ook!

Danny De Lobelle

Foto's Dirk De Ganck – verzameling De Lobelle

****

Gouden priesterjubileum E.H. Jozef Boone, pastoor van Balegem

Op 31 mei 1958 werd onze pastoor, E.H. Jozef Boone, gewijd in de St.-Baafskathedraal door Monseigneur Callewaert. Het begin van 50 jaar 'mens voor de mensen zijn, herder als God' eerst in de abdijkerk van de Keizer Karelstraat in Gent en de parochie van Lede-berg, 5 jaar in Watervliet, 12 jaar in Sinaai – Waas, 8 jaar in Zomergem, en nadien 25 jaar pastoor in onze streek: in Elene en onder- pastoor in Balegem en later pastoor in Balegem.

50 jaar later … reden tot feesten, een parochiegemeenschap viert niet elk jaar een gouden priesterjubileum van zijn pastoor.
Op Pinksteren, 11 mei, werd onze pastoor in Balegem in de bloemetjes gezet. Samen met jaargenoten Jef Ryckaert en Paul Steps ging onze pastoor voor in de viering. Ook diaken Peter Leeman en Roger Eeckhout, pastoor van Merelbeke en Gijzenzele gingen mee voor.

Na de viering volgde de receptie voor de familie van de pastoor en de vele parochianen.
Onze jubilaris werd in de bloemetjes gezet: namens vele parochianen werden een pyxis en een elektrische rustzetel overhandigd, en met het resterende geld is een bedevaart naar Lourdes gepland samen met zijn zus, Zuster Maria, zuster van de H. Engelen.
's Middags was er een gezellige maaltijd met de familie en de leden van de Kerkfabriek in de Stokerij.

Enkele sfeerbeelden:

Tekst overgenomen van Kerk en Leven
Danny De Lobelle
Foto's De Lobelle

30ste Herfst in Munte zondag 12 oktober 2008

10.30 u: **Sint-Hubertusviering** in de Sint-Bonifatiuskerk, opgeluisterd door de Jachthoornblazers 'Rallye Westrode' , met broodwijding. Daarna wordt u '*nen druppel*' aangeboden door De Muntenaar.
11.00 u: **Paardenwijding** (iedere deelnemer ontvangt een Sint-Hubertusvaantje)
11.30 u: Vertrek **wandeling te paard** (info: 0476 35 50 51)
15.00 u: **Herfstwandeling door Munte**.
Opgeluisterd door de Jachthoornblazers 'Rallye Westrode'.
Deelnameprijs: 1 euro
Iedere deelnemer ontvangt een Sint-Hubertusvaantje.

Tentoonstellingen: 11.00 u – 18.00 u

- In de voormalige pastorij: '**30 jaar Herfst in Munte**'.
- In de St. Bonifatiuskerk: '**Op bedevaart**'. Aan de hand van talrijke bedevaart-vaantjes krijgt de bezoeker een overzicht van deze volksdevotie in het Land van Rode, Vlaanderen en diverse landen.

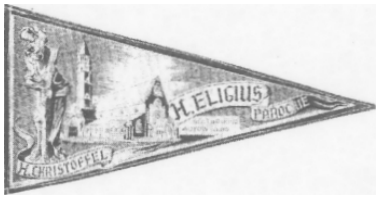

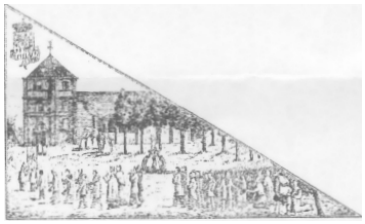

Met de steun van de gemeente Merelbeke en de Provinciale Uitleendienst Oost-Vlaanderen.

Voor meer informatie:
De Muntenaar
p.a. Jos Ottermans, Torrekensstraat 48, 9820 Munte - Merelbeke Tel.: 093627043, GSM: 0475856356, e-mail: jobeka@skynet.be.

Documentatiecentrum Land van Rode

Plaats:
Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren:
Op afspraak

(Tel. 09/362.69.95 – e-mail: secretaris@landvanrode.be)

Stokerij Van Damme
Logeren in een jeneverstokerij boerderij

Contactinfo

Ludo en Dominique Lampaert
Issegem 2 | 9860 Balegem

Iedere dag open van 14u tot 19u
Zondag gesloten

Tel	+32 (0)9 362 50 25
Fax	+32 (0)9 362 30 00
Email	info@stokerijvandamme.be
BTW	0738.060.528

VDK SPAARBANK

VDK spaarbank n.v.
Agentschap Scheldewindeke
Verzekeringen De Groote n.v.
Marktplein, 2 9860 SCHELDEWINDEKE
Tel. 09 363 04 00 - fax 09363 03 73
E-mail: scheldewindeke@vdk.be

Openingsuren:
ma: 9.00 - 12.00 / 16.00 -18.00
di: 9.00 - 12.00 / -
woe: 9.00 - 12.00 / 16.00 -18.00
do: 9.00 - 12.00 / -
vrij: 9.00 - 12.00 / 16.00 -18.00
za: 10.00 - 12.00 / -
en na afspraak

Biologische groenten en fruit
De Patisson
Uitgebreid seizoen gebonden gamma
aan betaalbare prijzen

Thuisverkoop
Houte, 35 Balegem Tel & fax 09-362 42 97
Thuisverkoop vrij. van 16 tot 18 u.
za. van 9 tot 18 u.
Biogarantie label door blik controle

fidesca
BANK & VERZEKERING
Gootje 24
9860 Balegem
(09) 362.41.42
(09) 362.74.81

Openingsuren:

Maandag	9u - 12u en 14 – 17u
Dinsdag	9u - 12u en 14 - 18u
Woensdag	9u - 12u
Donderdag	9u - 12u en 14 – 17u
Vrijdag	9u - 12u en 14 – 17u
Zaterdag	9u - 11u30 (gesloten op zaterdag in juli en augustus)

Druk: Greg@l Copy

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND van RODE

Gesticht in 1968

Tot het gebied van het Genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten en deelgemeenten:

Balegem - Bavegem - Beerlegem - Bottelare - Gentbrugge - Gijzenzele - Gontrode - Landskouter - Letterhoutem - Melle - Melsen - Moortsele - Munte - Oosterzele - Schelderode - Scheldewindeke - Vlierzele.

Aangesloten bij het verbond HEEMKUNDE OOST-VLAANDEREN

België-Belgique
P.B.
9820 MERELBEKE 1
3/7186

Land van Rode

Heemkundig Genootschap

Driemaandelijks contacttijdschrift

Jaargang 36 nummer 144 ***December 2008***
Verschijningsdata: maart - juni - september - december

In dit nummer:

⇒ Voorwoord 103
⇒ Windeekse jenevers 106
⇒ Fragmenten van de Schoolstrijd in het Land van Rode einde 19de eeuw 112
⇒ Een klein verhaal uit de Groote Oorlog 123
⇒ De tijd van toen: een verhaal dat mij gans mijn leven is bijgebleven 130
⇒ Activiteiten 131
⇒ Echo's uit het Land van Rode 133
⇒ Vragen 134

Verantwoordelijke uitgever: F. Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele
Afgiftekantoor: 9820 Merelbeke 1

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP LAND VAN RODE
Gesticht 7 juni 1968

Stelt zich tot doel:

- het bevorderen en beoefenen van de heemkunde in al haar facetten en het aanmoedigen;
- helpen uitgeven en verspreiden van studiën betreffende alle gemeenten die tot het "Land van Rode" worden gerekend;
- Driemaandelijks tijdschrift en periodiek een themaboek over onderwerpen uit het "Land van Rode";
- Het organiseren van uitstappen, bezoeken, info-avonden e.d. voor leden en niet-leden;
- Verzamelen van alle documentatie betreffende het "Land van Rode" en het openhouden van een documentatiecentrum in het Erfgoedhuis te Moortsele.

Raad van Beheer:

Ere-voorzitter	: Gerard WAEYTENS (+) *Stichter*
Ere-secretaris	: Oscar VAN WITTENBERGHE (+) *Medestichter*
Voorzitter	: Lucien DE SMET
Secretaris/penningmeester	: Françoise VERHOOSELE
Bestuursleden	: Werner CALLEBOUT, Lieve DE COCKER, Danny DE LOBELLE, Rose VINDEVOGEL

Ruildienst/zoekdienst

Lucien De Smet, Sportlaan, 83, 9880 Aalter. Tel: 09/374.31.27

Verantwoordelijke uitgever

Françoise Verhoosele, Rollebaan, 101, 9860 Moortsele. Tel: 09/362.69.95 –
Email: secretaris@landvanrode.be

Redactieraad:

Lucien De Smet, Françoise Verhoosele, Rose Vindevogel

Teksten

Indien niet bestemd voor commerciële doeleinden, mogen teksten of fragmenten van teksten uit het tijdschrift van het Heemkundig Genootschap Land va Rode worden overgenomen mits correcte vermelding van de bron. Indien bedoelde teksten of fragmenten van teksten moeten dienen of bestemd zijn voor commerciële of promotionele doeleinden dan mogen die pas worden aangewend na vooraf een schriftelijke toelating van de voorzitter van het Heemkundig Genootschap Land van Rode te hebben gevraagd en gekregen. Ook in dit geval dient de bron op een correcte manier te worden weergegeven.
Toezending kopij Françoise Verhoosele Rollebaan 101 9860 Moortsele. E-mail: secretaris@landvanrode.be

Alle artikels worden gepubliceerd onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

JAARLIJKSE LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE:

Gewone leden	10 €
Steunende leden	15 €
Beschermleden	30 €
Zendingen buitenland	+ 5 €

Te storten op rekening 979-9650522-94 Land van Rode, Rollebaan, 101 9860 Moortsele
IBAN BE87 9799 6505 2294 BIC ARSPBE22

Email: secretaris@landvanrode.be
URL: http://www.landvanrode.be

Voorwoord

Beste heemvrienden,

Met het nummer 144 van ons tijdschrift zetten ook wij een punt achter het 40e werkjaar van ons genootschap. Het voorbije werkjaar hebben wij de stichting van het genootschap gevierd met de organisatie van de heemdag te Oosterzele. Net als 40 jaar geleden stond ook de Balegemse steen in de belangstelling. Er was de tentoonstelling te Gentbrugge, de lezing over de soldatenbrieven uit Oosterzele, de erfgoeddag te Melsen en de lezing over de Balegemse steen.

Het voorbije jaar ondersteunden wij 5 universiteitsstudenten bij de opmaak van hun thesis.
Op dit ogenblik verlenen wij onze medewerking aan de opgravingen die onlangs zijn beëindigd op de terreinen van het Bauwkasteel te Scheldewindeke. Onze bijdrage omvat het histories onderzoek van deze site. Zo konden wij de onderzoekers van het PAM bij de aanvang van de werken voorlichten dat op het terrein mogelijks resten van een laat middeleeuws kasteeltje te vinden waren. Over de resultaten van deze opgravingen en ons historisch onderzoek kan u uitvoerig lezen in de komende nummers van ons tijdschrift. Het voorbije jaar werden inspanningen gedaan om ons tijdschrift niet enkel naar inhoud maar ook naar vormgeving aantrekkelijker te maken.
Alles, vrienden, begon 40 jaar geleden nl. op 7 juni 1968. "Ten gemeentehuize van Gentbrugge" had toen de stichtingsvergadering plaats. Schepen Van Maldeghem verwelkomde in zijn bureel Gustaaf Dekesel, Raymond De Waeghenaere, Lucien Lekens, Walter Patoor, Raf Van Couwenberghe, Oscar Van Wittenberghe, Jozef Waeytens, Gerard Waeytens en Dirk Wamback.

De foto werd genomen op de vergadering van 6/12/1968 (foto doc. Land van Rode)

De vergadering was het eens om het werkgebied van het pas gesticht genootschap niet te beperken tot de eigen gemeente maar uit te breiden naar het historische Land van

Rode. Als naam voor de kring ging de voorkeur naar "Heemkundig Genootschap Gentbrugge en Land van Rode" tijdens dezelfde vergadering werd Gerard Waeytens als eerste voorzitter en Oscar Van Wittenberghe tot secretaris verkozen.
Tijdens de daarop volgende vergaderingen ging de aandacht naar het zoeken van medewerkers buiten de gemeente. Op de landdag van 26/10/1968 werden wij lid van het verbond voor heemkringen. Het eerste berichtenblad verscheen in januari 1969 waarin het eerste werkjaar uitvoerig werd toegelicht met o.a. een bezoek aan de kerk van Melsen, de steengroeven te Balegem, een stadsbezoek aan Gent, de uitgave van het eerste jaarboek. Jozef De Cocker uit Melsen werd belast met het kaftontwerp.
Heemkunde beoogt nog altijd de studie van het worden en zijn van de eigen leefomgeving, het dorp, de stad, de streek in al zijn aspecten, zowel het heden als het verleden. Belangrijk voor elke vorser is dat hij zijn resultaten kan mededelen. Daarom zijn de publicaties zo belangrijk.
En juist hier nijpt het schoentje. De inkomsten van de ledenbijdragen kunnen die kosten onmogelijk dekken. Financiële steun van de overheid en de privésector zijn onontbeerlijk. En hier ligt meteen de grootste onzekerheid naar de toekomst. Gaan wij op de steun van de overheid en de privésector kunnen blijven rekenen?
Ondanks deze onzekerheid blijven wij vandaag geloven in onze missie die zich niet uitsluitend beperkt tot de bedrijvigheid van de heemstudie maar evenveel aandacht wordt besteed aan het cultureel historisch erfgoed. Net als wij bij de start van ons genootschap op de milde steun en waardering konden genieten van het toenmalige gemeentebestuur van Gentbrugge, ervaren wij vandaag hetzelfde van de gemeente Oosterzele waar wij in het erfgoedhuis een waardig onderkomen ter beschikking kregen. De droom van het openstellen van een documentatiecentrum kan uiteindelijk gerealiseerd worden.
Ik had het voorrecht het bestuur en de ganse handel en wandel van onze vereniging van bij de stichting mee te maken. Wat kan men meer verlangen dan te kunnen rekenen op enthousiaste vrijwilligers en vorser en de waardering van uit de academische wereld. Het stelt ons in staat een eigentijds vereniging uit te bouwen die een meerwaarde betekent binnen het cultureel spectrum van het land van Rode en zelfs daar buiten.

Een laatmiddeleeuws kasteel te Scheldewindeke.

Via de pers vernam u wellicht ook van de opgravingen op het kasteeldomein te Scheldewindeke. In ons vorig nummer kon u eerste bijdrage lezen over de historiek van het kasteel die zijn geschiedenis moeilijk prijs geeft. De geschreven bronnen zijn bijzonder karig en weinig hierover is bewaard gebleven. Wij hebben toen heel bewust de werkzaamheden verzwegen omdat wij schattenjagers best kunnen missen en opdat de archeologen hun werk in de beste omstandigheden zouden kunnen uitoefenen . Nu de werkzaamheden achter de rug zijn willen wij u uitvoerig informeren. Als voorsmaak van wat u in ons tijdschrift mag verwachten willen wij een tipje van de sluier oplichten van wat de archeologen gevonden hebben.

Fundering van het laatmiddeleeuwse poortgebouw *(foto L. De Smet)*

Naar aanleiding van een advies-aanvraag van het gemeentebestuur m.b.t. tot de renovatie-werken op de site verzocht het Agentschap Ruimtelijke Ordening – Onroerend Erfgoed Vlaanderen het PAM-Velzeke om voorafgaandelijk onderzoek uit te voeren op het voormalig kasteel-domein.

De werkzaamheden staan onder leiding van archeoloog Johan De Schieter.
Er werden 2 sleuven gegraven van ca 42m lengte.

Zoals verwacht kwamen de 18e eeuwse kelders van het afgebroken neoclassicistisch kasteel aan het licht.

Bij het onderzoek in de tweede sleuf stootte men op de verwachte funderingsresten van een laatmiddeleeuws kasteel.
Bijkomend archeologisch onderzoek legden de funderingen van een laatmiddeleeuws poortgebouw bloot. Het toegangspoortje was geflankeerd met een ronde toren.
Archeologen zijn nu druk bezig alles in kaart te brengen de vondsten te reinigen en te dateren waarvan sommigen tot de 14e à 15e eeuw terug gaan

Foto L. De Smet

Op de foto scherven van kruiken met het wapen van de stad Amsterdam een 14e eeuwse tinnen lepel, luxe porselein waaronder en scherf van het deksel van een drinkbeker waarop een uil stond afgebeeld.

Meer uitvoerig nieuws over dit alles leest u in onze tijdschriften in het komende werkjaar.

Het kasteeldomein heeft bij lange niet al zijn middeleeuwse geheimen prijs gegeven. Voldoende reden vrienden om uw lidmaatschap voor het jaar 2009

Beste vrienden, in bijlage vindt u het overschrijvingsformulier waarmede u uw lidmaatschap voor het komende werkjaar kan vernieuwen. De bijdrage bleef ongewijzigd en bedraagt:
- gewoon lid 10 Euro
- steunend lid 15 euro
- beschermleden 30 euro

Dankzij lidmaatschap en onze adverteerders kunnen wij het komende jaar U opnieuw een waardevol tijdschrift aan te bieden.
Heeft u er al eens aan gedacht uw tijdschrift uit te lenen aan vrienden of familie? Nieuwe leden zijn altijd welkom

Nog even ter herinnering: wij verzamelen alle mogelijke documentatie die betrekking heeft met het Land van Rode en zijn bewoners. Beschikt u bijvoorbeeld over documenten van niet meer bestaande organisatie, bedrijf, foto's enz. dan kan u daarmee steeds terecht in ons documentatiecentrum in het erfgoedhuis te Moortsele. Om onnodige verplaatsingen te voorkomen laat u wel best vooraf iets weten op tel 09 362 69 95.
De feitelijke vereniging Heemkundig Genootschap Land van Rode wenst u en uw familie een vreugdevol en gelukkig nieuw jaar en hoopt u als lid van ons genootschap opnieuw te mogen begroeten.

Namens het bestuur wens ik u en elkeen die u dierbaar is een gelukkig Nieuwjaar.

Lucien De Smet
Voorzitter

Windeekse jenevers

De graanjenever Stokerij van Edmond Meirsschaut

Op 9 januari 1886 richtte Edmond Meirsschaut uit Scheldewindeke een verzoekschrift aan de bestendige deputatie om op de hofstede die hij bewoont een landbouwstokerij op te richten. De hoeve is gelegen in het centrum van de gemeente, sectie A nr. 462[1]

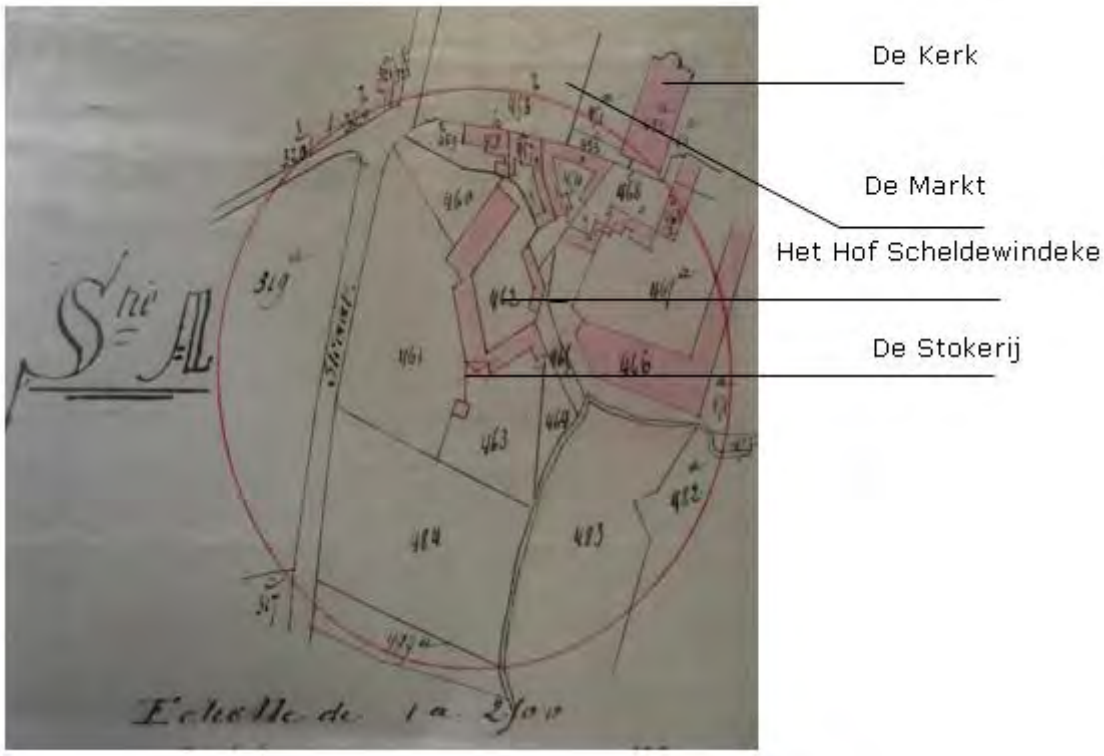

Dit historisch hof was toen in het bezit van Vandenhecke de Lembeke[2] en was voorheen de eigendom van d'Hane de Steenhuyse Clémence, echtgenote van Auguste Vandewoestyne uit Gent[3].

[1] RAB provincie Oost-Vlaanderen 3/1338/21 verzoekschrift 9-01-1886
[2] RAB provincie Oost-Vlaanderen 3/1338/21
[3] Pop legger van het kadaster art119

Bijzonderheden over de technische installatie halen wij uit het verslag dat werd opgemaakt door de provincialen diensten[4].

Het betreft een jeneverstokerij dat als basisgrondstof voor de productie van jenever gebruik maakt van granen.
De gebouwen vooraan, het magazijn, het woonhuis, stallen en de schuren waren gedeeltelijk bedekt met stro. De stokerij, dat uit twee lokalen bestond, was door middel van een muur van het woonhuis afgescheiden. In het lokaal A bevond zich de stookplaats, lokaal B was de werkplaats. Boven de werkplaats bevond zich de graan- en de moutvoorraad. In tegenstelling met wat op de plans werd aangegeven waren er volgens het verslag van de heer Fabri slechts twee beslagkuipen. De productie werd geschat op 700 l per week.

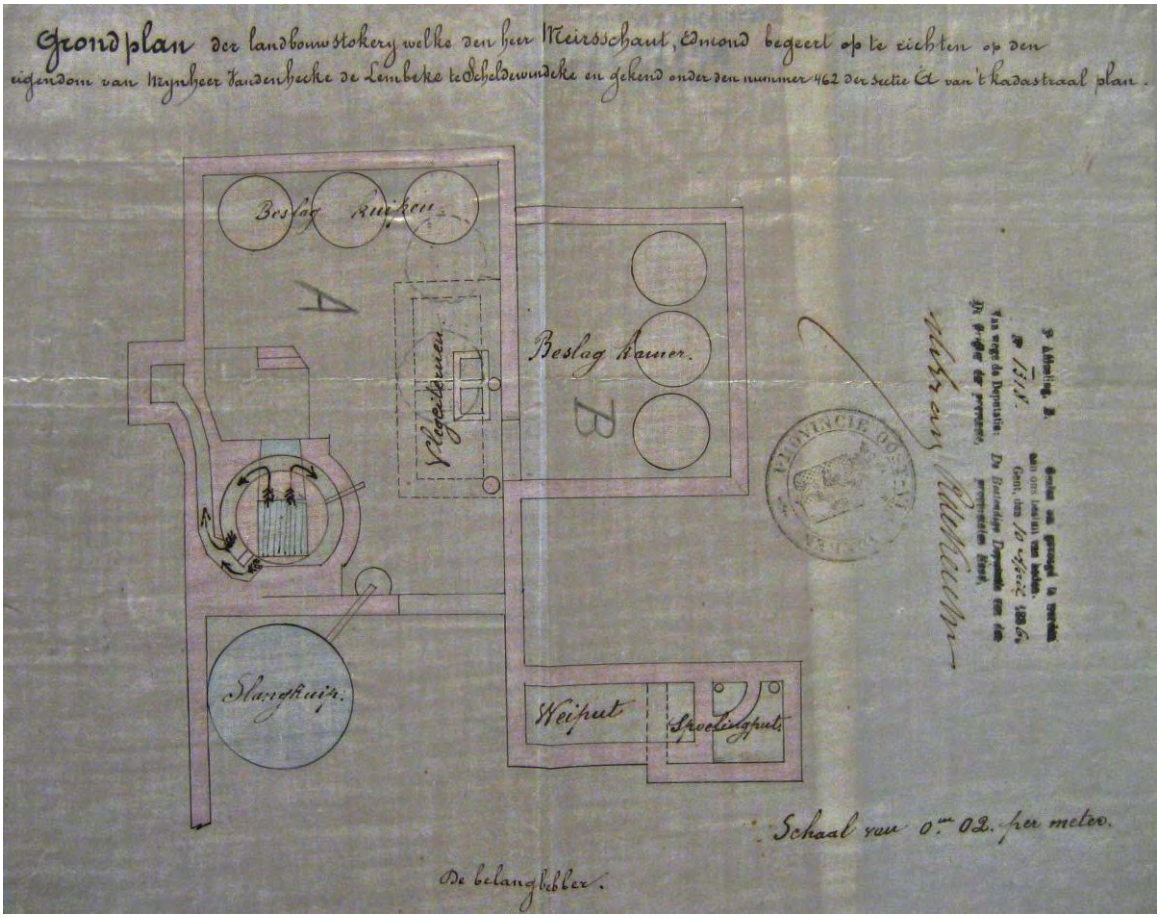

Grondplan van de stokerij

Lokaal **A** *beslagkuipen* Lokaal **B** *beslagkamer*
Overhaalvat
Vlegcitern
Buiten het lokaal A lag *de slangkuip*
De *weiput* en de *spoelingplaats* bevinden zich buiten de eigenlijke stokerij

Het onderzoek decommodo et incommodo gaf geen enkele tegenkantingen van de omwonenden zodat burgemeester Vergauwen namens het college de aanvraag gunstig kon adviseren. Op 10 april 1886 verleende de deputatie aan Edmond Meirschaut de machtiging voor een termijn van 40 jaar een landbouwstokerij uit te baten.
Dit besluit werd op 19 april aan het gemeentebestuur van Scheldewindeke overgemaakt[5].

[4] RAB provincie Oost-Vlaanderen 3/1338/21 advies 27/03/1886
[5] RAB provincie Oost-Vlaanderen 3/1338/21 10/04/1886

Bijlage
Het besluit van de bestendige deputatie:

Verzoekschrift van 9/01/1886 machtiging gevraagd door Edmond Meirschaut uit Scheldewindeke tot het oprichten van een landbouwstokerij sectie A nr. 462

Geen tegenkanting onderzoek decommodo et incommodo
Het advies van het college 6/02/1886, verslag van de technische provinciale dienst 70/4/1886 nr. 8009 KB van 29/01/1863

Besluit: Meirschaut Edmond wordt bemachtigd ter plaatse aangeduid op het hierboven geviseerd plan en volgens de voorgebrachte tekening zoo als zij aan het tegenwoordige zijn gevoegd eene landbouwstokerij op te richten.

Deze machtiging is aan volgende voorwaarden ondergeschikt:
Art 1

- *De verkrijger zal gehouden zijn in zijn werkplaats al de gezondheids maatregelen te nemen welke het belang der daarin aangestelde werklieden verecht; te dieneinde zal hij al de verbeteringen benuttigen welke de wetenschap aanduidt of in het toekomende zal aanwijzen*
- *Er zal in het werkhuis geplaatst en gedurig in goeden staat onderhouden worden eene hulpdoos voorzien van al de nodige voorwerpen benodigd tot de eerste bezorging der verbrande of gekwetste werklieden*
- *Men zal de nodige voorzorgen nemen om brandgevaar te vermijden en in het bijzonder in het magazijn noch in de werkplaats mogen gaan met ander licht dan met verzekeringslantaarnen.*

Art 2
De verkrijger zal zich gedragen naar de op het stuk bestaande of in te voeren wetten en verordeningen alsmede naar al de voorzorgsmaatregelen en schikkingen welke het bestuur in het vervolg zou nuttig oordelen te voorschrijven hetzij in het belang der openbare gezondheid en veiligheid, hetzij ten einde zware ongemakken aan de geburen te vermijden. Hij zal gehouden zijn het gesticht te laten onderzoeken door den persoon welken het bestuur te dien einde zal aanduiden

Art3
Hij zal verantwoordelijk blijven ten opzichte der derde personen voor de schade tot welke het gesticht zou kunnen aanleiding geven, de tegenwoordige bemachtiging niets aan het recht ontnemende hetwelk de geburen hebben om desnoods tegen den eigenaar des gestichts een rechtsgeding voor schade en intresten in te spannen, krachtens de art 1382 en 1383 van het burgerlijkwetboek.

Art4
<u>De tegenwoordige machtiging is toegestaan voor 40 jaren</u> te rekenen van de dagtekening der aanplakking, bij art 7 van het KB van den 29/11863 voorgeschreven. Zij zal desnoods bij het vervallen van dien termijn op het verzoek van den belanghebbende of zijne rechthebbende, na een nieuw onderzoek vernieuwd worden.

Art5
Alle overtredingen aan tegenwoordige verordening zal vervolgd worden ingevolge de wet en de hiervoren aangehaalde koninklijke besluiten.
De vergunning zal kunnen ingetrokken worden zonder schadevergoeding, in geval van inbreuk aan eene der voorgaande schikkingen of voorwaarden, of in geval van weigering, van wege de verkrijger, zich aan de nieuwe verplichtingen te onderwerpen, die hem zouden kunnen opgelegd worden, wanneer de ondervinding de noodzakelijkheid ervan zou bewezen hebben. Zij zal ophouden haar uitwerking te hebben, indien het gesticht niet in werking gebracht ware binnen een tijdruimte van een jaeren.

Art6

- *Aan het college van Burgemeester en schepen van Scheldewindeke ten einde er kennis van te geven aan den verkrijger de beslissing te doen aanplakken na luid van artikel 7 van het KB van de 29/1/1863 en der ministeriële onderrichtingen van de 26 juli 1855 (BM bd100 blz. 588) en de uitvoering der voorgeschreven maatregelen te bewaken. Een afschrift van dit besluit zal door voorzeid kollege, op gezegeld papier aan deze verkrijger afgeleverd worden, indien deze zulks aanvraagt.*
- *Aan de heer hoofd ingenieur bestuurder ven den technischen provincialen dienst, tot nazicht en leiding voor wat hem aangaat*

Gedaan den 10 april 1886
Vanwege de deputatie 19/4/1886

De Graanstokerij van Theophile Meersschaut

In april 1870 vroeg de heer Theophile Meerschaut de toelating om op zijn eigendom een jeneverstokerij op te richten[6]. Het bedrijf lag niet zo ver af van het hof te Scheldewindeke.
Het was gelegen in de buurt van de plaats waar de Molenbeek de huidige stationsstraat dwarst.(Sectie A nr 317).
Of er familiaalverband was met Edmond Meirsschaut is ons nog niet duidelijk.
Verschil met Edmond was dat Theophile wel eigenaar was van zijn goed. Zijn totale eigendom te Scheldewindeke bedroeg 6ha 37a10ca[7].

Scheldewindeke kaart van de buurtwegen [8]

A Stokerij Theophile Meersschaut 1870 B Stokerij Edmond Meirschaut 1886
A De Valk 1893

[6] RAG provinciaal archief 1851-1870 nr 1526
[7] Legger van het kadaster Popp art 614
[8] GAO Atlas van de buurtwegen

De plannen zijn in het dossier niet meer aanwezig. Na het onderzoek decommodo en incommodo en door de regie der bruggen en wegen op 17/05/1870 werd aan Theophile toelating gegeven om de stokerij op te starten. De voorwaarden waren echter dat de schouw tot 3m boven het dak kwam, het gebouw opgetrokken was in steen en het dak met schaliën bedekt was[9].

"De Valk, Ambacht op zijn best"

Etiket "De Valk" (verz Willy De Smet)

Op dezelfde plaats, waar voordien Theophile Meerschout in 1870 startte met een jeneverstokerij, werd in 1893 door Serafien De Smet de stokerij De Valk opgericht.

De alcohol werd er versneden naar 30° en verkocht aan de plaatselijke bevolking. Particulieren haalden de jenever op met hun eigen fles en de herbergiers kochten de drank per vat van 30/50 l.
Na Wereldoorlog I werd het stoken niet meer hervat. Het bedrijf bleef wel bestaan maar men kocht de alcohol aan bij Lion D'or te Aalst en ook al eens in Doornik.

Sinds de jaren 1925/26 had Augule De Smet het bedrijf overgenomen. De ingekochte alcohol werd opnieuw met de overhaalketel overgehaald. Aan de aldus verkregen jenever werden dan de specifieke kruiden en geuren toegevoegd. Met deze werkwijze distantieerde Augule zich van de andere producenten die de alcohol versneden met water.
Naast de jenever "Old Smetsky Gin" werden vanaf 1938 ook de likeuren "Smetsky" verkocht.

[9] RAG provinciaal archief 1851-1870 nr 1526

In 1939 ging het bedrijf over van vader op zoon en Willy De Smet bouwde verder aan het succes van zijn vader[10].

Van Windeke naar Dikelvenne, Waregem en Deinze.

Kort na Wereldoorlog II kocht Willy De Smet het "Saeghershof" te Dikkelvenne met het doel er een bronwaterfabriek te starten. In 1946 begon de heer De Smet hier met de limonadefabriek "PURA" . Twee jaar later, in 1948, bracht hij om organisatorische redenen de likeurstokerij "De Valk"over naar Dikkelvenne.

In 1953 besloot de heer De Smet zijn activiteiten als ondernemer te stoppen en in 1954 werd de likeurstokerij en de limonadefabriek "Pura" overgelaten aan Louis Van De Velde uit Aalst.
In 1958 kwamen beide bedrijven in handen van Gustaaf Goossens die enkel interesse had in Pura. De likeurstokerij "De Valk" kwam vervolgens in handen van de Heer Daniel De Ketele uit Waregem[11]. Dhr Deketele leidde samen met zijn vrouw Jeanneke de likeurstokerij "De Valk" méér dan 43 jaar met hart en ziel. Hij zorgde voor een hele reeks vernieuwingen, die niet alleen bestonden uit een hele reeks nieuwe producten maar ook de overname van enkele kleinere likeurstokerijen.

Sinds september 2001 wordt de likeurstokerij "De Valk" geleid door Dr Jans Koen die het bedrijf overbracht naar Deinze, waar de huidige productie plaats heeft. Met de beste grondstoffen en op basis van verse vruchten en sappen, streeft "De Valk" steeds naar een product met superieure kwaliteit en dit alles huisbereid. Meer dan wat dan ook is kwaliteit de absolute topprioriteit, vandaar onze slagzin: "De Valk, ambacht op zijn best"[12]. Het bedrijf Pura bronnen, geleid door Gustaaf Van Den Bossche, sloot in 2003 definitief zijn deuren. In het bedrijf werd niet alleen spuit- en plat water geproduceerd maar ook limonade[13].

Lucien De Smet

VRAAG:

Ik ben in het kader van een landinrichtingsstudie op zoek naar informatie over de omwalde site en het oud zwembad in het gebied Hemelrijk in Vlierzele. Heeft u daar eventueel documentatie of beeldmateriaal omtrent?
Chris De Smedt
ikv studieopdracht landschapsontwikkeling HoGent
T 054-50 35 38- indien dringend: 0475-85 02 06
chris@copynotes.be

[10] Ons verteld door ons lid Willy De Smet waarvoor hartelijk dank
[11] Ons medegedeeld door de heer Willy De Smet Zwijnaarde
[12] Stokerij De Valk internet
[13] De Standaard 27/9/2003

Fragmenten van de Schoolstrijd in het Land van Rode einde 19de eeuw

In alle hevigheid van de schoolstrijd, die woedde in het laatste kwart van de negentiende eeuw, gaf men de grootste schuld aan Pieter Van Humbeeck, die echter pas bekendheid had verworven na het 'Vrijmetselaarscongres' in Antwerpen op 26 november 1864. Op de 'Algemene Vergadering' hield hij er toen een pleidooi tegen het katholieke geloof wat een aanzet was voor zijn steeds stijgende populariteit. Hij was advocaat en tevens kolonel van de 'garde-civique' in Brussel en door de Logemannen vooruitgeschoven voor de verkiezingen van 1878. Hij deelde in de overwinning van zijn liberale partij en kreeg de ministerportefeuille van onderwijs toegewezen. In die hoedanigheid regeerde hij met een ijzeren hand om de gemeenteonderwijzers onder druk te zetten want velen waren aanhangers van de katholieke ideologie en toonden nooit vijandigheid ten overstaan van de kerk.

Pieter Van Humbeeck was echter niet de eerste die een schoolstrijd deed oplaaien. Onder het bewind van Willem I sloten de liberalen al een principieel akkoord met zijn reorganisatie maar toen ze in 1828 de 'Unie' met de katholieken vormden, geschiedde dit natuurlijk onder bepaalde voorwaarden. Zij gingen o.a. akkoord om het recht op vrijheid van confessioneel onderwijs te erkennen in ruil voor de persvrijheid.

Bij het begin van de Belgische onafhankelijkheid zat men echter met twee grondwettelijke evenwaardige schoolwetten opgescheept: een 'openbaar' en een 'conventioneel', want enerzijds was het onderwijs 'vrij' en anderzijds was het "onderwijs gegeven op staatskosten, geregeld bij wet". Dit leidde tot het ontstaan van een 'neutraal' staatsonderwijs en een vrij katholiek onderwijs. De zogezegde neutraliteit was van vrij korte duur want in 1848, op het liberale congres, eiste men voorrang voor het staatsonderwijs "om alle kinderen tot goede staatsburgers op te leiden". Dit werd door de katholieken fel tegengesproken want zij beschouwden de godsdienst als basis van alle opvoeding.

Er was intussen ook nog 'de wet van 1842', die het onderwijs van de godsdienst en het geestelijke toezicht in de school bekrachtigde. Deze omvatte o.a. dat de onderwijzer verplicht was dagelijks één uur godsdienstonderwijs in de gemeentescholen te geven: "Wat meer is, die wet verleent aan de geestelijkheid den vrijen ingang tot de scholen en het recht alle godsdienstige en zedige onderwijs te bewaken. De pastoor is als de plaatselijke opzichter der scholen zijner parochie; en er bestaat daarenboven nog ene geestelijke opziening, die kantonale en provinciale opzichters telt"[14].
Na de verkiezingen van 1878 werden deze laatste allemaal uit hun functie ontheven. Bovendien was men nooit geneigd om op het vlak van godsdienst de wet in de scholen daadwerkelijk toe te passen. Ze werd vooral misbruikt in de grote steden terwijl men er

[14] De Godsdienstige Week van Vlaanderen, 17 januari 1879, p. 304.

in de kleine gemeenten minder belang aan hechtte aangezien de meeste onderwijzers tot de katholieke gemeenschap behoorden en er op parochiaal vlak geen spanningen waren. Op voorstel van Pieter Van Humbeeck werd de nieuwe schoolwet in de Kamer gestemd in juni 1879 dank zij een meerderheid van 67 tegen 61 stemmen en één onthouding. De wet bepaalde dat elke gemeente een openbare lagere school moest bezitten, wat op zich niet rampzalig was. De grote struikelblok voor de katholieken was, dat het godsdienstonderricht alleen op uitdrukkelijk verzoek van de ouders, buiten de normale lesuren, door geestelijken mocht worden gegeven. Van verplicht onderwijs was nog weinig sprake en maakte zelfs plaats voor nieuwe vakken als aardrijkskunde, geschiedenis en natuurwetenschappen.

De bisschoppen van hun kant mengden zich in de problematiek en bestempelden de wet als "gevaarlijk en nadelig in de natuur; de voortplanting van de ongelovigheid en de onverschilligheid bevordert". Kortom, het was een regelrechte aanslag tegen het geloof en de godsdienstige rechten van het volk. Uiteindelijk leidde de 'ongelukswet' tot een ware schooloorlog tussen liberalen en katholieken waarbij de geestelijkheid een belangrijke rol speelde. Talrijke rustige plattelandsdorpen werden het toneel van geruzie op het hoogste niveau. Er ontstond tweedracht alom, die de gemeenschap verscheurde met een machtsvertoon langs beide zijden van de politieke opponenten. Bij de katholieken moest de verantwoordelijke minister het ontgelden. Alle middelen waren goed om de schoolwet aan te klagen en voor de gelegenheid haalde men Pierlala nog eens uit zijn graf want hij was telkens de man die het onrecht verbaal moest verkondigen. Hij was in verschillende Europese landen op zijn ronde en de helft van het veertien strofen tellend lied, verschenen in De Werkman van 26 september 1879, wijdde hij aan de toestand in ons land:

En als ons Pierke aan 't frontier
Van Frankrijk stond te zien,
Hij hoorde eensklaps groot getier
Van metsers, timmerliên,
Wel, sappersti, dacht hij verbaasd,
Den Belg, hij bouwt daar met veel haast,
Waarom? vroeg Pier la la sa sa,
Waarom? Vroeg Pier la la.

Hoort Pier, zei hem een oude vent,
Hetgeen dat gij hier ziet,
Al waar gij d'oogen keert of wendt,
G'heel België door geschiedt,
Ge weet nog wel dat overjaar
Ons pakten den Vrijmetselaar.
't Was spijt, zei Pier la la sa sa,
't Was sptijt, zei Pier la la.

Op kiezing was er veel gevlei
En leugen rondgebeld,

Het kiezen was maar rès voorbij,
De geus viel met geweld
Op Belgenland, dat nu moest gaan
Gelijk de Geus de maat zou slaan.
Wat schand, zei Pier la la sa sa,
Wat schand, zei Pier la la.

De bloedwet was niet straf genoeg
Naar 't geuzenras zijn zin,
Zij riepen, wat hun niemand vroeg,
Nog meer soldaten in,
Om eeuwig t'houden hier den staf,
Zij pakten 't recht der kiezers af.
't Is lâche, zei Pier la la sa sa,
't Is lâche, zei Pier la la.

Bara, ge kent dien valschen vent,
Aan 't rechtersambt gesteld,
Verminkte menig testament,
Zoo werd de Belg gekweld,
En 't was daarmeê nog niet gedaan
Ach, Pier, nu komt het grofste aan.
Wat dan? Vroeg Pier la la sa sa,
Wat dan? Vroeg Pier la la.

De Geus gedreven door het Kwaad,
Deed stemmen eene wet,
Die God buiten de scholen slaat,
En g'heel het land besmet,
Maar 't volk, o Pier, riep t'allen kant:
Wij dulden nooit die wreede schand.
Bravo, riep Pier la la sa sa,
Bravo, riep Pier la la.

En nu, o Pier, ga België af,
Ge ziet door eigen oog,
Hoe dat Van Humbeeck met zijn graf
Zijn eigen volk beloog;
Wie moet er in het graf nu, Peer,
En uit te komen nimmermeer?
Den Geus! Zei Pier la la sa sa,
Den Geus! Zei Pier la la.

En Pier ging met verblijden geest
Van Arlon tot Turnhout,
En zag elk werken om te meest,
Voor 's Vaderlands behoud,
Dit ziende, Pier riep aangedaan:
Dit Christen Volk zal blijven staan.
Met eer, riep Pier la la sa sa,
Met eer, riep Pier la la.

De misbruiken waren van dusdanige aard dat de – liberale - overheid moest ingrijpen om erger te voorkomen want langs beide zijden werd voortdurend druk gezet op de bevolking. Op 16 juni 1880 werd de oprichting van een speciale commissie via een manifest aangekondigd. Alle betrokken partijen werden geïnformeerd met een

uitnodiging "al de feiten van drukking, alle misbruik van gezag of macht, elke berispelijke daad, aangaande de uitvoering der wet van 1 juli 1879, bekend te maken"[15].

Men maakte gebruik van verschillende kanalen om lijsten samen te stellen van personen, die als getuigen door de commissie konden gehoord worden. Dit initiatief werd fors tegengewerkt door verschillende - hoofdzakelijk katholieke - Kamerleden en Charles Woeste verkondigde in een open brief dat zijn vrienden besloten hadden geen deel te nemen aan het onderzoek. Dit is een van de reden dat niet alle gemeenten getuigen hebben aangegeven maar elke burger kon zich echter persoonlijk als getuige aanbieden.

De zittingen van de onderscheiden onderzoekscommissies gingen door in een lokaal van de eventuele vredegerechtskantons. Over alle Belgische kantons werden 5.381 getuigen opgeroepen waaronder enkele inwoners van het kanton Oosterzele, meer bepaalt van Bottelare, Landskouter en Merelbeke. Het was op 7 februari 1882 dat leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de ingestelde Commissie van Schoolonderzoek in openbare zitting een aantal getuigen hoorden over de gebeurtenissen in verband met de schoolstrijd ter plaatse.

De strijd te Bottelare

Als eerste getuige van deze zitting, voorgezeten door E. Willequet, samen met J. de Hemptine en G. Washer, Werd de 34-jarige gemeenteonderwijzer Honoré Penninck opgeroepen. Van hem verneemt men dat er in Bottelare al strijd was door de geestelijkheid, nog voor de wet was aangenomen. Pastoor Heynssens gebruikte de kansel om campagne te voeren en weigerde de absolutie aan de ouders van leerlingen die in de gemeenteschool waren ingeschreven.

Het is wel opvallend dat in de meeste gemeenten een mecenas woonde, die middelen verschafte om vrij vlug een lokaal te bouwen of ter beschikking te stellen om een katholieke school in te richten. In Bottelare konden ze na enkele maanden al gebruik maken van de nieuwe infrastructuur: "*Maandag werd de Mis van den H. Geest gezongen; niet alleen de kinderen van Bottelare waren aanwezig, maar ook die van Lemberge. In afwachting dat de school, aldaar door Mev. Borluut gebouwd, voltrokken is, waren zij met hunne Eerw. Pastoor, den rozenkrans langs den weg biddende, naar Bottelare gekomen. Na de Mis werd eene krachtige aanspraak gehouden door den E.H. Heynssens, onderpastoor te Gent, waarna een schoone stoet zich naar de nieuwe school begaf, alwaar de wijding plaatsgreep. De vreugde was algemeen, eenieder sprak den lof der geestelijkheid, van het schoolcomiteit, en vooral van M. den Ridder Stas de Richelle, en van M. de Caluwé"*[16].

De toespraak was echter uitgebreider dan het verslag in het tijdschrift vermeld. Getuige H. Penninck was bij deze opening aanwezig en vertelde dat de pastoor de eigenaars hun pachters onder druk zetten. Zo had men bij Frans Magerman en kleermaker Ivo Jacobs zelfs aangedrongen om te verhuizen daar zij een huis huurden van een liberaal. Zijn verhaal werd nog sterker, doch minder menselijk: *"Mijne vrouw zwanger zijnde, is veertien dagen voor hare kraam de absolutie geweigerd geworden door pastoor Mortier*[17]*. Later heeft zij zelfs haren kerkgang niet mogen doen"*[18]*.*

Zijn voorganger, Carolus Fr. Heynssens (Gent 1829 - Ronse 1892), die in Bottelare pastoor was van 21 januari 1874 tot 4 juni 1880, volgde eveneens nauwgezet de voorschriften van het episcopaat. Alle priesters deden er alles aan om hun pas opgerichte katholieke scholen te bevolken. Bij de voorbereiding op de eerste communie had pastoor Heynssens de leerlingen van de gemeenteschool naar hun klas gestuurd om hun boeken

[15] De Schoolstrijd in ons land, Gent, 1907.
[16] Idem, 10 oktober 1879, p. 188.
[17] Pastoor August Mortier, geboren te Gent in 1837 en er gestorven in 1925. Hij verbleef te Bottelare van 1880 tot 1884.
[18] Ibidem, p. 366.

te halen. Zonder medeweten van de ouders bracht hij ze in de katholieke school onder. Wie niet voor deze school was, werd op verschillende manieren benadeel. Vooral bij de brooddelingen voor armen was dit merkbaar: "*De deelingen worden gedaan door een lid van den kerkraad en den katholieken onderwijzer. Pastoor Heynssens heeft eens gepredikt dat men in de schaal van den armen, die in de kerk rondgaat, niet meer mocht leggen, en dit verbod wordt tot heden gevolgd"*[19].

De pastoor negeerde de kinderen van de gemeenteschool en vooral door zijn optreden was het aantal van honderdennegen leerlingen, nog voor de nieuwe wet, tot vijfenveertig gezakt, jongens en meisjes samen. In de katholieke school zat een vijftigtal kinderen boven de zes jaar en nog een tiental van jongere leeftijd. Hier waren de kinderen van Lemberge inbegrepen want daar was geen katholieke school op dat ogenblik. Ze werd bestuurd door Camiel de Caluwé, oud hulponderwijzer in Hamme.

Volgens de verklaring van hoofdonderwijzer H. Penninck was het peil van de kinderen in de katholieke school zeer laag en er zou weinig orde geweest zijn terwijl de leerlingen er met harde hand werden aangepakt: *"De katholieke onderwijzer is zeer ruw met de kinderen. Zaterdag laatst is hij nog veroordeeld tot tweemaal twintig frank boet, voor mishandelingen op zijne leerlingen"*[20].
De onderwijzer legde de commissie uit dat hij in 1867 zijn diploma had behaald in Gent en sedert 1870 onderwijzer was te Bottelare. Ondanks de verandering gaf hij nog les net zoals vroeger maar toch iets wetenschappelijker – wat men daaruit ook mag veronderstellen. Hij leerde nog altijd de catechismus aan maar wel zonder al de dogma's te raken.

Na onderwijzer Penninck legde burgemeester Emiel-August De Saegher de eed af waarna hij de toestand te Bottelare schetste. Hij bevestigt dat vooral de pastoor zich niet onbetuigd laat in de schoolstrijd wat hij constant laat horen in zijn sermoenen. Aangezien medelijden niet meetelt, is de menslievendheid ver te zoeken, wat men van een priester niet zlou mogen verwachten maar de schoolstrijd is als een kruisvaart: "*Het eerste slachtoffer is mijn knecht Magherman geweest, die genoodzaakt werd te verhuizen, door zijnen eigenaar Goedertier, welke daartoe zelf is gedwongen door begijn De Keyser, van wie hij land gebruikt. Hetzelfde is gebeurd met Ivo Jacobs. De sermoenen zijn hier zoo geweldig geweest als overal elders. Integendeel, wanneer zij elders om zoo te zeggen eindigden, begonnen zij hier nog maaar voor goed"*[21].

De drukking was zo groot dat het weldadigheidsbureel gedwongen werd onpopulaire beslissingen te nemen. De pastoor waagde zich aan uitspraken onwaardig voor een geestelijke maar blijkbaar vond hij dit normaal in dienst van de Kerk en als gehoorzaamheid aan zijn bisschop. De getuigenis van de vijftigjarige huishoudster Clementia De Backer, echtgenote Oct. Genetells laat daarover geen twijfel bestaan: *"Ik droeg het kindje van De Smet naar het kerkhof. Toen ik het kistje nederzette, zegde de pastoor: -Het zou gelukkig zijn dat het uw zoontje ware, hetwelk naar de officiële school gaat! Ik heb geantwoord dat het beter zou zijn voor ons allen dat wij op dien ouderdom waren gestorven"*[22].

De vijftigjarige liberaal gezinde Leo Ghys, koopman en herbergier, sympathiseerde met de gemeenteschool. Dit was niet naar de zin van de katholieken, die een paar keren zijn ruiten uitwierpen. Nochtans had de man zich nooit uitgesproken met de schoolstrijd ingelaten. Pastoor Heynssens spoorde de bevolking aan niet meer in zijn winkel te kopen noch zijn herberg te bezoeken.

[19] Ibidem, p. 366.
[20] Idem.
[21] Ibidem, p. 367.
[22] Ibidem, p. 368.

Zonder de eed af te leggen, uit hoofde van zijn ouderdom, kwam de twaalfjarige Achiel Hebbenyck vertellen wat er met hem gebeurd was: *"De katholieke meester, bij wien ik naar school ga, heeft mij verscheidene malen hard geslagen met zijnen meter, op mijne beenen en mijnen rug; het was omdat ik de school 'geblauwen' had. Ik heb dit moeten getuigen voor de rechtbank van Gent, zaterdag laatst, en de meester is daarvoor verwezen geworden in eene boet. De meester heeft ook nog andere kinderen geslagen, o.a. Jan Vitse"*[23].

De katholieke onderwijzer van Bottelare, de zesentwintigjarige Camiel De Caluwé, die in 1876 gediplomeerd was in Sint-Niklaas, had een zeventigtal leerlingen in zijn school en gaf toe dat hij door de rechtbank in Gent tweemaal werd veroordeeld voor mishandelingen op zijn leerlingen. In verband met het uitgooien van ruiten bij Leo Ghys, getuigt hij geen controle te hebben op zijn leerlingen buiten de schooluren. Hij zou echter geen baldadigheden toelaten en bovendien desgevallend de kinderen berispen en ze naar de betrokken personen leiden.

Als zevende getuige mocht de negenenvijftigjarige kloefkapper Theodoor Coppens zijn belevenissen aan de commissieleden vertellen. Kort voor de opening van de gemeenteschool was zekere Victor Tas, zijn vrouw komen bedreigen indien ze haar kinderen niet naar de katholieke school zou sturen. Ze zouden hun *"goed kwijt zijn van Jules Van Cauwenberg"*. Dit was echter ongeloofwaardig aangezien de man zelf liberaal gezind was en ook later bevestigde dat hij Tas nooit zoiets opgedragen had.

Einde 1879 hadden de pastoor en Stas de Richelle verschillende mensen onder druk gezet en ze verboden naar de herberg van de klompenmaker te gaan. Onvervaard ging de man bij pastoor Heynssens uitleg vragen en het antwoord lag ongetwijfeld in de lijn van de scoolstrijd: *"Hij heeft me gezegd, dat ik met onchristelijke menschen te doen had en dat de heer De Saegher en de heer Van Cauwenberg van het slechtste volk zijn dat bestaat. Wilt gij langs onzen kant overkomen, gij zult land krijgen zooweel gij wilt, en zelfs geld aan 2 1/2 croos per jaar. Gij weet dat men ons Heer uit de gemeenteschool heeft gesloten"*[24].

Dit werd door de getuige tegengesproken, die opmerkte, dat niet alleen het kruisbeeld werd behouden maar er zelfs een splinternieuw bijgekomen was.De pastoor uitte ook nog kritiek op de 'slechte' boeken in de gemeenteschool wat zeker niet waar was aangezien men nog altijd dezelfde gebruikte als vorheen. Hij dreigde er ook mee dat het dochtertje haar eerste communie niet zou mogen doen maar dat liet Th. Coppens onverschillig want er waren er al zoweel in hetzelfde geval.

De laatste getuige, die meer klaarheid moest brengen over de schoolperikelen te Bottelare, was het zesendetigjarige gemeenteraadslid Jules Van Cauwenberg. Nadat hij een paar leugens over zijn persoon heeft weerlegd, geeft hij enkele details over het gedrag van de pastoor, die zijn wrevel toonde omwille dat J. Van Cauwenberg lid was van het schoolcomiteit: *"De pastoor van Bottelare is daarom ten ozent gekomen , en heeft mijne moeder gezegd dat ik niet meer moest te biechten komen, indien ik mijn ontslag niet gaf. Natuurlijk heb ik mij sedert in den biechtstoel niet meer aangeboden. De heeren Victor Rooman, veearts te Bottelare, en Adolf Van Ceulebroek, landbouwer te Schelderode, maken deel van hetzelfde schoolcomiteit, en nochtans mogen zij beiden hunnen Paschen houden. Te Bottelare had de pastoor eene toelage van 200 frank, als deservitor, van deze gemeente. Na de schoolwet, is die toelage afgeschaft, omdat de pastoor den dienst, die hem door de gemeente was toevertrouwd, niet meer wilde doen als eertijds voor de wet van 1879"*[25].

[23] Ibidem, p. 368-369.
[24] Ibidem, p. 370.
[25] Ibidem, p. 371.

De pastoor van Landskouter in 't verweer

In het verloop van de getuigenissen eindigt het vaak in woord tegen wederwoord en daarom is het niet gemakkelijk voor de commissieleden een juiste beslissing te nemen. Uiteindelijk kwam het er op aan om de gemoederen te bedaren maar de toekomst heeft geleerd dat ze er de eerste decennia niet in gelukt zijn om de violen gelijk te stemmen. Nochtans worden er talrijke zaken ontkend en zijn de betrokken personen vaak 'kort van memorie' aangezien men zich van bepaalde aangeklaagde feiten maar weinig of niets blijkt te herinneren.

De negende getuige in de zitting was de zesenvijftigjarige gemeenteonderwijzer Camiel Delaruelle van Landskouter. Hij had vastgesteld dat de geestelijkheid niets aan het toeval overliet om tegen de officiële school te strijden en daarbij liet pastoor Frans Van Der Schueren zich niet onbetuigd. De nieuwe schoolwet werd hevig bekampt en de tegenkanting was "bijzonder geweldig".

In 1880 waren er ongeveer veertig inwoners die hun Paasplicht niet hadden volbracht door het weigeren van de biecht door de pastoor, die predikte dat men die personen "*zorgvuldig moest vluchten omdat zij het schurft hadden*". Daarnaast had hij het in zijn sermoenen over *de 'valse profeten'* waarmee hij de gemeenteonderwijzer bedoelde. Soms werd de toestand onhoudbaar voor C. Delaruelle: "*Ik heb mij op Paschen niet aangeboden in den biechtstoel, maar ik ben voortgegaan met de kerk te bezoeken. Enkeleijk, als de sermoonen te erg werden, ben ik naar andere gemeenten mis gaan hooren*"[26].

In die tijd kleedde de pastoor de kinderen uit arme gezinnen als ze hun communie deden. Dit was met geld van een gegoede burger, die blijkbaar over voldoende kapitaal beschikte om de arme communicanten van Gijzenzele en Moortzele aan nieuwe klederen te helpen. Maar wie niet naar de katholieke school ging, kon niet meer genieten van dit voordeel. De kinderen van de gemeenteonderwijzer dus zeker niet.

Bij de opening van de katholieke school te Moortzele, waar ook de kinderen van Landskouter school liepen omdat er bij hen geen was, kwam een pater Recollect gedurende een week prediken en sprak zich eveneens duidelijk uit tegen het gemeentelijk onderwijs waar toch vijftig kinderen ingeschreven waren tegenover tien in de katholieke school. Nochtans beschikte de gemeenteonderwijzer niet over een officieel diploma doch hij beriep zich op twintig jaar ervaring en hij was in 1870 reeds te Landskouter in die functie benoemd en deed het blijkbaar niet slecht*: "In 1878 had ik vijf kinderen die bekroond waren in den wedstrijd. De diploma's moesten uitgedeeld worden na de invoering der nieuwe wet. Aloïs Van Royen, zoon van den koster, en Cyriel Aelterman hebben hunne diploma's niet mogen afhalen, van wege den pastoor*"[27].

Men ging zelfs nog verder met de pesterijen en bedreigingen, bij zover dat Aelterman de school moest verlaten om reden dat men zijn vader land zou ontnemen dat hij bewerkte van eigenares Juffr. De Wilde uit Gent.

Zelfs de stoeltjeszetter van de kerk liet zijn invloed gelden. Zo zorgde Desideer Pirae er voor dat zekere De Bruycker moest verhuizen omdat hij de hof van de gemeenteonderwijzer onderhield. Verder getuigde Camiel Delaruelle over verschillende feiten: "*Wwe Charlier heeft mij gezegd, dat haar dochtertje, 12 jaar oud, in den biechtstoel voor bevel had ontvangen hare moeder te smeeken en te weenen totdat zij de katholieke school zou mogen bijwonen. Het kind gaat er heden naartoe. De Geyter is ook gedwongen geweest door Henri Verstraeten, eigenaar te Bottelare. Vrouw Wettinck heeft mij gezegd, dat de pastoor hem had verklaard dat ik een slecht mensch was en dat de heer De Vogelaere, nu hulponderwijzer te Herzele, gansch bedorven is sedert hij*

[26] Idem.
[27] Ibidem, p. 372.

in betrekking is met mij. De pastoor heeft daar verscheidene malen op gezinspeeld in zijne sermoonen. In het eerst heeft de pastoor vele pogingen gedaan om mij naar het katholiek onderwijs over te halen. Ik was onder de oude wet, in zeer goede betrekkingen met hem. Ik heb natuurlijk geweigerd"[28].

Daarop vertikte de pastoor het om de gemeenteonderwijzer zelfs nog te groeten als ze elkaar ontmoetten. Toen de onderpastoor van Oosterzele, Julianus Cavenaile, te Landskouter predikte, ging hij heftig te keer tegen Delaruelle en zijn collega's in 't algemeen. Onder zware druk verloor deze al zijn leerlingen van de avondschool, vooral door toedoen van schepen Eeckhaut die zijn knechten verbod oplegde en de leerlingen van de lijst schrapte die toch recht hadden op avondonderwijs.

Na Camiel Delaruelle kwam Marcelien De Bruycker, een negenenveertigjarige landbouwer, bevestigen dat hij bij "den meester" is blijven voortwerken maar wegens de aanhoudende pesterijen uiteindelijk besloot om te verhuizen.

Pastoor Frans Van Der Schueren[29] werd als twaalfde getuige in dezelfde zitting opgeroepen en reageert zoals al zijn confraters: ofwel herinnert hij zich bepaalde feiten niet, ofwel worden ze genuanceerd, ofwel spreken de andere getuigen onwaarheden ofwel heeft hij zich volgens de voorschriften van de bisschoppen gedragen. Toch moet hij toegeven dat hij voor het in voege treden van de wet *"nooit reden had van klagen over den gemeenteonderwijzer"*. Verder predikte hij op de "*valsche profeten"* zonder namen te noemen.
De sacramenten hoefde hij bovendien niet te weigeren "want zij hebben de voorzichtigheid gehad , vanzelf weg te blijven; ik denk dat die personen omtrent vijftien in getal waren".

Voor het kleden van eerste communicanten gebruikte pastoor Van Der Schueren giften, geschonken door liefdadige personen, die intussen wel overleden waren, o.a. van Kanunnik Van Belle en Jw De Lange; het kapitaal werd beheerd door notaris Leirens van Wetteren, doch later door Kan. Van den Steen. De pastoor beweerde hieromtrent dat de leerlingen van de gemeenteschool er niet om gevraagd hadden gekleed te worden. Blijkbaar ging het jaarlijks om een zeer beperkt aantal communicanten aangezien de pastoor slechts aan een vijftal klederen had gegeven toen hij over tachtig frank beschikte. Andere feiten hem ten laste gelegd, ontkent hij stellig en beticht de gemeenteonderwijzer zelfs van het uitoefenen van dwang op sommige mensen, die van 'onderstand' genieten om hun kinderen naar zijn school te sturen.

[28] Ibidem, p. 373.
[29] Franciscus Van Der Schueren, geboren in Geraardsbergen op 21 maart 1829. Tot priester gewijd op 29 juni 1853; onderpastoor te Sint-Lievens-Esse op 11 februari 1854; coadjutor in Landskouter op 17 april 1874 en er pastoor benoemd op 29 april 1874; overleed er op 18 februari 1894.

Woelige dagen te Merelbeke[30]

In de zitting van 27 februari 1882 werden ook inwoners van Merelbeke opgeroepen en meestal zijn het personen die nauw bij de schoolstrijd betrokken waren. Zo verscheen de eenenvijftigjarige gemeenteonderwijzer Pieter Waterschoot als dertiende getuige om zijn verhaal te doen over de rol van de geestelijkheid, die er op identieke wijze als in andere parochies reageert met bitsige uitspraken, dwangsituaties tot zelfs broodroof.

In Merelbeke was men reeds voor het in voege treden van de nieuwe schoolwet met de strijd begonnen. De kinderen werden hatelijke schietgebeden en liederen aangeleerd en ook de pastoor liet niets aan het toeval over om zijn parochianen in zijn strijd te betrekken. Hij werd daadwerkelijk gesteund door zijn onderpastoor, Octaaf Van Rysselberge[31], die allerhande middelen aanwendde om zelfs de kinderen op te hitsen. Hij beval de kinderen van de catechismusles hun boeken weg te halen uit de gemeenteschool en in geval ze dit niet durfden, was hij bereid hen te vergezellen. Een twintigtal had het aangedurfd maar werd teruggezonden door de meester, zonder iets mee te krijgen. Daarop keerden ze huiswaarts *"onder het zingen van liedjes op de geuzen".*

In elke parochie gebruikte men dezelfde methoden om de mensen onder druk te zetten en dit was perfect mogelijk aangezien de dorpelingen afhankelijk waren van voorstanders van de katholieke school. De pastoor weigerde de absolutie, zowel aan de kinderen als aan de ouders, die het gemeentelijk onderwijs verkozen. Alles had natuurlijk ook gevolgen voor de schoolbevolking want niet iedereen durfde tegen de wil van de pastoor handelen. Van de honderdvijftig leerlingen hield P. Waterschoot er na de nieuwe schoolwet nog drieënvijftig over en het aantal zakte zelfs tot eenenveertig. Deze werden bovendien gediscrimineerd door de pastoor: "*In den beginne scheidde de pastoor de leerlingen mijner school die hunne eerste communie moesten doen, van de anderen; de katholieke leerlingen hebben om zoo te zeggen ene eereplaats. Een ouder heeft dit niet willen verdragen en heeft zijn kind naar Oudenaarde gezonden, om daar de eerste communie te doen zonder gestadig vernederd te worden*"[32].

De ontvolking van de gemeenteschool was het gevolg van het optreden van de geestelijkheid enerzijds en anderzijds van de dwang van eigenaars en grondbezitters die rechtstreeks of onrechtstreeks hun invloed lieten gelden. Zo moesten de pachters vaak kiezen tussen de gemeenteschool en hun land of huis. Maar zelfs de eigenaars werden onder dwang gezet wanneer zij een winkeliers zaak hadden of een andere nering uitoefenden.

De geestelijkheid maakte bovendien gebruik –misbruik- van tussenpersonen om druk uit te oefenen: "*'t Is zoo dat de kinderen Van Den Bulcke tweemaal van de gemeenteschool getrokken zijn geworden, zooals de moeder mij weenend heeft verteld, door Jooris, hunnen eigenaar die zelf bedreigd was in zijnen handel"*[33].

Uit vrees dat sommige ouders geen steun meer zouden krijgen van het armbestuur onttrokken zij hun kinderen uit de gemeenteschool. Dit was aan de meester medegedeeld door de wed. Casteleyn en vrouw Huyghe, die moesten buigen voor de eisen van de geestelijkheid. Sommigen gaven echter niet toe ook al verzeilden ze in grote miserie: *"Vrouw Moens had eene miskraam gehad en viel in de diepste ellende. Echter kon zij van niemand onderstand ontvangen. De onderpastoor Van Rysselberge beloofde haar slechts hulp in geval zij hare kinderen naar de katholieke school zou*

[30] Merelbeke behoort niet tot het historische Land van Rode.
[31] Octaaf Van Rysselberge, geboren te Kalken op 26 juni 1850; priester gewijd op 24 mei 1875; onderpastoor te Elst op 28 mei 1875; onderpastoor te Merelbeke op 27 maart 1876; daarna onderpastoor te Zottegem op 3 november 1886 en Hofstade op 18 maart 1889; pastoor te Orroit op 20 oktober 1893 waar hij overleed op 22 maart 1896.
[32] Ibidem, p. 377.
[33] Idem.

gezonden hebben. De vrouw heeft geweigerd. De onderwijzeres heeft moeilijkheden gehad om zich haere levensmiddelen aan te schaffen. Eene winkelierster wilde en durfde haar slechts 's avonds, in het geheim, leveren"[34].

Het peil van het katholiek onderwijs was op dat ogenblik weinig kwalitatief. In Merelbeke was er trouwens regelmatig onenigheid tussen de "onderwijzers", meestal zonder diploma, die zelfs in een gevecht eindigde en waarvoor twee hulponderwijzers uit hun functie werden ontheven. Erg voorbeeldig waren ze niet want hulponderwijzer Jan Leurs, zette het dorp op stelten toen hij in dronken toestand en *"zwierende met eenen stok"*, de geestelijkheid ervan beschuldigde de oorzaak van zijn ongeluk te zijn. Men had geen poging ondernomen om hem vrij te kopen toen hij bij de loting een slecht lot had getrokken en dus zijn legerdienst moest vervullen.

In een tijd dat de bevolking nog diep gelovig was en men met achting opkeek naar notabelen en geestelijkheid, was het niet moeilijk om de inwoners onder druk te zetten. Op dat ogenblik maakte de pastoor gretig gebruik van zijn status om de wil van zijn bisschop uit te voeren. Hiervoor hanteerde hij de biechtstoel en de communiebank om het toedienen van sacramenten te weigeren maar sommigen traden werkelijk op als kruisvaarders in eigen dorp om op het gemoed van de dorpelingen te werken. Dit ondervonden de huurders van Desideer Plehiers, die door de pastoor aangemaand werden om te verhuizen omdat zijn kinderen naar de gemeenteschool gingen. Toen de man zijn kinderen daarna naar de katholieke school zond, mochten de huurders terugkeren.

De vrouw van Pieter Plehiers was echter kordater toen ze met weigering van de absolutie werd bedreigd en geen gevolg gaf aan de eis van de pastoor. Daarna bewerkte de onderpastor de zuster van P. Plehiers met de boodschap hem het land van de heer Bracq te ontnemen. Dergelijke praktijken hadden tot gevolg dat talrijke leerlingen naar geen enkele school gingen maar velen bezweken onder de katholieke druk.

Toen Sophia Van Der Beken, de vrouw van Pieter Plehiers, als getuige werd opgeroepen, bevestigde zij, onder eed, het verhaal van de gemeetneonderwijzer "*die een deftig man is, tegen wien niets valt in te brengen". Ook Grevilde De Mulder, echtgenote van Alexis Moens, looft het optreden van P. Waterschoot toen ze een miskraam had gekregen en zij verklaart onomwonden aan de commissieleden: "Hij heeft mij geholpen, en zonder hem lag ik al lang op het kerkhof*". Na deze vrouw getuigt de vijfenveertigjarige herbergier Jan-Frans De Clercq niets dan positiefs over de gemeenteschool. Zijn twee jongens zijn er leerlling en nadat hij zijn Pasen niet meer mocht houden, heeft hij zijn drie meisjes "*die tot dan toe naar het klooster gingen, naar de officiële school gezonden".*
Bij het getuigenverhoor van de tweeënzestigjarige pastoor Cornelis Vercauteren[35], krijgt men hetzelfde verhaal van alle ondervraagde dorpsherders, die bij de schoolstrijd waren betrokken. Hij ontkent de wet te hebben bestreden in zijn sermoenen, maar alleen gesproken *"gelijk de bisschoppen het ons hadden bevolen".* Hij en zijn onderpastoor hebben *"alleenlijk gesproken tegen de verbodene scholen"* en dat de parochianen zich moesten onderwerpen aan de bevelen van de katholieke overheid zoniet stellen zij zich bloot aan ongehoorzaamheid en kunnen bijgevolg niet van de sacramenten genieten.

Over de verklaringen van de getuigen weet hij weinig of niets en bepaalde aangehaalde feiten trekt hij in twijfel: *"Het kan gebeuren dat de vrouw mij geantwoord heeft zooals zij voor u heeft berklaard. Ik weet het niet meer. Dit zijn haastige woorden, die haar zullen ontsnapt zijn, want het zijn brave menschen. Wat den opzeg van het land betreft, daar weet ik niets van. Ik heb nooit stoffelijken dwang gebruikt, en wat den geestelijken dwang betreft, ik weet mijne plichten te waarderen"*[36].

---

[34] Ibidem, p. 378.
[35] C. Vercauteren, geboren op 3 januari 1818 te Elversele en na zijn priesterwijding in 1844 (of 1845) was hij achtereenvolgens onderpastoor te Moerbeke -Waas, Hamme en Gent. Pastoor in Zulte (1865) en pastoor in Merelbeke op 4 juni 1873 waar hij overleed op 8 december 1894.
[36] Ibidem, p. 381.

Pastoor Vercauteren nuanceert de verklaringen van de getuigen maar weet toch *"niets in te brengen tegen den persoon van den gemeenteonderwizer"*. Dit is ook het oordeel van de tweeëndertigjarige katholieke onderwijzer Camiel De Coene, die tevens verklaart niet over een diploma te beschikken en in 1878 hulponderwijzer was in de gemeenteschool maar naar de katholieke school overstapte in 1879 waar hij hoofdonderwijzer werd met honderdzeventig leerlingen in zijn school en bijgestaan werd door een negentienjarige monitor, met een jaar normaalschool als referentie. Hij beklaagt er zich over dat de lessen onregelmatig bijgewoond worden om reden dat men de kinderen thuishoudt *"door de werken van de steenbakkerij, de groote nijverheid der plaats".* Van de geve klachten tussen zijn vorige monitoren weet hij maar weinig af en beschouwt ze als ongeloofwaardig. Een van hen, de negentienjarige Desideeer Van den Broecke, was er niet bij betrokken. Hij had de laagste klas met vijfenzeventig kinderen maar daarna is hij landbouwer geworden.

In elke gemeente zal er strijd geweest zijn, in de ene al heftiger dan in de andere. Doch overal zette men alles in het werk om zo vlug mogelijk een lokaal in te richten om de kinderen in een katholieke school onder te brengen. In Schelderode zal het evenmin rustig geweest zijn maar er werden geen getuigen opgeroepen om over de perikelen verslag uit te brengen.

We hebben wel melding van de actie die er gevoerd werd tegen de 'ongelukswet waarbij andermaal de pastoor het initiatief nam: *"De Eerw. Pastoor, de laatst overgebleven Wezelaar van ons bisdom, man van 87 jaren, geeft nog de moed niet o. Hij aan 't hoofd, ondersteund door de mildadige Jufr. Van Hecke, gevolgd door al de begoede parochianen, sticht eene katholieke school, welke met October zal geopend worden"*[37].

Tijdens de schoolstrijd waren de bekende politiekers op nationaal vlak zeer actief en wisten bij de daaropvolgende verkiezingen opnieuw de overwinning te behalen. Ze bekampen de 'geuzenwet' met alle middelen en maakten gebruik van onnoembare argumenten als een soort wraak voor hun verkiezingsnederlaag. Zij werden flink bijgestaan door de geestelijkheid en de katholieke gemeentebesturen, die op elk ogenblik hun invloed lieten gelden op de toen nog vrij onmondige bevolking. De geschiedenis heeft geleerd dat het niet de laatste schoolstrijd zou zijn. Het was trouwens niet de laatste keer dat 'de ziel van het kind' op het spel stond en maar al te zeer misbruikt werd voor politieke doeleinden.

(Illustraties uit Om de schone ziel van 't kind)

Julien De Vuyst
Mere (Erpe-Mere)

[37] Ibidem, 5 april 1879, p. 148.

Een klein verhaal uit de Groote Oorlog.

Op 11-11-1918, negentig jaar geleden, werd het einde van de Eerste Wereldoorlog aangekondigd. Het was een militair conflict op wereldschaal dat van 28 juli 1914 tot 11 november 1918 in Europa werd uitgevochten.
Meer dan negen miljoen militairen en burgers vonden de dood. Het conflict had grote gevolgen. De politieke machtsverhoudingen veranderden, waardoor de kaart van Europa werd herschikt.
Over het hele land werd op 11-11-2008 de 90ste verjaardag van het einde van dit conflict herdacht door de vaderlandslievende verenigingen.
Wij vonden het passend om bij deze gelegenheid aan te sluiten met een bijdrage in ons tijdschrift.
Wereldoorlog I doet ons spontaan denken aan de 4 verschrikkelijke jaren aan de IJzer.
Maar wij vergeten bijna dat voordien onze soldaten reeds hard hadden gevochten te Luik, te Halen en om de verdediging van Antwerpen.
Wij beschikken over een dagboek, geschreven door een Balegemse soldaat en bijgehouden in de strijd ter verdediging van de stad Antwerpen: "*Een klein verhaal uit de Groote Oorlog*".

De vesting Antwerpen en het fort van Walem.

Het fort van Walem is een onderdeel van de oude fortengordel die rond de stad Antwerpen werd uitgebouwd in de periode 1859 - 1914. Het had tot doel de stad onneembaar te maken, zodat men van hieruit het leger kon bevoorraden en de vesting Antwerpen als steunpunt kon gebruiken. Daartoe werd in de periode van 1859 tot 1865 een omwalling rond de stad Antwerpen gebouwd en een eerste fortengordel op 3,5 km afstand van dit vestingwerk. Deze moest in zijn totaliteit de stad tegen bombardementen beschermen en vrijwaren van bezetting. In de periode van 1870 tot 1880 werden aan dit eerste werk nog enkele delen toegevoegd, nl. het fort van Merksem (1871-1882) en de forten van Kruibeke en Zwijndrecht, die samen met het fort St. Marie en de defensieve dijk het verschanste kamp van linkeroever moesten vormen.
Door de snelle ontwikkeling van de artillerie en de vergrootte draagkracht van de kanonnen werd men verplicht om nieuwe vestingwerken te voorzien, daar de stad Antwerpen niet langer gevrijwaard werd van bombardementen. In de periode van 1878 tot 1893 werden de forten van Lier en Walem gebouwd, met daaraan toegevoegd het fort Schoten en het fort Steendorp, die tussen 1882 en 1892 werden opgericht. Daar er vanaf 1885 een nieuw soort van projectielen werd gefabriceerd, werd men verplicht de bestaande bakstenen forten aan te passen, omdat de gewelven niet langer bomvrij waren. Die aanpassing bestond hoofdzakelijk uit het voorzien van een betonnen beschermingslaag over de bakstenen gebouwen en het plaatsen van enkele pantserkoepels op de forten. De meeste aanpassingen zouden voltooid zijn tegen 1906, maar de tijd van de bakstenen forten was definitief voorbij. Latere vestingwerken werden voortaan in beton opgetrokken. Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog waren niet minder dan 35 forten, 12 schansen van de hoofdweerstandstelling en 18 schansen van de veiligheidsomwalling rond de stad Antwerpen gebouwd om alzo het Nationale Reduit te verzekeren. Verdere werken waren nog steeds onafgewerkt. Ook de bewapening van de nieuwe werken liet nog teveel wensen over. Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog zag men toch met vertrouwen de komst van het Duitse leger tegemoet, want de vesting Antwerpen werd als onneembaar gezien[38].

Henri Alexis Brialmont

[38] Walter M.C Walgraeve Walemfort Geschiedenis en Toekomst.

Onafgebroken heeft Henri Alexis Brialmont zich ingezet voor de uitbouw van de oude vestingen op het Belgische grondgebied. Een gegeven dat heel zijn verder leven vorm zou geven. De uitbouw van de vesting Antwerpen zal hem bezig houden vanaf 1858 tot aan zijn dood in 1903.

Het fort van Walem tijdens de aanval op Antwerpen.

De onneembaarheid van de vesting Antwerpen was uiteindelijk meer utopie dan werkelijkheid. De geschiedenis leert ons dat de vesting niet succesvol was en de gehele fortengordel militair gezien een mislukking was. Vanuit de vesting heeft men nog enkele malen een uitval tegen het Duitse leger voorzien, maar eenmaal deze zijn aandacht volledig op het nationale reduit richtte, was de strijd snel beslecht. Verschillende delen van het Belgisch leger hebben echter tijdens de belegering van september 1914 hevig weerstand geboden tegen de Duitse invaller, waaronder we het fort van Walem mogen rekenen.

Toch was de strijd van bij het begin een onbegonnen zaak. De zware artillerie van het Duits - Oostenrijkse leger stond opgesteld bij Hofstade en schoot van op twee plaatsen 30,5 cm granaten naar het fort van Walem. De uitslag was mathematisch verzekerd. Het zware Duitse geschut stond buiten de draagwijdte van de artillerie van de forten, zodat men kon schieten zoals op een oefenterrein. De batterijen waren rijkelijk bevoorraad. Tijdens het hoogtepunt schoot men over het volledig front met een regelmaat van twintig tot vijfentwintig granaten per minuut.

Op 27 september sloot het Duitse leger, onder bevel van Generaal von Beseler, de gelederen en dreven de verdedigers van de vesting Antwerpen terug tot voorbij Mechelen. Het fort van Walem trad in actie, maar de verwarring was algemeen en de beschietingen begonnen op 28 september 1914, kort na 12 uur. Het front ging van Walem tot aan het fort van Lier, een front van 12 km, langsheen men een bres in de verdediging wou slagen om zo te kunnen optrekken naar Antwerpen.

Het fort van Sint-Katelijne-Waver werd vanwege de zware bombardementen met 42 cm granaten reeds ontruimd op 29 september, doch de vijand bleef het beschieten, omdat men niet op de hoogte was van dit feit. Vanuit de andere forten werd het vuur beantwoord, maar het geheel was een ongelijke strijd.

Vóór Hofstade stond een batterij opgesteld en van op een afstand van 7,7 km schoot men 134 granaten op Walem fort af, bijgestaan door een tweede batterij die achter Hofstade stond en van op een afstand van 9,1 km nog eens 422 schoten afvuurde. De gevolgen waren dan ook niet te overzien, de bakstenen gebouwen van het fort waren nog rond 1908-1909 versterkt met beton om de beschietingen met een 21 cm granaat te kunnen weerstaan, maar onder de zware inslagen van de 30.5 cm kanonnen begaf een gedeelte van de constructie en werden ongeveer 70 mensen bedolven onder de instortende gewelven. De enige officiële tekst die hierover handelt, is van de toenmalige commandant De Wit, die op 4 december 1919 het volgende verklaarde: *"Plus de 70 hommes sont enseveillis sous le décombres, dans la potterie gisent des cadavres carbonisés et des membres déchiquetés".*

Toch zou het fort van Walem drie volle dagen standhouden. Pas op 1 oktober 1914 werd het tot overgave gedwongen, maar het zou nog enige dagen duren alvorens de laatste verzetsposten tot zwijgen werden gebracht. De meeste doden vielen op 29 september 1914 als de bombardementen op hun hoogtepunt waren gekomen. Tijdens het ergste van de strijd trachtte een deel van de manschappen, dat helemaal uitgeput en verward was, het fort te verlaten om stelling in te nemen buiten het fort. Enkelen onder hen verdronken in de gracht, waar men rijkelijk prikkeldraad had in aangebracht om de vijand te hinderen bij een mogelijke bestorming van het fort. Degenen die er toch in slaagden om het fort te verlaten, stelden zich op rond het fort en aan de brug van Walem, om aldaar nog hevig weerstand te bieden. De hevige en heldhaftige strijd te

Walem was een gegeven dat na de W.O.I herdacht werd met de aanbrenging van een gedenkplaat en het oprichten van een groot weerstanderskruis boven op het fort van Walem rond 1930.

Op 3 oktober 1914 verliet Koning Albert I de vesting Antwerpen, en op 9 oktober beschoot het Duitse leger de stad, die zich op 10 oktober overgaf. Op die wijze vielen meer dan twintig forten en schansen ongerept in de handen van de vijand.

Hoe vreselijk de strijd te Walem wel was, kunnen we opmaken uit enkele aanhalingen van getuigen. De eerste getuigenis komt van een Duitse soldaat: "*Ik heb fort Walem na de inname gezien, de sterkste aardbeving zou het niet beter vernietigd hebben. Dat onze (Duitse) infanterie in de meeste gevallen nog ingeschakeld moest worden om het zich tot het uiterst verzettende Belgische garnizoen te overmeesteren, bewijst wat voor belang men aan dit bolwerk hechtte*."

Een tweede getuigenis komt van Hugh Gibson, secretaris van het Amerikaanse gezantschap te Brussel, die enige dagen na de vijandelijkheden zich ter plaatse begaf: "*Van Vilvoorde tot in Antwerpen is er geen stadje meer heel. Eppegem, Zemst en Walem zijn met de grond gelijk gemaakt. Een groot deel van de stad Mechelen staat nog overeind en ik geloof dat de kathedraal kan gerestaureerd worden, maar van de andere stadjes valt niets meer te redden. Ik heb er vrijwel geen burgers gezien, alleen maar een paar arme boeren, die in de troosteloze ruïnes rondsnuffelden, in de hoop nog iets uit de puinhopen te kunnen redden. Met uitzondering van een paar kinderen die op de trap van verlaten huizen zaten en een paar rondzwervende honden, waren er geen andere tekenen van leven*."

Hoe hevig de strijd wel was, is ook op te maken uit een andere getuigenis, namelijk deze van commandant Renaux van het fort St. Kathelijne Waver. Door de schok en het geweld van de ontploffingen "*scheen het alsof het fort in de grond weg zonk, om daarna weer op zijn vroeger niveau te komen.*" Ook te Walem moet men soortgelijke ervaringen ondergaan hebben, bovenal om dat aldaar een voltreffer in één van de kruitmagazijnen een deel van de caponnière (schietgracht) deed instorten en het fort op zijn grondvesten deed daveren. Onder het zware bombardement zal een deel van het fort te Walem instorten en 70 mannen onder het neerstortende gewelf insluiten. De stelling die ze zo heldhaftig hadden verdedigd is ineens hun graf geworden en is een stille getuigenis van de strijd die hier ooit heeft gewoed.

Balegem – Walem Uit het dagboek van Jozef De Smet.

De Smet Joseph Augustin
Geboren te Balegem 22-12-1890
Zoon van Victor en Marie Sylvie De Wandel

Militaire diensten: 3-10-1910 tot 5-5-1912
22-8-1913 tot 05-09-1913
01-08-1914 tot 11-12-1914
04-08-1916 tot 09-09-1919

Lichting 1910 ingelijfd in de vesting artillerie Antwerpen
Fort Waelhem 5e batterie

Citaat:
"*Ik ben binnen geroepen op het einde van Juli om reden der gisting welke er was tusschen het lafaardig Duitsland en Frankrijk. Den 4 augustus wierd aan ons onafhankelijke Belgen den oorlog verklaart, omdat onze beminde Koning den eed door onze voorvaderen getekend niet wilde breken en dat hij den duitsch niet liet gaan door ons land.*

Van dien dag af was er op ons fort geen rust meer, laden van projectielen, maken van sargen en van alles wat nodig was tot onze verdediging. Menige dagen zijn wij buiten ons fort geweest om alles plat te leggen wat maar eenigzins letsel kon geven om de vijand aan ons zicht te ontrekken., Wij hebben nog geweest dat wij om 3 uren al bezig waren met kapen en breken en tot laat in den avond. Dit heeft zoo verscheidene dagen geduurd, ja zelfs tot den dag dat wij zijn aangevallen geweest, was onze commandant aan het werk om versterking te maken. Hoe zie ik onze dappere commandant nog staan trappelen van ongeduld op de rampars, toen hij hoorde schieten, zeggende kon ik hun maar genaken.

Eindelijk hadden wij het geluk te mogen schieten in een bosch te Hofstade waar de Duitschers zich hadden verborgen. De verliezen die den vijand daar heeft geleden zijn schrikkelijk geweest (dat heeft een ooggetuige mij zelf verklaard). Toen wij al schietend zoo aan het einde van den dag kwamen en het schieten ophiel, kwam onze commandant ons proficiat wenschen omdat wij zoo goed hadden geschoten, doch het was alleen aan hem te danken, daar wij zoo goed op de hoogte zijner zoo moeilijke taak was.

Verscheidene malen hebben wij zoo het genoegen gehad eenige schoten te mogen lossen op onze vijand. Ja het was een waar genoegen tot den dag dat hij kwam met tot dan voor ons onbekende 42 kanons. Op maandag 22 september omtrent 12 ½ vloog het eerste schot over ons fort, wij waren juist met 3 man aan het patatten jassen, rap waren onze pataten binnen om wat uit het gevaar te zijn. Na ontelbare schoten te hebben gelost had hij het geluk een deel der kasemat in te schieten waarbij God dank geen menschenslevens waren te betreuren weinige tijd daarna valt een obus op de koer in een hoop kortewagens, de stukken vliegen rechts en links, daarna worden 3 man getroffen, een daarvan waren zijn beide benen voor zooveel als afgeslagen en sprak toch zoo schoon om hem geheel dood te doen, want die jongen zag toch zoveel af. Hij is vervoerd naar Antwerpen, maar onderweg is hij gestorven. Ik stond daar eenige meters af in een ronde gang te samen met 5 of 6 andere mannen . Wij wierden daar ook met geweld omver gesmeten.

Tegen de avond schiet hij bijna door den beton onzer coupol (koepel). Om 9 uren moeten wij de mannen in dien coupol gaan aflossen daar waren al mannen bezig met hem te maken; Rond 12 des nachts was onze coupol wederom instaat van verdediging, wij moesten weinig schieten daar de vijand scheen rust te nemen, alleenlijk van tijd tot tijd eenige schoten welke geen schade veroorzaaken.

Om 5 uren wierden wij afgelost en kort daarop was het een geschut, dat horen en zien verging.

Na onzen nachtdienst mochten wij slapen, maar wie kon een oog sluiten, gedurig schieten. Mijn vriend Prosper Van Dorpe komt bij mij en zegt kom zie eens hoe zij vallen in het water en wij van in de kazematten zagen zoo ontelbare obus vallen in het water en nevens het fort, want zij schoten heel slecht op ons fort, zoo hadden wij een tijd lang ons verzet toen hij zijne schoten verdubbelde en rond 11 uren van den 29 september viel er een obus van 42 op het flauwste gedeelte van den coupol zoodat de stukken vlogen tot in de onderste kamer, er was gelukkiglijk maar een lichtelijk gekwetst aan zijn kop, wij allen drukken onze zoo dappere wapenbroeders de hand omdat zij er allen zoo goed waren afgekomen.

Ik ga weer eens tot mijn vriend hem het treurig nieuws melden, maar het is daar bij verre na zoo verzettig niet meer als eenige uren te voren. Hij zegt mij dat al verscheidene obusen zijn gevallen op het poedermagazijn en kort daarop, baf, daar valt weer een en verplaatst weer een massa aarde, bij zoverre dat er door een luchtgat aarde terechtkomt op weinig meters afstand van ons beiden. Ik stel hem voor wat meer naar voren te gaan uit vrees dat er daar welhaast een zoude doorvallen.
Wij zijn nog niet heel de casemat uit of daar valt wederom aarde door. Deze maal veel meer dan den andere keer. Wij allen meenden dat hij er door was. Wij gaan verder in den gang rechts en zitten daar een tijd te klappen. Ik stel de vraag aan mijn vriend, wat denkt u Prosper het wordt hier erg niet waar; denkt gij nu niet op uw …., dat zij het wist hoe gij hier in het gevaar zit zij zou zeker schrieën. Toen al met eens, eene geweldige ontploffing het gezang verdoofde van eenige jongens welke zongen (het was in den tijd der bleeke blauwe pattaten), een obus is gevallen in het poedermagazijn, welke wij nog geen tien minuten hadden verlaten? Het is een gesuis ik weet niet hoe. Allen welke zich bevinden in die gangen, zoowat van 120 tot 150 man, worden plat ter aarde gesmeten. Ik zit op handen en voeten, half bebloed, den moed niet hebbende van te vluchten, en zeg in mijn eigen daar staat mij niets anders te doen dan hier gerust de dood af te wachten en geloof dat ik nooit zachter dood zou zijn gestorven.

Toen al met eens ik eene vlam voor mijne ogen zag het was mijn baard en haar en kleren welke branden. Ik doof de vlammen uit met mijne verbrande handen, terzelfder tijd valt er iets op mijn kop welke mijn kop gansch open legt. Dat bracht mij gansch bij mijn zelven. Ik spring recht doch val wederom omver hoe het kwam weet ik niet.
Ik probeer een tweede maal en zoo rap ik kon vlucht ik naar een uitgang, doch dat was zeer moeilijk. Ik ben zeker dat ik soms wel 1m hoog ben gesprongen over de mannen welke daar lagen te kermen. Ik liep langs de muur de weg zoekende, al met eens loop ik op een jongen welke niet wist waar naar toe en die liep de vlammen in. Ik duwde hem verder en toen wij zoo wat verssche lucht kon inademen meende wij in den hemel te zijn.
Al roepende van pijn liep ik den ronden gang binnen waar ik daags te voren was neergesmeten. Wederom liep ik een andere gang binnen naar het visiet, recht naar de pomp om water in mijn gezicht te smijten. Doch al mijn moeite was te vergeefs. Ik kon mijne handen aan mijn gezicht niet krijgen. Te vergeefs vroeg ik naar mijn vriend, niemand antwoordde mij. Doch het gekerm dat ik daar hoorde steeg mij tot in het mark der beenderen. Ik vergat zelfs mijne pijn en had groot medelijden met mannen welke erger verbrandt waren dan ik, wij waren allen onkenbaar zoo zwaart waren wij van het poeder.
Ik wierd gansch overwonden en per automobiel werd ik vervoerd naar Antwerpen. Maar dat was een spel, gedurig de obusen en schrapnels rond onze automobiel. Juist waren wij voorbij de kerk toen een obus viel in een klein huisje welke wij voorbij waren Maar ik was kontent toen wij buiten gevaar waren. Wij reden recht naar het St Jans-Berchmans college. Mijn eerste werk was een telegram zenden naar huis.
Doch des anderendaags zegde mij de pater dat het niet kon gaan tot bij mijne moeder, dan zond ik er een naar Gent bij Oscar Verdonck Doch weet niet of het daar terecht is gekomen.
Den 30 september zond ik een brief naar huis met de woorden lichtelijk gekwetst alhoewel erg.

Daar heb ik zoo wel 3 of 4 dagen gelegen zoogoed als blind.
Op een dier dagen komt de pater bij mij en vroeg mij ziet gij en kent gij die welke voor u staan.
Ik recht mij op, denkende iemand van thuis te zullen zien, trek mijne oogschelen open en zag daar 2 zusters voor mij staan, maar wat in mijn hart omging toen hij mij die vraag stelde weet ik niet.
Wij lagen daar in een kleine zaal met 4 man van ons fort. Een daarvan verslechte zoo erg dat hij is berecht geworden. Kort daarop wierd hij zot en de tonele welke wij daar hebben bijgewoond waren hartverscheurend. Zelf hebben wij geweest dat ziekendiensters en zieken allen luid aan het schreien waren.

Het St Jans- Berchmans College

Dat het ons zoo in het hart grifde toen hij als krijgsgevangen moest gedood worden, riep hij met geopende armen op zijne vrouw en zijn eenig kind welke hij daar voor hem zag en welke hij niet kon omhelzen. Kort daarop wierd hij in eene zaal alleen gelegd, 2 of 3 dagen voor ons vertrek uit Antwerpen werd nog een van ons verdragen daar zijn toestand verslechte. Wat er van die twee is geworden weet ik niet. Ik heb er nooit nog iets van gehoord.

Hotel Stracké te Raverseide

Wij vertrokken om 9u vanuit het Vlaamsch hoofd. Om 12 uren s'nachts kwamen wij toe te Gentstatie. Daar wierd eten uitgedeeld, maar er was maar eten voor 500 man en wij waren met 1200 man op den trein, zoo was er op verre na niet genoeg.

Om 12 ½ reden wij weer weg, naar Oostende waar wij aankwamen om9 uren smorgens. Ik met die anderen uit het fort wierden vervoerd naar het hotel Stracké waar er nog 5 waren van ons fort. Daar wierden wij heel goed verzorgd. Ik kon op mijn kop niet rusten van de pijn, doch de brandwonden aan handen en gezicht waren zoo goei als genezen, doch mijn been aan welke ik nog een wonde had verslechterde

Ik schreef nogmaals een brief aan mijn moeder en na acht dagen daar te hebben verbleven moesten wij vertrekken naar Engeland .
Op 12 oktober vertrokken wij uit Oostende en tot mijn groot genoegen vond ik op de zelfde boot Jules Blondeel welke ziek was.
Op den boot verslechte ik nog meer ik kon op mijn been haast niet meer gaan en mijne kop en ooren deden zulken pijn dat ik niet wist waar ik het had. Geleid door Blondeel geraakte ik in het hospital van Gasport.

De 14 october om 3 uur s'morgens den doctor passeerde visiet en alles zoude rap genezen zijn zegde hij mij. Een dag of twee nadien verbeterde mijnkop mijn been en mijn linker oor, doch mijn rechter begon te zwellen. Den docter verklaarde mij dat mijn kop van binnen verbrandt was gelijk als van buiten en dat mijn oor vergiftig was. Op een morgen gaf hij er eene snede in. Het verbeterde een weinig doch weinige dagen nadien verslechte zij zoo zeer dat zij nog zoo groot was en wel 3 cm dik. Den dokter zij dat er niets anders meer te doen staat dan mijn oor te opereren. Ik was daar stijf benauw van, doch daar er geene andere middels meer waren liet ik het doen.

Het hospital van Gasport

Men deed mij slapen en men sneed gansch den boord mijner oorschelpe. Hij had nog niet heel engansch gedaan ik was waker tot groote verbazing van de doctoren, zoo heb ik 3 weken alle dagen moeten worden gespoten, doch weinige beternis. Op een morgen zegde de docter dat hij nog eens moest snijden.
Ik wierd weer in slaap gedaan en toen sneden zij tusschen mijn kop en mijn oor en nog eens op mijn oor, welke nog goed zichtbaar is.
Nu moest ik alle dagen met een buisje in die snee zitten om de vuiligheid lang daar uit te komen. Nu begon mijne oor te verbeteren dat het een plezier was. Zij ontzwol en verkleinde bij zover dat zij nu kleiner is dan mijn andere. Ik passeerde visit van den generaal van het hospital verklaarde dat ik niet meer in slag moch gaan. Dat was in begin van december 1914.
Den 11 december vertrok ik uit het hospital naar Londen om visit te passeeren voor Belgische doctoren. Daar ben ik gerenomeerd den 12 december 1914, omdat ik doof was ben den 14 vertrokken wij in een salvation Armee, den 18 vertrokken wij van daar naar een ander gesticht genaamd St Anne's Home.

St. Anne's home

Waar ik tot groot genoegen voor ons beiden vond Jerome Vande Velde, doch die was nog niet gereformeerd. Weinige dagen nadien is hij dan afgekeurd.

Wij zijn daar beiden vertrokken omdat wij 2,10fr per dag moesten betalen voor kost en slapen en daar wij maar 2.50fr trokken konden wij het daar niet houden. Wij moesten al onze centen besteden om ons nog eten bij te kopen wilde wij niet kraverenen. Wij zijn samen op eene kamer getrokken en wij hebben toch beter eten gehad. Welis-waar moesten wij nu ook de tabacwinkels en herbergen bezien voor ijzerwinkels. Doch wij zijn daar gerust."[39]

Lucien De Smet

[39] Dagboek van Jozef De Smet (Familiearchief).

De tijd van toen: een verhaal dat mij gans mijn leven is bijgebleven.

Zoals uitvoerig is beschreven in het "Land van Rode" van september 2008, onder de hoofding: "Bijdrage tot het godsdienstig leven in het Land van Rode" kwamen de paters ieder jaar ook te Melsen de 'missie' prediken. Ik herinner mij nog goed die donderpreken van vóór de tweede wereldoorlog. Vooral het feit dat de gehuwde koppels aangemaand werden om hun christelijke plichten te vervullen, niet alleen om de wekelijkse zondagsmis bij to wonen maar ook en vooral te zorgen voor een kroostrijk gezin.
En inderdaad, na negen of tien maanden later werden in het dorp, vooral bij de boerenbevolking een aantal "missiekindjes" geboren.
Naar aanleiding van zo'n missieweek heeft mijn dooppeter Oscar De Backer (° 01.11.1872 + 16.01.1956) mij een verhaal verteld dat mij steeds is bijgebleven. Dat moet in 1938 of 1939 geweest zijn.
Mijn peter was een diepgelovig christelijk man en hij was als zodanig aanwezig bij iedere kerkdienst die plaatsvond voor zijn overleden medeparochianen. Een zondagsmis zou hij nooit overgeslagen hebben.
Tijdens de missieweek ging hij dan ook iedere dag naar de kerk, vooral voor de preek van de paters. Tijdens één van die missies was hij de eerste dag, zoals het de gewoonte was, te biechten geweest bij de pater predikant en dat was hem niet goed bevallen.
Die pater had hem gevraagd naar de samenstelling van zijn gezin en toen die te weten kwam dat mijn peter kinderloos gebleven was na dertig jaar huwelijk, kreeg de brave man te horen dat hij tekort geschoten was aan zijn christelijke verplichtingen en kreeg hij daar een sermoen met allerhande berispingen naar het hoofd geslingerd. Die door en door christelijke man was door de uitlatingen van die pater zodanig op zijn tenen getrapt dat had hij kwaad de biechtstoel had verlaten, zonder te wachten wat zijn penitentie zou geweest zijn voor zijn zogezegde zware zonde. Het was echter namelijk zo, althans volgens zijn verhaal, dat zijn echtgenote wegens gezondheidsproblemen geen kinderen had kunnen krijgen.
Het gevolg hiervan was geweest dat hij de verdere missieweek in de kerk van Melsen niet meer heeft willen bijwonen en besliste hij de volgende dag met zijn fiets naar Scheldewindeke te rijden, waar zijn zuster woonde en waar ook een missieweek plaatsvond. Op een avond was hij dan samen met zijn zuster naar de missiepreek geweest.
Daar was een pater afgevaardigd, die jaren in de Congo had verbleven, waar in die tijd Frans gesproken werd. Ofwel had die man zijn Vlaamse taal enigszins verleerd, ofwel was hij van Waalse of Brusselse afkomst, wat te horen was tijdens zijn preek.
Was hij in de biechtstoel door een of andere kwezel te weten gekomen dat sommige Windekenaren een nogal liederlijk leven leidden, in elk geval begon de pater met een zware en verwijtende stem als volgt:
"Als Christus aan uw pastoor zou vraag, herder van Skeldewindeek waar zijn uwe skaap, zal hij niet antwoord.
Als Christus voor de tweede maal zou vraag, herder van Skeldewindeek waar zijn uw skaap, zal hij nogmaals niet antwoord.
"Als Christus voor de derde maal zou vraag, herder van Skeldewindeek waar zijn uwe skaap, zal hij beskaamd antwoord: ik kep keene skaap. 't Zijn al de geit ende bok. Pak de bok bij de kop en de geit bij de bel en sleept z'altegare in d'hel".
Iedereen in de kerk, ook de brave pastoor, zat muisstil, verwonderd en geschrokken van die zware uitval.
Toen mijn peter mij dat vertelde moest hij er nog hartelijk om lachen maar vond de preek van die pater toch sympathieker dan het sermoen dat hij in de biechtstoel in Melsen had meegekregen.

Oscar De Backer

Activiteiten

Davidsfonds
Welkom in cultuur

De Nacht van de Geschiedenis

op dinsdag 24 maart 2009

Het Land van Rode van onder het stof

door Lucien De Smet, voorzitter Land van Rode

Wat verstaat men onder het historisch Land van Rode, hoe bestuurd, ontstaan en groei en het einde met de verdeling in 1796.

Het Land van Rode:

De naam "Land van Rode" lijkt me voldoende bekend, te oordelen althans naar de diverse verenigingen en diensten die zich aldus noemen. Anders is het wanneer men meer wil weten en u vraagt waar lag het historische Land van Rode, welke gemeenten assorteerden daaronder, en hoe is het ontstaan?

Om hierop een afdoend antwoord te vinden, ging het Heemkundige Genootschap grasduinen in oude stofferige papieren en haalde voor u van onder het "stof" een antwoord op deze vragen.

Aan de hand van een PowerPoint presentatie tracht Lucien De Smet, voorzitter van het Heemkundige Genootschap, één en ander duidelijk te maken.

Deel I: Wat verstaat men onder het historische Land van Rode en hoe werd het bestuurd?
Deel II: Als aanloop naar het ontstaan en de groei, starten wij bij de vroegste bewoners van de streek.

Deel III: Ontstaan en groei van het Land van Rode.

Deel IV: Het einde met de verdeling in 1796

Dienstencentrum 'Gentbugge'
Braemkasteelstraat 35
9050 Gentbrugge

AANVANGSUUR: 20 uur

MEDEORGANISATOR: Davidsfonds Gentbrugge en Heemkundig Genootschap Land van Rode.

Nacht van de geschiedenis te Melle.

Mode uit een vervlogen tijd.

Op dinsdag **24 maart 2009** wordt in de zaal **Flormanic** op het Gemeenteplein de "Nacht van de Geschiedenis" georganiseerd, dit op initiatief van de Melse afdeling van het Davidsfonds en met de medewerking van de heemkundige vereniging De Gonde en het Gemeentelijk Museum, Archief en Documentatiecentrum. Rond het thema "**Van onder het stof** " zal een programma gemaakt worden over het textielverleden van Melle.

De gewezen vellenfabriek aan het einde van de Brugstraat.

Echo's uit het Land van Rode

Restanten middeleeuws kasteel blootgelegd

SCHELDEWINDEKE

Op de binnenkoer van het Blauw Kasteel in de Schaperstraat in Scheldewindeke zijn de restanten van een middeleeuws kasteel blootgelegd. Naast twee baksteenen poorten en fundamenten vonden archeologen ook gebruiksvoorwerpen uit de 14de en 15de eeuw. De eigenaar van het kasteel wil de fundamenten bewaren voor het nageslacht.

DIDIER VERBAERE

Van het Blauw Kasteel, dat dateert uit de 18de eeuw en is opgetrokken in classicistische stijl, staan nog slechts twee zijvleugels recht. Het hoofdgebouw werd in 1957 afgebroken. Maar de nieuwe eigenaar, Peter Denoo, heeft plannen om het kasteel in al haar glorie herop te bouwen. Omdat er ook plannen voor een ondergrondse garage bestaan, trokken archeologen van het Provinciaal Archeologisch Museum (PAM) in Velzeke op onderzoek.

Afgelopen maand legden ze de fundamenten bloot van een eeuwenoud kasteel. «We hadden het een beetje verwacht. Bijna elk kasteel in Vlaanderen is gebouwd op de oude fundamenten van zijn voorgangers», verduidelijkt Johan Deschieter van PAM. «Op de binnenkoer troffen we resten aan van twee bakstenen poorten, een waterput en een houten grachtbeschoeiing, die we kunnen toewijzen aan een kleiner kasteel uit de 14de of 15de eeuw. Het gaat om de oudste fases van het huidige Blauw Kasteel.»

Geen exacte datum

De vondst van de fundamenten is heel belangrijk om de geschiedenis van het Blauw Kasteel te reconstrueren. «Over de geschiedenis van het kasteel is nauwelijks iets bekend. We weten dat het er in de veertiende eeuw al was maar een exacte datum konden we nooit achterhalen», vertelt Lucien De Smet van heemkring Land Van Rhode. «In die periode was het eigendom van de adellijke familie Van Munte. Een nazaat lag tot in 1840 begraven in de kerk van Scheldewindeke. Maar voor de rest is het een puzzel, waar we slechts sporadisch een stukje van terugvinden.» De heemkring zal met het PAM de gevonden gebruiksvoorwerpen verder onderzoeken.

Lucien De Smet en Johan Deschieter bij de ontdekte restanten van het kasteel. Foto Verbaere

Eigenaar Peter Denoo renoveert momenteel de conciërgewoning. Volgend jaar wil hij er zijn intrek nemen. Op het domein startte hij vorig jaar ook een biologisch groentebedrijf. Maar door de vondsten van het PAM gaat hij zijn renovatieplannen veranderen. «We bekijken hoe we de garage rond de fundamenten kunnen bouwen, zodat het publiek ze kan bezichtigen», zegt hij.

Het Laatste Nieuws 20-21 december 2008

Vragenhoek

VRAAG 1: Ik ben op zoek naar gegevens en eventueel foto's van mijn grootvader Cattoir Arthur, Bruno. Hij werd geboren te Bassevelde op 29 november 1863, hij overleed te Gentbrugge als brugdraaier van de Scheldebrug op 13 september 1915. Hij zou verdronken zijn: ik ben in het bezit van zijn trouwboekje en daar staan naast zijn overlijdensdatum drie stempels van "Justice de paix; Ledeberg". Zijn echtgenote was Clauwaert Maria Josephina, geboren op 10 september 1876 en overleden op 11 oktober 1961. Hun huwelijksdatum was 28 mei 1902 op de parochie H.Hart te Sint-Amandsberg.
Erwin Cattoir
Gentbrugge

VRAAG 2: Reeds geruime tijd ben ik op zoek naar de tekst en oorsprong van een kerstlied dat door mijn overgrootvader (° Oosterzele 1845- + Oombergen 1935) gezongen werd. Mijn mama herinnert zich maar 2 strofen. Het staat in de familie gekend als 'grootvaders lied' maar is nergens terug te vinden. Ik werk mee aan het dialectwoordenboek van Oosterzele en ook daar kent niemand het. Is het plaatselijk, komt het uit toneel of revue?
Kan de heemkundige kring mij helpen of mij verwijzen naar de geschikte vereniging?

De tekst:

"Zonnesterre, acht planeten,
Het was uur en nog zo klaar.
Ach wat hemelse secreten
Hoort men hier in 't openbaar.
Hoort gij niet Messias zuchten,
Hoort gij niet die droeve stem
Aan genuchten, zware zuchten
In het dal van Bethlehem.

Als Messias werd geboren
De engelen met een blijde stem
Lieten hunnen lofzang horen
In het dal van Bethlehem.
En kwamen aan d'herders verkonden
Dat de here van het al
Tot ontblussing onzer zonden
Ligt in enen armen stal."

De rest zijn enkele regels van strofen.

Bedankt voor de moeite en met vriendelijk groeten,

Lut De Block
Merelbeke

Antwoorden opsturen naar Heemkundig Genootschap Land van Rode
Rollebaan, 101 te 9860 Moortsele of e-mail: secretaris@landvanrode.be

Documentatiecentrum Land van Rode

Plaats:
Het Erfgoedhuis
Sint-Antoniusplein, 10
9860 Moortsele

Openingsuren:
Op afspraak

(Tel. 09/362.69.95 – e-mail: secretaris@landvanrode.be)

Stokerij Van Damme
Logeren in een jeneverstokerij boerderij

Contactinfo

Ludo en Dominique Lampaert
Issegem 2 | 9860 Balegem

Iedere dag open van 14u tot 19u
Zondag gesloten

Tel	+32 (0)9 362 50 25
Fax	+32 (0)9 362 30 00
Email	info@stokerijvandamme.be
BTW	0738.060.528

ZAND- & STEENGROEVE

N. & W. VERLEE

Berg 24/A,
9860 Oosterzele (Balegem)

Biologische groenten en fruit
De Patisson
Uitgebreid seizoen gebonden gamma
aan betaalbare prijzen

Thuisverkoop
Houte, 35 Balegem Tel & fax 09-362 42 97
Thuisverkoop vrij. van 16 tot 18 u.
za. van 9 tot 18 u.
Biogarantie label door blik controle

fidesca
BANK & VERZEKERING
Gootje 24
9860 Balegem
(09) 362.41.42
(09) 362.74.81

Openingsuren:

Maandag	9u - 12u en 14 – 17u
Dinsdag	9u - 12u en 14 - 18u
Woensdag	9u - 12u
Donderdag	9u - 12u en 14 – 17u
Vrijdag	9u - 12u en 14 – 17u
Zaterdag	9u - 11u30 (gesloten op zaterdag in juli en augustus)

Druk: Greg@l Copy

HEEMKUNDIG GENOOTSCHAP

LAND van RODE

Gesticht in 1968

Tot het gebied van het Genootschap behoren de hieronder vermelde gemeenten en deelgemeenten:

Balegem - Bavegem - Beerlegem - Bottelare - Gentbrugge - Gijzenzele - Gontrode - Landskouter - Letterhoutem - Melle - Melsen - Moortsele - Munte - Oosterzele - Schelderode - Scheldewindeke - Vlierzele.

Aangesloten bij het verbond HEEMKUNDE OOST-VLAANDEREN